

NIBIO BOK | 9 (6) 2023

Ivar Hovland (red.)

Handbok for driftsplanlegging 2023/2024

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Planleggingsprogrammet NORKAP

NORKAP er et dataprogram for planlegging på enkeltbruk.

NORKAP er utarbeidet som Windows-versjon i Excel regneark.

Med NORKAP kan du budsjettere resultat, likviditet og soliditet i jord bruk, hagebruk, skogbruk og tilleggsnæring for seks år framover.

Med NORKAP kan du foreta planleggingen på to alternative måter, enkel eller fullstendig. Den enkle måten egner seg når det skal investeres uten særlig endringer i driftsopplegget. Den fullstendige måten bygger på deknings-bidrag kalkyler og valg av produksjonsomfang de enkelte årene, og kan brukes enten det er snakk om store eller små endringer i driftsopplegget.

De viktigste opplysninger og resultater er samlet i en egen utskrifts del. For å holde oversikt over om brukeren vil klare belastningene, kan planleggeren hele tiden få opp nøkkeltall fra utskrifts delen. Grafikk som viser utviklingen av sentrale tall er også tilgjengelig og svært nyttig fordi det viser tendensene så klart.

Det arrangeres kurs i NORKAP etter behov. Forutsetningen er at mange nok melder interesse. Kursene blir arrangert ut fra våre distriktskontorer, og gjerne i samarbeid med videregående skoler (de tidligere jord- og hagebruksskoler). Kurslengden er 1 eller 2 dager. For nærmere informasjon, se vår hjemmeside under kurs eller kontakt et av våre distriktskontorer.

NORKAP krever Excel 2003 eller senere versjon. For øvrig stiller ikke NORKAP spesielle krav ut over det Excel krever.

Norkap er å finne på www.nibio.no

Handbok for driftsplanlegging 2023/2024

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Redaktør	Ivar Hovland
Tittel	Handbok for driftsplanlegging 2023/2024
Prosjekt	Handbok for driftsplanlegging (13300)
Utgiver	Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2023
Antall sider	252
ISBN	978-82-17-03401-8
ISSN	2464-1189

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

Forord

Formålet med denne handboka er å samle data som er relevante når en arbeider med kalkyler, planlegging og økonomisk rådgivning i landbruket på ett sted. Håndboka blir ikke lenger trykket, men legges fritt tilgjengelig på nett. Kalkyledelen blir i tillegg lagt ut under «tjenester» på *nibio.no*. Derved kan den enkelte enklere sette opp kalkylen med egne forutsetninger.

Boka er inndelt i hovedkapitlene planlegging, landbruk generelt, jordbruk, hagebruk, skogbruk, økologisk landbruk og statistikk. Hovedkapitlene er videre inndelt i underkapitler. Inndelingen er forsøkt gjennomført slik oppsettet er, men det kan være tilfeller der det en søker etter ligger i andre underkapitler. Et eksempel kan være «husdyrbruk», hvor det kan være aktuelt å søke i andre underkapitler som for eksempel arbeidsforbruk, priser eller kalkyler.

Boka utgis hvert år for å ha oppdatert informasjon om priser, tilskuddsordninger og kalkyler.

Mye av stoffet er konsentrert og forenklet. Er det behov for informasjon på mer detaljert nivå, vil mer utfyllende faglitteratur kunne gi svar. I tillegg kan de institusjoner eller organisasjoner som er oppgitt som kilder kontaktes for opplysninger om datamaterialet.

NIBIO utgir også hefter med dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner i ulike områder av landet. Etter behov arrangerer NIBIO i tillegg egne kurs i analyse og planlegging.

Ivar Hovland har hatt det faglige hovedansvaret for revideringen av boka. Han har hatt spesielt ansvar for deler av hovedkapitlet om landbruket generelt, jordbrukskapitlet, hagebruk-, grønnsak- og veksthuskalkylene samt skogbruksdelen. Erik Bøe har oppdatert kalkyledelen i jordbruket. Martha Ebbesvik ved NORSØK på Tingvoll, har som vanlig vært en viktig samarbeidspartner og utarbeidet sidene om økologisk landbruk. Tone Person har ferdigstilt boka til publisering.

Det rettes en stor takk til alle, både innenfor og utenfor NIBIO, som har bidratt til ajourføringen.

Oslo, desember 2023

Hildegunn Norheim

Divisjonsdirektør

Innhold

PLANLEGGING – VEILEDNING MED EKSEMPLER	1
Generelt.....	1
Kalkyler for planteproduksjon	2
Kalkyler for husdyrproduksjon	2
Kalkyler i skogbruket	3
Plan.....	4
Differansekalkyle.....	17
Normalkalkyler	18
Dekningsbidragskalkyler for jordbruket	19
Melkeproduksjon	19
Kvigeoppdrett.....	20
Geitemelkproduksjon	21
Okser og kastrater	22
Kjøttfe, lett rase.....	23
Kjøttfe, tung rase.....	24
Sauehold.....	25
Gris.....	26
Egg og fjørfe.....	29
Honningproduksjon	32
Planteproduksjoner.....	34
Dekningsbidragskalkyler for hagebruk	40
Grønnsaker på friland	40
Bær.....	46
Frukt.....	54
Salat Chrispi	63
Blomster.....	64
Dekningsbidragskalkyler for skogbruket	69
Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel	69
LANDBRUK.....	71
Lån.....	71
Innovasjon Norge	71
Investeringer som kan finansieres	71
Andre låneinstitusjoner for landbruket	73
Landkreditt – www.landkredittbank.no	73
Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket	75
Kostnader til renter og avdrag	75
Leasing.....	77
Risikosikring.....	78
Forsikring	81
Yrkesskadeforsikring	81
Personforsikringer	81

Ulykkesforsikring	82
Folketrygden, arbeidsgiveravgift	83
Skatt.....	88
Skattesatser for inntektsåret 2023	92
Merverdiavgift.....	96
Priser.....	98
Priser på skogsutstyr og skogsredskaper	98
Rør.....	99
Plantevernmidler.....	100
Gjødselpriser per 20. september 2023.....	102
Mikronæringsstoffer/ Makronæringsstoffer (priser fra 2023)	102
Leiekjøringspriser med traktor og fører 2023	104
Jordleiepriser	106
Materiell for analyse og planlegging.....	108
JORDBRUK	109
Planteproduksjon	109
Såmengder	109
Avlinger, middeltall for 1980–2021	110
Gjødslingsnormer til ulike plantevekster.....	112
Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)	112
Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr	113
Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %	113
Plantenes behov for vann	114
Bruk av plantevernmidler	114
Ammoniakkbehandla halm (NH ₃).....	119
Husdyrbruk.....	120
Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for drøvtyggere	120
Fôrnormer – storfe.....	121
Fôrnormer - sau.....	124
Fôrnormer – geit	125
Fôrnormer – svin	126
Fôrnormer – hest	128
Fôrforbruk – eggproduksjon	129
Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe	130
Utvikling i antall mordyr.....	131
Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag).....	133
Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav	133
Forskrift om gjødslingsplanlegging	134
Bygninger.....	135
Rombehov for planteprodukter	135
Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr.....	136
Om velferd for husdyr.....	136
Enhetskostnader per dyre plass for driftsbygninger av ulike størrelser.....	139
Arbeidsforbruk på referansebrukene.....	143

Generelt.....	144
Arbeidskrav.....	144
Husdyrhold	150
Priser.....	154
Kraftfôr.....	154
Priser på såkorn til 2024-sesongen.....	156
Settepoteter 2023.....	158
Priser på levende dyr	160
Ensilering.....	163
Planteprodukter	164
Kjøttprisen	166
Pris for melk 2023/2024.....	170
Lønnssetninger i jordbruks- og gartnerinæringene.....	172
Statusverdier	173
Tilskuddsordninger.....	175
Produksjonstilskudd i jordbruket.....	175
Tilskudd til husdyr	175
Driftstilskudd til melkeproduksjon	177
Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon.....	178
Tilskudd til dyr på beite	178
Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser	178
Areal- og kulturlandskapstilskudd	179
Regionale miljøtilskudd.....	182
Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler).....	182
Tilskudd til drenering av jordbruksjord.....	182
Tilskudd til økologisk landbruk.....	183
Tilskudd til grønt- og potetproduksjon	183
Satser.....	184
Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	184
Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre	185
Tidligpensjon til jordbrukere.....	185
Erstatningsordninger i jordbruket	185
Verdiskaping innen matproduksjon	186
Samdrift.....	187
Tilleggsnæringene.....	188
Andre næringene	189
Inn på tunet – grønn omsorg.....	189
HAGEBRUK	191
Avling	191
Avling av ulike hagebruksvekster.....	191
Volum i vanlige blomsterpotter.....	192
Arbeidsforbruk	193
Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt.....	193

Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen	193
Priser.....	194
Pris på potter, plantekasser og mineralull.....	194
Priser på emballasje	195
Produsentpriser før trekk på lager.....	197
Tilskuddsordninger.....	198
SKOGBRUK.....	199
Bonitet.....	199
Boniteringstabell for gran, furu og bjørk.....	200
Produksjonstabeller (Utdrag)	201
Volum m ³ /hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogstklasse.....	201
Priser.....	202
Oppnådde priser i september 2023. Kr/m ³	202
Bruttopriser ved ulik skurandel	202
Plantepriser gjeldene for 2023 Utvalgte planter fra noen planteskoler.....	203
Tariff.....	205
Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten).....	205
Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter	205
Planting.....	206
Anbefalte plantetider.....	206
Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene	207
Plantemetode/planteredskap	207
Planteprestasjoner ¹⁾	208
Sprøyting/gjødsling	209
Sprøytemidler i skogbruket.....	209
Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark.....	209
Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark.....	210
Priser og metoder ved gjødsling	210
Spredningsmetoder:	210
Skogbruksloven	211
Skogfond – utdrag fra forskrift	211
Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet.....	211
Tilskudd	212
Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket	212
Tilskudd til klimatiltak ¹⁾	212
Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer.....	213
Tilskudd til tømmerkaier	213
Forsikringer.....	215
Personlig verneutstyr.....	216
Måleenheter for omsetning av ved.....	217
Brennverdi for ved og biobrensel.....	218
ØKOLOGISK JORDBRUK.....	219

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon	219
Omlagging av garden til økologisk drift.....	220
Avlingsnivå i økologisk drift	220
Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder	222
Omsetning av økologiske produkter	223
Merpris	223
Merpris for økologisk kumelk	223
Merpris for økologisk kjøtt.....	223
Merpris for økologiske egg	224
Merpris for økologisk korn, erter, bønner og oljevekster.....	225
Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær	225
Merkostnader for økologisk kraftfôr	226
Andre driftsmidler i økologisk drift.....	226
Planleggingsprogram	226
Kalkyler	227
Økologisk melkeproduksjon – kalkyler.....	227
Økologisk sauehold – kalkyler.....	228
Økologiske kastrater – kalkyler.....	229
Økologiske okser – kalkyler.....	230
Økologisk mathvete – kalkyler.....	231
Økologisk bygg – kalkyler	231
STATISTIKK.....	233
Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2021	233
Indekser	235
Tall for husdyrkontrollen	236
Slaktevekter og kvalitetsklasser.....	238

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Generelt

Ved driftsplanlegging i jord- og hagebruk er det vanlig å bruke den såkalte dekningsbidragsmetoden. Vi gir nedenfor en kort beskrivelse av planlegging etter denne metoden. For mer utførlig beskrivelse viser vi til lærebøker om emnet. (Se bl.a. Lars Afdal og Håkon Romarheim: «Analyse og plan i landbruket». Landbruksforlaget, Oslo 1986. Vi anbefaler også «Analyse og planlegging i landbruket og annen næring. Skjemaer med brukerveiledning og eksempler». NILF, 1996.)

Ved bruk av dekningsbidragsmetoden utarbeider en kalkyler for alle aktuelle produksjoner. Disse produksjonene kan så danne grunnlaget for en rekke alternative driftsopplegg ved at de ulike produksjonen kombineres på forskjellig måte innenfor den rammen som settes av ressursene og andre forhold på bruket.

Følgende oversikt viser faguttrykkene som brukes og hva de står for:

- Produksjonsinntekt
- Variable kostnader
- = Dekningsbidrag
- Faste kostnader
- = Driftsoverskott

Produksjonsinntekt er verdien per produksjonsenhet av det som er produsert i en bestemt produksjon. Variable kostnader endrer seg i takt med produksjonsomfanget. Kraftfôr er en typisk variabel kostnad. Fordobler en dyretallet, vil også kraftfôrforbruket fordobles (forutsatt samme fôrplan). Dekningsbidrag er produksjonsinntekt fratrukket variable kostnader. Dekningsbidraget viser hva som er igjen til dekning av faste kostnader, til vederlag for familiens arbeidsinnsats og til renter for all innsatt kapital. Faste kostnader endrer seg ikke (eller lite) med omfanget av produksjonen (innen visse grenser). Typiske faste kostnader er avskrivning og vedlikehold på driftsbygninger. Disse kostnadene blir omtrent de samme om bygningen er fullt utnyttet, eller det bare er noen få dyr der. Driftsoverskott er sum dekningsbidrag minus faste kostnader. Driftsoverskottet skal gi vederlag for eget arbeide og renter av all innsatt kapital.

Når det gjelder å skille mellom faste og variable kostnader, er det vanskelig å være konsekvent. Kostnader som per definisjon er variable, men som innen visse grenser blir uendret uansett driftsform, eller som lettest kan vurderes samlet for hele drifta, blir her regnet som faste. Som eksempel kan nevnes drivstoff og olje, som i grunnen er en variabel kostnad, men i praksis er det vanskelig å fordele den på de enkelte produksjonene.

De faste kostnadene (bl.a. arbeid) må dekkes av dekningsbidraget. En må derfor være svært forsiktig med å bruke dekningsbidraget som mål for lønnsomheten av en produksjon. Det har f.eks. liten hensikt å vurdere dekningsbidragene for korn og poteter mot hverandre uten å ta hensyn til arbeidsforbruk og kapitalkravet. Likevel er dekningsbidragene nyttige kalkyler som raskt kan kombineres til mange alternative planer.

Forholdene er så vidt forskjellige fra sted til sted at det er umulig å lage et sett kalkyler som kan gjelde for hele landet. Kalkylene som blir vist her, må derfor bare bli betraktet som

Revidert 2023

eksempler på hvordan dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner utarbeides. Den enkelte planlegger må selv avgjøre hvilket nivå for avling, ytelse, priser osv. han vil bruke i sine kalkyler. Disse forutsetningene må vurderes nøye da de er sterkt utslagsgivende for størrelsen av dekningsbidraget. I eksemplene kan kronebeløpene være ført opp svært nøyaktig. Dette er gjort for at en lettere skal kunne følge utregningene. I praksis bør en avrunde tallene.

Kalkyler for planteproduksjon

Se kalkylen for bygg vist på kalkyleskjema lenger bak i dette avsnittet (side 6). Det er her regnet med salgbar avling på 400 kg per dekar. Årlig såmengde er ca. 20 kg per dekar.

Basispris 396 øre per kg, uten trekk for vanninnhold eller kvalitetsfeil, gir kr 1 584 i produksjonsinntekter. Her er det ikke regnet med eventuell verdi av halmen. De variable kostnadene er spesifisert i kalkylen. Hva slags gjødseltype, om det skal sprøytes osv., må det tas stilling til i det enkelte tilfelle. Sum variable kostnader kr 662 trekkes fra produksjonsinntektene kr 1 584, og en får et dekningsbidrag på kr 922.

På samme måte utarbeider en dekningsbidragskalkyler for oljevekster, poteter, gulrot og andre ettårige salgsproduksjoner.

For flerårige vekster, frukt, bær m.m. må en ta hensyn til kostnadene i de årene kulturen ikke gir avling. Disse kostnadene må fordeles på det antall år kulturen disponerer arealet. Se kalkylen for jordbær på svart plast (side 17). Ved beregning av arbeidsforbruket for flerårige vekster må en også her ta hensyn til de årene kulturene ikke gir avling.

Kalkyler for fôrproduksjon er egentlig ikke dekningsbidragskalkyler, etter som det ikke er satt inn salgspris på produktet, og følgelig ikke utregnet dekningsbidrag. Se kalkylen for surfôr og beite.

Det er regnet med nettoavling, dvs. bruttoavling minus svinn, altså det som kan legges på fôrbrettet, eller blir tatt opp på beite.

Variable kostnader til slike produksjoner blir såfrø, gjødsel, eventuelle sprøytemidler, konserveringsmiddel, plast osv.

Kalkyler for husdyrproduksjon

Når en har satt opp kalkyler for aktuelle fôrproduksjoner, går en over til husdyrproduksjonene. Se mjølkeproduksjonskalkylen. Som enhet er her valgt 1 årsku + 35 % påsett. Dvs. at hvis kvigene kalver ved 2-års alder, må en for hver årsku ha 0,7 ungdyr for å holde buskapen ved like. Følgelig må en slakte 0,35 ku per år. Levendeveкта for ei ku er her satt til 590 kg med ei slaktevekt på ca. 280 kg. 35 % av dette gir 98 kg kukjøtt i gjennomsnitt per år.

Når en skal ta stilling til prisen på kjøtt, må en være oppmerksom på at ikke alt slakt går i samme kvalitetsklasse. Det er til dels store prisforskjeller mellom de ulike kjøttkvalitetene. Veiledende prisnoteringer finnes på hjemmesiden til Nortura (internettadresse: <http://medlem.nortura.no>). Her i handboka finner man en produsentpris for en gjennomsnittskvalitet av hvert kjøttslag (se jordbruk - priser).

Stort sett vil en få 1 kalv per årsku, 0,35 kalv skal settes på og en kan da selge 0,65 kalv.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Når en har regnet ut og summert alle produksjonsinntektene, går en over til førplanen. En må da gå ut fra de forslagene som en regner med å ha til rådighet, og ut fra tekniske og biologiske vurderinger bestemme mengden av de forskjellige forslagene. Førkravet kan med fordel spesifiseres i en fotnote på mjølkeproduksjonskalkylen.

Totalt førkrav i dette eksemplet er beregnet til 6 290 FEm. En har her tenkt seg at 41 %, dvs. 2 570 FEm, skal være surfôr, 17 % (1 060 FEm) beite og 42 % (2 660 FEm) kraftfôr.

Nå er rubrikkene «Prosent av førkrav» og «FEm per enhet» utfyllt.

Neste rubrikk er «Nettoavling, FEm/dekar». Første linje gjelder surfôr. En går da tilbake til kalkylen for surfôr, og finner at nettoavlingen er 340 FEm + 40 FEm håbeite. I førplanen er det behov for 2 570 FEm surfôr. Det gir et arealbehov på 7,6 dekar per kuenhet (2 570 : 340). Dette tallet settes inn i rubrikken «Arealkrav dekar».

Siste rubrikk gjelder variable kostnader per enhet og i alt. De variable kostnadene i surfôr-kalkylen er kr 2,55 per Fem for surfôret og kr 1,72 per FEm for håbeitet. Variable kostnader i alt blir da: $kr\ 2,55 \times 2\ 570 + 1,72 \times 300 = kr\ 7\ 070$.

Behovet for beitefôrenheter er 1 060 FEm. På kalkylen for surfôr ser en at 1,0 dekar gir 40 FEm håbeite. Førplanen viser at for å få nok surfôr, må en ha 7,6 dekar surfôreal. Dette gir i håbeite: $40\ FEm \times 7,6 = 300\ FEm$ (avrundet).

Kravet til kulturbeite blir da $1\ 060\ FEm - 300\ FEm = 760\ FEm$. Beitekalkylen viser at beitet gir en nettoavling på 300 FEm. Nødvendig beiteareal blir da 2,5 dekar (avrundet).

Her er regnet med innkjøpt kraftfôr, og dette har selvsagt ikke noe arealkrav. Nå kan derfor arealkravet summeres, og en finner at for hver kuenhet, etter denne førplanen, trenger en 10,1 dekar.

I sum FEm kraftfôr er det her tatt med fôr til både kalver og ungdyr. Nå kan en summere førkostnadene som i eksemplet blir kr 22 295. «Andre variable kostnader» er ført opp for seg. En summerer så alle variable kostnader (kr 27 095) som trekkes fra sum produksjonsinntekter. En får da et dekningsbidrag på kr 25 825.

Kalkyler i skogbruket

Det er tatt med to eksempler på avvirkningskalkyler i skogbruket. Kalkylene er satt opp for «Lett skog» og «Vanskelig skog». For begge kalkyler er det forutsatt full bortsetting av drifta. Det er også tatt med et eksempel på beregning av skogkulturutgifter.

Hogst og framdrift i skogbruket er akkordbetalt. De faktorer som i særlig grad påvirker både tømmerpris og avvirkningskostnadene er treslag, sortiment og dimensjonssammenstilling. For hogst og framdrift av tømmer kommer i tillegg terreng- og snøforhold.

I skogkulturkalkylen regner en først ut faktiske utgifter til planter, frø, leid arbeid m.v. Deretter beregnes et grunnlag for offentlige tilskudd. I dette grunnlaget skal også verdien av eget arbeid tas med. Den delen av utgiftene som ikke dekkes med offentlige tilskudd og kostnadene ved eget arbeid, kan dekkes av skogavgift dersom det er innenfor reglene for bruk av skogavgift.

Revidert 2023

Plan

Når kalkyler for aktuelle produksjoner er utarbeidet, må en bestemme seg for hvilke produksjoner som skal gå inn i planen, og bestemme omfanget av disse.

Det er mange forhold som er avgjørende for dette valget. Vi skal ikke her gå nærmere inn på dette, men bare nevne noen viktige faktorer så som jordkvalitet og arrondering, eksisterende bygninger, markedsforhold, arbeidskraften på bruket og endelig bør brukerfamiliens ønsker og interesser vektlegges. Brukerne skal jo helst trives!

Hvis målsettingen er å skaffe seg størst mulig inntekt, velger en de produksjoner som en antar vil gi det best mulige resultat, og regner seg fram til driftsoverskott på samme måte som vist i det etterfølgende. En bør lage flere kombinasjoner, slik at en kan sammenligne og se hvilken som er mest tilfredsstillende.

Før en begynner selve planleggingen, bør en notere seg alle opplysninger om drifta som kan tenkes å ha betydning. Det finnes trykt skjema for dette: «Ressursoversikt» (Trykn.nr P2). Se prislisten for planleggingsmaterieell under avsnittet «Priser».

I dette eksemplet er innmarksarealet 353 dekar. Fjøset har plass til 30 kyr og i tillegg plass til nødvendige ungdryppdrett for rekruttering av buskapen. Her har en bestemt seg for å nytte 253 dekar til fôrproduksjon, og på skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav», i tabellen for produksjonsomfang og rubrikken for husdyrhold har en fylt ut første linje med «Mjølkk». Ut fra de avlinger en har regnet med i kalkylene for surfôr og beite, og fôrplanen som er valgt i kalkylen for mjølkeproduksjon, trengs det 10,1 dekar til fôrproduksjon per årsku m/oppdrett. 253 dekar: 10,1 = 25. Dvs. at av dette arealet kan det høstes fôr til 25 kuenheter.

Rubrikkene for planteproduksjon fyller en ut ved å multiplisere det nødvendige areal av hver vekst fra mjølkeproduksjonskalkylen med antall enheter (25).

I driftsbygningen er det videre plass til 80 slaktesvin. Regner en så med 2,5 innsett av slaktesvin i året, vil det bli i alt 200 slaktesvin per år. Se kalkylen for slaktesvin.

En summerer så alle rubrikkene for planteproduksjon på linjen «Dekar i alt».

Timer per dekar og per dyreenhet osv. kan en finne hjelp til i avsnittet «Arbeidsforbruk» her i handboka. Er det familiebruk det dreier seg om, som i dette eksemplet, må en gjøre seg opp en mening om hvor mye arbeid familien kan tenkes å klare i året. En må ta hensyn til arbeidstopper i onner. Ett årsverk regnes vanligvis til 1 845 timer. En går så over til skjemaet «Økonomisk oversikt for jordbruket».

Alle produksjonene føres opp i tabellen «Dekningsbidrag i alt». Mjølkk var gitt et omfang på 25, og i kalkylen for mjølkeproduksjon ser en at dekningsbidraget er kr 25 825. Dekningsbidraget per enhet multipliseres med omfanget, og en får kr 645 625 i sum dekningsbidrag for mjølkk.

Når sum dekningsbidrag for hver produksjon er utregnet, summeres det hele og vi får kr 1 768 762. I denne summen er alle produksjonstillegg med. Om produksjonstillegg m.v. se avsnittet om tilskottsordninger.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Nå står det igjen å bestemme de faste kostnadene. Hvis en i planen ikke har lagt om drifta så mye at det medfører nybygging eller kjøp av avskrivbare redskaper m.m. kan en ta utgangspunkt i de faste kostnader en finner i regnskapet sitt.

Hvis en bygger nytt, eller investerer i noe som gir større avskrivninger enn tidligere, må en justere de faste kostnadene for det.

Ved utregning av prisen på leid arbeid må en gå ut fra gjeldende tariff og legge til arbeidsgivers andel av sosiale trygder (avrundet). Se avsnittet «Priser».

Fra sum dekningsbidrag inkl. produksjonstilskudd (kr 1 768 762) trekkes først faste kostnader eksklusive avskrivninger (kr 842 773) og så avskrivningene (kr 334 003), og en får driftsoverskott jordbruket (kr 591 986).

Nederst på «Økonomisk oversikt» er det beregnet noen lønnsomhetsmål. Jordbruksaktiva finner en i regnskapet (kr 4 858 400) der en bruker gjennomsnittet av inngående og utgående verdier. Prinsipielt er det driftsmessige verdier som skal brukes. Den innsatte driftskapitalen gis et vederlag tilsvarende det en regner med en kunne oppnådd ved alternativ plassering. Her er det brukt 2 % rente. Familiens arbeidsfortjeneste fra jordbruket er lik driftsoverskottet fratrukket en kalkulert rente av eiendelene i jordbruket. I dette tilfellet blir familiens arbeidsfortjeneste kr 494 818. Lønnsevne i alt og per time er også regnet ut. Timetallet er hentet fra skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav».

Nå er hovedtrekkene i planen ferdig.

Hvis en skal gå til større investeringer, bør en sette opp en «investeringsplan» og en «Investerings- og finansieringsplan». Dette ville gi en oversikt over kapitalbehovet, og vise hvordan en har tenkt seg finansieringen.

På bruk med gardsskog er det nødvendig å samordne driftsopplegget for jordbruket med opplegget for skogen. Det vises til skjemaene for virkesproduksjon, skogkultur og økonomisk oversikt for skogbruket lenger bak i dette eksemplet. Utregning av samla nettoinntekt kan skje på skjemaet «Oversiktsanalyse - hvordan går drifta», ved overføring av driftsoverskottene fra de ulike næringene som hentes fra skjemaene «Økonomisk oversikt for» (jordbruk/skogbruk/annen næring).

Alle plan- og analyseskjemaene ble revidert i 1997, og kan bestilles fra NIBIO se s. 113. Skjemaene kan også hentes fra hjemmesiden til NIBIO: <https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/okonomistyring-i-landbruket>

Vi understreker at dette er et planeksempel som viser bruk av planleggings-skjemaer (metoden). Den enkelte må fylle ut med aktuelle tall for sitt tilfelle.

Oppdaterte dekningsbidragskalkyler finnes i egne avsnitt for henholdsvis jordbruk, hagebruk og skogbruk lenger bak i handboka. For alle kalkylene gjelder at det er viktig å tilpasse dem brukets egne forutsetninger.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 25/10 - 2023

Trykn.nr. K 7 - 1996

Ettårige kulturer 2023/2024

Dekningsbidrag m.m. for *bygg uten gjenlegg*

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Bygg, 400 kg per dekar</i>	400	3,96	1584
02			
03			
04 <u>Sum</u>			1584

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Såkom</i>	20	7,40	148
06 <i>Fullgjødsel 22-3-10</i>	46	6,67	307
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	70	0,80	56
08 <i>Sprøytemidler</i>			81
09 <i>Frakt på korn</i>	400	0,18	71
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18 <u>Sum</u>			662
19 Dekningsbidrag			922

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Byggpris er basispris i sone 0 uten lagring.

Brukers navn: *N.N.*Utarbeidet, dato: *2/11 - 2023*

Trykn.nr. K 8 - 1996

Flerårige kulturer 2023/2024

Dekningsbidrag m.m. for *jordbær på svart plast*Antall bærear (B) 3 årTotal varighet 4 år**Produksjonsinntekter**

Enhet: 1 del

Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Salg (til fabrikk)</i>	1 200	42,85	51 419
	02	Sum (I)	51 419

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
03 <i>Gjødsel: Fullgjødsel 12-4-18 mikro</i>	30	8,58	257
04 <i>Kalksalpeter</i>	20	3,69	74
05 <i>Plantevernmidler: Gallery</i>	0,07	2 900	203
06 <i>Betanal</i>	0,3	325	98
07 <i>Karate</i>	0,03	1 667	50
08 <i>Signum</i>	0,2	1160	232
09 <i>Sluxx</i>	0,5	74	37
10 <i>Topas</i>	0,06	2 300	138
11 <i>Switch</i>	0,1	2 400	240
13 <i>Teldor</i>	0,15	1 132	170
14 <i>Serenade</i>	0,6	218	131
15 <i>Milbeknock</i>	0,2	1 355	271
16 <i>Aliette</i>	0,8	580	464
17 <i>Geoxe</i>	0,05	3 560	178
18 <i>Select+ Renol</i>	0,1	1358	136
19 <i>Emballasje: Kurver</i>	2 400	0,91	2 184
20 <i>lfco</i>	80	7,87	630
21 <i>Frakt</i>	1 200	0,77	924
22 <i>Diverse</i>			178
	15	Sum (V)	6 594

Anleggskostnader (Anleggsperiode: 1 år)

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr	
23 <i>Planter, 2 rader på plastdrill</i>	4 200	6,00	25 200	
24 <i>Gjødsel: Fullgj. 12 - 4 - 18 mikro</i>	30	8,58	257	
24 <i>Kalksalpeter</i>	20	3,69	74	
25 <i>Plantevern: Roundup Flex, Gallery og Betanal</i>			381	
26 <i>Farget plast</i>	1	1 691	1 691	
27 <i>Diverse</i>			178	
	22	Sum (A)	27 781	
28 Dekningsbidrag (LV)B-A	=	$(51419 - 6594) * 3 - 27781$	=	26 674
T		4		

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 25/10 - 2023

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2023/2024

Produksjon: grassurfôr, 4 års eng, 2 ganger slått

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling: <i>surfôr</i>		340
02 Nettoavling: <i>beite</i>		40
03		
	04 Sum	380

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år</i>	0,6 kg	69,50	42
06 <i>Fullgjødsel 22-2-12</i>	70 kg	7,03	492
07 <i>Kalk ferdig spredd</i>	60 kg	0,80	48
08 <i>Ugras, Gratil 75 WG + Mero (50 ml/dekar)</i>	0,005 kg	14200	71
09 <i>Ensileringsmiddel, Ensil1</i>	340 FE	0,42	143
10 <i>Plast rundballer</i>	1,9 kg	49,32	94
11 <i>Diverse forbruksartikler</i>	1	46,8	47
12			
13			
14			
15			
16			
17			
	18 Sum		936
19 Variable kostnader i kr pr FEm			2,46

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Ved vanning: 50-100 f.e. større avling, men da utså utgifter til vanning og ekstra gjødsel.

Ved kløver i gjenlegget, bruk Basagran 0,35 l/daa

Gras konservert 340 FEm 2,55

Håbeite 40 FEm 1,72

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Brukers navn: *M.N*

Utarbeidet, dato: 25/10 - 2023

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2023/2024

Dekningsbidrag m.m. for *mjølkereproduksjon*

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 årsku + 35% påsett		
Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr	
01 Mjølk (7500 kg - 3 % (svinn + fôr))/ 1,03 kg/l ¹⁾	7100	6,42	45 582	
02 Kjøtt, 280 kg slaktevekt a 0,35 stk. ²⁾	98	51,00	4 998	
03 Spekalv, stk.	0,65	3 600	2 340	
04				
05				
06				
	07 Sum		52 920	

Variable kostnader

Førslag	% av forkrav	FEm per årsku	Nettoavling FEm/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader		
					per FEm	I alt	
08 Grassurfør	41	2 570	340	7,6	2,55	6 554	
09 Håbeite	5	300	40		1,72	516	
10 Kulturberte	12	760	300	2,5	1,65	1 254	
11 Formel Elite 80	41	2 560			5,22	13 363	
12 Formel Kalv, 800 kg	2	100			6,08	608	
13							
14							
15							
16 Sum	100	6 290	—	10,1	—	22 295	
	17	<i>Husdyrkontroll, vetrinær, medisin</i>					3270
Andre variable kostnader	18	<i>Forbruksartikler mm.</i>					1350
	19	<i>Førpreparater</i>					180
	20						
	21						
	22 Sum					27 095	
23 Dekningsbidrag						25 825	

Dekningsbidrag = 2 559
Arealkrav

Notater om avdrått, forkrav, mekaniseringsgrad m.m.

1) Uten distriktstilskott og driftstilskott	2) Uten distriktstilskott	Alle tilskott blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for	
<u>Beregnet forkrav:</u>		jordbruket (P 40)	
Vedlikehold 365 dager å 4,7 FEm/dag	1720 FEm		
Mjølkereproduksjon 7500 kg å 0,46 FEm/kg	3450 FEm		
Fostervekstilllegg 62 dager å 2,2 FEm	140 FEm		
Oppdrett, 0,35 kalveferdig kvige å 2800 FEm	980 FEm	6290 FEm	

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 25/10 - 2023

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2023/2024

Dekningsbidrag m.m. for *slaktesvin*

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 slaktesvin		
	Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr
01	<i>Svinekjøtt</i>	82,4	36,81	3 033
02				
03				
04				
05				
06				
			07 Sum	3 033

Variable kostnader

Førslag	% av forkrav	FEg pr. enhet	Nettoavling FEm/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader		
					per FEg	I alt	
08	100	238			4,60	1095	
09							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16	Sum	100	238			1095	
Andre variable kostnader	17	<i>Innkjøpt smågris</i>					1 336
	18	<i>Dødlighet og forsikring</i>					61
	19	<i>Dyrlege, medisin, strø</i>					56
	20						
	21						
					22 Sum	2 548	
23 Dekningsbidrag						485	

 Dekningsbidrag =
 Arealkrav

Notater om avdrått, forkrav, mekaniseringsgrad m.m.

*Prisen på svinekjøtt er uten distriktstilskudd**Alle tilskudd blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for jordbruket (P 40)*

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dat 26.sep 2023

Trykn.nr. P 39 - 1996

Produksjonsomfang og arbeidskrav 2023/2024

Produksjonsomfang

Husdyrhold		Planteproduksjon							
Produksjon	Omfang	Surfôr	Kålrøt	Bygg	Beite				Sum
Mjølke	25	190			62,5				253
Slaktesvin	200								
Planteproduksjon for salg				100					100
Dekar i alt		190		100	63				353
Timer pr. dekar		1,9	15,0	1,0	0,95				Timer i alt
Arbeidskrav i planteproduksjonen		361		100	59				520
Nødvendig lagerkapasitet, tonn									

Arbeidskrav i husdyrholdet

Husdyrslag	Enheter	Timer per enhet	Timer i alt
Mjølkekyr	25	75	1 876
Slaktesvin	200	1	200
Sum			2 076

Arbeidskrav i alt

Planteproduksjon	520
Husdyrhold	2 076
Husdyrgjødsel	80
Vedlikehold m.m	259
Sum jordbruket	2 935

Arbeidskrav i skogbruket

Produksjon	Enheter	Timer per enhet	Timer i alt
Avvirkning	350 m ³	1,72	602
Skogkultur	20 dekar	4,5	90
Sum			692

Skogbruket	690
Annen næring	
Lønnet arbeid	
Administrasjon	150
Sum	3 775
Familiens arbeid	3 175
Leid arbeid	600

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

 NIBIO NORSK INSTITUTT FOR BIODIVERSITET		Brukers navn: <i>N.N</i>	
Trykn.nr. P 40 - 1996		Utarbeidet, dato: 28/9-2023	
Økonomisk oversikt for jordbruket 2023/2024			
Dekningsbidrag i alt			
		Dekningsbidrag	
Produksjon		Omfang	Per enhet
		I alt	
01	Mølkeku	25	25 825
02	Slaktesvin	200	485
03	Bygg	100	922
04	Distriktstilskott for mjølk sone B	177 500	0,25
05	Distriktstilskott for storfekjøtt sone 1		0
06 Distrikts- og kvalitetstilskott for frukt, bær og grønnsaker			
07	Areal- og kulturlandskapstilskott	84 588	59 400
08	Produksjonstilskott husdyr	302 519	282 050
09	Refusjon av avløserkostnader	126 580	34 425
10	Andre jordbruksinntekter (netto)		
		11 Sum	1 768 762
Faste kostnader			
(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)			
12	Leid arbeid (total lønn - ført som variable kostnader		148 062
13	Vedlikehold, maskiner og redskaper		73 414
14	Vedlikehold, traktorer, skurtreskere og biler		33 325
15	Vedlikehold, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder		104 536
16	Vedlikehold, jord, veier, grøfter og vannanlegg		12 782
17	Drivstoff og olje		57 160
18	Maskinleie (total maskinleie - ført som variable kostnader		138 577
19	Jordleie		64 363
20	Forsikringer	El. kraft	Adm. m.m.
		21 Sum	842 773
22 Resultat før avskrivninger (11-21)			925 989
23	Avskrivning, maskiner og redskaper		84 851
24	Avskrivning, traktorer, skurtreskere og biler		55 829
25	Avskrivning, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder		187 617
26	Avskrivning, jord, veier, grøfter og vannanlegg		5 706
27	Andre avskrivninger		
		28 Sum	334 003
29 Driftsoverskott jordbruket (22-28)			591 986
30	Rentekrav ...2. % av gjennomsnittet av eiendeler i jordbruket	4 858 400	97 168
31 Familiens arbeidsfortjeneste			494 818
32	+ Leid arbeid (både variable og faste kostnader)		148 062
33 Lønnsevne i alt			642 880
34 Lønnsevne pr. time			219,04
			Vend!

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Brukers navn:N.N.

Utarbeidet, dato: 27/9..... 2023

Trykn.nr. K 10 - 1996

Virkesproduksjon

Dekningsbidrag m.m. for "Lavlandsskog" - full bortsetting av drifta til entreprenør

Produksjonsinntekter				Enhet: 1 m ³
Produkt	M3 u.b.	Kr/m3 u.b.	Inntekt	Forutsetninger:
01 Gran, massevirke	0,4	437	175	Kjørelengde i terreng 0 meter
02 Gran, skur	0,6	667	400	Kjørelengde på vei 300 meter
03			0	Prisperiode : aug.23
04			0	Tarifperiode : 2023/2024
05			0
		06 Sum	575

Variable kostnader

Kostnadsart	Kostnad
07 Hogst	101
08 Kjøring	73
09 Driftsforberedelser	4
10 Administrasjon	6
11 Vegavgift	2
12 Awirkningsavgift	3
13 Måleavgift	5
14	
15	
16	
	17 Sum
18 Dekningsbidrag	381

Arbeidsforbruk:

Eget, t/m ³	Leid, t/m ³
0,0	0,0
(Sum)	(Sum)

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

NIBIO
 NORSK INSTITUTT FOR
 BIOØKONOMI

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato: 2023

Trykn.nr. K 11 - 1996

Skogkultur				2023			
<i>Nyplanting og supplering</i>							
Totale skogkulturkostnader							
				A	B	C	D
				Lønn	Sosiale utgifter	Totale utgifter	Arbeidsforbruk
Planting:							
01	Rydding av plantefelt	20 daa				0	20 t egeninns
02	Planter, gjødsel etc.	(20 daa à 250 pl. + 300 pl.) à kr 3,55	¹⁾			18 820	
03	Plantearbeid	5000 pl. à kr 2,95				14 730	Leid arbeid
04	Suppleringsplanting 300 pl. à kr 6,00		¹⁾			1 800	Leid arbeid
05	Administrasjon					1 860	Leid arbeid
06	Emballasje, frakt og vernebehandling 5300 pl. à kr 0,42		¹⁾			2 230	Leid arbeid
Andre skogkulturtiltak:							
07	Etterarbeid i plantefelt					0	30 t egeninns
08	Avstandsregulering					0	40 t egeninns
09						0	
10						0	
11						0	
12						0	
13						0	
14						0	
15						0	
16						0	
17						0	
18						0	
19						0	
			20	Sum		39 440	90 t egeninns
Beregningsgrunnlag for offentlige tilskott:							
21	Skogkulturutgifter berettiget til offentlige tilskott					39 440	
22	Eget arbeid berettiget til offentlige tils	70	timer à kr:	188		13 140	
			23	Sum (21+22)		52 580	
24	Offentlige tilskott	40 %				21 032	
25	Sum skogkultur etter offentlige tilskott (20-24)					18 408	
Kommentarer: ¹⁾ Emballasjen inngår i planteprisen							

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato:20/10.. 2023

Trykn.nr. P 41 - 1996				
Økonomisk oversikt for skogbruket				
Dekningsbidrag i alt				
			Kvantum	Dekningsbidrag
			m ³ u.b.	Kr/m ³ u.b. I alt
01	Skauåsen ¹⁾	350	381	133 176
02				0
03				0
04				0
05	Tilskott til drift og transport			0
06	Tilskott til skogkultur (brutto)			21 032
07	Andre skogbruksinntekter (netto)			0
			08 Sum	154 208
Faste kostnader				
(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)				
09	Leid arbeid: (total lønn kr - ført som variable kostnader kr)			
10	Vedlikehold av maskiner og redskaper (inkl. verneutstyr)			
11	Vedlikehold av traktorer og biler			
12	Vedlikehold av bygg og anlegg			
13	Vedlikehold av veier			
14	Drivstoff og olje			
15	Maskinleie (total maskinleie kr - ført som variable kostnader kr)			
16	Skogkulturkostnader (brutto)			
17	Administrasjon, skogbrannforsikring og andre forsikringer m.m.			
			18 Sum	49 290
19 Resultat før avskrivninger				
				104 918
20	Avskrivning, maskiner og redskaper			
21	Avskrivning, traktorer og biler			
22	Avskrivning, bygg og anlegg			
23	Avskrivning, veier			
24	Andre avskrivninger			
			25 Sum	1 740
26 Driftsoverskott skogbruket				
				103 178
1) "Lavländsskog" - full bortsetting av drifta til entreprenør.				

Differansekalkyle

Dette er et verktøy som kan brukes til å beregne den økonomiske virkningen av endringer i driftsopplegget. Prinsippet går ut på at en først finner alle endringer i inntekter: hvilke nye inntekter oppstår og hvilke gamle inntekter forsvinner eller blir redusert? Den samlede inntektsforskjellen kalles *differanseinntekt*.

Vi må deretter finne alle endringer i kostnader som følger av omleggingen: hvilke nye kostnader oppstår og hvilke gamle kostnader forsvinner eller blir redusert? Den samlede kostnadsforskjellen kalles *differansekostnad*.

Differansen mellom differanseinntekt og differansekostnad må være positiv dersom endringen i driftsopplegget skal være økonomisk lønnsom. Metoden kan også brukes dersom en planlegger å trappe ned drifta og vil finne ut hvor mye overskuddet vil gå ned pga. nedtrappingen.

Kalkylen kan settes opp slik ved overgang fra okseslakt til flere mjølkekyr:

Inntekter

Nye inntekter:

Økt mjølk- og kjøttmengde fra kyr, kg x pris	kr
<u>Mer tilskudd til kyr</u>	<u>kr</u>
a. Sum nye inntekter	kr

Reduserte inntekter:

Mindre okseslakt, kg x pris	kr
Mindre tilskudd ungdyr	kr
<u>b. Sum reduksjon i inntekter</u>	<u>kr</u>
c. Differanseinntekt a – b	kr

Kostnader

Nye kostnader:

Økte fôrkostnader kyr	kr
<u>Økte andre kostnader kyr</u>	<u>kr</u>
d. Sum nye kostnader	kr

Reduserte kostnader:

Mindre fôrkostnader okser	kr
Mindre andre kostnader okser	kr
<u>e. Sum reduserte kostnader</u>	<u>kr</u>
f. Differansekostnad d – e	kr
Endret overskudd c - f	kr

Utfordringen ved denne kalkylen er å greie å fange opp alle endringene som skjer. I praksis bør alle kostnader spesifiseres hver for seg og ikke slås sammen slik som i eksemplet ovenfor.

I tillegg må en ha oppmerksomhet mot den endringen i arbeidsforbruk som endringen i driftsopplegget medfører.

Revidert 2023

Normalkalkyler

Av kalkyleeksemlene og kommentarer til disse går det fram hvordan skjemamateriellet skal brukes. Vi har ikke tatt med eksempler for alle aktuelle produksjoner, men nøyd oss med noen få for å vise prinsippene.

Det er derimot utarbeidet normalkalkyler for de fleste aktuelle produksjoner innen jord- og hagebruk. Kalkylene finner en under hovedavsnittene for jordbruk og hagebruk.

Hensikten med disse normalkalkylene er bl.a. å vise hvordan dekningsbidragene påvirkes av endringer i forutsetningene så som avdrått, avlingsnivå, priser m.m.

Ved foreløpige overslag gir disse normaltallene tilstrekkelig stor nøyaktighet og kan også tjene som sammenligningsgrunnlag for mer detaljerte kalkyler og derved avverge grove regnefeil i driftsplanen.

En annen hensikt med normalkalkylene er å skaffe et hendig materiale til bruk ved analyse av driftsresultat for et bestemt bruk. Ved hjelp av disse normaltallene og oppgaver over avlingsnivå, avdråttnivå og prisnivå på det enkelte bruk, er det mulig å sammenligne de oppnådde dekningsbidrag for hovedproduksjonen(e) med normaltallene og også finne årsakene til at de oppnådde dekningsbidrag ligger over eller under normaltallene. På denne måten vil analysen vise hva som må rettes på for at driftsresultatet skal bli bedre, og det er vanligvis formålet med driftsanalysen.

I skogbruksavsnittet er det satt opp en egen tabell for dekningsbidrag og faste kostnader med ulik egeninnsats. Dette er kun eksempler med helt bestemte forutsetninger og de må ikke oppfattes som normalkalkyler. Forholdene fra drift til drift i skogbruket vil ofte være ganske forskjellig. Vil en ha et sett med normalkalkyler må det utarbeides et større antall kalkyler.

Dekningsbidragskalkyler for jordbruket

Melkeproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet (1 årsku + 0,35 påsatte kalver per årsku) ved varierende melkepris og førsammensetning. Melkeytelse 7 500 kg 1). Levendevekt 500 kg

Fôrslag		Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan 1, FEm ²⁾	Fôrplan 2, FEm ²⁾	Egne tall	
Grassilo/beite		2,29	3 630	3 430		
Rotvekster		1,25	-	450		
Formel Elite 80 (i bulk) ³⁾		5,22	2 560	2 310		
Formel Kalv (800-kg sekk)		6,08	100	100		
Fôrforbruk, FEm			6 290	6 290		
Fôrkostnader		kr	22 295	21 042		
Andre variable kostnader ⁴⁾		kr	4 800	4 800		
Sum variable kostnader		kr	27 095	25 842		
Melkepris, kr/l ⁵⁾	Kuslakt, kr/kg ⁶⁾	Spekalv, kr/stk. ⁷⁾	Prod. inntekt, kr	Dekningsbidrag per kuenhet, kr ⁸⁾		
5,82	51,00	3 600	48 660	21 570	22 820	
6,02	51,00	3 600	50 080	22 990	24 240	
6,22	51,00	3 600	51 500	24 410	25 660	
6,42	51,00	3 600	52 920	25 830	27 080	
6,62	51,00	3 600	54 340	27 250	28 500	
6,82	51,00	3 600	55 760	28 670	29 920	
Netto grovfôravling FEm/daa			300	500	350	550
Dekar grovfôr per kuenhet			12,1	7,3	11,1	7,1
Melkepris, kr per liter			Dekningsbidrag, kr per dekar grovfôr ⁸⁾			
5,82			1 780	2 950	2 060	3 210
6,02			1 900	3 150	2 180	3 410
6,22			2 020	3 340	2 310	3 610
6,42			2 130	3 540	2 440	3 810
6,62			2 250	3 730	2 570	4 010
6,82			2 370	3 930	2 700	4 210

¹⁾ Svinn og kalvemelk 200 kg (3,0 %), leveranse 7 300 kg, dvs. 7 100 l melk.

²⁾ Det er brukt gamle fôrnormer.

³⁾ Valg av type drøvtyggerfôr, avhenger av kvalitet på grovfôret. Typevalget i kalkylen, bør bare betraktes som et eksempel.

⁴⁾ Semin, egen andel av husdyrkontroll, veterinær og medisiner kr 3 270. Forbruksartikler mm. kr 1 350. Fôrpreparater kr 180.

⁵⁾ Meieriets utbetalingspris eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd på melk.

⁶⁾ 98 kg kuslakt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke med i kjøttprisen.

⁷⁾ 0,65 spekalv (0,35 spekalv til påsett).

⁸⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd til melkeproduksjon kommer i tillegg.

Revidert 2023

Kvigeoppdrett

Dekningsbidrag, arealkrav per drektig kvige - ca. 2 år

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall	
Silo og innmarksbeite	2,29	2 400	1 840		
Beite i utmark			560		
Melkeerstatning	25,15	40	40		
Formel Kalv (800-kg sekk)	6,08	160	160		
Formel Favør 80 (bulk)	4,56	200	200		
Fôrforbruk, Fem		2 800	2 800		
Fôrkostnader	kr	8 390	7 100		
Innkjøp av kalv ¹⁾	kr	2 930	2 930		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	1 550	1 550		
Sum variable kostnader	kr	12 870	11 580		
Verdi (netto) av solgt kvige, kr	Produksjons- inntekt, kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kvige ⁴⁾			
12 000	11 440	-1 430	-140		
13 500	12 640	-230	1 060		
15 000	13 840	970	2 260		
16 500	15 040	2 170	3 460		
18 000	16 240	3 370	4 660		
19 500	17 440	4 570	5 860		
Netto grovfôravling FEm/daa		300	500	350	550
Daa grovfôr per kvige		8,0	4,8	5,3	3,3
Verdi av solgt kvige, kr		Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾			
12 000		-180	-300	-30	-40
13 500		-30	-50	200	320
15 000		120	200	430	680
16 500		270	450	660	1 030
18 000		420	700	890	1 390
19 500		570	950	1 110	1 750

¹⁾ Vekt ca. 120 kg, inkl. halvt kvalitetstillegg.²⁾ Semin, veterinær og medisiner, forbruksartikler m.m. Inkluderer ca. kr 120 til fôrpreparater.³⁾ Det er forutsatt at 80 % av kvigene selges drektige, 20 % slaktes ved en gjennomsnittlig slaktevekt på 180 kg, kjøttpris kr 51,00 per kg. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke regnet med. Høy salgspris for drektig kvige er gjerne betinget av høy pris på påsatt kalv. Dette er det ikke tatt hensyn til i kalkylen.⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Geitemelkproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per geitenhet (1 årsgeit + 0,40 påsatte kje per årsgeit) ved ulik avdrått og melkepris. Melkeytelse 700 kg ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad,	Egne tall			
	kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2		
Silo/høy/innmarksbeite	2,29	240	370		
Beite i utmark		130			
Melkeerstatning	25,15	20	20		
Formel geit 80 (bulk)	5,63	320	320		
Fôrbruk, FEm		710	710		
Fôrkostnader	kr	2 850	3 150		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	450	450		
Sum variable kostnader	kr	3 300	3 600		
Melkepris, kr/liter ³⁾	Produksjonsinntekt, kr ⁴⁾	Dekningsbidrag, kr per geitenhet ⁵⁾			
9,70	6 530	3 230	2 930		
9,90	6 662	3 360	3 060		
10,10	6 794	3 490	3 190		
10,30	6 926	3 630	3 330		
Netto grovfôravling FEm/daa		250	350	250	350
Dekar grovfôr per geitenhet (på innmark)		0,96	0,69	1,48	1,06
Melkepris, kr per liter	Dekningsbidrag, kr per dekar grovfôr på innmark ⁵⁾				
9,70	3 360	4 710	1 980	2 770	
9,90	3 500	4 900	2 070	2 890	
10,10	3 640	5 090	2 160	3 020	
10,30	3 780	5 290	2 250	3 150	

¹⁾ Svinn og kjemelk 20 kg (3,0 %), leveranse 680 kg dvs. 660 liter. Fôrforbruket øker/minker med 0,5 FEm kraftfôr per kg økning/nedgang i ytelsen.

²⁾ Dyrlege og medisin, bukkehold, forbruksartikler og frakt m.m. Inkluderer ca. kr 20 til fôrpreparater.

³⁾ Meieriets utbetalingspris inkl. grunnstilskudd eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstilskudd.

⁴⁾ Inkluderer verdi av 6,5 kg kjøtt av utrangert geit, kjøttpris kr 14,47 og grunnstilskudd kr 5,15 per kg. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke regnet med.

⁵⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd til melkeproduksjon kommer i tillegg.

Revidert 2023

Okser og kastrater

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Okse, slaktevekt		Kastrat, slaktevekt		Egne tall	
		310 kg	310 kg	280 kg	280 kg		
		17 mnd.	20 mnd.	26 mnd.	26 mnd.		
		FEm	FEm	FEm	FEm	FEm	
Silo og innmarksbeite	2,29	1 550	2 000	2 290	990		
Halm (amoniakkbehandlet)	1,61				900		
Beite i utmark				800	800		
Melkeerstatning	25,15	50	50	50	50		
Formel Kalv (800-kg sekk)	6,08	200	200	200	200		
Formel Biff 4+ (bulk)	4,69	1200	950	260	660		
Fôrforbruk, FEm		3 000	3 200	3 600	3 600		
Fôrkostnader	kr	11 650	11 510	8 940	9 290		
Innkjøp av kalv ¹⁾	kr	4 310	4 310	4 310	4 310		
Andre variable kostnader ²⁾	kr	830	850	890	890		
Sum variable kostnader	kr	16 790	16 670	14 140	14 490		
Kjøttpris, kr/kg ³⁾	Produksjonsinntekt, kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁴⁾					
	17 mnd.	20 mnd.	Kastrat				
60,00	18 600	18 600	16 800	1 810	1 930	2 660	2 310
61,50	19 065	19 065	17 220	2 280	2 400	3 080	2 730
63,00	19 530	19 530	17 640	2 740	2 860	3 500	3 150
64,50	19 995	19 995	18 060	3 210	3 330	3 920	3 570
66,00	20 460	20 460	18 480	3 670	3 790	4 340	3 990
Netto grovfôravl., FEm per daa				350	350	350	350
Dekar grovfôr per slakt				4,4	5,7	6,5	2,8
Kjøttpris, kr per kg ³⁾	Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾						
60,00				410	340	410	820
61,50				510	420	470	970
63,00				620	500	530	1 110
64,50				720	580	600	1 260
66,00				830	660	660	1 410

¹⁾ Vekt ca. 120 kg, inkl. halvt kvalitetstillegg.

²⁾ Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m. Inkluderer ca. kr 120 til fôrpreparater Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

³⁾ Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke med i kjøttprisen.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kjøttfe, lett rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan			Egne tall FEm
		1	2	3	
Surfôr og innmarksbeite	2,29	FEm	FEm	FEm	FEm
Beite i utmark		3 050	2 770	1 570	
Halm (ammoniakkbehandl.)	1,61	1 100	1 380	1 200	
Formel Favør 80 (bulk)	4,56	550	550	550	
Fôrforbruk, FEm		4 700	4 700	4 700	
Fôrkostnader	kr	9 490	11 070	8 330	
Veterinær, semin	kr	410	410	410	
Andre variable kostnader	kr	600	600	600	
Sum variable kostnader	kr	10 500	12 080	9 340	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾	Prod.innt., kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kuenhet ⁴⁾			
62,00	15 500	5 000	3 420	6 160	
64,00	16 000	5 500	3 920	6 660	
66,00	16 500	6 000	4 420	7 160	
68,00	17 000	6 500	4 920	7 660	
70,00	17 500	7 000	5 420	8 160	
Netto grovfôravling FEm/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,2	9,2	5,2	
Kjøttpris, kr per kg ²⁾		Dekningsbidrag, kr per daa grovfôr ⁴⁾			
62,00		490	370	1 180	
64,00		540	420	1 270	
66,00		590	480	1 370	
68,00		640	530	1 460	
70,00		690	590	1 560	

¹⁾ 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen. Levendevekt på utvokst ku: 550 kg.

²⁾ Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke inkludert.

³⁾ Kjøttproduksjon: 135 kg okse, 55 kg kvige, 60 kg ku = 250 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase. Høyere slaktevekt krever normalt høyere fôrkostnader og gir i mange tilfeller lavere dekningsbidrag.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2023

Kjøttfe, tung rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan			Egne tall FEm
		1	2	3	
Surfôr og innmarksbeite	2,29	FEm 3 200	FEm 3 300	FEm 1 800	FEm
Beite i utmark		1 500		1 500	
Halm (ammoniakkbehandl.)	1,61		1 400	1 400	
Formel Favør 80 (bulk)	4,56	800	800	800	
Fôrforbruk, Fem		5 500	5 500	5 500	
Fôrkostnader	kr	10 980	13 460	10 020	
Veterinær, semin	kr	410	410	410	
Andre variable kostnader	kr	600	600	600	
Sum variable kostnader	kr	11 990	14 470	11 030	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾	Prod.innt., kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per kuenhet ⁴⁾			
64,00	21 120	9 130	6 650	10 090	
66,00	21 780	9 790	7 310	10 750	
68,00	22 440	10 450	7 970	11 410	
70,00	23 100	11 110	8 630	12 070	
72,00	23 760	11 770	9 290	12 730	
Netto grovfôravling FEm/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,7	11,0	6,0	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾	Dekningsbidrag per daa grovfôr ⁴⁾				
64,00		860	600	1 680	
66,00		920	660	1 790	
68,00		980	720	1 900	
70,00		1 040	780	2 010	
72,00		1 100	840	2 120	

¹⁾ 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskpen.

²⁾ Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Inklusive kvalitetstilskudd storfekjøtt. Distriktstilskudd på kjøtt er ikke inkludert.

³⁾ Kjøttproduksjon: 180 kg okse, 70 kg kvige, 80 kg ku = 330 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase.

⁴⁾ Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstilskudd og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Sauehold

Dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (v.f.s.) ved varierende avdrått og fôrforbruk ¹⁾

Fôrslag	Fôrkostnad, kr/FEm	Fôrplan	Fôrplan	Fôrplan	Fôrplan	Egne Tall
		1	2	3	4	
Høstet grasvekster ²⁾	2,55	FEm	FEm	FEm	FEm	FEm
Innmarksbeite	1,72	160	180	200	220	
Formel sau (bulk)	4,99	80	85	90	100	
Sum FEm ekskl. utmarksb.		40	50	60	70	
Sum FEm ekskl. utmarksb.		280	315	350	390	
Fôrkostnader	kr	745	855	964	1 082	
Andre variable kostnader ³⁾	kr	310	310	310	310	
Sum variable kostnader	kr	1 055	1 165	1 274	1 392	
Kjøtt, kg per v.f.s. ⁴⁾	Saueskjøtt, kg per v.f.s.	Prod.inntekt, kr per v.f.s. ⁵⁾	Dekningsbidrag, kr per vinterfôra sau ⁶⁾			
24	6	1 233	178	68	-41	-159
28	7	1 439	383	274	164	46
32	8	1 644	589	479	370	252
Nettoavling, FEm per dekar			300	300	300	300
Arealbehov, dekar per v.f.s.			0,8	0,9	1,0	1,1
Kjøtt per v.f.s., kg ⁴⁾			Dekningsbidrag, kr per daa grasvekster ⁶⁾			
24			222	77	-43	-149
28			479	310	170	43
32			736	543	383	236

1) Fôrmengde og fôrsammensetning varierer med bl.a. levendevekt, ytelse og innefôringstid. Her er vist noen eksempler.

2) Inkluderer raps o.l. som er beitet eller gitt som tilskuddsfôr.

3) Værhold, veterinær og medisin, beiteleie m/frakt. Inkluderer kr 23 til fôrpreparater.

4) Driftsgranskingene for de siste regnskapsårene viser en avdrått på 29-30 kg kjøtt per v.f.s. som gjennomsnitt for hele gruppen av deltakerbruk med driftsformen sau.

5) Kjøttpris uten distriktstilskudd og grunntilskudd er kr 24,00 per kg sauekjøtt og kr 51,00 per kg lammekjøtt. Sauekjøttandelen for ytelsesnivåene er henholdsvis 6, 7 og 8 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull per kg produsert kjøtt og en ullpris på kr 32,40 per kg. Andre priser kan gi store utslag.

6) Produksjonstilskudd for husdyrproduksjon, tilskudd for lammeslakt, areal- og kulturlandskaps-tilskudd, grunntilskudd kjøtt og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Revidert 2023

Gris

Smågrisproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke. Innkjøp av 0,83 hybrid småpurke + 25 % tillegg

PRODUKSJONSINTEKTER

Produkt	Produksjon	Pris, kr/enhet	Inntekt v/28,9 smågris		
			1310	1360	1410
Smågrispris					
Smågris	28,9		37 810	39 254	40 697
Rekr. (slaktegris)	6	35,77	223	223	223
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	7	35,20	253	253	253
Purkeslakt	105	17,09	1 799	1 799	1 799
SUM ²⁾			40 086	41 529	42 973

- VARIABLE KOSTNADER ¹⁾

Produkt	Fôreheter v/28,9 smågris	Pris, kr/enhet	Kostnad v/antall smågris		
			25,8	28,9	31,8
Fôr, rekr.purker	385	4,60	1 771	1 771	1 771
Purkefôr, drektige	886	4,73	4 124	4 188	4 253
Purkefôr, diende	571	4,88	2 550	2 784	3 019
Smågrisfôr	1102	5,90	5 798	6 496	7 149
Grovfôr			442	442	442
Tilskuddsfôr			267	267	267
Mellomsum fôr	2944		14 953	15 949	16 900
Hybrid småpurke 78 % rekrut. med 25% ekstra dyr)			2 950	2 950	2 950
Bedekning			936	936	936
Forsikring			860	860	860
Vet. medisin			1 154	1 154	1 154
Strø, vann + div.			1 169	1 169	1 169
Sum variable kostnader			22 022	23 018	23 969

= DEKNINGSBIDRAG ²⁾

Dekningsbidrag per purke	Smågrispris			
		1310	1360	1410
Antall avvente smågris	25,8	14 000	15 290	16 580
	28,9	17 070	18 510	19 950
	31,8	19 920	21 500	23 090

¹⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

²⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kilde: Norsvin, «Prognose 2. halvår 2023 (utarbeidet 27. september)»

Slaktesvinproduksjon

Dekningsbidrag per slaktesvin

PRODUKSJONSINNTEKTER

Produkt	Produksjon	Inntekt		
Pris, kr/kg kjøtt ¹⁾		35,81	36,81	37,81
Slaktegris, slaktevekt	82,4	2949	3032	3114

- VARIABLE KOSTNADER ²⁾

Produkt	Førenheter	Kr per FE	Kostnad		
Smågrispris, kr per stk. ³⁾			1261	1336	1411
Svinefôr ⁴⁾	238	4,60	1093	1093	1093
Dødlighet og forsikring			61	61	61
Vet. medisin, strø, vann m.m			56	56	56
Sum variable kostnader			2471	2546	2621

= DEKNINGSBIDRAG per slaktegris ⁵⁾

Pris, kr/kg kjøtt ¹⁾		35,81	36,81	37,81
Pris, kr per smågris ³⁾	1261	480	560	640
	1336	400	490	570
	1411	330	410	490

¹⁾ Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

²⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

³⁾ Smågrisprisen er regnet ut som noteringspris + kr 98,00 i vekttillegg + kr 45,00 i puljetillegg + kr 28,00 i omsetningskostnader.

⁴⁾ Framføring fra 31,8 kg til 82,4 kg slaktevekt.

⁵⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Kombinert smågris- og slaktesvinproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke. All smågrisen føres fram til slakt. Rekruttering gjøres ved at det kjøpes inn 0,78 hybrid småpurke + 25 % tillegg

PRODUKSJONSINNTEKTER, variabel = kjøttpris kr/kg ¹⁾

Produkt	Kg	Pris kr/enhet	Inntekt		
			36,80	37,80	38,80
Slaktegris ²⁾	2 343		86 227	88 570	90 913
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)	7	37,06	260	267	274
Purkeslakt	105	17,81	1 769	1 875	1 980
SUM	2 456		88 256	90 711	93 167

PRODUKSJONSINNTEKTER, variabel = antall smågris ved 37,80 kr/kg

Produkt	Antall salgbare smågris:	Kg	Pris kr/enhet	Inntekt		
				25,8	28,9	31,8
Antall kg slaktegris			2 092	2 343	2 579	
Slaktegris			79 058	88 570	97 469	
Sl.gris (rekr.p. 95 kg)			238	267	294	
Purkeslakt	105	17,81	1 875	1 875	1 875	
SUM			81 170	90 711	99 637	

- VARIABLE KOSTNADER ³⁾

Produkt	Føreheter	Pris kr/enhet	Kostnad ved 25,8 smågris	Kostnad ved 28,9 smågris	Kostnad ved 31,8 smågris
Antall salgbare smågris			25,8	28,9	31,8
Før, rekr.purker	385	4,60	1 771	1 771	1 771
Purkefôr, drektige	886	4,73	4 124	4 188	4 253
Purkefôr, diende	571	4,88	2 550	2 784	3 019
Smågrisyfôr	1102	5,90	5 798	6 496	7 149
Svinefôr slaktegris ⁴⁾	6697	4,60	27 502	30 811	33 906
Grovfôr			442	442	442
Tilskuddsfôr			267	267	267
Førkostnader	9 641		42 455	46 760	50 807
Hybrid småpurke (78 % rekr., 25% ekstra dyr)			2 950	2 950	2 950
Bedekning			1 036	1 036	1 036
Forsikring			1 697	1 697	1 697
Vet. medisin			1 321	1 321	1 321
Strø, vann+ div.			2 457	2 457	2 457
Sum variable kostnader			51 915	56 221	60 267

= DEKNINGSBIDRAG ⁵⁾

Dekningsbidrag, kroner per årspurke					
Kjøttpris slaktegris, kr/kg		36,80	37,80	38,80	
Antall salgbare smågris	25,8	27 080	29 280	31 490	
	28,9	32 040	34 490	36 950	
	31,8	36 650	39 340	42 030	

¹⁾ Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

²⁾ Det er forutsatt 82,4 kg slaktevekt på slaktegrisen.

³⁾ Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.

⁴⁾ Det er regnet et fôrforbruk på 2,62 FEG per kg tilvekst (levendevekt).

⁵⁾ Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Egg og fjørfe

Eggproduksjon

Dekningsbidrag per innsatt høne ¹⁾ per omløp ²⁾ og per år

Egg per omløp	kg	22,0	23,0	24,0	Egne tall
Fôrforbruk i verpeperioden	kg	46,0	47,0	48,0	
Verpefôr ³⁾	kr	253	258	264	
Verdi av unghøne ⁴⁾	kr	62	62	62	
Diverse ⁵⁾	kr	24	24	24	
Sum variable kostnader	kr	339	344	350	
Eggpris, kr pr.	kr/kg ⁶⁾	Produksjons- periode		Dekningsbidrag, kr per innsatt høne ⁷⁾	
17,51		Omløp	47	59	71
		År	37	46	56
19,22		Omløp	84	98	112
		År	66	77	88
20,92		Omløp	122	137	153
		År	96	108	120

¹⁾ 16 ukers alder ved innsetting.

²⁾ Verpeperiode 58 uker, oppdrett 4 uker, opphold 4 uker, til sammen 66 uker.

³⁾ Verpefôr kr 5,49 per kg. Pris fra Felleskjøpet per september 2023 med tillegg for frakt.

⁴⁾ Innkjøp av 16 uker gamle kyllinger, pris kr 62,00 per stykk.

⁵⁾ Omfatter strøm, medisin, veterinær, vask, desinfeksjon, fjørfeforsikring, skadedyrkontroll og strø.

⁶⁾ Lavest eggpris for miljøinnredning, høyest eggpris for frittgående aviar.

⁷⁾ Verdien av utrangert høne er satt til null. Produksjonstilskudd til husdyrproduksjon og distrikts-tilskudd på egg kommer i tillegg.

Kilde: Nortura

Revidert 2023

Slaktekyllinger

Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjoner	Pris per kg/stk, kr	Beløp, kr	Egne tall
Godkjente slakt, 927 kyllinger à 1,45 kg kjøtt	26,72	35 909	
Maskinskadde slakt, 19 kyllinger à 1,45 kg kjøtt	26,72	736	
Trekk for 26 kasserte dyr	-4	-104	
Sum produksjonsinntekter per 1000 innsatte kyllinger ²⁾		36 540	
Livdyr, 1000 kyllinger à kr 8,22 ³⁾		8 220	
Førkostnader: 972 slakt à 1,45 kg kjøtt à 2,225 kg kraftfôr à kr 5,95		18 660	
Diverse variable kostnader per innsatt kylling, 1000 innsatte kyllinger à kr 5,15 ⁴⁾		5 150	
Sum variable kostnader per 1000 innsatte kyllinger ²⁾		32 030	
Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger ⁵⁾		4 510	

¹⁾ De 1000 innsatte kyllingene fordeler seg slik: 28 dør under oppdrett, 19 kassert maskinskadde ved slaktning, 26 kassasjon av slakt, 927 godkjente slakt. Gjennomsnittlig slaktevekt 1,45 kg.

²⁾ Plukkekostnad er inkludert i avregningspris (produksjonsinntekter).

³⁾ Prisen per fakturert innsatt kylling er kr 8,22 (inkl. rabatter).

⁴⁾ Omfatter strøm, medisin, veterinær, vaskemidler, desinfeksjon, forsikring, strø m.m.

⁵⁾ Maksimalt 8 innsett per år.

Kilde: Nortura

Kalkun

Dekningsbidrag per innsatt, daggamle kyllinger per omløp

Spesifikasjoner	Beløp, kr	Egne tall
Sum produksjonsinntekter (inkl. tillegg og trekk)	314	
Kostnader før	160	
Daggammel kylling	37	
Plukkekostnad	7	
Diverse variable kostnader (elektrisk kraft til lys, ventilasjon og oppvarming, strø, forsikring av dyr, medisiner, vaskemidler mm.)	52	
Sum variable kostnader	255	
Dekningsbidrag per innsatt kalkun	58	

Det er lagt til grunn følgende forutsetninger:

Slaktevekt høner, ca. 12 uker: 5,45 kg

Slaktevekt haner, ca. 18 uker: 13,75 kg

Fôrforbruk: 3,267 kg kraftfôr per kg kjøtt.

Fôrpris: 5,58 kr per kg kraftfôr.

Dødelighet under innsatt: 8,81 %

Andel kasserte slakt, høner: 1,8 %

Andel kasserte slakt, haner: 3,91 %

Andel kasserte slakt maskinskadde: 0,48 %

Kalkylen er laget for et hus på 2 590 m², maksimalt 2,36 innsatt per år med 4,80 innsatte kalkuner per kvadratmeter og 29 339 innsatte kalkuner per år.

Kilde: Nortura

Revidert 2023

Honningproduksjon

Dekningsbidrag per overvintra bifolk ved forskjellig honningpris og utbytte

Utbytte i kg	Pris per kg (levering i spann)						
	70	75	80	85	90	95	100
20	21	121	221	321	421	521	621
25	371	496	621	746	871	996	1 121
30	721	871	1 021	1 171	1 321	1 471	1 621
35	1 071	1 246	1 421	1 596	1 771	1 946	2 121
40	1 421	1 621	1 821	2 021	2 221	2 421	2 621
45	1 771	1 996	2 221	2 446	2 671	2 896	3 121
50	2 121	2 371	2 621	2 871	3 121	3 371	3 621

De variable kostnadene per overvintra bifolk varierer noe etter fôrforbruk, innkjøp av dronninger, utgifter til vandring, osv. Tallene nedenfor må derfor betraktes som veiledende.

Variable kostnader per overvintra bifolk:

Sukker 18 kg à kr 15,22	kr	274
Annet fôr	"	55
Kjøp av 0,5 dronning à kr 850,00	"	425
Byggevoks (med innbytte av blokkvoks)	"	237
Diverse, inkl. medisin	"	88
Bensin	"	150
Strøm	"	150
Sum variable kostnader	Kr	1 379

Eksempel på utredning av dekningsbidrag per overvintra bifolk.

Utbytte 40 kg per bifolk, honningpris kr 85 per kg:

Produksjonsinntekt	kr	3 400
Variable kostnader	<	1 379
Dekningsbidrag	kr	2 021

Honningproduksjon (fortsetter)

Priser på materiell:

Bifolk på ramme	kr	3 200
Komplett kube	"	2 200
Honningslynge med motor (4–6 rammer)	"	26 800
Honningløsner	"	45 900
Vokssmelter	"	13 520
Div.utstyr,drakt, redskap	"	3 040

NB! De oppgitte prisene er uten MVA.

Sukkeravgiften refunderes til birøktere som har 6 kuber eller mer. Det gis tilskudd for maksimalt 25 kg sukker per kube per år for bikuber på Vestlandet, Rogaland og Agderfylkene, Nordland, Troms og Finnmark. For bikuber i landets øvrige fylker er tilskuddet begrenset til 20 kg per kube per år. Etter avgiftssatsen i 2023 blir tilskuddet kr 8,84 per kg.

For å kunne få produksjonstilskudd til husdyr, må birøkteren ha et driftsomfang på minst 25 kuber. Kravet gjelder ikke jordbruksforetak som mottar produksjons-tilskudd på annet grunnlag. Tilskuddet er på kr 850 per kube (2023). Tilskudd er ikke med i dekningsbidragskalkylen over.

Mer informasjon om tilskudd til birøkt finnes på lenken: <https://norbi.no/?s=tilskudd>

Kilde: www.norbi.no/honning.no

Revidert 2023

Planteproduksjoner

Korn

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 400 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall ¹⁾
Såkorn (bygg), kg	20	7,40	148	
Fullgjødsel 22-3-10, kg ²⁾	46	6,67	307	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Sprøytemidler			81	
Frakt av korn	400	0,18	71	
Sum variable kostnader ³⁾			662	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og kornpris ⁴⁾

Kornpris, ⁴⁾ kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ⁵⁾								Egne tall
	Avling, kg per daa ⁶⁾								
	350	400	450	500	550	600	650	700	
3,50	600	740	880	1 020	1 160	1 300	1 450	1 590	
3,60	630	780	920	1 070	1 220	1 360	1 510	1 660	
3,70	670	820	970	1 120	1 270	1 420	1 580	1 730	
3,80	700	860	1 010	1 170	1 330	1 480	1 640	1 800	
3,90	740	900	1 060	1 220	1 380	1 540	1 710	1 870	
4,00	770	940	1 100	1 270	1 440	1 600	1 770	1 940	
4,10	810	980	1 150	1 320	1 490	1 660	1 840	2 010	
4,20	840	1 020	1 190	1 370	1 550	1 720	1 900	2 080	
4,30	880	1 060	1 240	1 420	1 600	1 780	1 970	2 150	
4,40	910	1 100	1 280	1 470	1 660	1 840	2 030	2 220	

¹⁾ Ved å benytte den ledige kolonnen for egne tall kan kalkyletallene korrigeres til å gjelde den aktuelle kornart og produksjons- og prisforholdene på vedkommende bruk.

²⁾ Gjødelse i storekk. Gjødelseforbruket vil variere med jordas næringsinnhold og forventet avlingsnivå.

³⁾ Ved leie av skurtresker kan leien inkluderes i variable kostnader. Tørkekostnader på egen tørke vil en som oftest betrakte som fast kostnad.

⁴⁾ Kornprisen avhenger særlig av kornart, tørrstoffprosent, leveringstidspunkt og kvalitet.

⁵⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

⁶⁾ Netto salgsavling (bruttoavling minus svinn).

Mathvete

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 550 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såkorn, Mirakel, kg	23	8,81	203	
Fullgjødsel 22-3-10, kg	45	6,67	300	
OPTI-NS 27-0-0 (4S), kg	16	5,05	81	
Kalk, ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Soppmiddel, Aviator Xpro	0,08	926	74	
Ugras, Express SX + Flurostar + Biowet			21	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	134	16	
Frakt av korn	550	0,18	97	
Sum variable kostnader			847	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og kornpris

Kornpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	450	500	550	600	650	
4,40	1 190	1 380	1 570	1 760	1 950	
4,60	1 280	1 480	1 680	1 880	2 080	
4,80	1 370	1 580	1 790	2 000	2 210	
5,00	1 460	1 680	1 900	2 120	2 340	

¹⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Revidert 2023

Erter

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 400 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, Ingrid, kg	25	11,06	277	
Opti-PK-0-11-21 ¹⁾	0	7,53	0	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Soppmiddel, Amistar	0,075	722	54	
Insektmiddel, Mavrik	0,02	1050	21	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	134	16	
Leid frakt	400	0,18	71	
Sum variable kostnader			494	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og pris

Ertepris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ²⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	300	350	400	450	500	
5,00	1 020	1 270	1 510	1 750	1 990	
5,30	1 110	1 370	1 630	1 880	2 140	
5,60	1 200	1 480	1 750	2 020	2 290	

¹⁾ Gjødsling kan sløyfes på jord i god hevd. Ved jordanalyser i klasse 1 og 2 anbefales gjødsling med 20-25 kg Opti-PK per daa.

²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Oljevekster

Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 200 kg per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, kg	0,80	193	154	
Fullgjødelse 22-3-10, kg ¹⁾	56	6,67	373	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Soppmiddel, Proline	0,065	1 012	66	
Insektmiddel, Evure Neo/Mavrik	0,02	1 050	21	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	134	16	
Leid frakt	200	0,18	35	
Sum variable kostnader			721	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og pris

Frøpris, kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ²⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	150	200	250	300	350	
7,00	380	680	970	1 270	1 560	
7,50	460	780	1 100	1 420	1 740	
8,00	530	880	1 220	1 570	1 910	

¹⁾ Gjødelse i storekk.

²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Revidert 2023

Timoteifrø*Variable kostnader, kr per dekar, ved avlingsnivå 65 kg per dekar*

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Såfrø, 1,2 kg hvert 3. år	0,4	59,08	24	
Fullgjødsel 22-3-10, kg	32	6,67	213	
Kalksalpeter, kg	20	4,31	86	
Kalk ferdig spredd, kg	70	0,80	56	
Ugras, Starane XL	0,135	244	16	
Vekstavslutning, tidlig, CCC 750	0,2	170	34	
Vekstavslutning, sen, Moddus M	0,06	500	30	
Ugras, kveke, Gallup Super hvert 3. år	0,35	134	16	
Leid frakt	65	0,21	14	
Sum variable kostnader			489	

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og frøpris

Frøpris kr per kg 1)	Dekningsbidrag, kr per daa 2)					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	60	65	70	75	80	
30,00	1 310	1 460	1 610	1 760	1 910	
32,50	1 460	1 620	1 790	1 950	2 110	
35,00	1 610	1 790	1 960	2 130	2 310	
37,50	1 760	1 950	2 140	2 320	2 510	

¹⁾ Nettopris uten trekk for rensing.²⁾ Areal- og kulturlandskapstilskudd og tilskudd til frøavl kommer i tillegg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Potetdyrking*Variable kostnader, kr per dekar, ved bruttoavlingsnivå 2 500 kg per dekar*

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris, kr	Kostnad, kr per daa	Egne tall
Settepoteter, 300 kg/3. år, kontrollvare, kg ¹⁾	100	10,60	1060	
Fullgjødsel 12-4-18, klorfattig, kg ²⁾	85	8,58	729	
Ugrasssprøyting, Fenix før potetene spirer	0,125	430	54	
Soppsprøyting, Mot tørråte. Revus 4 ganger	0,24	600	144	
Frakt salgsavling, matpotet ³⁾	1550	0,32	496	
Sum variable kostnader ⁴⁾			2 483	

Bruttoavling og salgsavling, kg per dekar

Bruttoavling	2 000	2 250	2 500	2 750	3 000
Svinn matpoteter, 20 %	400	450	500	550	600
Svinn fabrikkpoteter, 2 %	40	45	50	55	60
Egne settepoteter, matpotet	200	200	200	200	200
Egne settepoteter, fabrikkpotet	240	240	240	240	240
Små og skadde matpoteter, 10 %	200	230	250	280	300
Salgsavling, mat ⁵⁾	1 200	1 370	1 550	1 720	1 900
Salgsavling, fabrikk ⁵⁾	1 720	1 965	2 210	2 455	2 700

Dekningsbidrag per dekar ved varierende avling og potetpris

Potet- anvendelse	Potetpris kr/kg ⁶⁾	Dekningsbidrag, kr per daa					Egne Tall
		Bruttoavling, kg					
		2 000	2 250	2 500	2 750	3 000	
Mat	6,25	5 200	6 170	7 200	8 180	9 210	
	6,50	5 500	6 520	7 590	8 610	9 680	
	6,75	5 800	6 860	7 980	9 040	10 160	
	7,00	6 100	7 200	8 370	9 470	10 630	
	7,25	6 400	7 540	8 750	9 900	11 110	
	7,50	6 700	7 890	9 140	10 330	11 580	
	7,75	7 000	8 230	9 530	10 760	12 060	
Fabrikk	4,20	5 730	6 730	7 720	8 710	9 700	
	4,40	6 080	7 120	8 160	9 200	10 240	
	4,60	6 420	7 510	8 600	9 690	10 780	
	4,80	6 770	7 910	9 050	10 180	11 320	

¹⁾ Gjelder matpotet. Prisen varierer, tidligsorter er vesentlig dyrere. Pris for kjøp av settepoteter fabrikk er satt til kr 10,60 per kg og mengde til 60 kg per dekar per år (300 kg hvert 5. år).

²⁾ Gjødsel i storsekk, 12-4-18 mikro.

³⁾ Gjelder kun matpoteter. Frakt for fabrikkpoteter blir dekket.

⁴⁾ Gjelder for bruttoavling 2 500 kg/daa (netto salgsavling 1550 kg/daa) matpoteter med egen lagring, sortering og sekking.

⁵⁾ Bruttoavling minus svinn, egne settepoteter og (for matpotet) små og skadde poteter.

⁶⁾ Prisen en oppnår varierer mye med leveringstidspunkt.

Verdien av små og skadde poteter samt areal- og kulturlandskapstilskudd kommer i tillegg.

Revidert 2023

Dekningsbidragskalkyler for hagebruk

Grønnsaker på friland

Vinterkål

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Bartolo (65 x 45 cm)	4 500	0,90	4 047
Gjødsel:	12-4-18 mikro	130	8,58	1 115
	Brent kalk	200	4,31	862
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,08	780	62
	Sluxx HP	2,8	74	208
	Boscalid (Signum)	0,2	1 160	232
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,015	1 667	25
	Spinosad (Conserve)	0,2	2 880	576
Emballasje		4000	0,83	3 301
Frakt		4000	0,39	1 541
Pussing, vasking, pakking		4000	0,89	3 555
Diverse				635
Variable kostnader i alt				16 159

*Husdyrgjødsel: Inntil 4 tonn husdyrgjødsel per dekar vil redusere behovet for fullgjødsel

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg				
	7,00	8,00	9,00	10,00	11,00
3 000	6 940	9 940	12 940	15 940	18 940
3 500	9 390	12 890	16 390	19 890	23 390
4 000	11 841	15 841	19 841	23 841	27 841
4 500	14 291	18 791	23 291	27 791	32 291
5 000	16 742	21 742	26 742	31 742	36 742

Jordbruksavtalens målpris for vinterkål i perioden 3., 4., 1. og 2. kvartal 2023/2024, er mellom kr 7,16 og 17,56. For kål levert i juni er målprisen høyest.

Sein gulrot

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Såvarer	Romance, beiset	1,2	1 662	1 994	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	50	8,58	429	
	Kalksteinmel	75	1,33	99	
	Patentkali/Kalimagnesia 24K 6Mg	20	8,62	172	
	Bor-kalksalpeter	35	4,31	151	
Plantevern	Aklonifen (Fenix)	0,16	430	69	
	Clomazon (Centium)	0,08	3 093	247	
	Cyprodinil (Switch)	0,2	2 400	480	
	Pyraklostrobin, Boscalid (Signum)	0,2	1 160	232	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1 358	68	
	Lambda-cyhalotrin (Karate 5 CS)	0,0135	1 667	23	
Nett	12 x 100 m	1	291		
	Kasser til lager	4000	0,07	296	
Emballasje		4000	1,27	5 078	
	Pussing, vasking, pakking	4000	2,54	10 157	
Frakt		4000	0,39	1 541	
Diverse				391	
Sum variable kostnader				21 428	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per pose					
	10,5	11	11,5	12	12,5	13
2 500	11 224	12 474	13 724	14 974	16 224	17 474
3 250	15 898	17 523	19 148	20 773	22 398	24 023
4 000	20 572	22 572	24 572	26 572	28 572	30 572
4 750	25 246	27 621	29 996	32 371	34 746	37 121
5 500	29 920	32 670	35 420	38 170	40 920	43 670

Jordbruksavtalens målpriser for gulrot i 2023/2024 er mellom kr 11,75 og kr 16,58 per kg.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Kepaløk*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Stikkløk	Nr.3 15-21 (1000 kg), Brett	120	21,00	2 520	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	70	8,58	601	
	PK 0-11-21	20	8,20	164	
	Kalksalpeter	40	3,69	147	
	Kalksteinmel	75	1,33	99	
Plantevern	Pyridat (Lentagran)	0,35	780	273	
	Aklonifen (Fenix)	0,24	430	103	
	Boscalid (Signum)	0,20	1 160	232	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,03	1 667	50	
	Sykloksydinil (Focus Ultra)	0,50	273	137	
	Cyprodinil (Switch)	0,30	2 400	720	
	Select+Renol (1+1 l)	0,05	1 358	68	
	Bentazon (Basagran SG)	0,02	1 278	26	
Kasser til lager		3500	0,07	259	
Pussing, vasking, pakking		3500	1,08	3 777	
Emballasje		3500	0,44	1 555	
Frakt		3500	0,39	1 348	
Diverse				279	
Sum variable kostnader				12 359	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg					
	8,50	9,00	10,00	11,00	12,00	13,00
2 500	10 874	12 124	14 624	17 124	19 624	22 124
3 000	14 133	15 633	18 633	21 633	24 633	27 633
3 500	17 391	19 141	22 641	26 141	29 641	33 141
4 000	20 650	22 650	26 650	30 650	34 650	38 650
4 500	23 908	26 158	30 658	35 158	39 658	44 158

Avlingsmengden varierer mye.

Jordbruksavtalens målpriser i 2023/2024 for kepaløk varierer fra kr 9,37 og kr 11,46 avhengig av når på sesongen.

Selleri (knoll)

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	160 brett	4 000	1,08	4 329	
Gjødsel	Fullgjødsel 18-3-15	100	7,05	705	
	Bor-Kalksalpeter	40	4,31	172	
	Bortrac	0,2	80	16	
Plantevern	Centium 36 CS	0,013	3 093	39	
	Lambda-cyhalotrin (Karate 5 CS)	0,014	1 667	23	
Emballasje		1800	0,44	800	
Frakt		1800	0,39	693	
Diverse				190	
Sum variable kostnader				6 967	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg vasket vare				
	20,00	21,00	22,00	23,00	24,00
1 400	21 365	22 765	24 165	25 565	26 965
1 600	25 199	26 799	28 399	29 999	31 599
1 800	29 033	30 833	32 633	34 433	36 233
2 000	32 867	34 867	36 867	38 867	40 867
2 500	42 452	44 952	47 452	49 952	52 452

Jordbruksavtalens målpriser i 2023/2024 for selleri varierer fra kr 21,92 til kr 27,08.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Blomkål*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Planter	4750	0,91	4 322	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	110	8,58	944	
	Bor-kalksalpeter	90	4,31	388	
	Brent kalk	200	4,31	862	
	Mantrac	0,2	100,00	20	
	Zintrac	0,2	140,00	28	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,10	780	74	
	Sluxx HP	1,50	74	111	
	Boscalid (Signum)	0,20	1 160	232	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,014	1 667	23	
	Conserve(off-label)	0,10	2 880	274	
Lagerkasser		2 900	0,07	215	
Emballasje		2 900	0,83	2 393	
Frakt		2 900	0,39	1 117	
Diverse				190	
Sum variable kostnader				11 192	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk	Pris, kr per stk					
	10,50	11,50	12,50	13,50	14,50	15,50
2 000	10 964	12 964	14 964	16 964	18 964	20 964
2 300	13 728	16 028	18 328	20 628	22 928	25 228
2 600	16 493	19 093	21 693	24 293	26 893	29 493
2 900	19 258	22 158	25 058	27 958	30 858	33 758
3 200	22 022	25 222	28 422	31 622	34 822	38 022
3 500	24 787	28 287	31 787	35 287	38 787	42 287

Seinere kulturer gir større avling.

Jordbruksavtalens målpriser i 2023/2024 for blomkål varierer nesten fra uke til uke, fordi sesongen er så kort.

Målprisen spenner fra kr 11,29 til 17,63, og tidlig blomkål gir høy pris.

Brokkoli

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	75x40cm eget oppal	3 600	0,90	3 237	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18	100	8,58	858	
	Bor-kalksalpeter	60	4,31	258	
	Brent kalk	200	4,31	862	
Plantevern	Centium 36 CS	0,013	3 093	39	
	Sluxx HP	0,50	74	37	
	Pyretroid (Karate 5 CS)	0,01	1 667	23	
	Conserve (off-label)	0,24	2 880	691	
Kasser til lager		2 200	0,08	168	
Emballasje		2 200	0,83	1 816	
Pussing, vasking, pakking		2 200	1,08	2 374	
Frakt		2 200	0,39	847	
Diverse				190	
Sum variable kostnader				11 401	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg				
	14,00	15,00	16,00	17,00	18,00
1 800	14 746	16 546	18 346	20 146	21 946
2 000	17 073	19 073	21 073	23 073	25 073
2 200	19 399	21 599	23 799	25 999	28 199
2 400	21 726	24 126	26 526	28 926	31 326
2 600	24 053	26 653	29 253	31 853	34 453

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Bær**Jordbær på svart plast***Anleggskostnader per dekar*

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	2 rader på plastdrill	4 200	6,00	25 200	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 ^{*)}	30	8,58	257	
	Kalksalpeter	20	3,69	74	
Plantevern	Roundup	0,6	160,80	96	
	Betanal	0,4	325	98	
	Gallery	0,09	2 900	261	
Svart plast, 1,4*500		1	1 640	1 640	
Diverse				148	
Sum anleggskostnader (A)				27 774	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18	30	8,58	257
	Kalksalpeter	20	3,69	74
Plantevern Ugress	Gallery	0,07	2 900	116
	Betanal	0,4	325	65
Plantevern sopp	Karate	0,03	1 667	50
	Signum	0,2	1 160	232
	Sluxx	0,5	74	37
	Topas	0,06	2 300	138
	Switch	0,1	2 400	240
	Teldor	0,3	1 132	340
	Vertimec	0,2	3 250	650
Emballasje	Korger	2 400	0,85	2 031
	Ifco	80	6,58	526
Frakt		1 200	0,77	924
Diverse				167
Sum variable kostnader (V)				5 848

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	28,00	30,00	32,00	34,00	36,00
800	6 340	7 540	8 740	9 940	11 140
1 000	10 110	11 610	13 110	14 610	16 110
1 200	16 280	18 080	19 880	21 680	23 480
1 400	17 640	19 740	21 840	23 940	26 040

*Pris i storekk

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken. Plantevernkatalogen 2023. Felleskjøpet Agri. Norgro.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Eksempel på utregning av dekningsbidrag:

Avling = 1200 kg/daa

Pris = 32,00 kr/kg

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(38\,400 - 5\,848) \times 3 - 27\,774}{4} = 17\,470 \text{ kr/daa.}$$

I = avling x pris, B = antall bærear = 3 år, T = total varighet = 4 år

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Bringebær til fabrikk**Anleggskostnader per dekar (2 år)**

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m) *	500	22,50	11 250	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	8,58	558	
	Kalk	300	4,00	1 201	
	Solubor	2	93,33	187	
Plantevern	Roundup Flex	0,6	160,80	96	
	Gallery	0,06	2 900,00	174	
	Focus Ultra	0,35	273,40	96	
Oppstøtting	Stolper	75	34,91	2 619	
	Tverrtre i plast	75	6,35	476	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	3 417,00	1 709	
Markdekke Mypex		3	857	2 571	
Vatningsanlegg				4 232	
Frakt/diverse				803	
Sum anleggskostnader (A)				25 970	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr
Gjødsel	Ferritrac 4 behandl.	0,4	230	92
	Seniphos 3 behandl.	1	59	59
	Magtrac	0,3	60	18
	Bortrac	0,1	80	8
	Mantrac Pro	0,1	100	10
	Krista K	0,5	37	19
	Zintrac	0,08	140	11
	Actisil	0,1	733	73
	Kalksalpeter*	17,5	3,69	65
	Fullgj. 12-4-18 micro*	50	8,58	429
	Urea	0,5	7,10	4
Plantevern	Gallery	0,06	2 900	174
	Focus Ultra	0,35	273,40	96
	Karate	0,03	1 667	50
	Danitron	0,1	1 300	130
	Nordox	0,2	180	36
	Sluxx	0,5	74	37
	Signum	0,1	1 160	116
	Switch	0,15	2 400	360
	Teldor	0,15	1 132	170
	Thiovit Jet	0,4	97	39
	Aliette	0,65	580	377
Diverse				106
Sum variable kostnader (V)				2 477

Bringebær til fabrikk (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	32,00	34,00	36,00	38,00	40,00
1 000	22 440	24 100	25 770	27 440	29 100
1 250	29 100	31 190	33 270	35 350	37 440
1 500	35 770	38 270	40 770	43 270	45 770
1 750	42 440	45 350	48 270	51 190	54 100
2 000	49 100	52 440	55 770	59 100	62 440

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1500 kg/daa og pris = 36,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(54\,000 - 2\,744) \times 10 - 25\,970}{12} = 40\,770 \text{ kr/daa}$$

I = avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærear = 10 år, T= total varighet = 12 år

Prisen for bringebær til konserverindustrien i 2023 var omtrent kr 37,45 per kg. Produsenten skal som regel dekke frakt og emballasje innenfor nevnte oppgjørpris.

Kilder: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevern-katalogen 2023. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storsekk

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Bringebær til konsum**Anleggskostnader per dekar (2 år)**

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m) *	500	22,50	11 250	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 **	65	8,58	558	
	Kalk	300	4,00	1 201	
	Solubor	2	93,33	187	
Plantevern	Roundup Flex	0,6	160,80	96	
	Gallery	0,06	2 900,00	174	
	Focus Ultra	0,35	273,40	96	
Oppstøtting	Stolper	75	34,91	2 619	
	Tverrtre i plast	75	6,35	476	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	3 417,00	1 709	
Markdekke Mypex		3	857	2 571	
Vatningsanlegg				4 232	
Frakt/diverse				803	
Sum anleggskostnader (A)				25 970	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr
Gjødsel	Ferritrac 4 behandl.	0,4	230	92
	Seniphos 3 behanl.	1	59	59
	Magtrac	0,3	60	18
	Bortrac	0,1	80	8
	Mantrac Pro	0,1	100	10
	Krisra K	0,5	37	19
	Zintrac	0,08	140	11
	Actisil	0,1	733	73
	Kalksalpeter*	17,5	3,69	65
	Fullgj. 12-4-18 mikro*	50	8,58	429
	Urea	0,5	7,10	4
Plantevern	Gallery	0,06	2 900	174
	Focus Ultra	0,35	273	96
	Karate	0,03	1 667	50
	Danitron	0,1	1 300	130
	Nordox	0,2	180	36
	Slux	0,5	74	37
	Signum	0,1	1 160	116
	Switch	0,15	2 400	360
	Teldor	0,15	1 132	170
	Thiovit Jet	0,4	97	39
	Aliette	0,65	580	377
Emballasje	Kurver og kass. 2 kr/kg	1 200	2,71	3 250
Frakt		1 200	0,80	963
Diverse				106
Sum variable kostnader (V)				6 691

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Bringebær til konsum (fortsetter)**Dekningsbidrag per dekar**

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	65,00	70,00	75,00	80,00	85,00
800	36 760	40 100	43 430	46 760	50 100
1 000	47 010	51 180	55 350	59 510	63 680
1 200	57 260	62 260	67 260	72 260	77 260
1 400	67 510	73 340	79 180	85 010	90 840

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1 200 kg/daa og pris = 75,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(90\,000 - 6\,691) \times 10 - 25\,970}{12} = 67\,260 \text{ kr/daa}$$

T = 12

I=avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærår=10 år, T=total varighet=12 år

Bringebær som blir levert til konsum har en høyere pris enn bær til fabrikk, men må på-regne økte kostnader til manuell plukking og emballasje.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevernkatalogen 2023. Felleskjøpet Agri. Norgro

*Sortsavgift kommer i tillegg

**Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

***Pris per kg 600 kg storsekk

Blåbær

Kalkylen er basert på etableringskostnader på ett dekar, med totalt fem dekar felt. Planteavstanden er 1,5 m x 3,5 m på drill med Mypex. Det er installert dryppvanning, men ikke gjødselinjektor. Viltgjerde og fuglenot følger med. Forutsetninger: Omløp over 20 år, 190 planter per dekar, salgsavling fra år 3, gjennomsnittsavling 465 kg per dekar.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Planteåret:				
Planting og plastlegging	1		12	12
Vanningsanlegg			1,5	1,5
Ymse	2		10	20
2. år	1		20	20
3. år	1	12,5	50	62,5
4. år	1	40	50	90
5. år	1	75	50	125
6. år	1	110	50	160
7. år	1	137,5	50	187,5
8.–20. år	13	150	50	2 600
Sum	20	2 325	953,5	3278,5

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

- Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 200,0 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 3. år) er regnet som en del av kostnadene med å etablere feltet.
- Høstekapasitet: 4 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Pris per kg	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag Per år, kr
			Per år, kr	I alt, Kr	Per år, kr	I alt, kr	
Etableringskost	0	-	-		31 463	31 463	-31 463
Andre år	0	-	-		12 441	12 441	-12 441
Tredje år	50	100	5 000	5 000	1 713	1 713	3 287
4. år	160	100	16 000	16 000	2 277	2 277	13 723
5.år	300	100	30 000	30 000	3 058	3 058	26 942
6.år	440	100	44 000	44 000	3 839	3 839	40 161
7. år bærenot	550	100	55 000	55 000	8 742	8 742	46 258
8. – 11. år	600	100	60 000	240 000	4 893	19 570	55 107
12. år bærenot/rammeverk	600	100	60 000	60 000	10 375	10 375	49 625
13. – 16. år	600	100	60 000	240 000	4 923	19 692	55 077
17. år, bærenot	600	100	60 000	60 000	9 225	9 225	50 775
18 – 20 år	600	100	60 000	180 000	4 923	14 769	55 077
Sum (20år)	9 300			930 000		137 162	792 838
Gjennomsnitt	465	100	46 500		6 858		39 642

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd kommer i tillegg. Pris per kg er satt til kr 100.

Søtkirsebær – tunelldekke¹

Forutsetninger: Omløp over 20 år, 167 trær per dekar, salgsavling fra år 2, gjennom-snitts-avling 800 kg per dekar, sortering og pakking på fruktlageret.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsåret	1		81	81
2. år	1	17	31	48
3. – 4. år	2	68	31	198
5. – 12. år	8	136	31	1 334
13. – 15. år	3	119	31	449
16. – 17. år	2	101	31	265
18. – 20. år	3	68	31	297
Sum	20			2 671

¹ Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 233 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 2. år) er regnet som en del av etableringskostnadene. Høstkapasitet: 8 kg per time. På nye felt noe høyere høstkapasitet.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, kr	
Anleggsår	-	-	-	-	220 054	220 054	-220 054
2. år	136	56,00	7 594	7 594	2 745	2 745	4 849
3. år	543	56,00	30 415	30 415	2 893	2 893	27 522
4. år	543	56,00	30 415	30 415	2 893	2 893	27 522
5. år	1 086	56,00	60 820	60 820	16 583	16 583	44 237
6. – 7. år	1 086	56,00	60 820	121 641	2 893	5 786	57 927
8. - 11. år	1 086	56,00	60 820	243 282	6 316	25 262	54 505
12. år	1 086	56,00	60 820	60 820	2 893	2 893	57 927
13. – 15. år	948	56,00	53 106	159 318	7 456	22 369	45 650
16–17	810	56,00	45 382	90 765	2 893	5 786	42 489
18–20	543	56,00	30 415	91 244	2 893	8 679	27 522
Sum (20 år)	16 006			896 314		315 943	580 371
Gjennomsnitt	800		44 816		15 797		29 019

Søtkirsebær – tunelldekke² (fortsetter)**Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris**

Avling per dekar, gjennomsnitt i bærea, kg	Kr per kg			
	52	54	56	58
600	15 410	16 610	17 810	19 010
700	20 600	22 000	23 400	24 800
800	25 810	27 410	29 010	30 610
900	31 000	32 800	34 600	36 400
1 000	36 210	38 210	40 210	42 210
1 200	46 610	49 010	51 410	53 810

Areal- og kulturlandskapstilskudd er ikke med i kalkylen. Distrikts- og kvalitetstilskudd kommer også i tillegg (kr 8,68 per kg i sone 1, kr 10,12 i sone 2–4 og kr 14,84 i sone 5).

² Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Revidert 2023

Frukt

Plommer

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 167 trær per dekar, ca 40 % avling i år 3, full avling fra år 5, sortering og pakking på fruktlager. Avling: 700 kg kl. 1 i gjennomsnitt over omløpet.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

Periode	Tal år	Arbeid u/ hausting	Hausting	Timar i alt
Planteåret	1	81		54
2. år	1	25	8	33
3. år	1	25	16	41
4. år	1	37	24	61
5. – 15. år	11	37	35	792
16.– 17. år	2	37	31	136
18.– 20. år	3	37	21	174
Sum	20	66		1 318

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 221 per time) fram til feltet kommer i bæring er regnet med i etableringskostnadene.

Det er regnet med manuell tynning, og høstekapasiteten er satt til 25 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Planteåret					62 040	62 040	-62 040
2. år	196	28,50	5 580	5 580	2 475	2 475	3 105
3. år	393	28,50	11 194	11 194	2 672	2 672	8 522
4. år	586	28,50	16 708	16 708	2 672	2 672	14 036
5. – 15. år	879	28,50	25 057	275 629	2 672	29 397	22 385
16. – 17. år	785	28,50	22 384	44 768	2 672	5 345	19 711
18. – 20. år	528	28,50	15 036	45 109	2 672	8 017	12 364
Sum (20 år)	14 000			398 988		112 619	286 369
Gjennomsnitt	700		19 949		5 631		14 318

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar, gjennomsnitt i bærea, kg	Kr per kg			
	26	28,5	32	34
400	4 770	5 770	7 170	7 970
550	8 660	10 040	11 960	13 060
700	12 570	14 320	16 770	18 170
850	16 460	18 590	21 560	23 260
1000	20 370	22 870	26 370	28 370
1200	25 570	28 570	32 770	35 170

Distrikts- og kvalitetstilskudd for kl. 1 kommer i tillegg (kr 6,95) i sone 1, kr 8,41 per kg i sone 2–4, kr 13,10 i sone 5). Areal- og kulturlandskapstilskuddet er ikke med i kalkylen.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Epler med bardunering

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 250 trær per dekar, første avling i år 2. Høstekapasitet 100 kg per time. Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	81	81
2. år	1	5	9	14
3–4 år	2	14	18	64
5. år	1	14	25	39
6–7. år	2	18	30	96
8–9. år	2	23	30	107
10. år	1	23	32	55
11–12. år	2	23	35	117
13–16. år	4	18	35	212
17–20. år	4	14	39	210
Sum	20		50	994

Tid til administrasjon m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 190 per time) fram til feltet kommer i bæring, er regnet med i etableringskostnadene.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Per år, kr	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
			I alt, kr	Per år, Kr	I alt, Kr		
Anleggsår	0		0	71 430	71 430	-71 430	
2. år	450	5 085	5 085	4 413	4 413	672	
3–5. år	1 350	15 255	45 765	3 636	10 908	11 619	
6–7. år	1 800	20 340	40 680	3 636	7 272	16 704	
8–12. år	2 340	26 442	132 210	3 636	18 180	22 806	
13–16. år	1 800	20 340	81 360	3 636	14 544	16 704	
17–20. år	1 350	15 255	61 020	3 636	14 544	11 619	
Sum	32 400		366 120		141 293	224 827	
Gjennomsnitt	1 620	18 306		7 065		11 241	

- 1 620 kg epler i gjennomsnitt over perioden.
- Innslaget av klasse 1 er satt til 90 %, mens de resterende 10 % går til press
- Priser brukt i kalkylen: Kr 12,00 per kg klasse 1 og kr 5,00 per kg klasse 2/press.
- Eplene sorteres og pakkes på pakkeri, grovsortering på bruket. Prisen er nettopris på bruket (emballasje, trekk på lager og div. avgifter er trukket fra).
- Areal- og kulturlandskapsstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 6,95 i sone 1, kr 8,41 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 13,10 i sone 5) kommer i tillegg.

Revidert 2023

Epler med bardunering (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris kr/kg.

Avling per dekar gj.snitt i bæreeåra	12	13	14	15
1 440	10 220	11 660	13 100	14 540
1 530	11 300	12 830	14 360	15 890
1 620	12 380	14 000	15 620	17 240
1 710	13 460	15 170	16 880	18 590
1 800	14 540	16 340	18 140	19 940

Målpris 22,70 kr/kg høsten 2023.

Pærer

Forutsetninger: Omløp 25 år, 250 trær per dekar, første avling i år 3. Høstkapasitet på 120 kg i timen.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	54	81
2. år	1	0	9	9
3. år	1	4	18	22
4. år	1	6	18	24
5. år	1	10	25	35
6. år	1	14	30	44
7. år	1	17	30	47
8.–9. år	2	18	30	97
10. år	1	18	32	50
11.–13. år	3	18	35	160
14.–16. år	3	17	35	156
17.–18. år	2	17	39	112
19.–24. år	6	16	39	328
25. år	1	14	39	53
Sum	25		49	1 218

I kalkylen er ikke tid til administrasjon medregnet. Arbeid fram til feltet er i bæring, regnes som en kostnad. Arbeidskostnaden er satt til 221 kr per time, mens høstkapasiteteten er satt til 120 kg per time. 90 % klasse 1 til kr 12,30 og 10 % press til kr 0.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per daa	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbi- drag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Anleggsår	0	0	0	71 997	71 997	-71 997
2. år	0	0	0	3 234	3 234	-3 234
3. år	510	5 959	5 959	4 123	4 123	1 836
4. år	680	7 946	7 946	4 123	4 123	3 822
5. år	1 190	13 905	13 905	4 123	4 123	9 782
6. år	1 700	19 865	19 865	4 123	4 123	15 741
7. år	2 040	23 837	23 837	4 123	4 123	19 714
8–13. år	2 210	25 824	154 943	4 123	24 741	21 700
14–18 år	2 040	23 837	119 187	4 123	20 617	19 714
19–24 år	1 870	21 851	131 106	4 123	24 741	17 728
25 år	1 700	19 865	19 865	4 123	4 123	15 741
Sum	42 500		496 613		170 069	326 544
Gjennomsnitt	1 700	19 865		6 803		13 062

Pærer (fortsetter)**Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris**

Avling per dekar gj.snitt i bæreåra	Kr per kg			
	10	11	12	13
1 350	5 500	6 690	7 870	9 060
1 440	6 320	7 580	8 850	10 120
1 530	7 140	8 480	9 830	11 180
1 620	7 980	8 880	10 310	11 740
1 710	8 780	10 280	11 790	13 290
1 800	9 600	10 630	12 210	13 790

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 6, 95 i sone 1, kr 8,41 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 13,10 i sone 5) kommer i tillegg.

Revidert 2023

Tomat og agurk

Tomatdyrking i veksthus

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	34,28	85 698	
Gjødsel			66 973	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	33,83	21 147	
Analyser av næringsløsning	3	465,52	1 397	
Plantevern			17 972	
Propan	500 000	0,62	310 000	
Teknisk energi (kwh) prioritert	7 200	1,00	7 200	
Oppbindingsmaterialer			7 618	
Humler	5	3 259	16 293	
Diverse			6 983	
Sum variable kostnader			541 280	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per de- kar	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	14	16	18	20	22
34 000	-65 280	2 720	70 720	138 720	206 720
38 000	-9 280	66 720	142 720	218 720	294 720
42 000	46 720	130 720	214 720	298 720	382 720
46 000	102 720	194 720	286 720	378 720	470 720
50 000	158 720	258 720	358 720	458 720	558 720

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2023 er mellom kr 24,58 og 26,16 per kg og 25,64 kr/kg for ukene 20–26 i 2024.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Tomatdyrking under glass

Dyrkingsperiode: Hele året

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	34,28	81 000	
Gjødsel			102 300	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	33,83	19 988	
Analyser av næringsløsning	3	465,52	1 320	
Plantevern			21 500	
Propan	550 000	0,62	412 500	
Lys energi (kwh) prioritert	840 000	1,00	840 000	
Oppbindingsmaterialer			7 200	
Humler	8	3 259,00	24 640	
Diverse			6 983	
Sum variable kostnader		1	454 334	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år**Dekningsbidrag per dekar**

Solgt avling i kg per de- kar	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	14	16	18	20	22
60 000	-614 334	-494 334	-374 334	-254 334	-134 334
70 000	-474 334	-334 334	-194 334	-54 334	85 666
80 000	-334 334	-174 334	-14 334	145 666	305 666
90 000	-194 334	-14 334	165 666	345 666	525 666
100 000	-54 334	145 666	345 666	545 666	745 666

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–41 i 2023 er mellom kr 24,58 og 26,16 per kg og 25,64 kr/kg for ukene 20–26 i 2024.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Cherrytomat sesong

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	34,28	85 698	
Gjødsel			39 009	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	33,83	21 147	
Analyser av næringsløsning	3	465,52	1 397	
Plantevern			17 972	
Naturgass	500 000	0,62	310 000	
Teknisk energi (kwh)	7 200	1,00	7 200	
Oppbindingsmaterialer			7 618	
Humler	5	3258,64	16 293	
Diverse			6 983	
Sum variable kostnader			513 316	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år**Dekningsbidrag per dekar**

Solgt avling i kg per de- kar	Pris, kr per kg (utbetalingspris på bruket)				
	25	27	29	31	33
21 000	11 684	53 684	95 684	137 684	179 684
23 000	61 684	107 684	153 684	199 684	245 684
25 000	111 684	161 684	211 684	261 684	311 684
27 000	161 684	215 684	269 684	323 684	377 684
29 000	211 684	269 684	327 684	385 684	443 684

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 23 kg/m² er 1 900-2 100 t/daa

Kilde: NIBIO, Norsk gartnerforbund

Agurkdyrking under glass

Dyrkingsperiode 20.01. – 01.10. 3 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	4 800	34,28	164 540	
Gjødsel			66 973	
Planteputer ¹⁾	800	33,83	27 068	
Analyser av næringsløsning	3	465,52	1 397	
Plantevern (mest biologisk)			28 434	
Lys kwh prioritert	576 000	0,62	357 120	
Fyring kWh	7 200	1,00	7 200	
Diverse			6 348	
Diverse per plante			8 094	
Filming av agurk	45 000	0,18	39 992	
Esker	4 500	8,89	6 411	
Sum variable kostnader			713 577	

¹⁾ Skifte av planteputer hvert år

²⁾ Høyere strømpris for gassfyrte hus

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	22	24	26	28
40 000	171 766	251 766	331 766	411 766
45 000	276 423	366 423	456 423	546 423
50 000	381 080	481 080	581 080	681 080
55 000	485 737	595 737	705 737	815 737

 Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 50 kg/m² er 1 400-1 500 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk (kr/stk) omregnet til kr/kg filmet agurk (kr/stk x 2,86), gir målpris mellom kr 28,57 og 31,83 per kg for ukene 27–43 i 2023, og mellom kr 29,63 og 31,83 for ukene 11–26 i 2024.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Agurkdyrking med lys

Dyrkingsperiode: Helårsproduksjon med 5 hold.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	12 500	34,28	428 490	
Gjødsel	1 500		100 460	
Planteputer ¹⁾	2 100	33,83	71 053	
Analyser av næringsløsning	3	465,52	1 397	
Plantevern (mest biologisk)	1 000	39,81	39 813	
Lys kwh prioritert	1 235 000	1,00	1 235 000	
Fyring kWh	665 000	1,00	665 000	
Diverse	1 000	13,97	13 966	
Diverse per plante	12 500	2,33	29 095	
Filming av agurk	130 000	0,18	23 382	
Esker	13 000	8,89	115 534	
Sum variable kostnader		2	723 188	

¹⁾Vekstmedium/planteputer skiftes hvert år.**Dekningsbidrag per dekar**

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	20	22	24	26
110 000	-501 817	-281 817	-61 817	158 183
120 000	-312 502	-72 502	167 498	407 498
130 000	-123 188	136 812	396 812	656 812
140 000	66 126	346 126	626 126	906 126
150 000	255 440	555 440	855 440	1 155 440

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 130 kg/m² er 2 300–2 600 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk (kr/stk) omregnet til kr/kg filmet agurk (kr/stk x 2,86), gir målpris mellom kr 28,57 og 31,83 per kg for ukene 27–43 i 2023, og mellom kr 31,83 og 29,63 for ukene 11–26 i 2024.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Salat Chrispi

1 000 potter
 Helårsproduksjon
 Uke x m²: 172

Spiring 2,5 dager ved 16-17 °C deretter 15-17 dager i bordavdeling, 250 planter per m²

Produksjon i renner i 4 uker ved temp. 20° D 16° N. Lys 17 t/dag i til sammen 46 dager.
 Sluttavstand 25-30 planter per m²

Variable kostnader per 1 000 stk

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Frø	1 000	0,28	275	
Potter 6 cm	1 000	0,23	233	
Torv 0,1 liter/potte	100	0,58	58	
Gjødsel	1 000	0,22	218	
Plantevern	1 000	0,12	116	
Fyring kwh	1 050	1,00	1 050	
Lys kwh	1 100	1,00	1 100	
Frakt	950	0,18	173	
Poser	950	0,32	302	
Sum variable kostnader			3 524	

Dekningsbidrag per 1 000 planter

Solgt avling antall	Utbetalingspris per stk			
	8	9	10	11
750	2 575	3 325	4 075	4 825
800	2 950	3 750	4 550	5 350
850	3 326	4 176	5 026	5 876
900	3 701	4 601	5 501	6 401
950	4 076	5 026	5 976	6 926

Normalt arbeidsforbruk per 1 000 planter er 7 timer.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Revidert 2023

Blomster

Julestjerne enstaking

Forutsetninger: Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9
 Innpotting uke 35
 Enstaking

Temperatur: uke 35–45: 21° C
 uke 46–48: 18° C
 uke 49–50: 15–17° C

Lys: 5 000 lux

Arealkrav: enkle: 28 m² (36 stk/m² netto)

Område: Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	5,71	5713	
Potter (11 cm)	1 000	0,55	550	
Torv spesial (m3)	0,7	529	370	
Gjødsel	1 000	0,25	251	
Plantevern	1 000	0,25	245	
Brensel (kWh)	3 500	1,00	3 500	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1 500	1,00	1 500	
Emballasje: Brett	95	7,62	724	
Poser	950	0,63	603	
Diverse			93	
Sum variable kostnader			13 550	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris			
	12,00	13,00	14,00	15,00
800	- 3 740	-2 940	-2 140	-1 340
850	-3 210	-2 360	-1 510	-660
900	-2 680	-1 780	-880	20
950	-2 150	-1 200	-250	700

Energiprisen i kalkylen er satt til 1,00 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

9,8 årsm² per 1 000 planter, 12,5 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 8–15 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Julestjerner flergreina

Forutsetninger: Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9
 Innpotting uke 35
 Små flergreina planter

Temperatur: uke 33–41: 21° C
 uke 42–48: 18° C
 uke 49–51: 15–17° C

Lys: 5 000 lux

Arealkrav: flergreina : 42 m² (24 stk/m² netto)

Område: Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	6,35	6 348	
Potter (12 cm)	1 000	1,27	1 270	
Torv spesial (m ³)	0,9	529	476	
Gjødsel			368	
Plantevern			245	
Brensel (kWh)	5 000	1,00	5 000	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	2 000	1,00	2 000	
Emballasje: Brett	118	7,62	899	
Poser	950	0,63	602	
Diverse			93	
Sum variable kostnader			17 302	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris				
	19,00	22,00	25,00	28,00	31,00
800	-1 865	535	2 935	5 335	7 735
850	- 994	1 556	4 106	6 656	9 206
900	- 123	2 577	5 277	7 977	10 677
950	748	3 598	6 448	9 298	12 148

Energiprisen i kalkylen er satt til 1,00 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

13 årsm² per 1 000 planter, 40 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 15–25 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Hagepelargonium

Forutsetninger: Max. areal 30 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 33 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–1.5.
 Rykking 1 gang.

Lys: 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov < 100W/m²)

Temperatur: uke 9–11 22/18° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid)

Areal: uke 9–11, 80 stk/m² netto
 " 12–18, 30 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	6,35	6 348	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,55	550	
Torv (m ³)	0,7	423,00	296	
Gjødsel, vekstreg. og plantevern	1	357	357	
Brensel (kWh)	2200	1,00	2 220	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1200	1,00	1 200	
Emballasje: Brett	115	7,62	876	
Diverse			93	
Sum variable kostnader			11 920	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	12,00	13,00	14,00	15,00	16,00
800	-2 182	-1 382	-582	218	1 018
850	-1 628	- 778	72	922	1 772
900	-1 074	-174	726	1 626	2 526
950	-520	430	1 380	2 330	3 280

Års-m² per 1 000 planter = 6,2

Normalt arbeidsforbruk er 10-15 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 1,00 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Kinanelik (*Dianthus chinensis*) var. Telstar/Elation

Forutsetninger:	Max. areal 70 planter per netto m ² Max. veksthusareal 20 m ² per 1000 planter Produksjonsperiode 1.3.–10.5. Rykking 1 gang.
Lys:	70 W SON-T/m ² (16 t/døgn ved behov <100W/m ² uten lys siste 4 uker – også aktuelt med kort dag de første to ukene)
Temperatur:	uke 9–11 20° C senk gradvis til 16° C (eller lavere men da må det beregnes mer tid – vanlig å flytte ut til plasthus uten varme) Areal: Uke 9–11, 100 stk/m ² netto Uke 12–19, 70 stk/m ² netto
Område:	Trøndelag
Hus:	doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m ² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,40	1 397	
Potter, (9 cm plast)	1 000	0,41	407	
Torv (m ³)	0,40	423,00	169	
Gjødsel, vekstreg. og plantevern	1	357,75	357	
Brensel (kWh)	1500	1,00	1 500	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	400	1,00	400	
Emballasje: Brett 24stk	40	5,08	203	
Diverse		93	93	
Sum variable kostnader			4 526	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	5,50	6,50	7,50	8,50	9,50
800	-94	706	1 506	2 306	3 106
850	170	1 020	1 870	2 720	3 570
900	435	1 335	2 235	3 135	4 035
950	699	1 649	2 599	3 549	4 499

Års-m² per 1 000 planter = 4,1

Normalt arbeidsforbruk er 8–10 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 1,00 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING
PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Revidert 2023

Spansk margeritt (*Osteospermum hybrid*)

Forutsetninger: Avstand netto m² i startuke: 80, rykkeuke: 35
 Utnyttelsesgrad av huset: 80 prosent
 Produksjonsperiode: Uke 8 til uke 20
 Rykking 1 gang.

Temperatur: Uke 8–11: 20°C
 Uke 12–13: 16°C
 Uke 14–20: 14°C

Område: Østlandet
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,78	1 777	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,55	550	
Torv (m ³)	0,70	423,20	296	
Gjødsel, plantevern	1	356,63	357	
Plastmatter	1	65,07	65	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	600	1,00	600	
Brensel (kWh)	1 600	1,00	1 600	
Emballasje: Brett	79	7,62	602	
Poser	950	0,63	603	
Diverse	1	93	93	
Sum variable kostnader			6 543	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris			
	12,00	14,00	16,00	18,00
800	3 247	4 847	6 447	8 047
850	3 783	5 483	7 183	8 883
900	4 320	6 120	7 920	9 720
950	4 857	6 757	8 657	10 557

Normalt arbeidsforbruk er 10–12 timer per 1 000 planter.

Energi prisen i kalkylen er satt til 1,00 kr/kwh til fyring og kr 1,00 til lys.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken, Norsk gartnerforbund

Dekningsbidragskalkyler for skogbruket

Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel

	Eierens arbeidsinnsats i skogen			
	Ubetydelig, hele drifta settes bort		Eieren utfører alt avvirkningsarbeid selv	
	Kr/m ³	t/m ³	Kr/m ³	t/m ³
Bruttopris	588		588	
Variable kostnader:				
Administrasjon	6	-	3	0,2
Hogst	101	-	36	0,7
Kjøring	73	-	119	0,4
Div. arb. vedr. drifta (flytting)	4	-		0,1
Årets driftsveger	6	-	3	0,1
Vegavgift	2	-	2	
Salg, måling	7		7	
Sum variable kostnader	199	-	171	1,5
Dekningsbidrag	388	-	417	-
Faste kostnader	Kr/m³	Kr/år	Kr/m³	Kr/år
Planlegging forsikring	7	2 600	7	2 600
Avskrivninger og vedlikehold, veger	23	8 100	23	8 100
Avskrivninger og vedlikehold teknisk utstyr			40	13 300
Verneutstyr			3	1200
Sum faste kostnader	29	10 700	74	25 200
Sum kostnader i alt	228	79 900	245	85 600
Overskudd før kultur	359	125 650	343	120 100

Årlig avvirkningskvantum 350 m³, «lett» skog. Se også forutsetninger under.

Kostnader ved bruk av eget utstyr

Utstyr	Kostnader			
	Faste		Variable	I alt
	kr/år	kr/m ³	kr/m ³	kr/m ³
Motorsag	5 900	17	36	53
Traktorutstyr	7 400	21	29	51
Traktor	-	-	90	90

Forutsetninger: Årlig avvirkningskvantum 350 m³. Avskrivningstid 10 år for traktorutstyr. De faste kostnadene omfatter avskrivninger og vedlikehold. Avskrivninger på jordbruks-traktoren er i sin helhet belastet jordbruket. Traktorleie fra jordbruket er satt til 90 kroner/m³. I tillegg kommer rentekrav (3–5,0 prosent). Det er forutsatt «lett» skog. I «vanskelig» skog blir kostnadene per m³ høyere. Små endringer i forutsetningene kan føre til at utføring av skogsarbeidet selv blir ulønnsomt. Dersom det er mulighet for alternativt arbeid for skogeier kan det bli enda mindre lønnsomt å utføre skogsarbeid selv.

LANDBRUK

Lån

Innovasjon Norge

Formål og målgrupper

Det kan gis lån både til boligformål og næringsformål.

Boligformål: Lån til boligformål kan gis til eiere av gårdsbruk med næringsvirksomhet av et visst omfang. Det kan gis lån til investering i ny bolig, utbedring av eksisterende bolig samt kjøp av bolig på tomt når den skal knyttes til bruket.

Næringsformål: Det kan gis lån/tilskudd til eier av landbrukseiendom, samdrifter eller bedrifter med tilknytning til landbrukseiendommer. Det må være næringsvirksomhet av et visst omfang på eiendommen, eller potensial for næringsvirksomhet av et visst omfang. Generelt prioriteres prosjekter som gir økt matproduksjon der det er markedspotensial, prosjekter som bidrar til økt dyrevelferd og prosjekter med energi- og klimaeffektive løsninger, som for eksempel bruk av bioenergi og tre som byggematerialer. Prosjektet må være i samsvar med nasjonale føringer og regionale strategier. Hva som prioriteres og støtteutmåling varierer mellom fylkene.

Særskilte prioriteringer for 2023:

- frukt-, grønt- og veksthusnæringa.
- tørke- og lageranlegg i kornproduksjon.
- investeringer på små og mellomstore bruk
- melkeproduksjonsbruk, 15-30 kyr, ombygging til løsdrift.
- økologiske produsenter som må foreta større investeringer som følge av implementeringen av EUs økologiregelverk.
- Økt støttesats for replanting på fruktfelt med frostskafer vinteren 2020/2021 (inntil 50 %, ordinært inntil 35 % for fruktplantasjer). Ordningen gjelder i de tilfellene det er mer enn 500 skadde/døde trær. Tiltaket kan være påbegynt før søknaden er avgjort.

Det må være tilstrekkelig lønnsomhet og soliditet i prosjektet både på kort og lang sikt. Prosjektet må ha et tilfredsstillende ressursgrunnlag og det vurderes også hvor mye støtte som skal til for at prosjektet blir gjennomført.

Det gis ikke tilskudd til tiltak som er påbegynt før søknaden er avgjort. Med påbegynt menes igangsettelse av bygg- og anleggsarbeider eller inngått rettslig bindende forpliktelse/kontrakt som gjør investeringen irreversibel.

Investeringer som kan finansieres

Tilskudd

Investeringer i produksjonsanlegg/driftsbygninger og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter.

Revidert 2023

Det kan gis tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter opp til 40 % av godkjent kostnadsoverslag. Øvre grense for tilskudd er 3,5 millioner kroner per prosjekt. For investeringer innunder løsdriftkravet for storfe fra 2034, kan det innvilges inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag avgrenset til 5 millioner kroner per prosjekt.

Det er ikke tak for tilskudd i Nordland, Troms og Finnmark.

Massivtre, laft, slepplaft eller bindingsreisverk i kombinasjon med takstoler, buer, åser eller andre takløsninger i tre gir inntil 20 % ekstra tilskudd avgrenset til 400 000 kroner.

Kombinasjon med andre byggematerialer der tre er hovedmateriale gir inntil 10 % ekstra tilskudd avgrenset til 200 000 kroner.

Det kan gis et tillegg i tilskuddet på inntil 10 % i forhold til normal støtteutmåling innenfor maksimalsatsene ovenfor for prosjekter der tre er hovedmateriale i vegg og takkonstruksjoner.

Gjødsellager: Det kan gis tilskudd inntil 20 % avgrenset til 100 000 kroner.

Investeringer i frukt- og bær dyrking: Det kan gis tilskudd til nyplanting innen økologisk frukt- og bær dyrking (ikke jordbærplanter) med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag. For konvensjonell dyrking er støttesatsen inntil 35 %. Søknader om tilskudd til nyplanting vurderes individuelt, erfaringsmessig ligger støttesats for konvensjonell produksjon i intervallet 20 – 25 % for jordbær og bringebær, 25 – 30 % for epler, pærer og plommer og 30 – 35 % for moreller med dekkesystem. For økologisk produksjon ligger den erfaringsmessig i intervallet 40 – 45 % for alle produksjoner.

Mindre investeringer i forbindelse med generasjonsskifte: Det kan gis tilskudd til personer under 35 år, som i forbindelse med overtagelse av landbrukseiendom trenger å gjennomføre mindre investeringer (inntil kr 2,0 millioner) for å opprettholde produksjonen innen tradisjonell landbruksdrift eller bygdenæringer. Tilskuddet kan gis med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag, for kvinner inntil 70 %.

Forutsetninger: Søkers eget arbeid vurderes til inntil 350 kroner per time. For egeninnsats med egne maskiner godkjennes inntil 800 kroner per time.

For enkeltpersonforetak, ANS og DA kan bare eget arbeid for innehaver, deltakere og ektefelle/samboer godkjennes som ufakturert egeninnsats.

Lån: Investeringer på landbrukseiendommer, kjøp av eiendom og tilleggsjord.

Generasjonsskifte ved familieoverdragelser normalt bare til personer under 35 år, samt i områder hvor bankene tilbyr dårlige vilkår for landbruk.

Rentebetingelser: Innovasjon Norge tilbyr lån både med flytende og fast rente, har verken etablerings- eller termingebyr og det er normalt fire terminer per år. Lånet kan ikke overstige 90 % av landbrukstakst. For nye lån er flytende nominell rentesats 6,15 % (per 4. desember 2023). Fastrentelån tilbys på forespørsel for 1 til 10 år. Rentesatsen er 6,4 % for lån på 1 år (1.10.2024) og 5,3 % for lengste alternativ (1.6.2033).

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2023

Landbrukskontoret eller fylkeskontorene til Innovasjon Norge kan gi nærmere opplysninger om lån i Innovasjon Norge. Landbrukskontorene har nødvendige skjemaer (kan også lastes ned fra www.innovasjon norge.no), og hjelper til med søknad og sender den videre til Innovasjon Norge.

Andre låneinstitusjoner for landbruket

Alle norske banker er aktuelle låneinstitusjoner for landbruket. De viktigste er lokale sparebanker, store regionale sparebanker og forretningsbankene (DNB, Nordea osv.)

Cultura Bank

Banken gir lån til samfunnsnyttig virksomhet, hvorav økologisk jordbruk, foredling av og handel med økologiske produkter er aktuelle områder. Banken har et noe lavere rentenivå enn markedsrenten på så vel innskudd som utlån. Banken er organisert som sparebank.

Landbrukslån er et nedbetalingslån med inntil 25 års løpetid med pant i konsesjonspliktig landbrukseiendom. Kan låne inntil 80 % av markedsverdi, ingen termingebyr.

Rentesatser per 29/9-2023

	Nominell rente
Landbrukslån over 2 mill. kroner, innenfor 60 %	6,35 %
Landbrukslån under 2 mill. kroner, innenfor 60 %	6,70 %
Landbrukslån ut over 60 %, innenfor 80 %	7,15 %
Etableringslån- mellom 500 000 og 3 500 000 kroner	6,05 %

Cultura Bank gir driftskreditt og pantelån og kan tilby brukskonti og de fleste grunnleggende banktjenester, inklusive nettbank.

Lånebetingelsene vil variere noe med låneprosjektets sikkerhet. Lånekundene blir bedt om å investere 5 % av lånebeløpet i grunnfondsbevis i banken som blir stående i lånets løpetid.

Cultura Bank betrakter seg som en del av det økologiske arbeidsmiljøet i Norge og utgir et eget tidsskrift – «Pengevirke» – som ofte har aktuelt stoff om prosjekter innen økologi, miljø og samfunnsutvikling generelt. Bladet utgis i samarbeid med Andelskassen Merkur i Danmark som er kjent innen det danske økomiljøet.

Kilde: Cultura Bank (<https://www.cultura.no/landbruk>)

Landkreditt – www.landkredittbank.no**Eierstruktur**

Landkreditt SA er en medlemsorganisasjon der medlemskapet oppstår når lån eller kreditt med pant i landbrukseiendom eller driftskreditt innenfor driftskredittordningen etableres. Medlemskapet opphører automatisk når lånet eller kreditten er innfridd. Organisasjonens høyeste myndighet er Årsmøtet, som består av representanter valgt i distriktsvise regioner som stort sett er sammenfallende med fylkesgrensene. Virksomheten ledes av et styre på 6–9 medlemmer. Landkreditt SA eier Landkreditt Bank AS, Landkreditt Forvaltning AS, Landkreditt Invest AS og AS Landkredittgården. Landkredit Bank AS eier Landkreditt Boligkreditt AS og Landkreditt Finans AS sammen med Felleskjøpet Agri.

Revidert 2023

Formål

Landkreditts formål er å bidra til bedre økonomi for medlemmene ved å tilby eller utvikle gode finansielle tjenester.

Produkter

Landkreditt Bank tilbyr enkle standardprodukter innen betalingsformidling, sparing og finansiering. Banken tilbyr også driftskredittordning.

Banken er konsernet Landkreditts salgsorganisasjon. I tillegg til egne produkter som dekker de fleste behov for betalingsformidling, kort, banksparing og finansiering, tilbyr banken fondsprodukter fra Landkreditt Forvaltning AS. I tillegg tilbys også forsikringsprodukter fra eksterne samarbeidspartnere.

Det er nettsiden og nettbanken som er den viktigste salgs- og informasjonskanal, og god informasjon om alle produkter er derfor å finne på nettsiden.

Markedsforhold

Landkreditt Bank har en blanding av landbrukskunder og personkunder. Banken har også et tilbud til næringslivskunder, men denne kundegruppen utgjør en liten del av den totale kundemassen. De fleste av næringslivkundene har tilknytning til landbruket.

Rentevilkår per 1.11.2023

	Nominell rente	Avdrags- tid
Ny bondelån- under 45 år, i etableringsfasen, ekstra gode betingelser på lån inntil 5 mill. kroner de tre første årene. Ordinære betingelser på overskytende beløp.	Fra 5,59 %	
Driftskreditt landbruket innskudd	6,45 %	
Grønt landbrukslån- fra 100-500 000 kroner. Tiltak som reduserer klimautslipp. Forbeholdt medlemmer i Landkreditt.	5,04 %	
Høyrentekonto medlem fra 500.000 - 5 mill. kr.	4,10 %	
Høyrentekonto fra 500.000 - 5 mill. kr. Gebyrfrie uttak/år= 4	3,95 %	
Sparekonto innskudd over 100 000 kr	3,40 %	
under 100 000 kr	2,90 %	

Tallene gjelder prisene på nye lån og kreditter per 1.11.2023.

Andre lån til landbruk er Landbrukslån (inntil 30 års løpetid og inntil 90 % av gårdens låneverdi), Gårdskreditt (fleksibelt rammelån) og Traktorlån (for medlemmer, sikkerhet i kjøretøyet).

Lånegrensen i prosent av lånetakst varierer. Den enkelte lånesøker blir kredittvurdert og renten vil variere i forhold til sikkerhet, lånebeløp og forventet evne til å betjene lånet.

Kilde: www.landkredittbank.no

Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket

Betingelser: Medlemskap i en eller flere av de deltakende samvirkeorganisasjoner i landbruket. Salgsoppgjørene fra nevnte organisasjoner går gjennom bank.

Kredittens størrelse: Sesongmessig driftskreditt på inntil 40 % av samlet oppgjør inkludert mva. med organisasjonene foregående år. Ved oppstart eller utvidelse av produksjon er det mulig å få innvilget særskilt kreditt utover 40 % av foregående års årsmelding.

Rentens størrelse: For driftskreditten beregnes ikke kassakredittprovisjon. Vilkårene for øvrig avtales med banken. Effektiv rente er vanligvis 2–4 % lavere enn for kassakreditt.

Sikkerhet: Som sikkerhet for driftskreditten må medlemmene la framtidige oppgjør for produkter gå inn på konto i banken på framtidige oppgjør fra organisasjonene og eventuelt pant i landbruksløsøre.

Utfyllende opplysninger: Ved å henvende seg til banken, Norsk Landbrukssamvirke eller landbrukets samvirkeorganisasjoner vil en få utfyllende opplysninger om denne ordningen for driftskreditt.

Kilde: <https://www.landkredittbank.no/lan/landbruk/driftskreditt/>

Kostnader til renter og avdrag

Årlig utgift til renter og avdrag (annuitet) per kr 1 000 i lånekapital når rente og avdragstid er:

Rente		2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %
År	5	212	218	225	231	237	245	250
"	10	111	117	123	130	136	142	149
"	15	78	84	90	96	103	110	117
"	20	61	67	74	80	87	94	102
"	25	51	57	64	71	78	86	94
"	30	45	51	58	65	73	81	89

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

LANDBRUK

Revidert 2023

Rentedelen av årlige utgifter til avdrag og renter per kr 1 000 (avrunda tall)

Rente %	3 %	3 %	3 %	4 %	4 %	4 %	6 %	6 %	6 %	
Avdragstid, år	10	20	30	10	20	30	10	20	30	
Avdrag + renter/år	117	67	51	123	74	58	136	87	73	
År	1	30	30	30	40	40	40	60	60	60
"	2	27	29	29	37	39	39	55	58	59
"	3	25	28	29	33	37	39	51	57	58
"	4	22	27	28	30	36	38	46	55	58
"	5	19	25	27	26	34	37	34	53	57
"	6	16	24	27	22	33	36	28	51	56
"	7	13	23	26	18	31	35	22	49	55
"	8	10	21	25	14	29	34	15	46	54
"	9	7	20	24	9	28	33	8	44	52
"	10	3	19	24	5	26	32		41	51
"	15		11	19		15	27		26	44
"	20		2	14		3	20		5	34
"	25			8			12			21
"	30			2			2			4

Leasing

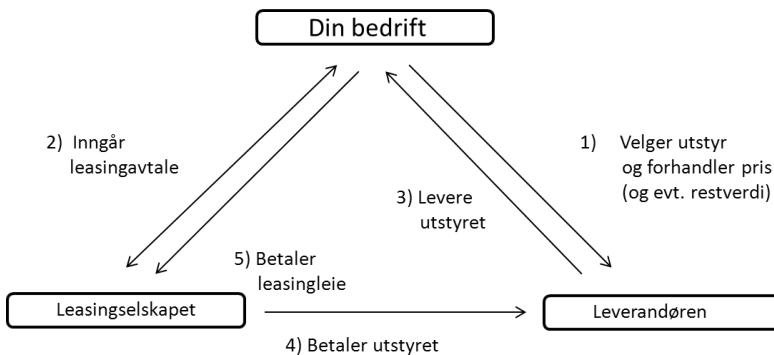
Leasing gir bedrifter og næringsdrivende mulighet til å anskaffe seg tidsriktig utstyr og maskiner uten å belaste egenkapital eller andre lånekilder. Hovedtanken bak leasingproduktet er å gi kunden disposisjonsrett over et driftsmiddel. Eierforholdet er av underordnet betydning. Leietakeren betaler en leie som dekker renter og avskrivninger på den kapitalen som er bundet opp ved leasingselskapets kjøp av leasinggjenstanden. Leasingselskapet beholder eiendomsretten til gjenstanden under hele leieperioden.

- Full pay out-leasing

Dette er en leasingavtale hvor avtalt leie dekker hele kjøpesummen (med renter) over leieperioden.

- Restverdileasing

Ved restverdileasing tilbakebetales investeringen bare delvis ved leie fra kunden. I Norge er det vanlig at den resterende del av kjøpesummen betales av leverandør mot at denne kjøper tilbake gjenstanden. I utlandet er det mer vanlig med kundegarantert restverdi. Det hender også at leasingselskapet selv tar risikoen for restverdien (openend). Da er man mer over mot operasjonell leasing.

- Finansiell leasing

Finansiell leasing er en leieavtale som overfører det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til eiendelen til kunden. Avtalen kjennetegnes ved at leasingselskapet kontraktfester tilbakebetaling av hele det investerte beløpet. Ønsker kunden restverdi, må restverdien garanteres av leverandør eller annen garantist.

- Operasjonell leasing

Operasjonell leasing er leieavtaler som ikke er finansielle.

Leasing og skatt

Både finansielle og operasjonelle leasingavtaler er å anse som utleie når det gjelder skatt. Det betyr at leasingselskapet aktiverer objektet og foretar skattemessige avskrivninger. Kunden utgiftsfører leiebeløpet i resultatregnskapet.

Revidert 2023

Leasing i praksis

Leasingselskapet kjøper inn et driftsmiddel etter spesifikasjoner fra sin kunde. Deretter leies driftsmiddelet av leasingselskapet til leietaker for en avtalt periode – ofte varierende fra 3 til 5 år. I stedet for å låne ut penger, leier finansieringsselskapet ut driftsmidler innkjøpt spesielt for formålet.

Hva skjer etter leieperioden?

Etter utløpet av den avtalte leieperioden har bedriften normalt følgende muligheter:

- Fortsette leieforholdet til en sterkt redusert leie
- Anmode om å kjøpe utstyret og overta eiendomsretten
- Si opp avtalen og levere utstyret tilbake til leasingselskapet

Ved restverdileasing har kunden ingen rett til å forlenge leasingavtalen.

Hvorfor leasing? Hva er leasing?

- Hurtig og enkel tilgang på nye driftsmidler med minimal likviditetsbelastning.
- Kunden slipper å belaste investeringsbudsjetter.
- De fleste kunder oppnår enkel regnskapsføring med utgiftsføring av leiebeløpene over driftsregnskapet. Dette gir redusert balanse og bedre nøkkeltall.
- Leasing innebærer en skattemessig enkel føring ved at leiebeløpene utgiftsføres direkte. Kunden slipper å måtte føre saldoavskrivninger.
- Kunden slipper å bekymre seg for hvordan han skal bli kvitt utstyret og til hvilken pris. Kunden får raskere tatt ny teknologi i bruk.
- Leasingavtaler kan kombineres med ulike service- og vedlikeholdsavtaler. Ikke minst er det utviklet løsninger som avlaster kundene for betydelige ressurser knyttet til oppfølging av biler og bilkostnader.

Kilde: *Finansieringsselskapenes Forening*

Gårdens forsikringsbehov

For å trygge de økonomiske interessene som garden og gardsdriften utgjør, er det behov for en rekke forskjellige forsikringer. Her presenteres Yrkesskadeforsikring, Ulykkesforsikring samt Gruppeliv og Uførepensjon.

Risikosikring

I forsikringssammenheng grupperer vi gjerne måten for risikodekning/risikoreduksjon slik:

- Risikoreduksjon ved skadeforebyggende arbeid
- Offentlige støtteordninger
- Bondens bevisste egenrisiko
- Forsikringsløsninger

Skadeforebyggende innsats

Gårdbrukeren kan fjerne en del av de risikokilder som finnes på gården, og dermed redusere sitt forsikringsbehov. Det gis rabatt i forsikringspremien ved gjennomføring av

skadeforebyggende tiltak som brannvarslingsanlegg, avtale om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år og slukkeutstyr. Dersom el-kontroll eller brannvarslingsanlegg mangler, og det fører til brann eller at brannen blir mer omfattende enn den ellers ville ha blitt, kan det gi reduksjon av erstatningen fra forsikringsselskapet.

Offentlige støtteordninger

Det offentlige dekker naturskader på eiendom som ikke kan brannforsikres, dvs. på jord, veier osv. Bare skog som er sikret med stormskadeforsikring vil nyte godt av erstatning fra staten ved omfattende stormskade.

Det offentlige nytter en del avtalemidler til å dekke enkeltbønders tap av dyr på beite, gir erstatning ved katastrofetap i husdyrhold, gir erstatning ved store avlingsskader, ved skade på grunn av planteskadegjørere osv. Når det gjelder smittsomme husdyrsykdommer, dekker staten verdien av dyr som kreves slaktet. Det er behov for egen sykdomsdekning på de samme dyrene i et forsikringsselskap for å få dekket det avbruddstapet som oppstår som følge av stans i produksjonen. Man kan lese mer om offentlige støtteordninger på www.landbruksdirektoratet.no.

Bondens bevisste egenrisiko

Alle bønder står for en eller annen egenrisiko selv. Hos svært mange er denne egenrisikoen mye større enn bonden selv vet om. Han har altså ikke tatt et bevisst valg når det gjelder størrelsen på egenrisikoen. Følgende løsninger kan finnes hos en og samme forsikringstaker:

- Egenandelen i landbruksforsikringen er kr 10 000 på driftsdelen og kr 5 000 på privatdelen.
- Husdyrene er ikke forsikret med egen sykdomsdekning. Skade som følge sykdom kan føre til store økonomisk tap.
- Den 10 år gamle bilen med gjenanskaffelsesverdi i f.eks. kr 20 000 er forsikret med kaskodekning og laveste egenandel
- Den nye traktoren som kostet kr 350 000 er ikke dekket med maskinskade- forsikring.
- Han har ikke laget lovpliktig yrkesskadeforsikring og er selv ansvarlig for skade som rammer familie eller ansatte som arbeider på gården. Erstatningen kan overstige 5 mill. kroner.
- Det er ikke laget ulykkesdekning på noen i familien. Det er heller ikke laget noen form for uføeerstatning for brukeren.
- Bonden har startet med gårdsturisme i stort omfang uten å utvide forsikringen for de nye ansvarsforhold som dermed oppstår.

I et eksempel som det ovenfor ser en klart at det ikke finnes noen helhetlig plan når det gjelder egenrisiko.

På noen områder er egenrisikoen lavere enn den brukeren kan bære selv. På disse områdene er forsikringsordningen for finmasket. På andre områder finnes det store huller. Skade på ett av disse områdene vil føre til store økonomiske konsekvenser.

Bonden må sammen med sine rådgivere finne fram til et fornuftig nivå for egenrisiko. Etter at alle risikoområder er kartlagt og avklart, må det så lages en forsikringsløsning som er

tilstrekkelig omfattende og finmasket til å dekke de skader bonden ikke ønsker eller har økonomisk evne til å dekke selv.

Forsikring

Yrkesskadeforsikring

Alle arbeidsgivere er ved lov pålagt å tegne forsikring for yrkesskade og yrkessykdom på sine arbeidstakere. Gårdbrukere som har folk i arbeid, lønnet eller ulønnet, er arbeidsgiver og må tegne forsikringen.

Hvis forsikring ikke er tegnet, har arbeidstakeren likevel krav på erstatning fra forsikrings-selskapene. Selskapene vil i tilfelle kreve sine utlegg tilbake fra arbeidsgiveren.

Barn, foreldre (ikke ved kompaniskap) og feriehjelp er regnet som arbeidstakere i visse sammenhenger. Selv er gårdbrukeren ikke omfattet av forsikringen. Det er heller ikke ektefelle og selvstendig næringsdrivende/representant for disse.

Forsikringen dekker yrkesskader og yrkessykdommer som arbeidstaker påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, i overensstemmelse med Lov om yrkesskadeforsikring.

Erstatning beregnes for tapt inntekt, tap i fremtidig erverv, varig medisinsk invaliditet og merutgifter. Ved død utbetales erstatning til arbeidstakerens ektefelle/samboer og barn. Erstatningen beregnes etter standardiserte satser gitt av myndighetene.

I tillegg utbetales refusjon til staten med 1,2 ganger erstatning utbetalt til den skadede.

HUSK!! Selskapet skal ha oppdatert grunnlag for beregning av premie for yrkesskade hvert år. Siste års utlønning i henhold til den enkelte næringsoppgave (post 201) skal rapporteres til selskapet. Dersom forsikringen fornyes med for lavt grunnlag oppstår det underforsikring og erstatningsplikt for forsikringstakeren ved inntruffet skade.

Det finnes en god og billig forsikringsløsning for yrkesskader for selvstendige næringsdrivende på nærmeste NAV-kontor. Denne kan være en god basis for de forsikringsløsninger bruker og ektefelle må lage på seg selv.

Personforsikringer

Bondelagets Livsforsikring

I oktober 2017 ble Norges Bondelags Gruppelivsforsikring flyttet til Landkreditt Forsikring. Eksisterende avtaler om gruppelivsforsikring løper til de opphører etter fylte 67 år. Den nye Bondelagets Livsforsikring gir utbetaling av et engangsbeløp til etterlatte og er fritatt for inntektsskatt. Ordningen er basert på følgende prinsipper:

- Premieintervaller etter alder.
- Søkerens helseerklæring må godkjennes av Landkreditt Forsikring.
- Forsikringssummen kan være 10 G, 20 G, 30 G, 40 G eller 50 G (G = kr 118 620) per 1.5.2023). Den trappes ned fra 55 års alder med 0,25 G til 1,25 G per år, avhengig av forsikringssummens størrelse, til den opphører etter fylte 75 år.

Ordningen med medforsikret blir ikke videreført.

Premien i gruppelivsordningen reguleres i samsvar med erstatninger, alder på forsikrede i ordningen og økning i folketrygdens grunnbeløp (G). Premiene er justert i henhold til

resultatet for avtalen og for endringen i grunnbeløpet. Avtalen fornyes for ett år om gangen og endringer i avtalen gjøres gjeldende fra hovedforfall.

Ulykkesforsikring

Norges Bondelag – Ulykkesforsikring til gunstig medlemspris for voksne mellom 20 og 70 år. Forsikringssum 20, 30 eller 40 G ved medisinsk uførhet, invaliditet (min. 1 %) etter ulykke. Forsikringen dekker også behandlingsutgifter inntil kr 100 000 per ulykkestilfelle. For medlemmers barn mellom 0 og 26 år er forsikringssummen 20,30,40,50 eller 60 G. For barn opphører forsikringen etter at forsikrede har fylt 26 år. Tegningsalder inntil 20 år.

Viktig:

Du bør ALLTID be om forsikringstilbud fra flere selskaper. Det viser seg at premien kan variere mye, men det kan også forsikringens dekning. Det som dekkes i ett selskap, dekkes ikke alltid hos et annet. Du bør alltid be om tilbud fra selskapene når du gjør endringer på garden, slik at nye investeringer også blir forsikret.

Folketrygden, arbeidsgiveravgift

Generelt

Folketrygden er en obligatorisk trygdeordning for alle som er bosatt i Norge. Innført ved lov av 17. juni 1966, trådte i kraft 1. jan. 1967. En ny lov kom i 1997 (lov om folketrygd av 28. feb. 1997).

Folketrygden gir økonomisk stønad ved sykdom, svangerskap og fødsel, arbeidsløshet, alderdom, uførhet, dødsfall og tap av forsørger. Folketrygden dekker også utgifter til medisinsk behandling og rehabilitering og til yrkesmessig attføring. Med noen få unntak er alle som er bosatt i Norge – uten hensyn til statsborgerskap – medlem av folketrygden.

Det er vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden i lov av 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

Finansiering av folketrygden

Folketrygdloven omfatter alle våre vanlige trygder bortsett fra barnetrygden. Finansieringen av folketrygden skjer ved:

- særlige avgifter fra arbeidsgiver (arbeidsgiveravgift)
- særlige avgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre trygdede (trygdeavgift)
- tilskudd fra staten

Stortinget fastsetter hver høst størrelsen på avgiftene og tilskuddet for neste kalenderår.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveren skal betale arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold som han plikter å innberette. Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av det beløp som skal innberettes for vedkommende år. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder selv om beløpet fritas for innberetningsplikt på grunn av beløpets størrelse.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse til medlemmer i styrer, representantskap, utvalg, råd og lignende skal det alltid betales avgift som av lønnsinntekt.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid for veldedig eller allmennyttig institusjon eller organisasjon når lønnsutgiftene ikke er knyttet til institusjonens eller organisasjonens næringsvirksomhet. Fritaket etter første punktum gjelder bare dersom institusjonens eller organisasjonens totale lønnsutgifter er opp til 800 000 kr og bare for lønnsutbetalinger opp til 80 000 kr per ansatt. Lønnsarbeid i hjemmet som ikke overstiger 60 000 kr inkludert verdi av kost og losji, og som betales av privatperson, er fritatt for arbeidsgiveravgift.

Innrapportering av arbeidsgiveravgift skjer via A-meldingen. A-meldingen er en månedlig melding fra arbeidsgiver til NAV, SSB og Skatteetaten om ansattes inntekt, arbeidsforhold og forskuddstrekk, samt arbeidsgiveravgift og finansskatt for virksomheten. Fristen for innsending av A-meldingen er den 5. i påfølgende måned. Arbeidsgiveravgiften skal betale i seks terminer.

Revidert 2023

EØS- regler for regional statsstøtte

ESA vedtok i oktober 2013 retningslinjer for regionalstøtte som har betydning for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Det finnes unntak for flere næringssektorer, og utleie av arbeidskraft til unntatte aktiviteter unntas på samme måte. Jordbruk, skogbruk og fiske har en særregel, og unntas for virksomhet som ikke omfattes av EØS-avtalen.

Avløserlag vil i utgangspunktet drive virksomhet som faller inn under dette unntaket. Deres avløserlag leier ut arbeidstakere til virksomhet som ikke er landbruksvirksomhet, gjelder imidlertid de ordinære reglene for arbeidsutleie.

Geografiske avgiftssoner og satser

De enkelte kommunene er, etter kriterier som er gitt fra ESA, plassert i 7 ulike soner med tilhørende differensierte avgiftssatser. Plasseringen i de enkelte sonene har blant annet sammenheng med befolkningstetthet, sysselsetting og økonomisk vekst i hver enkelt kommune. Grunnet regionreformen med sammenslåing av mange kommuner fra 1.1.2020, er det ikke lenger en én til én-forhold mellom arbeidsgiveravgiftssone og kommune. En kommune kan dermed ha flere avgiftssatser.

Avgjørende for hvilken sone som skal legges til grunn for beregning av arbeidsgiveravgift, er som hovedregel der virksomheten er registrert/skal være registrert. For private arbeidsgivere er det den private arbeidsgiverens folkeregistrerte adresse som skal legges til grunn ved sonetilordningen.

Avgiftssoneinndelingen for 2022 er gjengitt kommunevis på:

<https://www.skatteetaten.no/satser/arbeidsgiveravgift---soneinndeling/>

Avgiftssatser

Generelle næringer

For de generelle næringene gjelder følgende soner og satser:

Sone	Sats
I	14,1 %
Ia	10,6 % (14,1 %)*
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	7,9 %
V	0 %
Lønn > 750 000 kr	5 %

*Fribeløp. I sone Ia beregnes avgiften etter differensierte satser, inntil differansen mellom avgift etter høyeste sats og avgift etter differensiert sats utgjør kr 500 000 i inntektsåret. Når fribeløpet er brukt opp, må arbeidsgiver gå over til å benytte satsen på 14,1 %.

Med de generelle næringene menes arbeidsgivere som ikke kommer inn under noen av unntakene. Regler om disse næringene er gitt i avgiftsvedtaket §§ 1 til 4.

Jord- og skogbruk, fiskeri, etc.

Arbeidsgiver som driver virksomhet innen en næring som faller utenfor EØS-avtalen, beholder ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fullt ut. Satsene i sone Ia og IVa skiller seg derfor noe fra de generelle satsene. Dette gjelder bl.a. jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og fangst, fiskeoppdrett og bearbeiding og engroshandel med jordbruks- og fiskeprodukter. Arbeidsgivere som driver virksomhet i sone Ia, kan i henhold til dette beregne avgift med en sats på 10,6 % på samtlige lønnskostnader (altså ikke bare innenfor et fribeløp).

Sone	Sats
I	14,1 %
Ia	10,6 %
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	5,1 %
V	0 %

Rettigheter i folketrygden

Folketrygden yter bl.a. stønad ved sykdom, svangerskap og nedkomst, alderdom, dødsfall og tap av forsørger. Det gis også stønad til arbeidsledige, personer på attføring og ugifte, skilte eller separerte forsørgere.

Alle ytelser fra folketrygden beregnes i forhold til grunnbeløpet (G) som hvert år blir fastsatt av Stortinget. I tidsrommet 1.1.2023–30.4.2023 var grunnbeløpet kr 111 477 og for tidsrommet 1.5.2023–31.12.2023 kr 118 620. Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2023 er kr 116 372.

Rettighetene i folketrygden blir beregnet etter hvor mange pensjonspoeng (P) den enkelte har opparbeidet seg. Antall pensjonspoeng det enkelte inntektsår er avhengig av den aktuelle verdi for grunnbeløpet (G) og pensjongivende inntekt i året (I).

Gammel ordning

Pensjongivende inntekt er lik personinntekten med visse begrensninger. Personinntekt over 12 G regnes ikke med i den pensjongivende inntekten. Likeledes medtas bare 1/3 av den personinntekt som ligger mellom 6 og 12 ganger G. $P = (I - G)/G$ Det kan ikke gis mer enn 7,00 poeng per inntektsår.

Pensjonsreformen fra 2011

Pensjonsreformen trådte i kraft fra januar 2011. Det er mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, men man får høyere årlig pensjon hvis man venter med uttaket. Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt, uten at pensjonen blir redusert. I privat sektor kan AFP kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. I offentlig sektor er regelverket uendret etter 2011. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke i tillegg ta ut AFP fra offentlig sektor. Tidligpensjon i

Revidert 2023

jordbruket (TPO) kan kombineres med uttak av lønnsinntekt, annen næringsinntekt og alderspensjon, men ikke andre ytelser fra folketrygden, som uførepensjon, arbeidsavklaringspenger, etterlattepensjon fra folketrygden eller avtalefestet pensjon (AFP).

I ny alderspensjon tjenes det opp pensjonsrettigheter tilsvarende 18,1 % av årlig pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 G. Det nye pensjonssystemet innfører regler om «alleårsopptjening», levealdersjustering og fleksibelt uttak av pensjon. Inntekt fra 13 år og fram til fylte 75 år teller for pensjonsopptjening (før 2010 er opptjening fra 17 år tellende).

Alle kan ta ut alderspensjon fra 67 år og det åpnes for hel, eller delvis uttak av alderspensjon fra 62 år under følgende forutsetning; den totale pensjonsbeholdning (fremskrevet verdi) er så stor at den minst tilsvarer garantipensjonsnivået (minstepensjon) ved 67 år, dvs. ca. 2G. Inntekt under ca. 4G gir ingen opptjening ut over garantipensjon.

Hvis levealderen i befolkningen øker, innebærer levealdersjusteringen at fremtidige generasjoner må arbeide noe lenger og utsette uttaket av alderspensjon for å få samme pensjon som dagens pensjonister.

Innfasing av nye opptjeningsregler

De nye opptjeningsreglene for alderspensjon skal gjelde fullt ut for personer som er født i 1963 og senere. De som er født i 1953 og tidligere skal følge gamle opptjeningsregler. Personer født i årene 1954–1962 får beregnet sin pensjon med forholdsmessige andeler fra nytt og gammelt system. Dette innebærer at 1954-kullet vil få 10 % av pensjonen beregnet etter nytt regelverk og 90 % beregnet etter gammelt regelverk.

Uføretrygd

Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom eller skade. For å ha rett til å få uføretrygd må du som hovedregel oppfylle disse vilkårene:

- Du må være mellom 18 og 67 år.
- Du må ha vært medlem av folketrygden i de siste fem årene før du ble syk.
- Sykdom og/eller skade må være hovedårsaken til at inntektsevnen din er nedsatt.
- Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak må være gjennomført.
- Inntektsevnen din må være varig nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom og/eller skade.

Uføretrygden fra folketrygden og uføreytelser fra andre ordninger, vil skattlegges på samme måte som lønnsinntekt.

Sykepenger

Arbeidstakere

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 % av brutto arbeidsinntekt fra og med første fraværsdag. Arbeidsgiveren har plikt til å betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden). Fra og med den 17. dagen tar NAV over utbetalingen av sykepengene.

Næringsdrivende

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2023

Selvstendige næringsdrivende har rett til sykepenger regnet etter 80 % av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen.

Jordbruket

For jordbruket er det innført 100 % sykepenger av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen. Differensen mellom 80 og 100 % blir kollektivt innbetalt over jordbruksavtalen. Dersom en selvstendig næringsdrivende (også jordbrukere) ønsker en bedre sykelønnsordning, kan det tegnes frivillig tilleggsforsikring hos NAV. Det er flere alternativ for en slik tilleggsforsikring.

Tilskuddsordning til avløsning ved sykdom og fødsel mv. er en ordning gjennom jordbruksavtalen og et supplement til folketrygdlovens ytelser. Ordningen er ment å dekke opp tilfeller der bonden har opptjent for lite grunnlag etter folketrygdens regler til å få dekket avløser. Ordningen er blant annet motivert av dyrehelsemessige hensyn. Fra og med 2019 stilles det ikke lenger noe krav til nivået på næringsinntekten når det er innehaver selv som søker, men det må være inntekt (ikke underskudd) de to siste ligningsår. Deltakere i ANS/DA eller ektefelle til innehaver av ENK må ha hatt en næringsinntekt på minst ½ G.

Næringsinntekt jordbruk/gartneri legges til grunn for avløserordningen og pensjonsgivende inntekt for ordninger etter folketrygdloven.

Fra 2015 gjeninnføres øvre aldersgrense på 70 år for avløsning ved sykdom. Det gis som tidligere tilskudd til 14 dager avløsning av far i forbindelse med fødsel dersom han bor sammen med mor til barnet. Avløsningen må foregå i perioden 14 dager før fødsel til 14 dager etter at mor kom heim, men det er ikke lenger krav om at avløsningen har skjedd sammenhengende.

Ansatte

Arbeidsgiver har rapporteringsplikt for oppfølging av sykmeldte fra og med 1. juli 2011.

Fødsel - foreldrepenger

Både etter folketrygdloven og etter avløserordningen er det krav om et minimum inntektsgrunnlag på ½ G siste året i beregningsperioden for rett til stønad, og en må ha vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen. Uttak av foreldrepenger og avløserstønad kan kombineres med arbeid på flere måter, men det må søkes i god tid før uttak starter.

Foreldrepengeperioden består av fedrekvoten, mødrekvoten og fellesperioden. Fra 1. juli 2018 og 100 % uttak, er både fedrekvoten og mødrekvoten på 15 uker, mens fellesperioden er på 16 uker. Fra 1. januar 2019 og 80 % uttak, er mødre- og fedrekvoten hver på 19 uker og fellesperioden på 18 uker.

Skatt

All næringsinntekt blir i dag beskattet etter fire ulike modeller og det er avhengig av valgt foretaksform.

Selskaper

Aksjeselskap og samvirkeforetak blir beskattet etter *aksjonærmodellen*. Den delen av selskapets overskudd som blir beholdt i selskapet og ikke utbetalt som utbytte, blir beskattet flatt med 22 %. I tillegg betaler personlige aksjonærer ytterligere 37,8 % skatt på den delen av *utbetalt* utbytte som overstiger skjermingsfradraget.

Skjermingsfradraget beregnes ved å multiplisere skjermingsgrunnlaget med en risikofri skjermingsrente som fastsettes hvert år av skattemyndighetene. Skjermingsrenten er en etter-skatt-rente fordi utbyttet allerede er beskattet på selskapets hånd. For inntektsåret 2022 var skjermingsrenten 1,7 %. ¹⁾ Skjermingsgrunnlaget er aksjens kostpris tillagt ubenyttet skjerming fra tidligere år. Gevinst og tap ved salg av aksjer blir skattemessig behandlet etter samme prinsipp som utdelt utbytte fra aksjeselskap.

Aksjonærmodellen er også lagt til grunn ved utformingen av *deltakermodellen* for deltakerlignede selskaper (ANS og DA). Som skjermingsgrunnlag i deltakermodellen benyttes enten deltakerens innskudd i selskapet ved årsskiftet, deltakerens kostpris mv. for andeler eller deltakerens andel av selskapets skattemessige egenkapital med justeringer.

Verken aksjonærmodellen eller deltakermodellen skiller mellom aktive og passive aksjonærer og deltakere, eller etter hvor stor eierandel den enkelte aksjonær eller deltaker har i selskapet. For å oppnå personinntekt og dermed rettigheter i trygdesystemet, må en aksjonær ta ut lønn fra aksjeselskapet. En deltaker må ta ut Arbeidsgodtgjørelse fra et deltakerlignet selskap.

Enkeltpersonforetak

Enkeltpersonforetak blir beskattet etter *foretaksmodellen* hvor det skilles mellom alminnelig inntekt og personinntekt. Beregnet personinntekt er overskuddet i foretaket etter at det er redusert med skjermingsfradrag, renteutgifter til finansinstitusjoner og eventuelt lønnsfradrag. Skjermingsfradraget er skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget er i hovedsak de fysiske eiendeler som har virket i foretaket, minus gjeld til finansinstitusjoner. Skjermingsrenten fastsettes på samme måte som for selskaper, men renten i foretaksmodellen er en før-skatt-rente og var for inntektsåret 2022 2,1 %.³⁾

Foretaksmodellen skiller seg fra de andre to modellene ved at overskuddet alltid skal beskattes i opptjeningsåret, selv om hele eller deler av det blir beholdt i virksomheten. Aksjeselskap og deltakerlignet selskap kan bruke overskuddet til å investere i eget selskap etter

³ Skjermingsrenten blir fastsatt av Finansdepartementet i januar året etter inntektsåret, dvs. at skjermingsrenten for 2023 først blir fastsatt i januar 2024. Skjermingsrenten fastsettes på bakgrunn av gjennomsnittlig 3-måneders rente på statskasseveksler, og skal tillegges 0,5 prosent.

at det er betalt 22 % skatt av overskuddet. Overskudd fra et enkeltpersonforetak må beskattes fullt ut med trygdeavgift og eventuelt trinnskatt før midlene kan reinvesteres i foretaket.

Generelle beskatningsregler

I utgangspunktet skatlegges landbruk etter samme prinsipp som annen næringsvirksomhet og de samme regler gjelder for bokføring. Fra og med inntektsåret 2022 (skattemelding for 2022) skal alle enkeltpersonforetak benytte den nye skattemeldingen. Det betyr at skje-maene Næringsoppgave og Landbruk utgår og erstattes av Næringsspesifikasjon.

Overdragelse (realisasjon) av alminnelig gårdsbruk og skogbruk

Fra og med 2016 skal det for enkeltpersonforetak ikke beregnes personinntekt av gevinst ved realisasjon av eller fra alminnelig gårdsbruk og skogbruk (Sktl. § 12-11 fjerde ledd).

Ved overdragelse av alminnelige gårdsbruk og skogeiendommer er hovedregelen at eventuell gevinst er skattepliktig (av alminnelig inntekt) uavhengig av eiertid. Det er gjort unntak for overdragelse til personer som er arveberettiget etter arvelovens regler dersom overdrageren har eid eiendommen i minst ti år når realisasjonen finner sted. Det er videre en forutsetning for skattefritak at vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av en antatt omsetningsverdi.

Dersom gevinsten ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk og skogbruk er skattepliktig, er det anledning til å oppregulere⁴ inngangsverdien. Dette gjelder bare dersom en eventuell realisasjon ville vært skattefri etter reglene som gjaldt fram til og med 2004. Det er bare de ikke-avskrivbare eiendelene som kan oppreguleres, dvs. jorda og skogen. Våningshus som bebos av den som realiserer eiendommen og avskrivbare driftsmidler slik som driftsbygninger, kan ikke oppreguleres. Oppregulering kan kreves for våningshus som bebos av andre. Salgsprisen må derfor først justeres forholdsmessig for den delen som faller på eiendeler hvor kostprisen ikke skal oppreguleres. For jord og skog oppreguleres historisk kostpris basert etter en gjennomsnittlig årlig prisvekst for eiendommen. Den årlige prisveksten fastsettes etter en formel hvor historisk kostpris, salgspris og antall eierår inngår.

Er gevinsten på våningshuset helt eller delvis skattepliktig ved anvendelsen av skattereglene for realisasjon av alminnelig gårdsbruk, kan likevel gevinst på våningshuset med naturlig arrondert tomt bli skattefri etter reglene om realisasjon av bolig- eller fritidseiendom.

Endringer fra 1.1.2014 ved fjerning av arveavgift og innføring av kontinuitetsprinsippet

Som en direkte konsekvens av fjerning av arveavgiften innføres skattemessig kontinuitet (kontinuitetsprinsippet) ved arve- og gaveoverføringer. Skattemessig kontinuitet innebærer at mottaker overtar sin forgjengers skattemessige verdier og posisjoner der næring overføres med et gaveelement. Det vil si at selger ikke blir gevinst- eller uttaksbeskattet, men overtager får heller ikke mulighet til å skrive opp verdiene.

Det gjøres et viktig unntak fra denne regelen når det gjelder landbrukseiendom. Hvis man følger reglene for skattefritt salg, skal overtager fortsatt få lov til å skrive opp verdien. Det

⁴ Gjelder også etter endringer innført fra 1.1.2014

nye for landbruket blir at man ikke lenger kan skrive opp verdien til takstverdien, men til tre fjerdedeler av takst eller antatt omsetningsverdi. For overdragelse av driftsløsøre vil imidlertid oppskrivningsadgangen falle bort. Det samme vil gjelde den delen av en eiendom som ikke er et alminnelig gårdsbruk. Fjerning av arveavgiften medfører altså for alminnelig gårdsbruk og skogbruk at:

- inngangsverdien på fast eiendom kun kan oppskrives til 75 % av antatt salgsværdi
- det kan ikke foretas oppskrivning av maskiner
- det kan ikke foretas oppskrivning av buskap
- det kan ikke foretas oppskrivning av deler av eiendom som ikke er alminnelig gårdsbruk (eks. campingplasser, tomteområder, festetomter, grustak, ridesenter, golfbane m.v.)
- det kan ikke foretas oppskrivning ved overgang til uskifte

Tømmerkonto

Inntekter fra skogbruk kan svinge mye fra år til år. Tømmerkonto er en utjevningsordning for inntekter fra skogbruk i enkeltpersonforetak. Tømmerkontoen har store likhetstrekk med en gevinst- og tapskonto.

Årets overskudd fra skogbruksvirksomhet kan inntektsføres direkte. Den delen av årets overskudd som skattyter velger å ikke inntektsføre direkte, skal føres på tømmerkontoen. Minst 20 % av positiv saldo på tømmerkontoen må inntektsføres i året. Underskudd skal alltid føres på tømmerkonto. Er saldoen negativ, skal inntil 20 prosent fradragsføres.

Skogfond

Ved salg og uttak av tømmer skal det avsettes en andel av omsetningen til skogfond. Skog-eieren kan fritt velge trekkssats i intervallet 4-40 %. Ved senere uttak fra skogfondet til bruk til skogkultur m.v., er 85 % av det uttatte beløp skattefritt.

Tidfesting av inntekter

Ifølge regnskapsloven § 4.1 skal inntekt resultatføres når den er opptjent. I jordbruket er det i praksis ifølge skatte ABC, godtatt visse tillemplinger til hovedreglene om tidfesting, f.eks. at forskjellige tilskudd til jordbruket som utbetales året etter opptjeningsåret, tidfestes til utbetalingsåret. Etterskudd fra meierier og andre salgsgorganisasjoner organisert som andelslag, som fatter vedtak om utbetaling av etterskudd for leveranser på årsmøtet etter regnskapsavslutningen, tas alltid med i vedtaksåret. Enkelte tilskudd fra Landbruksdirektoratet inntektsføres i utbetalingsåret, dvs. året etter opptjeningsåret. Det er anledning til å inntektsføre dem i opptjeningsåret, men da må det prinsippet videreføres.

Jordbruksfradrag

Det skal gis jordbruksfradrag i alminnelig inntekt til skatteyttere som hatt inntekt fra virksomhet i form av jordbruk, gartneri og/eller hagebruk i over halvparten av inntektsåret, og/eller har drevet bihold (honingproduksjon) og/eller pelsdyrhold som virksomhet, selv om virksomheten er drevet uten tilknytning til jordbruk, gartneri eller hagebruk. Som jordbruk og hagebruk regnes virksomhet som ved bruk av jorda og/eller gjennom husdyrhold produserer mat eller fôr.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2023

- Nettoinntekt fra følgende aktiviteter kan tas med i grunnlaget for jordbruksfradrag dersom aktivitetene drives i tilknytning til jordbruks- eller hagebruksvirksomheten.
 - utnyttelse av jakt og fiskerettigheter
 - uttak av jord, sand, stein og torv
 - sanking av bær kongler, mose tang, tare og lignende
 - utføring av tjenester for andre utført med betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jord- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utføringen av tjenester ikke utøves som selvstendig virksomhet.
 - utleie av betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jordbruks- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utleievirksomheten ikke utøves som selvstendig virksomhet.
 - inntekt ved utleie av driftsbygninger, våningshus og kårbolig som tilhører jordbruksvirksomheten
 - inntekt fra utleie av hytter som tilhører gårdsbruket når utleien ikke er virksomhet i seg selv
 - inntekt fra bortfeste av tomter, også når tomtene ligger i særskilt lignet skog
 - inntekt fra utleie av fallrettigheter
- Jordbruker som eier og bor på egen driftsenhet, og hvor driftsenheten inngår i samdrift, vil kunne ta sin del av overskuddet, arbeidsgodtgjørelse og eventuelle leieinntekter fra samdriften med i sitt grunnlag for jordbruksfradrag.
- Forutsatt at det drives jordbruks- eller hagebruksvirksomhet kan det i grunnlaget for jordbruksfradraget tas med nettoinntekt/underskudd fra følgende aktiviteter som ikke har tilknytning til jord- og hagebruksvirksomheten:
 - annen virksomhet dersom denne omsetningen årlig ikke overstiger kr 30 000
 - produksjon av biobrensel (ved)
- Sykepenger som erstatter inntekt som det kan gis jordbruksfradrag i, inngår i grunnlaget for jordbruksfradraget med bruttobeløpet.

Gevinst og tapskonto

Gevinst- og tapskonto opprettes for å fordele skattemessige gevinster og tap over flere år. I utgangspunktet skal det opprettes bare en gevinst- og tapskonto for hvert enkeltmannsforetak, deltakerlignet selskap og aksjeselskap. Driver en person eller et selskap flere atskilte virksomheter, skal det opprettes en gevinst og tapskonto for hver virksomhet. Inntekts/fradragføring fra gevinst- og tapskonto skjer etter saldometoden. Gevinster skal minst inntektsføres med 20 % årlig, tap kan fradragføres med inntil 20 %. Inntekter/fradrag for gevinst- og tapskonto inngår i grunnlaget for beregning av personinntekt

Eksempler på avsetninger til gevinst og tapskonto fra jordbruket er:

Gevinster:

- salg av melkekvote
- salg av hele buskaper ved opphør av driftsgrein. Salg av melkekyr vil være opphør av driftsgrein selv om slaktedyr beholdes.
- salg av tomter og annen fast eiendom

Tap:

- rivning av driftsbygning

Revidert 2023

Inntekter/fradrag fra gevinst- og tapskonto fra jordbruksvirksomhet inngår i grunnlaget for jordbruksfradrag.

Fremføring av underskudd

Det er ingen tidsbegrensning for framføring av underskudd. Underskuddet må fradras første år som det er positiv alminnelig inntekt. Dersom næringsvirksomheten opphører, er det fortsatt anledning til å fremføre eventuelt underskudd mot andre positive inntekter senere år.

Skattesatser for inntektsåret 2023

Alminnelig inntekt

Inntektsskatt til kommune, fylkeskommune og staten

Inntektsskatten beregnes av alminnelig inntekt. Før skatten beregnes, skal det for 2023 foretas et personfradrag i alminnelig inntekt. Fradraget er på kr 79 600. I Finnmark og Nord-Troms gis det i tillegg et særskilt fradrag i alminnelig inntekt på kr 20 550.

Minstefradrag i lønnsinntekt er 46 % av beregningsgrunnlaget, mens minstefradrag i pensjonsinntekt er 40 %. Nedre grense for minstefradrag er fjernet og øvre grense er kr 104 450 for lønnsinntekt. For pensjonsinntekt er nedre grense fjernet, og øvre grense er kr 86 250. Opp til kr 31 800 i lønnsinntekt er fradraget lik lønnsinntekten (særskilt fradrag i lønnsinntekt).

Skattefradrag for pensjonsinntekt:

Maksimalt fradrag for 2023 vil være kr 32 825. Nedtrapping ved inntekter over kr 246 800 til 16,7 % og inntekter fra kr 373 650 til 6 %.

Særfradrag for enslige forsørgere ble avviklet 1. mars og erstattet med utvidet barnetrygd.

Skattebegrensning grunnet liten skatteevne: Samlet skatt skal ikke overstige 55 % av den alminnelige inntekt over beløpgrensen. Alle som mottar avtalefestet pensjon (AFP) omfattes av ordningen, men ikke de som mottar tidligpensjon i jordbruket.

Skatteart	Personlige skattytere og dødsbo		Etterskudds- pliktige
	Finnmark og Nord-Troms	Resten av landet	
Fylkeskommunal inntektsskatt	2,40 %	2,40 %	0,0 %
Kommunal inntektsskatt	10,95 %	10,95 %	0,0 %
Fellesskatt til staten	5,15 %	8,65 %	22,0 %
I alt	18,50 %	22,00 %	22,0 %

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2023

Trygdeavgift (medlemsavgift)

Trygdeavgiften beregnes av personinntekten. Det er tre avgiftssatser for trygdeavgiften.

Beregningsgrunnlag	Avgiftssats
Pensjoner, kår o.l. Lønn for personer under 17 år eller over 69 år	Lav sats: 5,1 %
Lønn og annen godtgjørelse Inntekt ved pass av barn under 12 år eller ved pass av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepassens hjem. Fiske og fangst	Mellomsats: 7,9 %
Personinntekt som ikke går inn under gruppene for lav sats eller mellomsats. Personinntektsdelen av næringsinntekt fra jordbruk med binæringer, skogbruk, pelsdyrnæring, reindriftsnæring og arbeidsgodtgjørelse deltaker i deltakerlignet selskap i jord- og skogbruk, inngår her	Høy sats: 11,1 %

Det skal ikke beregnes trygdeavgift av personinntekt inntil kr 69 650. Trygdeavgiften skal heller ikke overstige 25 % av den del av personinntekten som overstiger kr 69 650.

Det blir ikke beregnet personinntekt i deltakerlignede selskap eller i aksjeselskap. For at selskapseiere skal få rettigheter i folketrygdsystemet, må de få betalt for det arbeidet de utfører i selskapet, enten som arbeidsgodtgjørelse i deltakerlignet selskap eller lønn i aksjeselskap. Godtgjørelsen eller lønna betraktes som personinntekt og blir belagt med trygdeavgift slik at eierne skal få rettigheter i trygdesystemet.

Trinnskatt til staten

Trinnskatten har stigende skattesatser fordelt på fem trinn. Innslagspunktet for trinnene 1 og 2 er økt med 4,2 prosent. For trinn 3 er innslagspunktet redusert med 0,1 prosent og for trinn 4 er innslagspunktet redusert med 4,4 prosent. Innslagspunktet for trinn 5 er redusert med 25 prosent.

Trinnskatten beregnes av personinntekten

Skattesats	Personinntekt i kroner	
Trinn 1	1,7 %	198 350 – 279 150
Trinn 2	4,0 %	279 150 – 642 950
Trinn 3	13,5 % *)	642 950 – 926 800
Trinn 4	16,5 %	926 800 – 1 500 000
Trinn 5	17,5 %	>1 500 000

*) For skatteyttere i Nord-Troms og Finnmark er satsen 11,4 % i trinn 3 og 11,5 % i trinn 4.

Formuesskatt til stat og kommune – personlige skattytere og dødsbo

Skatteart	Skattepliktig formue i kroner	Skattesats
Kommuneskatt	1 700 000	0,0 %
	>1 700 000	0,7 %
Statsskatt	1 700 000	0,0 %
	1 700 000 – 20 mill.	0,3 %
	>20 mill.	0,4 %

De oppgitte innslagspunktene er for enslige skattytere. For ektefeller som lignes under ett for felles formue, er innslagspunktene det dobbelte av hva tabellen viser.

Jordbruksfradrag

Ved fastsettelsen av alminnelig inntekt fra jord- og hagebruk, gis det et jordbruksfradrag på inntil 93 000 kr per driftsenhet per år. Fradraget kan ikke være større enn nettoinntekten i jordbruket. Det gis et ytterligere fradrag på 38 % beregnet av den delen av næringsinntekt i jord- og hagebruk som ligger mellom 93 000 og 362 000 kr slik at maksimalt fradrag blir 195 000 kr. Maksimalt jordbruksfradrag gir 42 900 kr i spart skatt.

Avskrivningssatser

Saldogruppe	Avskrivningssats
a. Kontormaskiner mv.	30 %
c. Lastebiler, varebiler mv.	24/30 ⁵ %
d. Traktorer, maskiner, inventar, personbiler mv.	20 %
h. Bygg og anlegg*	4/6/10/20 ⁶ %
j. Tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg	10 %

Definisjon av husdyrbygg følger vesentlighetsprinsippet: Bygget skal behandles som husdyrbygg i sin helhet dersom minst 50 % av arealet benyttes til dette formålet. En bygning der under halvparten av bygningens areal benyttes til husdyr og frittstående bygninger uten dyrerom avskrives med 4 %. Det er bruken ved årsskiftet som er avgjørende. Vanlig, kortvarig opphold mellom gammel og ny dyrebesetning i bygget regnes ikke som bruksendring. Bygg til hester i ridesentre, for turisme, trav og galopp samt kennel og kattpensjonat er ikke ansett som husdyrbygg i landbruket.

Bygg og anlegg som har en så enkel konstruksjon at brukstiden anses å være 20 år eller mindre fra oppføringen, får en avskrivningssats på 10 %.

Fra 2020 kan frukt og bærfelt saldoavskrives som anlegg med henholdsvis 10 og 20 prosent per år.

⁵ Ordinær avskrivningssats for saldogruppe c er 24 prosent, med forhøyet sats på 30 prosent for varebiler som bare bruker elektrisk kraft til fremdrift.

⁶ Driftsbygninger uten husdyr, 4 % / Husdyrbygg i landbruket, 6 % / Bygg med enkel konstruksjon og antatt brukstid mindre enn 20 år, 10 % / Frukttrær med levetid 15 – 20 år, 10 % / Bærfelt med levetid på opptil 10 år, 20 %.

Investeringsmidler fra IBU

Fra 2012 skal tilskudd innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr ikke anses som skattepliktig inntekt for mottakeren. Det innebærer at kostprisen ikke skal reduseres tilsvarende tilskuddet i balansen. Ved realisasjon innen 5 år etter at driftsmiddelet ble ervervet, skal tilskuddet regnes som en del av vederlaget.

Betinget skattefritak ved ekspropriasjon

Det er vedtatt å utvide gjeldende ordning med betinget skattefritak for gevinst ved ekspropriasjon av landbrukseiendom slik at vederlaget skattefritt kan nyttes til erverv av, eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Se Prop. 1 LS (2013–2014) punkt 5.8 og Innst. 4 L (2013–2014) kapittel 19.

Revidert 2023

Merverdiavgift

Merverdiavgift (2009 nr. 58) trådte i kraft 1. januar 2010 og erstattet lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift som gjaldt fra 1. januar 1970 ut 2009. Den nye loven er å anse som en revidering og teknisk gjennomgang av den tidligere loven. For å bedre tilgjengeligheten til regelverket er sentrale forskriftsbestemmelser samlet i selve loven. Den vedtatte samleforskriften følger de samme kapitellinndelingene som loven. Det vil for eksempel si at reglene om registrering følger av lovens kapittel 2 og er nærmere utdypet i forskriftens kapittel 2.

Skattemeldingen for merverdiavgift (omsetningsoppgaven) skal leveres elektronisk.

Betaling av varer og tjenester må skje via bank eller annet foretak som har rett til å drive betalingsformidling for at retten til fradrag for merverdiavgift ikke skal tapes. Det gjelder betaling på 10 000 kr eller mer.

Avgiftssatser

Ordinær sats for merverdiavgift er 25 %. Det en redusert sats på 15 % på omsetning av næringsmidler som er bestemt til å konsumeres av mennesker, og lav sats på 12 % for bl.a. persontransport og overnatting. For midlertidige endringer i satser i forbindelse med koronaepidemien, henvises til skatteetatens hjemmesider.

Matvarer

Salg fra bonde/produsent til oppkjøper/videreførdler blir avgiftsberegnet med 15 % dersom produktet har en slik kvalitet at det både er egnet til menneskelig konsum og at det omsettes til slikt konsum. Dersom ikke begge disse to betingelsene er oppfylte, skal salget avregnes med 25 % merverdiavgift. Følgende produkter skal etter dette vanligvis avgiftsbelegges med 15 prosent: grønnsaker, frukt, bær, egg og honning. For følgende produkter skal det benyttes ordinær avgiftssats på 25 %: Melk, korn, slaktedyr og egg til kyllingproduksjon.

Alt salg av matvarer (for eksempel melk, melkeprodukter, egg, bær, frukt og grønnsaker) fra bonden direkte til forbruker, skal faktureres med 15 %.

Tjenester

Med unntak av tjenester som spesifikt er fritatt for avgift, skal det beregnes merverdiavgift ved omsetning av alle tjenester. Dette medfører at det er merverdiavgift på bl.a. posttjenester (inkludert porto), advokattjenester, regnskapsføring og alle IT-tjenester.

Av tjenester som det ikke skal beregnes merverdiavgift av, kan nevnes guidetjenester, undervisningstjenester (for eksempel ride- og kjøreopplæring), idrettstjenester (for eksempel i forbindelse med golf), gårdsbesøk og utleie av fast eiendom (inkludert bygninger). Dersom det ikke skal beregnes utgående avgift ved levering av en tjeneste, er det heller ikke fradragsrett for inngående avgift på innsatsfaktorene.

Persontransport

Satsen for dette området er 12 %. For landbruket har dette størst betydning i forbindelse med turisme og tilleggsnæringer. I regelverket er det foretatt noen avgrensninger i hva som defineres som persontransport. Befordring med skiheis og kabelbane er persontransport mens rafting, hundekjøring og hesteridning ikke er definert som persontransport og følger er utenfor avgiftsområdet. Begrunnelsen for dette er at det her er opplevelsen som er det

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**LANDBRUK**

Revidert 2023

vesentlige og ikke selve personforflytningen. Ren utleie av hest eller kjøretøy uten fører er å betrakte som utleie av vare og skal avgiftsberegnes med 25 %.

Melkekvote

Det skal beregnes merverdiavgift ved separat salg og kjøp av melkekvote. Dette gjelder både ved privat og offentlig omsetning. Omsetning av melkekvote *sammen med* landbrukseiendommen er imidlertid unntatt for avgiftsplikt slik at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved slikt salg. Utleie av melkekvote er en tjeneste i merverdiavgiftslovens forstand, separat omsetning som skal avgiftsberegnes. Ved utleie av melkekvote sammen med landbrukseiendom følger reglene for fast eiendom, dvs. uten avgift med mindre en er registrert frivillig jfr. forskrift til lov om merverdiavgift, § 2-3-3 (tidligere forskrift nr. 59).

Overnatting

Det er avgiftsplikt med lav sats på 12 % for overnattingstjenester. Avgiftsplikten ble imidlertid begrenset til romutleie i hotellvirksomhet og lignende virksomhet, utleie av fast grunn til camping samt utleie av hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom i tilknytning til slik virksomhet (mva-loven § 5). Ren hytteutleie ble holdt utenom avgiftsplikten pga. faren for uheldige tilpasninger.

Justeringsregler

Uttaks- og justeringsregler for merverdiavgift skal benyttes når fast eiendom tas ut fra avgiftspliktig virksomhet og der inngående avgift på kostnadene utgjør minst kr 100 000. Det vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 400 000. Justeringsperioden er 10 år slik at dersom den avgiftspliktige eiendelen overføres for eksempel til privat bruk før de 10 årene er gått, så må en del av den opprinnelig fradragførte inngående merverdiavgiften tilbakebetales.

Kapitalvarer som maskiner, inventar og andre driftsmidler der inngående avgift av kostpris utgjør minst kr 50 000, har en justeringsperiode på 5 år. Del vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 200 000.

Revidert 2023

Priser

Priser på skogsutstyr og skogsredskaper

Alle priser er uten merverdiavgift

Traktorer:		
Traktorer: se under avsnittet «Priser» i jordbruksdelen		
Vinsjer og kabelkran:		
Traktormonterte vinsjer, 1-tromlet	Fra	33 500
Traktormonterte vinsjer, 2-tromlet	"	190 000
Tillegg for radiostyring/infrarød styring	"	13 400
Annet traktorutstyr:		
Kjettinger	Fra	7 800
Traktorskjær/Tømmerklo	"	15 100
Lunnedrag	"	3 900
Tømmertilhenger (boggi)	"	172 800
Griplaster, traktormontert	"	66 900
Vedkløyver, traktormontert	"	15 100
Kombinert sag/klyver, traktormontert	"	37 400
Flishoggere	"	66 900
Kviste-/felleaggregat	"	44 600
Vedmaskin	"	90 300
Traktormontert kappeutstyr	"	15 100
Utstyr for vegvedlikehold:		
Snøfreser, bakmontert	Fra	30 100
Snøplog	"	8 900
Planeringsskjær/planskraper	"	9 500
Motorboremaskin	"	22 300
Ryggståkesprøyte	Fra	3 900
Sager:		
Motorsag	Fra	6 100
Ryddesag (skog)	"	12 300
Ryddesag (gress/kratt)	"	6 700
Husvær etc.		
Hviletelt	Fra	7 200
Transportable koier	"	36 800
Verneutstyr:		
Personlig verneutstyr, komplett	Fra	7 200
Sikringsradio, håndapparat per stk. (2 stk. nødvendig)	"	7 200
Sikringsradio, fellesutstyr (for flere håndapparater)	"	30 100

Kilde: Div. prislister oppdatert med Totalkalkylens prisindeks for øvr.maskiner, 11,5 % i 2023.

Rør

Mufferør - igT

Innvendig diame- ter (mm)	Bygge- lengde (mm)	Vekt (kg)	Over- dekning (m)	Pris
150*	1 000	59	10	622
200	1 500	140	8	1 318
250	1 500	190	7	1 721

*Bestillingsvare. Kilde: Loe Rørprodukter Nord 2023

Basal falsrør – ig - uarmert

Innvendig diame- ter (mm)	Bygge- lengde (mm)	Vekt (kg)	Over- dekning (m)	Pris
300	2 000	560	12	3 350
400	2 250	730	7	3 750
500	2 250	940	4	4 400
600 armert	2 000	1 020	5	5 550

Tallene gjelder fra 01.01.2023

Kilde: Beisfjord sementvarefabrikk AS

Rør, PVC, trykrør, PN10/12,5, SDR 21

Rørene er med fast innlagt pakning i muffen. Rør mindre enn 110 mm er PN 10.

Rørdiameter, mm	Lengder, m	Kr per m
75	6	105
90	6	115
110	6	190
160	6	400
225	6	720
280	6	725

Kilde: Brødrene Freberg A/S, <https://www.freberg.no/pvc-trykk.489465.no.html>

Dobbeltveggede rette drenerør med fast muffe:

Pragma 110 mm 6 m	39,20 kr/m
Pragma 75 mm 6 m	34,00 kr/m

Korrugerte drenerør med muffe i kveil:

Korr 50/60 mm 25 m	23,20 kr/m
Korr 83/100 mm 25 og 50 m	36,00 kr/m

Kilde: FKA oktober 2023

Revidert 2023

Plantevernmidler

Prisene nedenfor gjelder per mai 2023. Det kan forekomme prisvariasjoner mellom de ulike landsdeler og forhandlere. For nærmere opplysninger kontakt din lokale forhandler. Når det gjelder bruk av plantevernmidler (mengde per daa), se under Jordbruk – Planteproduksjon; bruk av plantevernmidler.

Ugrasmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Agrozone	1 l	230
Ally Class 50 WG	100 g	710
Ariane S	5 l	839
Attribut Twin	600 g + 500 ml	6 580
Axial	5 l	3 456
Basagran SG	3 kg	3 835
Boxer	10 l	2 211
Broadway Star + PG26N	1,06 kg	2 888
Centium 36 CS	1 l	3 093
Express Gold	250 g	1 187
Express SX	150 g	899
Fenix	5 l	2 150
Flurostar 200	5 l	1 206
Focus Ultra	5 l	1 350
Gallup Super 360	20 l	2 685
Glypper	20 l	2 400
Gratil 75 WG	120 g	1 598
Harmony 50SX FMC	100 g	1 669
Hussar Plus OD	1 l	2 947
Lentagran WP	1 kg	825
Mekoprop Nufarm	1 l	208
Mero	5 l	413
Mustang Forte	5 l	2 020
Pixxaro EC	5 l	3 613
Puma Extra	5 l	1 823
Roundup Flex	15 l	3 030
Saracen Delta	1 l	2 443
Select 240 + Renol	3 + 3 l	3 845
Starane XL	5 l	1 220
Titus	100 g	1 246
Zetrola	5 l	2 425
Zypar	5 l	1 572
Skadedyrmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Decis Mega EW 50	1 l	1 535
Karate 5 CS	1 l	1 677
SluXX HP	20 kg	1 536
Evure Neo	1 l	1 050

Plantevernmidler (fortsetter)

Soppsykdomsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Amistar	5 l	3 610
Aviator Xpro	5 l	4 628
Comet Pro	5 l	2 750
Delaro SC 325	5 l	4 375
Elatus Era	5 l	4 960
Proline 250 EC	5 l	5 060
Revus	5 l	2 999
Signum	2,5 kg	2 900
Siltra Xpro EC 260	5 l	4 855
Switch	1 kg	2 433
Thiovit Jet	20 kg	1 915

Vekstreguleringsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Cerone	5 l	1 765
Moddevo	5 l	3 150
Moddus M	1 l	500
CCC Nufarm 750	10 l	1 700

Kilde: FK Agri

Gjødselpriser per 20. september 2023

Priser per kg i 25 kg sekk på ubrutt pall og 600 kg storsekk. Det gis ofte ulike rabatter som må undersøkes for å finne rett pris. Frakt kommer i tillegg.

Gjødselslag	Kr per kg		Gjødselslag	Kr per kg	
NPK-gjødsel	600 kg	25 kg	K-gjødsel	600	25 kg
Fullgjødsele®	sekk	sekk		kg	sekk
Fullgj. 12–4–18	8,30	8,83	60ER KALI 49,8 %	9,10	
Fullgj. 17–5–13	6,40		Patentkali 25 % K (klorfri)	8,34	8,74
Fullgj. 18–3–15	6,77	7,30			
Fullgj. 22–2–12	6,75		N-gjødsel Kalksalpeter Tropicote 15,5 % NitraBor Kalksalpeter OPTI-NS™ 27–0–0 (4S) Urea-46 % Sulfan 24-0-0 600 kg	3,41	3,80
Fullgj. 22–3–10	6,39	6,92			
Fullgj. 25–2–6	5,86				
Fullgj. 8-5-19	8,60				
NPK 27-2-4	5,25				
<u>NPK 20-4-8 Grønn Gjødsel</u>	5,25		NP-gjødsel OPTI-START™ NP14–18 700 kg	13,14	
NK-gjødsel					
OPTI-NK™ 22–0–12 3S+SE	6,43				
P- og PK-gjødsel			Organisk gjødsele		
PK™ 11-21 750 kg	7,25		Grønn NPK 11-3-2 Kambo	7,20	
OPTI-P 0-20-0 750 kg	7,62		Grønn NPK 8-3-5, Kambo	4,60	
OPTI-Start 12-23-0 700 kg	9,52	9,725	Grønn NPK 14-2-1, tilgj. vår-24	7,74	

® og ™ er varemerker for Yara

Ved endringer i prisutviklingen på energi (gass) kan gjødselprisene i tabellen over bli endret etter forhandlinger mellom gjødselprodusenter og leverandører. Vanligvis har prisene vært lavest om sommeren. Prisene på kalksalpeter, OPTI-NS 27–0 og Urea fastsettes hver måned. Prisutviklingen for disse utover høsten kan gi en indikasjon på den videre retningen for fullgjødselprisene.

Kilde: Felleskjøpet Agri

Mikronæringsstoffer/ Makronæringsstoffer (priser fra 2023)

Bortrac, 11 % B, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100–300 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 400 per 5 liters pakning
Mantrac, 27,4 % Mn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 450 per 5 liters pakning
Coptrac. Kobber 500 g/l. Bladgjødsling: 25 ml/daa. Ved forråds-gjødsling 500-2000 ml per daa.	kr 1 000 per 5 liters pakning
Magtrac. Ved magnesiummangel. 19,9 % Mg. 200-400 ml/daa	kr 600 per 10 liters pakning
Zintrac, 40,0 % Zn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 50-100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 700 per 5 liters pakning

Kilde: Plantevern 2023, FKA

Kalk**Pris våren 2023.**

Leverandør/ Kalktype	Pris kr/tonn	Kalkverdi		Pris CaO (kr)		Kg vare/ daa
		1 år	5 år	per 10 kg	per 200 kg	
Østlandet						
Agri Mel	875	0,51	0,51	17,2	343	392
Agri Halvbrent	919	0,35	0,48	22,1	443	482
Agri Grov	837	0,39	0,51	18,6	372	444
Agri Dol	1 075	0,35	0,48	25,9	518	482
Kysten						
Agri Grov	764	0,39	0,51	17,0	340	444
Agri Dol	754	0,35	0,48	18,2	363	482
Trøndelag						
Agri Dol (Narvik)	815	0,35	0,48	19,6	393	482
Agri Grov (Verdal)	659	0,42	0,51	14,2	283	430

Kilde: Franzefoss/Miljøkalk AS

Prisene i tabellen gjelder ferdig spredd kalk og er ca-priser ved fulle lass, over 30 tonn hos Råde Mølle og 50 tonn (Franzefoss). For lavere mengder totalt og per dekar må påregnes et tillegg. I andre strøk av landet må man undersøke prisene hos lokale leverandører. For å heve pH med 0,1 må man tilføre om lag 100 kg kalk per dekar. I tabellen over har en regnet på 200 kg CaO per daa som vil heve pH med 0,2 pH-enheter. I den siste kolonnen står hvor mye av de ulike kalkprodukter som da kreves. Det er viktig å dividere prisen for kalktypen med gjennomsnittlig kalkverdi i år 1 og år 5 for å finne ut hvilken kalktype som er rimeligst.

	Totalt kalkinnhold (CaO), beregnet Mg	Kr per kg eks. mva.
Agri granulert dolomitt, 600 kg s.sekk	54 % CaO (12 % Mg)	3,17
Agri dolomittmel, 600 kg storsekk	48 % CaO (0,6 % Mg)	2,40
Agri Brentkalk 500 kg storsekk	95 % CaO (0,5 % Mg)	4,31

Kilde: FKAs kundetjeneste, oktober 2023

Prisene i tabellen gjelder kun for kalk, spredning og frakt kommer i tillegg.

Revidert 2023

Leiekjøringspriser med traktor og fører 2023

Prisene som er gjengitt, er gjennomsnittlig pris. Som hovedregel oppgis timepris, men der det er naturlig oppgis prisen i andre måleenheter. Merverdiavgift er ikke medregnet. Når det står (BG) bak arbeid/maskin, er pris hentet fra Bedre Gardsdrift.

Type arbeid/maskin		Fra	Til
Traktor under 100 hk	kr per time	400	1 000
Traktor mellom 100–150 hk	kr per time	500	1 100
Traktor mellom 150-200 hk	kr per time	700	1 250
Traktor over 200 hk	kr per time	800	1 300
Jordarbeiding:			
Steinrive ca. 4–6m	kr per time	1 200	1 200
Steinplukker, stor stein	kr per time	1 400	3 000
Steinplukker, småstein	kr per time	1 200	2 000
Steinstrenglegging	Kr per time	1 000	1 800
Djupkultivator	Kr per time	1 300	1 500
Vendeplog 3-skjærs	Kr per time	800	1 100
Vendeplog 4-skjærs	Kr per time	1 200	1 500
Vendeplog 5-skjærs	Kr per time	1 200	1 700
Vendeplog 6-skjærs	Kr per time	1 200	1 800
Pløying, alle plogtyper og størrelser (BG)	Kr per dekar	100	150
Dyna-drive	Kr per time	1 100	1 600
Horisontalrotorharv ca. 3 m	Kr per time	950	1 400
Rotorharv	Kr per time	1 100	1 600
Skålharv 2–4 m gml. type som Kverneland	Kr per time	900	1 300
Skålharv ny type eks. Väderstad Carrier	Kr per time	1 100	2 500
Såbedsharv 5–8 m	Kr per time	800	1 400
Såbedsharv 5–8 m	Kr per dekar	55	80
Slodd (BG)	Kr per time/daa	800/50	1 200/85
Sloddetrommel/Crosskill	Kr per time/daa	1 000/55	1 300/95
Tromling	Kr per time	700	1 200
Tromling (BG)	Kr per dekar	25	50
Gjødsling, såing, planting, kalking:			
Grasfrøsåmaskin	Kr per time/daa	900/50	1 100/95
Direktesåing	Kr per time/daa	1 000/120	2 000/165
Kombisåmaskin	Kr per time/daa	1 000/90	2 000/125
Potetsetting	Kr per time	1 100	1 600
Ettfrø-såmaskin (gulrot, mais etc.)	Kr per time	1 100	1 500
Omrøring av husdyrgjø., første 2–3 timer	Kr	1 700	4 500
Omrøring	Kr per time	900	1 500
Bløtgjødsel, opptil 12 m ³	Kr per time	1 050	1 500
Bløtgjødsel, større enn 12 m ³	Kr per time	1 150	1 650
Bløtgjødsel, selvlæssende vogn, 8–15m ³	Kr per time	1 200	1 600
Slangespr.utstyr, inkl. mann, 2 traktorer	Kr per time	2 400	3 700
Slangespreder, tilrigging/flytting	Kr per time	1 750	3 500
Tørrgjødselvogn	Kr per time	1 250	1 600
Handelsgjødsel, sentrifugalspreder	Kr per time/daa	750/22	1 800/40 *
N-sensor: Klargjøring per time/kjøring/daa	Kr per time/daa	600/5	900/15
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	1 050	1 900
Tillegg for N-sensor (adm.: kart etc.)	Kr per time	600	900
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	1 050	1 900

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Ugrasbekjempelse, mekanisk og kjemisk:		Fra	Til
Traktorsprøyting	Kr per time	1 000	1 400
Traktorsprøyting	Kr per dekar	30	55
Ugrasharv 6-9 m	Kr per t	900	1 400
Stråfôr- og grasarbeid:			
Slåmaskin 3 meter	Kr per time	860	1 400
Slåmaskin 6 meter	Kr per time	1 200	2 000
Slåmaskin 9 m	Kr per time	1 800	2 500
Eksaktsnitter, slep	Kr per time	1 300	1 650
Finsnitter, selvgående	Kr per time	3 000	4 000
Lessevogn m/kutting	Kr per time	1 100	1 650
Samlerive	Kr per time	1 000	1 500
Sprede-/venderive	Kr per time	950	1 200
Firkantpresse, småballe	Kr per time	850	1 300
Firkantpresse, småballe	Kr per balle	8	12
Firkantpresse, stor gras, inkl. pakking	Kr per balle	220	280
Firkantpresse, stor halm uten innpakking.	Kr per balle	130	200
Firkantball, stor, halm, pakking 8 lag plast	Kr per balle	155	165
Rundballepresse u/ kutting	Kr per time	1 000	1 800
Rundballepresse m/ kutteutstyr	Kr per time	1 350	2 200
Rundballepressing m/ pakker	Kr per time	1 400	2 400
Rundballepressing uten plast	Kr per balle	100	180
Rundballepressing m/6 lag plast	Kr per balle	190	290
Tillegg per 2 lag plast over 6 lag	Kr per balle	20	35
Tillegg tilsetning av ensileringsmiddel	Kr per balle	15	39
Pakking rundballe	Kr per balle	100	150
Pakking av rundball, pøsepakker	Kr per balle	50	80
Pakking av rundball, pøsepakker	Kr per time	1 000	1 500
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per balle	25	40
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per time	800	1 250
Beitepussing 2,5-3 m, lett terreng	Kr per time	800	1 400
Innhøsting korn, potet:			
Skurtresking	Kr per dekar	175	250
Tillegg for legde	Kr per dekar	20	50
Tillegg for rengjøring (floghavre, hønse- hirse)	Kr per time	800	1100
Tillegg for flytting mellom skifter	Kr per time	1 200	1 800
Tillegg for venting på tilhenger/container	Kr per	1 000/15	1 500
Korntransport	time/øre/daa		/20
Potetopptaking, slept enradshøster m/tank (BG)	Kr per time	1 450	1 700

* Høyeste priser med GPS

** Flere rabatterer prisen når det skal presses høyere antall baller

Revidert 2023

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Vedlikehold av kulturlandskap, skogsarbeid: Enhet		Fra	Til
Krattknuser	Kr per time	950	1 500
Flishogger, inntil 26 cm diameter	Kr per time	950	1 600
Flishogger, opptil 70 cm diameter	Kr per time	2 000	2 700
Flishogging	Kr/m ³	80	140
Greinsaging 4 sagblad	Kr per time	1 000	1 500
Kantklipping	Kr per time	950	1 500
Traktor m/vinsj	Kr per time	850	1 300
Traktor m/ tømmertilhenger og kran	Kr per time	900	1 300
Mann m/ motorsag	Kr per time	450	800
Traktor m/vedmaskin	Kr per time	750	1 250
Traktor m/vedkløver	Kr per time	700	850
Anlegg, transport:			
Dumperhenger under 15 tonn	Kr per time	1 000	1 300
Dumperhenger over 15 tonn	Kr per time	1 050	1 400
Tilhengertransport med traktor	Kr per time	900	1 400
Kompaktlaster	Kr per time	700	1 000
Gravemaskin under 8 tonn	Kr per time	750	1 200
Gravemaskin 8 til 12 tonn	Kr per time	800	1 500
Gravemaskin over 12 tonn	Kr per time	1 250	1 800
Grøftespyling	Kr per time	800	1 100
Snørydding:			
Diagonalplog og spissplog	Kr per time	950	1 550
Snøbrøyting plass (industri)	Kr per time	900	2 000
Snøbrøyting vei (boligfelt, gangfelt, vei)	Kr per time	850	1 750
Snøfres, gårdsfres	Kr per time	900	1 400
Laster med skuffe	Kr per time	850	1 300
Strøing med valespreder	Kr per time	800	1 300
Snøbrøyting privat oppkjørsel	Kr per gang	200	650

Kilde: Norsk Landbruk 7/2023

Jordleiepriser

Tabellen under viser gjennomsnittlige jordleiepriser for god jord over hele landet, fordelt mellom ulike produksjonsformer. Prisene er oppgitt i kr per dekar. Fra 2014 er prisene i indeksen vekta.

	Vekta priser	
	2022	2023
HELE LANDET		
Grasdyrking	265	266
Korndyrking	400	395
Grønnsak-/bær dyrking	853	854
Potetdyrking	675	668
Kultarbeite	77	68
Utmarksbeite	11	16

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner (Alle priser i kr per dekar):

	Dårlig jord			God jord		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
GRASDYR KING						
Østlandet	0	147	361	0	309	400
Vestfold og Telemark/ Agder	0	119	300	0	274	460
Rogaland	0	305	500	0	432	750
Vestlandet	0	74	250	0	196	1 000
Trøndelag	0	125	900	0	234	1200
Nord-Norge	0	35	200	0	103	304
KORNDYR KING						
Østlandet	0	235	500	0	404	750
Vestfold og Telemark/ Ag- der	0	196	400	0	391	550
Rogaland	350	454	500	475	621	750
Trøndelag	0	229	900	175	335	1 200
GRØNNSAKDYR KING						
Østlandet					914	1300
Vestfold og Telemark/ Ag- der					717	1500
Rogaland				300	1 239	2 200
Vestlandet				200	415	1100
Trøndelag				300	1050	1550
Nord-Norge					188	800

Jordleiepris (fortsetter)

	God jord		
	Lavest	Middel	Høyest
POTETDYR KING			
Østlandet		669	1000
Vestfold og Telemark/ Agder	0	714	1500
Rogaland	300	685	1150
Vestlandet	200	363	500
Trøndelag	500	847	1200
Nord-Norge	0	170	800

Revidert 2023

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner:

	Innmarksbeite			Utmarksbeite		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
BEITE						
Østlandet	0	73	200	0	10	150
Vestfold og Telemark/ Agder	0	73	250	0	38	140
Rogaland	0	167	350	0	46	100
Vestlandet	0	28	150	0	2	50
Trøndelag	0	66	200	0	13	100
Nord-Norge	0	19	100	0	2	50

Kilde: Landbruksdirektoratet

Materiell for analyse og planlegging

Handbok for driftsplanlegging

Kopieringssett av skjema for analyse

Kopieringssett av skjema for planlegging

Analyse og planlegging i landbruket og annen næring.

Skjemaer med brukerveiledning og eksempler:

Du kan laste ned skjema fra NIBIOs hjemmeside:

<https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/okonomistyring-i-landbruket>

NORKAP, et program for å lage kombinerte driftsplaner i jord-, skogbruk og annen næring. Programmet dekker i sin helhet Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds krav til driftsplan. Man kan lage enkle eller fullstendige planer.

Norkap krever Excel 2010 eller nyere.

Norkap er å finne for gratis nedlasting fra: <https://www.nibio.no/tjenester/nedlasting-av-planleggingsprogrammet-norkap?locationfilter=true>

JORDBRUK

Planteproduksjon

Såmengder

Plantart	Kg per dekar
Korn	
Høsthvete	18–20
Vårhvete 550 planter per kvm	18–24
Bygg, 2-rads 425/450 planter per kvm	21–25
Bygg, 6-rads 425/450 planter per kvm	18–22
Bygg som dekkasæd	14–18
Havre 525 planter per kvm	18–23
Høstrug (hybridrug)	10–15
Erter (sorten Ingrid)	25–26
Åkerbønner (plantetetthet:50-60 pl/m ² , 1000-frøvekt: 450, spire%:90)	25-30
Poteter (30–60 g knoller)	100–300
Fôrnepe radsådd (breisådd: 0,4 kg v/25 cm avstand)	0,1–0,2
Kålrot	0,1–0,2
Fôrbeter	0,5–0,7
Gulrot	0,3–0,4
Oljevekster 12–15 cm radavst.	
Rybs	0,8–1,0
Raps	1,0–1,2
Grønnfôr og silovekster:	
Havre i reinbestand	16–20
Havre (m/erter), for eksempel 10 kg havre + 8 kg erter	16–18
Bygg, erter, vikker og raigras	16–20
Bygg og grønnfôrraps: 10–12 kg bygg + 0,8 kg raps	
Fôrredikk	2,0
Fôrraps 10–30 cm radavstand	1,0–1,2
40–30 cm "	0,6–0,8
Grønnfôrnepe radsådd	0,2
Fôrmargkål 10–30 cm "	0,7–0,8
Engvekster:	
Frøblanding (20 % kløver og 80 % timotei), radsådd	1,5–2,0
Frøbl. (60 % tim., 25 % engsv., 15 % rødkl.)	" 2,0–2,5
Bladfaks	" 4,0–5,0
Hundegras + kløver	" 2,0–2,5
Raigras, flerårig	" 2,0–2,5
Raigras, ettårig	" 3,0–4,0
Beitefrøblanding: timotei, engsvingel, engrapp, hvitkløver+ rødkløver	2,5–3,0

For korn finner man såmengden ved formelen: (Ønsket antall planter per kvm * 1000-kornvekt) / (Spireprosent * 10).

Kilde: NLR/FKA

Avlinger, middeltall for 1980–2021

Landsdeler og områder	Kg per dekar			F.e. per dekar	
	Bygg	Havre	Poteter	Grovfôr	Eng og beite ¹⁾
Østlandet Flatbygder	420	435	2 540	378	372
Andre bygder	375	369	2 313	309	282
Jæren	451	-	2 719	485	481
Agder/Rogal. andre bygder	342	-	2 058	351	352
Vestlandet	348	286	1 762	355	355
Trøndelag Flatbygder	358	349	2 525	395	396
Andre bygder	355	366	1 920	364	365
Nord-Norge	142	-	1 415	271	274
Alle bruk	398	412	2 363	348	348

¹⁾ Omfatter eng høstet til høy og surfôr, beite på eng og kulturbeite

Tabellen ovenfor er satt opp på grunnlag av middeltall fra Driftsgranskinger i jord- og skogbruk (NIBIO) og dekker over store variasjoner fra år til år og fra bruk til bruk. Tallene står for nettoavling før fradrag for fôrspill eller kvalitetsforringelse under lagring. For poteter kan dette svinnet ofte bli stort, mens det for korn, høy og surfôr sjelden overstiger 5–10 %.

Svinn ved lagring:

1. Svinn i kg:	Høy	10–15 %
	Gras til surfôr	25–30 %
	Rå poteter	10 %
	Korn	2–5 %
2. Svinn i f.e.:	Rå poteter til surfôr	5 %

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Fylkesvise normalårsavlinger 2018. Kg/daa

	Hvete	Bygg	Havre	Potet
Østfold	489	455	435	2 714
Akershus	502	428	424	3 128
Hedmark	502	455	386	2 910
Oppland	522	428	431	2 627
Buskerud	507	437	424	2 809
Vestfold	448	436	401	2 789
Telemark	388	364	350	2 469
Aust-Agder		282	269	2 203
Vest-Agder		252	301	2 305
Rogaland		334	392	2 421
Hordaland				1 409
Sogn og Fjordane				2 110
Møre og Romsdal				2 917
Sør-Trøndelag	358	356	370	2 320
Nord-Trøndelag	326	355	357	2 443
Nordland				1 482
Troms				1 407
<u>Finnmark</u>				1 022
Landet	485	410	410	2 701

Normalårsavlingene beregnes som trendframregning av de foregående års avlinger. 12 tre-års glidende gjennomsnitt av de siste 14-års registrerte avlinger legges til grunn. Trendberegningen foretas ved lineær regresjon med minste kvadraters metode.

Kilde: Melding om årsveksten 2018 NIBIO RAPPORT NR. 87/2019

Halmavlinger

Kornart	Forholdstall halm/korn	Forholdstall halm/korn med vekstregulering
6-radsbygg	0,58 (0,47 - 0,71)	0,51
2-radsbygg	0,65 (0,49 - 0,73)	0,53
Havre	0,76 (0,58 - 0,91)	0,64
Vårhvete	0,92 (0,85 - 1,17)	0,74
Høstkorn	0,57 (0,41-0,68)	-

Tabellen viser halmmengde ved 10 cm stubbehøyde.

Kilde: Bioforsk Rapport 67/2012 Halm som biobrensel

Gjødslingsnormer til ulike plantevekster

Vekst og avlingsnivå per daa	Kg per dekar		
	N	P	K
Vårkorn, bygg, ved avling 400 kg ¹⁾	9,5	1,4	5
" havre, 400 kg	9,5	1,4	5
" vårhvete, matkvalitet 400 kg	10,5	1,4	5
" vårhvete, førkorn/såkorn 400 kg	9,5	1,4	5
Høsthvete, matkvalitet, 500 kg	12,5	1,75	6
Høstrug, 500 kg	12,1	1,75	6
Oljevekster til modning, 200 kg	12	2	4
Erter til modning, 400 kg	0	2,5	6,0
Eng, 3 slåtter, 400 FEm	15	1,6	8,5
Eng, 2 slåtter	13	1,6	7,5
Eng, 1 slått	10	1,6	6,5
Beite, fulldyrka, 3 gjødslinger	16	1,6	7,5
Beite, fulldyrka, 1 gjødsling	10	1,6	6,5
Raigras, 2 slåtter	13	1,6	9,5
Fôrraps, tidlig høsting	13	2,1	8,5
Korn, fôrraps og raigras	13	2,3	9
Poteter, avling 2000 kg	8,7	3	13,5
Poteter, avling 3000 kg	10	3,5	15,5
Potet, mandel, 3000 kg	8,5	3,5	15,5
Potet til chips, 3000 kg	9	3,5	15,5

¹⁾ Hvis halmen fjernes, bør det gis 0,3 kg P og 2 kg K i tillegg. Ved endring av kornavling på 100 kg/daa endres gjødselbehovet per dekar med hhv. 1.6 kg N, 0,35 kg P og 1 kg K.

Disse tallene er bare en grov rettesnor. Jordas næringstilstand, bruk av naturgjødsel, avlingsnivå, vanntilgang og øvrige vekstforhold vil påvirke valg av gjødsling i betydelig grad. Jordprøver er grunnlaget for å beregne behovet for gjødsling. Ta kontakt med den lokale landbruksrådgiveren for å få mer detaljerte råd om gjødsling på din gard.

Kilde: <https://www.nibio.no/tema/jord/gjodslingshandbok/gjodslingsnormer?locationfilter=true>

Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)

Gjødseltype	Vårspredd – nedmoldet	Overflatespredd		
	nitrogen (N)	nitrogen (N)	Fosfor (P)	Kalium (K)
Blaut storfejødsel	1,5	1,0	0,7	3,3
Blaut grisejødsel	2,0	1,5	1,5	2,5
Blaut hønsejødsel	7,0	4,0	4,0	5,0

Kilde: Yara (N), Bioforsk (P og K)

Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr

	Urin kg/md.	Fast gjødsel kg/md.	Urin /fast gjødsel, kg/md.	Flytgjødsel kg/md.
Melkekyr	400–600	600–1 000	1 000–1 600	1300–1900*
Ungfe	200–350	300–500	500–850	650–950*
Purker	150–250	50–150	200–400	200–400*
Slaktegris	60–120	40–80	100–200	100–200
Sauer og geiter:	35	75	110	-
Hest	200	600	800	

* Tilsatt vann.

Kilde: Institutt for jord- og vannfag, NLH

Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %

Gjødselslag	N	P	K	Ca	Mg	S	B
Fullgjødsel®							
8-5–19 mikro	8,0	5,0	19,0	1,1	2,5	11,7	0,05
12-4–18 mikro	11,8	4,0	17,6	2,0	1,2	9,1	0,03
17-5–13	17,2	4,6	13,0	2,3	1,0	2,2	0,02
18-3–15	17,6	2,6	14,6	1,3	1,5	3,8	0,02
22-3–10	21,6	2,6	9,6	0,8	1,0	2,2	0,02
22-2–12	21,6	1,7	11,6	0,8	1,3	2,7	0,02
25-2–6	24,6	1,6	6,0	0,8	1,0	4,0	0,02
NPK 27-2-4	27,0	2,2	4,15	0,0	0,0	3,0	0,0
NPK 20-4-8 Min.organisk	20,0	4,0	8,0	3,1	0,1	3,3	0,00
NK-gjødsel							
OPTI-NK-22-0-12 +SE	22,0	-	11,6	-	0,6	3,0	0,05
NP-gjødsel							
OPTI-START™ NP 14-18-0	14,0	17,5				3,5	
Diverse							
OPTI-P™ 0-20-0		20,0	-	17	-	1,2	-
OPTI-PK™ 0-11-21	-	11,0	21,0		-	1,6	
Kieseritt	-	-	-	-	15	20,0	-
K-gjødsel							
60er Kali (Kaliumklorid)	-	-	49,8	-	-	-	-
Kaliumsulfat	-	-	42,3	-	-	18,0	-
Patentkali (Kalimagnesia)	-	-	25,0	-	6,0	17,0	-
N-gjødsel							
Kalksalpeter	15,5	-	-	18,8	-	-	-
Nitrabor-Kalksalpeter™	15,4	-	-	18,5			0,3
OPTI-NS™ 27-0-0 (4NS)	27,0	-	-	6,0	0,7	3,7	-
OPTI-KAS™ 27-0-0 Skog	27,0	-	-	5,0	2,4		0,2
Urea	46,0	-	-	-	-	-	-
SULFAN 24-0-0 (6S)	24,0	-	-	8,6	0,6	6,0	-

N= nitrogen, P= fosfôr, K= kalium, Ca = kalsium, Mg= magnesium, S= svovel, B= bor

Kilde: www.yara.no

Plantenes behov for vann

Plantenes behov for tilførsel av vann kan vurderes ut fra mange forhold. Viktige faktorer er jordarten og dens evne til å lede vann til planterøttene, vind og temperatur som fører til fordamping av vann fra jorda og fra plantene. Fordampingen kan dreie seg om 1–2 mm per dag når temperaturen er lav og luftfuktigheten høy. Ved normal temperatur og fuktighet kan fordampingen være 3 mm/dag, mens høy temperatur og vind kan gi fordamping på 4–6 mm/dag.

For en praktisk beregning av vannforbruket på et jorde bruker vi antatt daglig for-dampning multiplisert med faktoren i perioden for den aktuelle veksten, se neste tabell:

Plantart	Faktor for beregning av vannbehov			
	Mai	Juni	Juli	August
Gras, raigras	0,6	1,2	1,2	1,1
Korn	0,6	1,2	1,2	1,1
Potet	0,5	1,0	1,1	1,0
Kål	0,5	1,0	1,2	1,1

En byggåker vil i juli ha et vannforbruk i uka på for eksempel 3 mm per dag ved normale luft-forhold multiplisert med faktor 1,2. Ukeforbruket av vann blir da: $7 \times 3 \times 1,2 = 25,2$ mm. Er nedbøren den uka 0, blir det snart behov for å vanne. Vanningen bør starte når omlag halvparten av vannlageret i jordarten er brukt opp. Siden ulike jordarter har ulikt vannlager, må du ta utgangspunkt i den jordarten du har.

Jordart	Nyttbart vann, mm	Grense for vanning, mm
Meget tørkesvak (grov sand/skrinn sandig lettleire)	50	20
Tørkesvak jord (siltig sand og moldfattig lettleire)	70	30
Middels tørkesvak jord (moldrik lettleire, matjorddybde 25–30 cm)	90	40
Tørkesterk jord (moldrik lettleire, matjorddybde >30 cm)	110	50
Meget tørkesterk jord (siltjord, dyp myrjord)	130	60

Les mer om beregninger av vannbalanse her: <https://lmt.nibio.no/irrigation/>

Bruk av plantevernmidler

Fra 1. juni 2015 kom det nye krav til dokumentasjon av integrert plantevern. Nå kreves dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort før man benytter kjemiske midler. Vurderingene skal føres i plantevernjournalen. Det kan være tiltak som vekstskifte, sortvalg, jordarbeiding, kalking og grøfting.

Plantevern er et omfattende fag. Her er det bare plass til en kortfattet oversikt. For opplysninger om bruk av plantevernmidler samt opplysninger om andre midler eller spesialmidler mot ugras, skadedyr og sykdommer vises til rådgivere med kompetanse på dette området. FKA har en oversikt over midler og bruk i heftet «*Plantevern 2023*». For priser på plantevernmidler vises til «Landbruk generelt – Priser. Plantevernmidler.»

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Ugrasbekjempelse

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa	
Gjenlegg til gras uten kløver og med korn som dekkvekst	Allsidig	Ariane S	200–250 ml	
	Ugrasflora	Express SX + Biowet	0,75g+50 ml/100 l vann	
		Express+Flurostar+Biowet	0,75 g +60+ 50 ml/100 l v	
		Starane XL+ExpressSX +Biowet (50ml/100 l)	80–100 ml+0,4 g	
Gjenlegg til gras med kløver, uten eller med korn til dekkvekst	Allsidig	Basagran SG+ MCPA	85 g +35 ml	
	Ugrasflora	MCPA	80–100 ml	
		Gratil WG + MCPA	2–3 g + 50 ml	
		Express SX + MCPA	0,75 g + 50 ml	
Eng og beite u/kløver	Allsidig	MCPA	150 – 240 ml	
	Ugrasflora	MCPA + Mekoprop	150 ml + 150 ml	
		Starane XL	180 ml	
Etablert grasmark m/kløver	Allsidig	Gratil WG+Biowet	5 – 6 g	
	Ugrasflora	Harmony 50 SX + Biowet	3-3,5 g + 50 ml/100 l v	
Varig beite u/kløver	Høymole	Flurostar	200 ml	
		Starane XL	180 ml	
	Løvetann	Starane XL	180 ml	
		Stornesle	Flurostar	200 ml
		Hundekjeks	Starane XL	180 ml
Vårkorn uten gjenlegg:	Allsidig ugrasflora	Ariane S	225 – 250 ml	
		Express Gold + Biowet	1,7-2,7 g (1-1,5 g i havre)	
		Express SX+ Biowet	1-1,5 g	
		HussarPlusOD+DFF+Mero ¹⁾	8–12 ml+4,2-9 ml+ 50 ml	
		Tripali + Biowet	2,5+3,5 g (2,5 g i havre)	
		Pixxaro (ikke i havre)	12,5-25 ml	
	Floghavre og hønsehirse	Puma Extra + Biowet ¹⁾ Axial ¹⁾	100–120 ml 70-90 ml	
Før såing:	Kveke ²⁾	Gallup Super 360	300–400 ml	
		Roundup	300–400 ml	
Høstkorn	Gras, balderbrå, oljevekst. (høst)	Atlantis OD + Mero	45–75 g + 50 ml	
		Boxer	200-300 ml	
	Frøugras (våren)	Express Gold + Biowet	2–2,7 g	

¹⁾ Ikke i havre²⁾ Bare før såing eller i moden byggåker og i stubbåker uten gjenlegg eller fangvekst

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Høstkorn (ikke spelthvete)	Allsidig flora (vår) frøugras	Ally Class Express Gold + Biowet Express SX + Biowet Pixxaro Zypar	3–4 g 2-2,7g 1,5-1,9 g 30–40 ml 75-100 g
	Kveke	Attribut Twin ³ + Mero	6 g+ 5 ml + 50 ml
Vårryps – raps	Vassarve, då og klengemaure	Centium	12,5 ml
	Balderbrå, dylle, tistel	Matrignon SG + Mero	14 – 16,5 g+50 ml
Oljevekster og korsblomstra förv.	Floghavre,hirse	Focus Ultra	300 – 500 ml
	Kveke	Zetrola	70 – 150 ml
Kålvekster	Kveke,floghavre, rapp-arter	Select + Renol	40–50 ml + 40–50 ml
Potet før spiring etter spiring	Frøugras	Fenix + Titus+Biowet Fenix 1.sprøyting	130–150 ml+ 3 g 100-150 g
	Frøugras	Titus + Biowet 2. sprøyting	2 g
	Rotugras + kveke	Titus + Biowet	3 g
	Kveke	Zetrola	70–140 ml
	Kveke/Floghavre Hirse,spillkorn	Focus Ultra	200-400 ml
Veger, grusganger, plasser m.m.	All vegetasjon. Skader ikke røtter av ønsket tre el. busker.	Roundup/Gallup Super	800 ml

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Skadedyrbekjempelse

	Skadedyr	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Korn	Havrebladlus	Decis	15 ml
		Evure Neo/Mavrik ⁴⁾	12-20 ml
		Teppeki ⁴⁾	14 g
	Kornbladlus	Decis	15 ml
		Karate CS	8-10 ml
		Evure Neo/Mavrik ⁴⁾	12-20 ml
		Teppeki ⁴⁾	14 g
	Bladminerflue	Karate CS	15 ml
		Decis	15 ml
Potet	Potetsikade, teger	Karate 5 CS/Decis	12–15 ml
	Bladlus	Evure Neo/Mavrik Teppeki	10-20 ml 16 ml
Korsblomstra	Kåfluer	Kontakt rådgivningen	
Kulturer	Jordlopper/Glansbille	Karate 5 CS/Decis	10 ml
		Evure Neo/Mavrik	20 ml

³⁾ Ikke i høstbygg eller Magnifik høsthvete ⁴⁾ Skånsom mot nytteinsekter

Sykdomsbekjempelse

	Soppsykdom	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5–20 ml
	Bipolaris, stråknækker	Proline	40–50 ml
	Flekksykdommer	Comet Pro + Proline	30 + 30 ml
		Delaro	50-80 ml
Hvete/rug	Rust	Proline + Talius	30 - 50 g +10 ml
	Mjøldogg	Talius (forebyggende)	12,5 – 20 ml
	Hveteaksprikk	Siltra Xpro	50 – 75 ml
		Aviator Xpro	80 ml
	Hvetebladprikk	Delaro + Proline	50 +25 ml
	Hvetebrunfleck	Comet Pro +Proline	35 ml +60 ml
	Stråknækker Fusarium spp.	Proline + Talius Proline	30 - 50 g +10 ml 60 - 80 ml
Havre	Kronrust, mjøldogg	Delaro SC 325	80 ml
	Havrebrunfleck, Septoria	Comet Pro + Proline	30 - 60 ml
	Fusarium	Proline	60 - 80 ml
Potet	Tørråte 1.sprøyting	Revus + Mantrac	60 ml + 50 ml
	Ingen smitte	Ranman Top + Mantrac	50 ml + 50 ml
Oljevekster	Gråskimmel	Proline	60 - 70 ml

Vekstregulering/-avslutning

	Behandlings-tidspunkt	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Moddus Start	2 x (25–30) ml
	Fra Z 39 til Z 49	Cerone	20–50 ml
Havre	4-5 blad-stadiet	CCC 750	100–160 ml
	Fra Z 31 til Z 37	Trimaxx	15–30 ml
Vår-/høsthvete	3–4 blad (15-20 cm)	CCC 750	40–80 ml
	Fra Z 31 til Z 39	Trimaxx	15–40 ml
	Fl.blad synl.-fl.bl. ute	Cerone	20–40 ml
	Fra Z 25 til Z 39	Moddevo/Modus Start	15–30 ml
Rug	Fra 2.leddknote synlig	Cerone	25–100 ml
Poteter	Uten risknusing	Spotlight Plus	100 ml

Z 31: første leddknote Z 39: flaggbladet under utvikling Z 49: første snerp synlig

Kilder: «Plantevern 2023», fra Felleskjøpet Agri (www.fka.no)

Ammoniakkbehandla halm (NH₃)

Halmen presses til rund- eller firkantballer. Halmen bør være tørr (15 % vann), men det går bra å behandle halm opp til 30 % vann dersom den blir behandlet i løpet av tre døgn. Tørr halm krever mindre mengde ammoniakk og gassen fordeles bedre i ballen. Ballene pakkes med plast og det sprøytes inn flytende ammoniakk, **3 prosent** av ballens vekt. Lagringstid 4–8 uker. Før halmen nyttes som fôr, må den luftes.

Fôrværdi	1,43 kg tørrstoff per FEm
Mengde tørr halm per førenhet ferdig NH ₃ -behandlet halm	1,7 kg tørr halm per FEm

Kostnader:

Ved behandling av 1 ball à 250 kg normaltørr halm (15 % vann):

Mengde ammoniakk: 250 kg halm * 3 prosent NH₃ = 7,5 kg NH₃

Pris NH₃: 23,00 kr/kg

NH₃-kostnad per rundball: 173 kroner

Kostnader til pressing og pakking utgjør 200 kr/ball og verdien av halmen settes til 0,25 kr/kg (63 kr/ball).

Antall FEm per ball: 250 kg:1,7=147

Ved normal kvalitet på halmen, blir kostnaden per FEm: $(173+200+63)/147=2,96$ kr per FEm.

Ved et lavt antall baller må det også betales for frammøte.

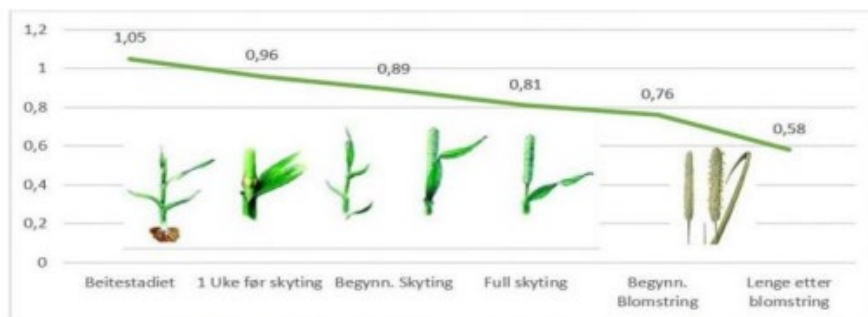
Kilder: Totalkalkylen for jordbruket, Norsk Landbruk, Egne beregninger

Husdyrbruk

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for drøvtyggere

(Etter fôrtabellen på: <http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>)

	NR i fôr- tabell	% tørr- stoff	FEm per kg ts	AAT g/FEm	PBV g/FEm
Grovfôr, ferskt:					
Blandingseng, ved skyting	352	17,5	0,94	111	-7
Timotei, 1–2 u før skyting	330	19,1	0,91	100	45
Timotei, ved skyting	331	20,1	0,79	104	-11
Beite, forsommer	361	19,7	1,04	108	4
Beite, ettersommer	362	21,0	0,94	109	5
Raigras, flerårige, tidlig høsting	338	15,1	1,08	89	156
Grønnfôrhave, v/beg skyting	387	21,0	0,75	83	5
Rødkløver, tidlig høsting	326	14,2	0,92	101	89
Surfôr, 1. slått:					
Blanding, 10–20 % kløver, tidlig	400	21,3	0,92	82	35
Blanding, 10–40 % kløver, skyting	401	24,9	0,87	87	14
Timotei, 1–2 uker før skyting	413	20,7	0,97	73	78
Timotei, engsvingel, skyting	429	23,7	0,87	84	8
Timotei, skyting	416	22,0	0,87	85	31
Bladfaks 1 uke før skyting	445	17,3	0,91	74	107
Hundegras, skyting	443	20,3	0,82	88	34
Raigras, Westervoldks	447	17,7	0,87	77	72
Surfôr, 2. slått:					
Blanding, 20–60 % kløver	471	21,1	0,76	86	37
Blanding, 20 % kløver	472	23,5	0,86	79	29
Timotei	476	25,0	0,86	81	19
Timotei + engsvingel	473	24,3	0,82	91	-11
Annet surfôr					
Førraps/raigras, økologisk	510	19,1	0,92	86	-13
Bygg og førraps, 1 uke e skyting	504	19,0	0,82	87	-10
Bygg og førraps, deigmodning	505	21,7	0,75	89	-25
Bygg før skyting	498	23,1	0,82	85	46
Øko-blanding	470	27,2	0,83	82	54
Høy, 1. slått:					
Blandingshøy, blomstring	633	86,3	0,73	105	-62
Timotei	600	86,1	0,86	99	-13
Halm og agner:					
Bygghalm, ubehandlet	800	89,4	0,30	213	-253
Bygghalm, ammoniakkebehandlet	803	85,1	0,70	100	-54
Bygghalm, dyppeletet	806	24,0	0,72	99	-121
Rotvekster, ferskt:					
Grønnfôrnepeblad	372	13,0	0,91	80	32
Førraps	378	11,1	0,91	77	101

Energiinnhold (FEm/kg TS) ved forskjellige vekststadier

Fôrnormer – storfe

I 2007 er Norfor Plan tatt i bruk som nytt fôrvurderingssystem for mjølkeku. NorFor Plan vil også bli tatt i bruk for voksende storfe.

I NorFor Plan uttrykkes fôrets energiverdi og dyrenes energibehov i mega joule (MJ). Én fôrenhet mjølk (FEm) tilsvarer 6,9 MJ. NorFor Plan skiller seg fra de tradisjonelle fôrvurderingssystemene ved at fôrets næringsverdi er bestemt av samspillet mellom fôrrasjonens størrelse og sammensetting. Det betyr at det enkelte fôrmiddel ikke har noen konstant og additiv næringsverdi. Dersom man skal angi dyrenes behov og fôrets næringsverdi som additive verdier, må det gjøres i forhold til en referanseproduksjon. Hos mjølkeku er det valgt å benytte en referanseproduksjon ved et opptak på 20 kg tørrstoff og en fôrrasjon som inneholder 50 % kraftfôr.

1. Melkekyr

a) Vedlikeholdsfôr per dag. Referanseproduksjon 20 kg tørrstoff

Vekt, kg	Tilsvarende brystomfang, cm	MJ (FEm)	AAT, g
300 (275–325)	146–153	3,4	445
400 (375–425)	162–171	4,2	445
500 (475–525)	179–186	4,9	440
550 (525–575)	187–192	5,3	440
600 (575–625)	193–199	5,7	438
700 (675–725)	205–210	6,3	438

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon.

Angitt som FEm og proteinbehovet angitt som aminosyrer absorbert i tarmen (AAT). Energibehovet blir oppgitt per kg energikorrigeret melk (EKM). Dette er melk med 3 140 kJ per kg.

EKM beregnes etter følgende formel:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,01 + 0,122 \times f + 0,077 \times p + 0,053 \times l) \quad (1)$$

Eller uten laktose:

Revidert 2023

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,25 + 0,122 \times f + 0,077 \times p) \quad (2)$$

M = Melkemengden, kg

F = % fett i melka

P = % protein i melka

L = % laktose i melka

Energibehov: Anbefalte behovstall for bruk i praksis:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	Protein, g/kg EKM	AAT, g/kg EKM
Under 20	0,46	32	51
20–30	0,46	33	53
Over 30	0,46	34	54

Proteinbalansen i vomma (PBV)

Kg EKM	Nedre grense PBV, g/kg tørrstoff
> 20	15
15	13
10	11

Nedre grense for PBV i rasjonen er uttrykt i g/kg tørrstoff og er avhengig av mjølkeytelsen

c) Produksjonsfôr til fostervekst, per dag.

Før kalving		AAT, g
Nest siste måned	1,7	200
Siste måned	2,6	308

d) Produksjonsfôr til tilvekst. MJ og FEm

	FEm per dag	FEm per kg Tilvekst	AAT, g/dag	g AAT/MJ
Første- og andre-kalvs kyr	0,37–0,72		28– 55	
Magre kyr	0,72–1,5		55–109	

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

2. Oppdrett og kjøttproduksjon på storfe**Energinormer for NRF-okser: Fem per dag**

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram						
	700	800	900	1 000	1 100	1 200	1 300
100	2,6	2,8					
150	3,2	3,4	3,6				
200	3,6	3,8	4,0	4,2	4,4		
250		4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4
300		5,0	5,2	5,4	5,6	5,9	6,2
350			5,5	5,8	6,1	6,4	6,7
400			6,0	6,3	6,6	6,9	7,3
450			6,6	6,9	7,4	7,7	8,0
500			7,2	7,6	7,9		
550			7,8	8,1			
600			8,2	8,6			

Energinormer for NRF-kastrater: Fem per dag

Levende vekt	Daglig tilvekst i gram						
	400	500	600	700	800	900	1 000
100			2,6	2,7			
150			3,1	3,2			
200		3,2	3,4	3,6			
250		3,7	3,9	4,1			
300		4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,3
350		4,5	4,7	4,9	5,3	5,5	5,8
400	5,0	5,3	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3
450	5,4	5,7	6,0	6,3	6,5	6,7	7,0
500	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,1	7,4

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Førplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovførkvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Energinormer for NRF-kviger: FEm per dag

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram		
	600	700	800
100	2,6	2,7	
150	3,1	3,2	
200	3,4	3,6	
250	3,9	4,1	
300	4,3	4,5	4,7
350	4,8	5,1	5,4
400	5,3	5,6	5,9
450	5,8	6,1	6,4
500	6,2	6,5	6,8
550	6,7	7,1	7,5

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovfôr kvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Fôrplan for kvige- og oksekalver til liv

Uke nr.	Råmj./helmj. l/dag		Kalvegødt-mjølkl/dag		Kalvekraftfôr		Grovfôr
					Kvige kg/dag	Okse kg/dag	
1	4-5	fersk			Litt	Litt	
2-3	5	sur			Etter app.	Etter app.	Litt høy
4	5	"	3	sur	"	"	"
5-9	2		5	"	Maks. 1,0	Maks. 1,5 m	Høy
10-11			4-2	"	"	"	"
12-26					"	1,5-2,2	Høy/surfôr
Sum	115	liter	240	liter	160 kg	240 kg	

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap

Fôrnormer - sau

Sauen bør være i stigende hold før paringstida. Kraftfôr må tilvennes gradvis. Søyer i dårlig hold bør få 40 % over vedlikeholdsbehovet fra 14 dager før paring til søya er konstatert drektig.

Kraftfôrmengden må rette seg etter grovfôr kvalitet og -mengde og dyras hold. Som en rettesnor kan disse kraftfôrmengdene brukes rundt paring og til dyra er drektige:

Åringer 0,4 – 0,6 kg per dag

Gimrer 0,1 – 0,6 kg per deg

Voksne søyer 0 – 0,3 kg per dag

Grovfôr av god kvalitet kan være nok fôr til voksne søyer utover vinteren. Dyra må ikke gå ned i hold. Åringer kan få samme kraftfôrtilskudd som under paring. Søyer som får mindre

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

enn 0,3 kg kraftfôr per dag, må ha tilgang på tilskuddsfôr. Seks uker før venta lamming bør en gå over på et mer proteinrikt fôr:

Alder	Antall fos- tere	Grovfôroptak kg per dag	Uker før lamming		
			6-5	4-3	2-0
Kraftfôr, kg per dag					
Åringer	1	0,60	0,4	0,5	0,7
Åringer	2	0,55	0,5	0,6	0,9
Gimrer	1	0,70	0,3	0,4	0,6
Gimrer	2	0,62	0,4	0,5	0,8
Gimrer	3	0,60	0,5	0,7	1,0
Voksne	1	0,90	0,2	0,3	0,4
Voksne	2	0,85	0,3	0,4	0,7
Voksne	3	0,80	0,4	0,6	0,9

Etter lamming økes kraftfôrmengden til søye med 0,5 kg per lam fordelt på tre fôringer, fordelt på 100 g mer per dag.

Fôring av lam avhenger av hvor fort du vil lamma skal vokse og hva slag grovfôr du har å by på. På innefôring med fri tilgang på godt grovfôr kan en forvente slik tilvekst per dag:

Tildelt kraftfôr, kg per dag	Forventet tilvekst, g per dag
0,2 kg	100 g
0,6 kg	200 g
0,9 kg	300 g
Fri tilgang*	400 g

* Ved appetittfôring på kraftfôr vil grovfôroptaket bli omtrent halvert

Kopplam bør få spesielt tilpasset kraftfôr tidlig for å utvikle magen.

Kilde: norgesfor.no

Fôrnormer – geit

a) Vedlikeholdsfôr per dag

Vekt, kg	FEm	AAT, g	PBV, g (nedre grense)
30	0,48	42	0
40	0,59	52	0
50	0,70	61	0
60	0,80	70	0
70	0,90	79	0

Revidert 2023

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon

Som for melkeku øker behovet både for FEm og AAT per kg EKM med økte dags-ytelser. Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp nedenfor:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	AAT, g/kg EKM	PBV, g (nedre grense)
Under 2,0 kg	0,44	42	0
2,0–3,0 kg	0,45	45	0
Over 3,0 kg	0,47	48	0

c) Produksjonsfôr til fostertilvekst per dag.

Før kjeng	Fem	AAT, g
Nest siste mnd.	0,1–0,2	20
Siste mnd.	0,3–0,4	40

De høyeste talla angir behovet til unge dyr eller voksne geiter i dårlig hold.

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

Førnormer – svin

1. Norsk purkenorm

	FEg/dag
Fra avvenning til inseminering	4 – 5
De 4 første ukene etter inseminering	3 – 3,5
Midtdrektighet	3 – 4 ¹⁾
4 siste uker før grising	3 – 3,5
Grisingsdagen	2
Dieperioden	Appetitt etter ca. 2 uker

¹⁾ Justering av holdet

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

2. Slaktegriser

Samlet fôr (vedlikeholdsfôr + produksjonsfôr) per dag:

Alder i dager	Levende vekt i kg	Norm 950 g/dag	Levende vekt i kg	Norm 1 050 g/dag
		FEg per gris per dag		FEg per gris per dag
63	26	1,25	26	1,25
70	28	1,40	31	1,50
77	33	1,55	37	1,80
84	38	1,70	43	2,00
91	44	1,90	49	2,20
98	51	2,10	56	2,50
105	58	2,30	64	2,80
112	65	2,60	72	3,10
119	72	3,00	80	3,20
126	79	3,10	88	3,40
133	87	3,20	96	3,40
140	95	3,20	105	3,40
147	103	3,20	114	3,40
154	111	3,20	123	3,40
161	119	3,20	132	3,40

Kilde: www.norgesfôr

Fôrkrav – smågriser i pattetida og tida fra avvenning ved 5–6 uker til 22 kg

	FEg per dag	FEg per uke
3. uke	0,02	0,1
4. "	0,05	0,4
5. "	0,1	0,8
6. "	0,3	2,2
7. "	0,4	3,0
8. "	0,5	3,7
9. "	0,6	4,5
10. "	0,8	6,0
11. "	1,0	6,7

Fôrbehov totalt per smågris fram til 22 kg: Ca. 27 FEen.

Samlet fôr per år til purker og smågriser fram til 22 kg lev. vekt

Purkas vekt, kg	Smågriser per år	(125–175) 150		(175–225) 200		(225–275) 250	
		FEg	Kg protein	FEg	Kg protein	FEg	Kg protein
a) Utvokste purker							
Purkas samlede	12			1 400	175	1 520	185
fôr hele året	16			1 640	200	1 720	210
+ tilleggsfôr	20			1 840	225	1 920	235
til smågrisene	24			2 000	245	2 080	250
b) Unge purker							
Purkas samlede	12	1 490	180	1 570	190		
fôr hele året	16	1 690	205	1 770	215		
+ tilleggsfôr	20	1 880	230	1 960	240		
til smågrisene	24	2 050	250	2 120	255		

Fôrkrav ungpurker fra 22 kg levendevekt til bedekning ca. 375 FEn. Ved bruk av egen râne må en i kalkyler og driftsplaner huske å gjøre tillegg for fôrkravet til rânen.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for svin

	NR i fôrta-bell	% tørrstoff	FEg per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Hvetekli	73	88,5	0,82	115
Havre	2	89,6	1,09	89
Bygg	20	88,3	1,21	90
Surfôr, bl.eng, 1.sl. skyting	429	23,7	0,70	85
Skumma melk,	907	8,9	1,34	349
Myse (skummet)	913	4,7	1,30	119

Fôrnormer – hest**Daglige fôrmengder til voksne hester og ponnier, kaldblod**

Kroppsvikt	Vedlikehold		Lett bruk		Middels bruk		Hard bruk	
	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr
100	1,5–2,0	0–0,4	1,5–2,0	0,4–0,7	1,5–2,0	0,8–1,0	1,5–2,0	1,0–1,4
200	3,0–3,7	0–0,4	3,0–3,7	0,5–1,0	3,0–3,7	1,0–1,5	3,0–3,7	1,5–2,0
300	4,5–5,0	0–0,4	4,5–5,5	0,5–1,0	4,5–5,5	1,2–2,0	4,5–5,5	2,0–2,5
400	5,5–6,0	0–0,5	5,5–6,5	0,8–1,5	5,5–6,5	1,7–2,3	5,5–6,5	2,5–3,5
500	6,0–7,5	0–1,0	6,0–7,5	1,0–2,0	6,0–7,5	2,0–3,0	6,0–7,5	3,0–4,0
600	7,5–9,0	0–1,0	7,5–9,0	1,0–2,0	7,5–9,0	2,0–3,0	7,5–9,0	3,5–4,5

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde. Varmblods- og

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

fullblodshester kan få noe høyere kraftfôrmengder enn det som her er foreslått. Hingster vil også trenge litt mer enn hopper og vallaker. Vær oppmerksom på at det i disse eksemplene er brukt høy av middels god kvalitet.

Daglige fôrrasjoner til hopper med føll

Kroppsvekt kg	Høy kg	Kraftfôrblending kg	Havre/bygg kg	Kalksteinmel gram
100	1,5–2,0	0,7	0,7–1,0	0–20
200	3,0–3,7	1,4	1,0–1,3	0–20
300	4,5–5,5	1,8	1,2–1,6	0–20
400	5,5–6,5	2,4	1,2–1,8	0–20
500	6,5–8,0	3,0	1,5–2,5	0–20
600	8,0–10,0	3,5	1,5–2,5	0–20

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde.

Dersom en bruker mindre kraftfôrblending eller bruker blanding med mindre kalsium enn 12 g/kg, må mengden kalksteinmel økes.

Når hopper med føll går på godt beite, regnes det med at de får dekket sitt næringsbehov. Husk saltstein.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NLH

Fôrverdien av noen fôrlag, for hest (<http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>)

	NR i fôrtabell	% tørrstoff	FEh per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Havre	2	89,6	0,96	101
Bygg	20	88,3	1,08	95
Surfôr, bl.eng, 1.sl. tidlig	400	21,3	0,73	119
Poteter	299	19,2	0,93	66
Byggghalm, NH3-behandlet	803	85,1	0,48	49

Fôrforbruk – eggproduksjon**Høner**

Fôrforbruk hos høns regnes normalt i omsettelig energi (OE). Ved beregningene nedenfor er fôrforbruket gitt i g eller kg fôr med energiinnhold på 11 MJ per kg. Brukes fôr med høyere eller lavere energiinnhold, må fôrbehovet justeres ned eller opp.

Vedl.holdsfôr fra 20 uker: 1,8 kg tung høne (hviteggverper): ca. 70 g fôr per dag.

Produksjonsfôr: 0,70 kg per kg egg.

Ytelse og fôrforbruk beregnet for perioden 20–72 uker

Eggproduksjon		Fôr per inns. høne per år	
Antall egg à 63 g	Kg egg	Hviteggverper	Kg fôr per kg egg Hviteggverper
295 (dårlig)	18,6	39,2	2,1
320 (vanlig)	20,2	40,2	2,0
340 (meget godt)	21,4	41,6	1,9

Ved innkjøp av 16 uker gamle kyllinger må det regnes et fôrforbruk fram til 20 uker på 2,1 kg for hviteggverpere og 2,2 kg for bruneggverpere. Fôrforbruket er beregnet for fôr med 11 MJ OE per kg - med lite fôrsvinn og ved ca. 20 grader C.

Voksne haner av henholdsvis hvitegg- og bruneggverpere har et daglig fôrbehov på 117 og 130 g.

Kyllinger og unghøner

Alder i uker	Hviteggverpere			Bruneggverpere		
	Vekt ved periodens begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg	Vekt ved period. begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg
0–2	38	11	0,15	38	19	0,26
2–4	120	25	0,51	130	37	0,79
4–6	270	48	1,18	350	55	1,57
6–8	450	59	2,00	580	61	2,41
8–10	640	64	2,89	800	67	3,35
10–12	820	69	3,86	980	71	4,35
12–14	960	72	4,87	1 160	76	5,40
14–16	1 090	74	5,91	1 340	80	6,52
16–18	1 200	74	6,90	1 500	80	7,71
18–20	1 270	76	7,97	1 620	82	8,83
20–22	1 400	85	9,11	1 700	90	10,10

Gjennomsnittlig alder ved oppverping: 20 uker.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe**Slaktekylling**

Alder ved slakting	4–5 uker
Levendevekt ved slakting	ca. 1,6 kg
Slakteprosent uten innmat	ca. 56–60
«Normal» dødelighet	3–5 %
Fôrforbruk per slaktekylling	ca. 2,20 kg (Slaktekyllingfôr med 12,3 MJ OE per kg)

Praktisk fôring: Startfôr de første 2 uker, Vekstfôr, fra 2 uker og Sluttfôr de siste 3–5 dager før slakting.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Plassbehov: 20–25 stk. per m².**Kalkuner**

Alder ved slakting	11–13	uker
Levendevekt ved slakting	6–8	kg
Slakteprosent	71–75	
Fôrforbruk per slaktekalkun	10–12	kg (Kalkunfôr med 12 MJ OE per kg)
Normal dødelighet	5–10	%

Praktisk fôring: Startfôr kalkun de første 4 uker, Vekstfôr 1 fra 4 til 8 uker, Vekstfôr 2 fra 8 uker og Slutfôr siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 4–7 stk. per m².**Avlsdyr**

	Fôrforbruk (Fôr med 11 MJ OE per kg)	
	Per dag	Per år
Lett type	175–210 g	64– 77 kg
Tung type	265–320 g	97–115 kg

Utvikling i antall mordyr

Rase	2017 ⁷	2018	2019	2020	2021	2022
Charolais	17 777	19 991	21 021	22 868	23 845	24 326
Hereford	11 482	12 147	12 654	13 573	14 222	14 354
Limousin	11 075	11 957	12 484	13 375	14 248	14 510
Aberdeen Angus	6 810	7 539	7 867	8 649	9 108	9 803
Kjøttsimmental	3 151	3 595	4 019	4 566	5 053	5 533
Highland Cattle	1 352	1 429	1 487	1 648	1 674	1 809
Tiroler Grauvieh	1 010	1 187	1 343	1 574	1 767	1 995
Dexter	737	920	1 128	1 464	1 777	2 133
Blonde d'Aquitaine	583	630	642	705	747	824
Kryssning, ekstensiv	6 536	7 244	7 855	8 669	9 238	9 860
Kryssning, intensiv	15 950	16 930	17 130	17 857	18 269	18 414
NRF	2 682	2 668	2 496	2 485	2 394	2 312

⁷ Fra 2014 er rasedefinisjonen endret. Alle dyr som er over 75 % (12/16) av en rase blir regnet som renraset. Tidligere var kravet 15/16 deler.

Slakteresultater

	Rase	Antall slakt	Slaktevekt (kg)	Klasse	Slaktealder (mnd/år)	Slaktetilvekst (g/dag)
Ung okse	Hereford	3 899	294	R-	16,8	532
	Charolais	7 695	372	R+	16,6	697
	Aberdeen Angus	3 416	304	R-	16,7	557
	Limousin	5 266	342	R+	16,2	659
	Kjøttsimmental	2 079	364	R	16,6	670
	Blonde d'Aquitaine	262	392	R+	16,4	776
	Tiroler Grauvieh	492	301	R-	17,2	564
	Krysning, ekstensiv	4 849	320	R-	16,8	611
	Krysning, intensiv	7 313	358	R	16,8	671
	NRF	16 569	316	O	17,6	552
Kvige	Hereford	1 713	208	O+	17,8	359
	Charolais	3 685	254	R-	16,7	463
	Aberdeen Angus	1 539	218	R-	17,2	382
	Limousin	2 711	250	R	16,5	460
	Kjøttsimmental	935	245	R-	16,5	456
	Krysning, ekstensiv	2 113	227	O+	16,8	419
	Krysning, intensiv	3 581	245	R-	16,5	459
	NRF	341	205	O-	18,3	322
Ku	Hereford	1 833	328	O+	86,7	
	Charolais	2 756	377	R-	86,8	
	Aberdeen Angus	1 003	321	O+	92,1	
	Limousin	1 668	359	R-	85,5	
	Kjøttsimmental	574	340	O+	85,7	
	Krysning-lett	1 183	313	O	84,0	
	Krysning - tung	2 155	340	O+	92,1	
NRF	568	284	P+	67,3		

Kilde: <https://www.animalia.no/no/Dyr/husdyrkontrollene/storfekjøttkontrollen/arsmeldinger/>

Fødselsvekter – kjøttferaser

Rase	Fødselsvekt, kg	
	Oksekalver	Kvigealver
Hereford	42	39
Charolais	46	43
Aberdeen Angus	38	37
Limousin	43	40
Kjøttsimmental	46	43
Blonde d'Aquitaine	48	46
Tiroler Grauvieh	43	40
Skotsk Highland	31	29
Dexter	21	20
Sida Trønderfe og Nordlandsfe	35,9 (2020)	31,2 (2020)
Østlandsk Rødkolle	34,7 (2020)	31,8 (2020)
Krysning, ekstensiv	41	39
Krysning, intensiv	45	42
NRF	46	43

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2022

Vektregistreringer

Rase	200 dager		365 dager	
	Okser	Kviger	Okser	Kviger
Hereford	268	247	462	391
Charolais	302	273	545	427
Aberdeen Angus	268	243	453	380
Limousin	293	267	499	404
Kjøttsimmental	321	291	577	443
Krysning-ekstensiv	292	265	514	400
Krysning-intensiv	301	268	545	439

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2022

Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag)**§ 1 Konesjonsgrenser**

I «Forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen» av Landbruksdepartementet 1. april 2004, endret ved forskrift 26. april 2013 og 15. desember 2014, er grensene for konesjonsfri drift satt til:

- slaktekyllingproduksjon med inntil 280 000 omsatte og slaktede kyllinger per år eller
- kalkunproduksjon med inntil 60 000 omsatte og slaktede kalkuner per år eller
- eggproduksjon med maksimalt 7 500 innsatte høner på ethvert tidspunkt eller
- svineproduksjon med inntil 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år,
- eller maksimalt 105 innsatte avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 150 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 1,4286)
- produksjon i registrerte foredlingsbesetninger med maksimalt 105 avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 438 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 4,1714),
- produksjon i registrerte formeringsbesetninger med maksimalt 105 avlspurker på ethvert tidspunkt og maksimalt 220 utrangerte avlspurker pr. år (faktor 2,0952), eller
- satellitt i purkering med inntil 53 avlspurker på ethvert tidspunkt, eller maksimalt 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år.

For purkeringer kan det innvilges konesjon for maksimalt 450 avlspurker i navet, og maksimalt 1010 utrangerte avlspurker per år (faktor 2,2444).

§ 2 Produksjon over to år

- Det er tillatt å overstige konesjonsgrensen eller innvilget dyretall med inntil 15 % ett år, mot tilsvarende reduksjon i produksjonen det påfølgende året. Det er alltid de to siste årene som vurderes i sammenheng.

Kilde: www.lovdata.no

Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav

Denne forskriften omtaler regler for oppbevaring og bruk av gjødselvarer av organisk opphav, herunder husdyrgjødsel, silopressaft, avløpsslam, vannverksslam, kompostprodukter og annen organisk gjødsel, organiskmineralisk gjødsel, organiske og uorganiske dyrkings-

medier, jordforbedringsmidler, jorddekkingsmidler, anaerobt omsatt biomasse, forbrenningsprodukter, komposteringspreparater og vekststoffer med mikroorganismer mv. Du finner detaljerte opplysninger på www.lovdata.no.

Forskrift om gjødslingsplanlegging

Gjødslingsplanlegging har som formål å gi grunnlag for kvalitetsmessig god avling, begrense avrenning til vassdrag og tap til luft av næringsstoffer fra jordbruksarealer. Planleggingen skal sikre en ressursmessig riktig utnytting av næringsstoffer i jordsmonnet og fra mineralgjødsel, husdyrgjødsel, slam og annen organisk og uorganisk gjødsel.

Forskriften gjelder alle foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd. Du finner flere detaljer om forskriften på www.lovdata.no.

Bygninger

Rombehev for planteprodukter

Tonn surfôr i runde silo-er med ulik diame-ter (De minste tall gjelder for engvekster, de største for rotvekstblad o.l.)

Dybde av surfôrmassen i m	3,0 m	4,0 m	5,0 m	6,0 m	7,0 m
2			31– 35	45– 51	62– 69
3			47– 53	68– 76	92–104
4			63– 70	90–102	123–138
5			79– 88	113–127	153–173
6			95–106	136–153	185–208
7			110–124	158–178	215–242
8			126–142	181–203	246–277

Veksten av surfôr varierer temmelig mye etter botanisk sammensetting, og ikke minst etter pakningsgraden. Det er regnet med 800 kg per m³ surfôr av engvekster og 900 kg per m³ surfôr av rotvekstblader. For svært høye siloer kan en legge 10 % til, og for låge siloer kan en trekke 10 % fra mengdene i tabellen.

Horisontale siloer

En kan regne ca. 800 kg per m³ for gras høstet med fôr høster og pakket med traktor. For gras som er finere kuttet, kan en regne noe større vekt etter graden av kutting.

Volumvekter for høy og halm ved ulik lagring

	Høy kg/m ³	Halm kg/m ³
Løs lagring:		
2 m lagringshøgde	40– 45	30– 35
3 m "	45– 50	35– 40
4 m "	50– 55	40– 45
5 m "	55– 60	
Baller		
Løst pressa	80–100	60– 80
Middels "	100–130	80–100
Hardt "	130–160	100–120

Rundballer av gras (vanlige 120 cm) kan inneholde fra 100 til 190 FEm etter grasets utviklingsstadium, fortørking, kutting mm.

Volumvekter for korn, poteter og rotvekster

Korn	Kg/m ³	Poteter og rotvekster	Kg/m ³
Bygg	620	Poteter	670
Havre	500	Turnips	550
Hvete	760	Kålrot	650
		Fôrbeter	600
		Gulrøtter	700

Poteter som er rene, friske og storknolla, og rotvekster kan lagres i opp til 3 m høye lag når en har god ventilasjon.

Revidert 2023

Kilde: «Forslag til fôrplan», Institutt for bygningsteknikk, NLH

Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr

Prosjektet «Billig og miljøvennlig fôrkonservering» på Hellerud, Norges Vel, konkluderer slik:

- Plansiloer uten tak gir en svært rimelig konservering. Nedbør takles greit ved plassering og godt fall.
- Plansilometoden krever et bevisst arbeid med tetting mot luft; den har stor kapasitet og er velegnet for samarbeid.
- Både for tørket og direkte høstet gras kan legges i plansilo, som må ha anlegg for oppsamling av pressaft. Plastforbruket blir mindre enn til rundballer.
- Kostnader til mekanisering er lave, utstyret er enkelt og driftssikkert.
- Arbeidsforholdene er bedre enn i tårnsilo, men faren for velting og fall må ikke overses.
- Plansiloen er fleksibel med tanke på gjenbruk.

Flere detaljer og anbefalinger finnes på www.grovfornett.no

Om velferd for husdyr

Forskrift om velferd for produksjonsdyr av 3.7.2006 har generelle bestemmelser om dyrehold som går foran de mer spesifiserte reglene for hvert enkelt dyreslag som finnes i andre forskrifter.

Storfe

Se «Forskrift om hold av storfe» fastsatt av Landbruksdepartementet den 22. april 2004 med senere endringer. (www.lovdata.no)

Storfe skal oppstalles i løsdrift med unntak for husdyrrom som ble bygd før 22. april 2004 og som har vært i sammenhengende bruk til storfe siden. For disse trer kravet om løsdrift i kraft 1. januar 2034.

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret. Kravet gjelder ikke for ukastrerte hanndyr eldre enn seks måneder. Storfe som er oppstallet i bås fjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året, dette trer i kraft 1. januar 2024 for bås fjøs som var i bruk 22. april 2004 og har vært i sammenhengende bruk siden.

Kyr skal ha tilgang på liggeplasser med mykt underlag og tett gulv. Dette gjelder også kviger som har mindre enn 2 måneder igjen til kalving. Bunnen av krybba skal være høyere enn gulvnivå i båsen for å gi en bekvem etestilling.

Løsdriftsfjøs skal ha minst 1 liggebåsplass per storfe i løsdriftsavdelingen. Per 25 kyr skal det også være 1 egen bingeplass til bruk ved fødsel, inseminering og sjukebehandling.

Om kutrener:

En endring i forskriften for hold av storfe fra 4.7.2008 påpeker at kutrener i bås fjøs:

- skal henge vannrett og ikke kunne sige eller falle ned

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**JORDBRUK**

Revidert 2023

- skal kunne heves samlet for hver rekke
- skal ha maks 0,1 J pulsenergi og 3000 v spenning
- skal tilpasses for å unngå kryptstrøm eller andre feil
- skal ha gjetterapparat som er NEMKO-godkjent og med tydelig angivelse av spenning og J-styrke

Binger for storfe

Kalver skal ikke holdes bundet de første 6 måneder etter fødsel, og skal ikke holdes i enkeltbinger etter 8 ukers alder. Dette kravet gjelder for nybygg og omfattende ombygninger fra 1. juli 1999, og for eksisterende driftsenheter fra 1. januar 2006.

Fellesbinger skal minst være så store at alle dyr kan ligge samtidig. Gjødse og fôrrester skal fjernes slik at gassutvikling og flueplage holdes nede. Plassbehov i tabell under.

Gangbredde i løsdriftfjøs med liggebåser

	Anbefalte mål, m
Gang mellom to liggebåserrekker	2,50
Gang mellom liggebåserrekke og vegg	2,40
Gang mellom liggebåserrekke og fôrbrett	3,00
Tverrgang, dobbel (to kyr kan passere hverandre)	1,70

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3.7.2006.

Rombehov for ungdyr:

Store ungdyr >220 kg	Binge	2,0 m ² per dyr
Små ungdyr 150–220 kg	Binge	1,8 m ² per "
Kalv <150 kg	Binge	1,5 m ² per "

I alt per kuenhet (=1 ku med ungdyr):

Langbås	11,00 m ²
Kortbås	10,50 m ²
Løsdrift, liggebås	13–14 m ² melkestall inkludert

Storfe som har sitt aktivitets- og/eller fôringsområde ute, skal ha tilgang på liggeplass som gir beskyttelse mot vind og nedbør. Minimumskrav er 3 tette vegger og tak, med mulighet for å tette den 4. veggen hvis forholdene krever det. Liggeplassen skal være tørr. Der kyr og kalver går sammen, skal det være et kalvegjemme på den luneste delen slik at vokse ikke kommer til. Det må være mulig å ta kyr inn i egen kalvings- eller sjukebinge før kalving.

Grunnen under fôringsplassen skal være fast dekke. Permanent foringsplass skal være overbygget. Personell skal ha adgang til egnet sted for skifte av klær og vask. Stedet skal ha innlagt varmt og kaldt vann.

Hest

Forskrift om velferd for hest av 2. juni 2005 har en rekke bestemmelser om hestehold. Her er noen hovedpunkter:

Revidert 2023

- Hesteholder skal ha nødvendig kompetanse om hest. Den som driver registreringspliktig hestehold (se forskriftens §§ 26–28) skal gjennomgå utdanningsopplegg godkjent av Mattilsynet.
- Alle staller skal ha ventilasjon som sikrer gode forhold for hestene, samt to utganger egnet for hester. Stall med 10 hester eller flere skal ha isolatboks for sjukebehandling. Det skal være utearealer som gir rom for minst 2 timers lufting per hest per dag.
- Hester som går på utmarksbeite, skal ha tilsyn minst 1 gang per uke. Alle hester i stall skal kunne ete samtidig, og ha tilstrekkelig tilgang på grovfôr.
- Hestebokser må være så store at hesten(ene) kan ligge flatsides (samtidig). Hester som går ute hele døgnet, skal ha tilgang til leskur (3 vegger og tak) med tørt underlag. Unntak er i beiteperioden.
- Fra 1.1.2006 skal alle hester ha hestepass og helsekort. Hesteholder er ansvarlig for at dokumentene kan legges fram for veterinær.

Se også forskrift om identifikasjon av hest som gjelder fra 1.7.2010.

Sau (anbefalte mål)

	Binge plass m ²			Krybbe plass cm		
	Søyer	Gimrer	Lam	Søyer	Gimrer	Lam
Dala	0,70	0,60	0,50	35	30	26
Ryggja, sjeviot	0,60	0,55	0,50	30	27	24

Lamtunge søyer trenger 10–15 cm krybbe plass og 0,30 m² binge plass ekstra.

Kilde: Institutt for bygningsteknikk, NLH. Diverse publikasjoner

Forskrift om velferd for småfe av 18. februar 2005 her en rekke krav til dyreholdet:

- Småfe skal ha tilgang på tørr, og trekkfri ligge plass der alle dyr kan ligge samtidig. Lam og kje skal ikke ligge på metall eller bar betong.
- Flokker på mer enn 30 vinterfôrede dyr skal ha tilhold i rom med brannvarsling om det ikke er åpenbart unødvendig.
- Nybygg som godkjennes etter denne forskriften, skal ha 2 utganger fra hvert dyrerom for å sikre rask rømning ved brann.
- Ved utedrift skal dyra ha tilgang på liggeareal med 3 tette vegger og tak. Det skal være egne avlukker som kan varmes opp for sjuke dyr.

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3.7.2006.

«Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» fra 2005 ble endret fra 2008.

Kilde: www.lovdata.no

Geit**Båsfjøs (anbefalte mål)**

	Båslengde cm	Båsbredde cm
Unge geiter	90–95	50
Voksne geiter	95–100	55

Bingefjøs

Bingebredde med 1 benk 210 cm, med 2 benker 380 cm.

Benkebredde 75–80 cm. Krybbe plass 35–40 cm.

Se også forskriften om velferd for småfe av 18. februar 2005.

Gris

«Forskrift om hold av svin», fra 18.2.2003, har endringer fra 2009 som trer i kraft fra 1.1.2010. Endringene har bl.a. bestemmelser om størrelse og utforming av spalteplank, om klipping av tenner hos smågris, om kastrering av hanngriser, om krav til alarmsystem ved svikt i strømforsyningen, om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år, om tiltak for utegående gris mm.

Spesielle bestemmelser for purker og ungpurker

Purker og ungpurker skal holdes i grupper i perioden fra minimum 4 uker etter parring til de flyttes inn i fødebinge. I besetninger med mindre enn 10 purker totalt, kan purker og ungpurker holdes i enkeltbinger i denne perioden så lenge bingen er så stor at de lett kan snu seg i bingen. Vedr. størrelser på binger, se nærmere om dette i forskriftens § 25.

Purker skal, den siste uken før forventet grising, ha passende materiale til redebygging.

Smågris

Etter avvenning skal smågrisene plasseres i stabile grupper, og flyttes så lite som mulig. Blanding av dyr fra ulike grupper skal så langt mulig unngås. Hvis gris som ikke kjenner hverandre skal blandes, skal dette normalt skje innen en uke etter avvenning. Når gris blandes, skal de ha tilstrekkelig mulighet til å rømme fra andre griser. Når det er tegn til alvorlig kamp, skal årsaken straks undersøkes, og passende tiltak må settes i verk f.eks. ved å gi dyrene rikelig med halm eller annet rotemateriale.

Bygninger for fjørfe, se forskrift av 12. desember 2001, endret 2002, 2003, 2004 og 2006.

Forskrift om birøkt fra 6.4.2009 har detaljerte bestemmelser om denne produksjonen.

Kilde: www.lovdatab.no

Enhetskostnader per dyre plass for driftsbygninger av ulike størrelser

I NIBIO-rapport 7 (46) 2021 «Investeringsbehov innen melkeproduksjon», utarbeidet Norsk Landbruksrådgiving investeringskalkyler for løsdriftsfjøs til ulike besetningsstørrelser. Besetningsstørrelse, muligheter for ombygging/påbygging til eksisterende driftsbygning og grad av påsett av ungdyr vil påvirke kostnadene i stor grad. Det er forutsatt 50 %

påsett, dvs. alle kvigekalver. I tillegg er det beregnet plass til alle oksekulver fram de selges ved 3 måneders alder. Kostnadstallene fra rapporten er framskrevet med utviklingen i Totalkalkylens prisindeks for driftsbygninger fra 2021 til 2023, og er vist under.

Ny driftsbygning:

Nytt løsdriftsfjøs til 20 kyr og 25 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Føringssystem- f.eks. skinnegående fôrutlegger
- Størrelse: 600 kvm
- Kostnad **388 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 40 kyr og 50 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,4 mill. kr
- Føringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1050 kvm
- Kostnad **339 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 60 kyr og 75 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (1 stk) Pris: 1,4 mill. kr
- Føringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1300 kvm
- Kostnad **281 000** kr per kuplass

Nytt løsdriftsfjøs til 80 kyr og 100 ungdyr:

- Isolert bygg
- Gjødselkjeller under husdyrrom eller utvendig gjødsellager
- Melkerobot (2 stk) Pris: 2,8 mill. kr
- Føringssystem- f.eks. stasjonær blander og bandføring
- Størrelse: 1570 kvm
- Kostnad **273 000** kr per kuplass

Ombygging av eksisterende båsfjøs

Løsdriftsfjøs til 15 kyr:

- Ombygging til føringssligeåsen uten tilbygg
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Kostnad **168 000** kr per kuplass

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**JORDBRUK**

Revidert 2023

Løsdriftsfjøs til 20 kyr:

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrekke
- Mjølkestall (pris: 700 000 kr)
- Kostnad **194 000** kr per kuplass

Løsdriftsfjøs til 20 kyr:

- Ombygging til føringsliggebås og tilbygg, breddeutvidelse for en liggebåsrekke
- Mjølkerobot (pris: 1 400 000 kr)
- Kostnad **234 000** kr per kuplass

Bygg til ammekyr/okseslakt

Nortura fikk i 2007 utarbeidet investeringskalkyler for bygninger til kjøttproduksjon. Det ble laget utkast til flere ulike størrelser og løsninger. Her er bare tatt med to eksempler. Etter 2007 er kostnadene oppjustert med prisindeksen for bygninger i Totalkalkylen for jordbruket. Byggekostnadene må imidlertid baseres på lokale anbud.

Nytt fjøs til 60 ammekyr med full framføring – på tråkkalle; 1301 m²:

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor.
- Kyr fordelt på 3 avdelinger
- Det brukes halm som strø: 2–4 rundball om dagen.
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødselskrape
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen
- Kostnad **116 200** kr per kuenhet. Endring av dyretall mellom 45 og 75 dyr koster ca. **83 600** kr per dyr.

Nytt fjøs til 80 okser, liggebåser og spalter; 793 m²:

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Bør bygges isolert i innlandet – da stiger kostnaden
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor. (Beregning for smalt fôrbrett finnes også)
- Kalvene kjøpes inn 3–4 mnd. gamle, oksene slaktes ca. 16 mnd. gamle, ca. 300 kg
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødseltrekk til dagkum
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen.
- Kostnad **65 700** kr per okse. Endring av dyretall mellom 55 og 150: kr **38 400** per dyr.

Revidert 2023

Ny driftsbygning for 7 500 høner

8,4 millioner kroner.

En søknad om midler til byggeprosjekter må alltid være basert på et anbud/tilbud fra en entreprenør i hvert enkelt tilfelle.

Prisindeks driftsbygninger, faste priser	
2007	1 630,3
2008	1 722,6
2011	1 885,2
2012	1 943,8
2013	2 001,0
2014	2 066,7
2015	2 119,7
2016	2 172,7
2017	2 230,0
2018	2 304,2
2019	2 365,6
2020	2 422,8
2021	2 634,8
2022	2 863,7
2023	3 006,9

Kilde : Totalkalkylen 2023

Arbeidsforbruk på referansebrukene

Tidligere var det knyttet effektivitetsnormer opp mot referansebruksberegningene. Nå brukes det registrerte timetall beregnet som uveide gjennomsnitt for gruppen av driftsgranskingsbruk bak det enkelte referansebruk. Dette gir følgende totale arbeidsforbruk og kalkulert timetall per enhet for de 30 referansebrukene i Referansebruksberegninger 2023 fra Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ).

Arbeidsforbruk på referansebrukene. Timer per bruk og timer per enhet, alt arbeid inkludert

1	Melk, 33 årskyr. Landet ¹⁾	3 855	116	timer/årsku
2	Korn, 507 dekar korn. Landet	842	1,7	timer/dekar korn i alt
3	Sau, 169 vinterfôra sauer. Landet	2 357	14	timer/vinterfôra sau
4	Melkeproduksjon geit, 146 årsgaier. Landet	2 970	20	timer/årsgeit
5	Svin og korn, 49 avlssvin + 378 dekar korn i alt. Landet ²⁾	3 045	50	timer/avlssvin
6	Egg og planteprod., 6 831 høner + 301 dekar korn. Landet ³⁾	2 957	0,32	timer/høne
7	Poteter og korn, 128 dekar poteter + 284 dekar korn. Landet ²⁾	2 290	14	timer/dekar poteter
8	Ammeku, 31 ammekyr. Landet ¹⁾	2 214	68	timer/ammeku
9	Frukt og bær, 49 dekar frukt og bær. Landet ⁴⁾	3 351	67	timer/dekar frukt og bær
10	Grønnsaker, 115 dekar grønnsaker + 346 dekar korn. Landet ⁵⁾	3 729	17	timer/dekar grønnsaker
11	Fjølfejøtt og planteprodukter, 126 845 fjølfejøtt. Landet ²⁾	1 866	0,01	timer/fjølfejøtt
12	Økologisk melk, 32 årskyr. Landet ⁴⁾	3 729	113	timer/årsku
13	Melk, 16 årskyr. Landet ¹⁾	3 245	197	"
14	Melk, 53 årskyr. Landet ¹⁾	4 553	84	"
15	Melk, 71 årskyr. Landet ¹⁾	5 319	74	"
16	Melk, 42 årskyr. Arealsoner 1 og 3 ²⁾	3 854	87	"
17	Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5A ¹⁾	3 707	121	"
18	Melk, 36 årskyr. Arealsoner 2 ⁴⁾	3 496	95	"
19	Melk, 30 årskyr. Arealsoner 5B ⁴⁾	3 857	126	"
20	Melk, 44 årskyr. Arealsoner 4 ²⁾	4 250	94	"
21	Melk, 29 årskyr. Arealsoner 6 og 7 ¹⁾	4 008	134	"
22	Korn, 331 dekar korn. Østlandet	563	1,7	timer/dekar korn i alt
23	Korn, 782 dekar korn. Østlandet	1 296	1,7	"
24	Sau, 159 vinterfôra sauer. Arealsoner 5A og 5B	2 318	15	timer/vinterfôra sau
25	Sau, 177 vinterfôra sauer. Arealsoner 6 og 7	2 491	14	"
26	Sau, 86 vinterfôra sauer. Landet	1 960	23	"
27	Sau, 288 vinterfôra sauer. Landet ²⁾	3 130	11	"
28	Ammeku, 29 ammekyr. «Grasområder» (Soner 5A, 5B, 6 og 7) ⁴⁾	2 291	79	timer/ammeku
29	Ammeku, 35 ammekyr. «Kornområder» (Soner 1, 3 og 4) ²⁾	2 075	55	"
30	Ammeku, 45 ammekyr. Landet ²⁾	2 576	55	"

¹⁾Kornproduksjon er belastet med 1,7 timer per dekar og sau med 14 timer per vinterfôra sau

²⁾Kornproduksjon er belastet med 1,7 timer per dekar

³⁾Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,7 og 14 timer per dekar og sau med 14 timer per vinterfôra sau

⁴⁾Det er trukket fra 14 timer per vinterfôra sau

⁵⁾Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 1,7 og 14 timer per dekar og frukt/bær med 67 timer per dekar

Revidert 2023

Generelt

Arbeidsforbruket ved ulike arbeider i jordbruket vil variere mye, på grunn av ulik mekanisering, areal, arrondering, avling, buskapsstørrelse, personlige forhold o.l. Derfor kan vi ikke alltid nytte gjennomsnittstall ved arbeidsplanlegginga. For enkelte bruk kan gjennomsnittstalla passe, men som regel vil vi få avvik med større eller mindre arbeidsforbruk.

Den enkelte planlegger bør også ellers bruke eget skjønn og kjennskap til det enkelte tilfellet så langt som mulig, f.eks. som grunnlag for å vurdere de enkelte personers forutsetninger for å utføre vedkommende arbeid. Arbeidsforbruket i husdyrholdet er i stor grad basert på registreringer og innsamlinger av tall fra Sverige og Danmark.

Kilder: Databok för driftsplanering 2002, SLU, Uppsala 2004
Håndbok til driftsplanlægning 2000, Århus 2003

Arbeidskrav

Arbeidskravet ved jordarbeiding

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
Pløying	3 skjærs plog/vendeplog	0,18	0,25
	4 skjærs plog/vendeplog	0,14	0,2
Harving (1 gang)	6,0 m	0,03	0,04
	9 m, 7 km/t, 200 m teig		0,023
Tromling	3,6	0,05	
	5,0 m	0,03	
Skålharving	3,1 m	0,05	
Fresing	2,3 m	0,19	

Kilde: Danske og svenske håndbøker

Arbeidskravet ved gjødsling

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske	Svenske
Handelsgjødsel	Sentrifugalspreder 12 m, 500 kg	0,033	0,03
Gjødsel i småsekk,	Sentrifugalspreder 12 m, 800 kg,	0,032	0,03
Transport, fylling	12 m arbeidsbredde, vogn 500 kg	0,031	
og utsåing	20 m arbeidsbredde, vogn	0,011	
Storsekk	4000 kg	0,033	0,033
	12 m arbeidsbredde, 700 kg		
Husdyrgjødsel			Timer/daa
Lessing, kjøring	5 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,18
og spredning	8 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,13
	10 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,11

Arbeidskrav ved såing, setting og planting

Arbeid	Metode		Timer per daa	
			Danske tall	Svenske tall
Korn				
Såing	Radsåmaskin	3,0–4,0m	0,06	0,064
	"	4,0 m, 7 km/t		
Såing og gjødsling	Kombimaskin	3 m	0,1	0,12
	"	3,6, 7 km/t		
Rotvekster				
Såing	Ettfrøåmaskin	7,4 m	0,036	0,07
	"	6 rader, 5 km/t		
Poteter	Settemaskin	4 rads, 2 pers.		0,14
Setting		2 rader, helaut, 2 pers		0,24
		4 r, 7 km/t		
Hypping			0,065	

Arbeidskravet i veksttida

Arbeid	Metode		Timer per daa	
			Danske tall	Svenske tall
Radkultur				
Ugrasrensing (1 g)	Radrenseutstyr, 2 rader, 6 km/t			0,16
	Radrenseutstyr, 4 rader, 6 km/t			0,08
	Radrenseutstyr, 5 rader, 3,5 km/t		0,16	
Alle kultur				
Sprøyting (1 g)	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 800 l		0,032	
	24 m bredde, 3 g		0,06	
	Traktorsprøyte, 6 m bredde, 400 l, 1 km til feltet, 8 km/t			0,045
	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 600 l, ditto			0,025
Vanning	Stasjonær maskin med opprullende slange, 300 m, per flytting		0,033	
	Små vanningsmaskiner			0,1–0,15
	Store vanningsmaskiner			0,05–0,01

Arbeidskravet ved høsting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Svenske tall	Danske tall
Korn			
Tresking	Skurtresker 9	0,22	
	" 3,6 m		0,11
	" 5,4 m		0,07
Innkj. av korn	Tilhenger, 6 t bygg Avling 650 kg/daa		0,009
Halmberging	Pressing 12 kgs småballer		0,06
	" rundballer 296 kg		0,04
	Lessing småballer (manuelt)		0,13
	" rundballer 12 per lass		0,03
Poteter			
Risfjerning	Risknuser eller slaghøster 2 rader	0,14–0,29	
	Sprøyting 12 m bom	0,02–0,03	
Opptaking	Automatisk opptaker, 1 r, tank 4 km/t, 4 t per daa	1,79	
	Automatisk opptaker, 2 r, laste- elevatør, 4 km/t, 4 t per daa	1,19	
Transport til lager	Traktor og tilhenger, 7 t, 20 km/t Avstand 1 km	0,32	

Annet arbeid

Arbeid	Metode	Timer per tonn	
		Svenske tall	Danske tall
Korntørking	Kaldluftstørke, 1 m korn, 400 kg/daa	0,1 t per daa	
	Varmluftstørke, kontinuerlig	0,08 t/daa	
Matpoteter:			
Sortering	Skakesorterer, 2 550 kg/t	0,9 t per tonn	

Lassveker ved grastransport

Tilhenger med tipp 6 m ³	1 000 kg + 25 %
10 m ³	1 500 kg + 25 %
Universallvogn slaghøstet gras	1 500 kg + 30 %
eksakthakket gras	2 000 kg + 50 %
Terrengtraktor (transporter)	800 kg + 25 %
Vossakasse, mellomstor traktor	500 kg + 20 %
Silosvans	325 kg + 10 %
Lastebil, karmvolum 12 m ³	9 000 kg + 20 %

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Arbeid med surfôr fra lager til fjøs

Arbeid	Metode	Minutter per tonn ts	
		Svenske tall	Danske tall
Uttak fra plansilo (50 m fra fjøs)	Traktor m/grabb	20	
	Traktor m/blokkuttager	40	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
	For hånd fra blokk på truck	80	
Uttak fra tårnsilo	Silotømmer m/vifte	6	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
Rundballer (50 m fra fjøs)	Traktor m/spyd	130	
Fordeling på forbrett	For hånd fra tralle	45	

Tallene er basert på ca. 28 kg surfôr per ku og dag med 30 % ts. Svensk håndbok.

Arbeidskravet ved ulike arbeidsoperasjoner i vekstida, grasdyrking. Danske tall

Arbeid	Arbeids-bredde i meter	Hastighet km/t	Timer per dekar
Rotor/skiveslåmaskin	2,80	12	0,048
	3,20	12	0,042
	3,50	12	0,039
Vender – rive	2,80	10	0,062
	3,20	10	0,055
	3,50	10	0,051
Stor finsnitter, 15 m ³ tippvogn	-	-	
" 22 m ³ tippvogn			
" 30 m ³ tippvogn			0,139
1. slått, 35 % ts, 5,6 km/t, all tid til lessing, transport og tømning			0,110
			0,110

Arbeidskravet ved grashøsting m.v.

		Timer per daa
Sum arbeidsforbruk ved høsting og transport (dvs. klargjøring, slått, evt. vending og strenglegging, evt. pressing og pakking, transport, avlesning og etterarbeid på lager):		
Direkte høsting	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	1,1– 2,2
	1. høsting, fôrh., avlessev. – tømmer	1,0– 2,0
	1. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,9– 3,1
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,0– 2,2
	2. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 1,7
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	1,0– 1,6
	2. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,1– 2,2
Totrinns høsting	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,7– 1,4
	1. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	0,7– 1,6
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,2– 1,7
	1. høsting, lessevogn – tømmer	0,3– 2,2
	2. høsting– fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 0,9
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	0,5– 0,6
	2. høsting, lessevogn – tømmer	0,2– 0,7
Rundballeensilering	1. høsting, diverse mekanisering	0,6– 1,7
	2. høsting, diverse mekanisering	0,4– 1,3
	3. høsting, diverse mekanisering	0,3– 0,6
Høyberging	Div. mekanisering, uten hesjing	1,9– 3,9
	Div. mekanisering, med hesjing	9,1–16,5
		Minutter per tonn
Fra lager til fjøs	Dir. høstet og tottrinshøstet fôr:	
	Silotalje og tralle/trillebår/hjulgrabb	22–46
	Silokniv og tralle/trillebår/hjulgrabb	19–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	15–25
	Silotalje og fôrutlegger	7–20
	Automatisk uttaker	15–28
	Avlessevogn	11–14
	Rundballeensilert fôr:	
	Gaffel og tralle/trillebår/hjulgrabb	14–56
	Fôrutlegger	11–26
	Silotalje direkte til fôrbrett	4–11

Kilde: Økonomiforsøk (Landbrukets Forsøksringer/NILF), 1987–1992; Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Sammendrag for enkeltvekster

	Persontimer per daa og år
Surfor (gjennomsnittstall basert på to høstinger)	
a) Direkte høsting	3,7 t/daa
b) Totrinshøsting	2,5 t/daa
c) Rundballeensilering	2,6 t/daa
Høy	
Høyberging uten hesjing	4,2 t/daa
Høyberging med hesjing	13,6 t/daa
Rotvekster	
a) Ettfrøsåmask. – Man. tynning og ugrasrens. Bladsk. – Rotv.skjær Tilh.transp.– Utelag. halm og plast	1,5–29,9
b) Ettfrøsåmask. – Man radrens. Ugrasspr. Man-tynning – Sl,- høster – Toraders aut. opptaker. – Innelager	8,0–15,6
Poteter	
a) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Belteoppt. – Plukking - Løstransp.tilhenger (Vinterarb. på 6–9 t. for matpoteter er inkludert).	21,5–32,0
b) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Halvaut. oppt. – Kassetransp. (Vinterarb. på t.g.t. for matpoteter er inkludert)	16,0–28,5
c) Helaut. opptaker ellers som ovenfor	13,0–23,0
I svenske tall der sortering og leveranse er inkludert	8,0–14,0
I danske tall der sortering og leveranse er inkludert	4,8–9,8
Korn	
a) Skurtresking – Løs transp. korn – Egen tørke – Halmberging (pressa)	1,4–3,0
b) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke – Uten halmberging	1,1–2,3
c) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, Uten halmberging, svenske tall	0,4–0,8
d) Kombimask. – Skurtr. Løstransp. korn – Egen tørke, m/halmberging, danske tall	0,6–1,8

Kilde: Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6. (Surfôr og høy);

Økonomiforsøk før 1980. (Rotvekster, poteter, korn);

Svenske og danske tall, 148. (Generell innledning)

Tall fra driftsgranskingene for året 2021, kornproduksjon

100–200 daa	(169 daa i gj.snitt)	14 bruk	2,46 t/daa
200–300 "	(254 ")	27 bruk	2,54 "
300–500 "	(398 ")	38 bruk	1,53 "
> 500 "	(868 ")	25 bruk	1,59 "
Gjennomsnitt	433 daa i gj.snitt		1,76 t/daa

Tall fra 108 ensidige kornproduksjonsbruk. Alt arbeid i jordbruket dividert på areal.

Husdyrhold

Melkeproduksjon uten oppdrett:

Fôring og stell. Timer per dag. Danske tall

Antall kuenheter	Løsdrift	Løsdrift
	2x5 fiskebein	2 x 10 fiskebein
50	6	4
100	10	6
150		8

Arbeidstid til oppdrett av kviger:

Fôring og stell. Minutter per dyr per dag. Svenske tall

	Kalv 0–8 uker	Ungdyr, på bås	Ungdyr, binde
Fôringsarbeid	-	1,7	0,6
Annet arbeid	-	1,3	0,1
Sum arbeid per dyr	2,0	3,0	0,7
Sum timer per dyreplass og år	12	18	4

Arbeid med oppfôring av ungdyr. Timer per produsert dyr

	Bingedrift – antall dyr			
	10	20	50	100
Kalv, ca. 7 md.	7,5	7,0	5,5	5,0
Okser, 12 md.	12,0	10,5	8,5	8,0
Okse 18 md., 1 beites	17,0	14,0	11,0	10,0
Kvige/kastrat 2 beites.	22,0	17,5	13,5	12,0
Kalveferdig kvige 2 beites.	26,5	21,0	17,0	15,0

Svenske tall

Arbeid med sjølrekrutterende kjøttproduksjon. Timer per kuenhet ved 200 dagers innefôring:

Tall fra den svenske håndboka

Båsdrift	15–25 timer
Løsdrift	8–14 ”

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2021, kjøttfehold:

Kuenheter	Antall bruk	Timer per kuenhet	Areal (daa)
16,3	19	106	256
25,7	32	78	395
37,2	30	69	698
Gj.snitt 26,2 kyr	90	79	443

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2021, melkeproduksjon m/storfeslakt:

Antall årskyr	Timer/årsku	Areal (dekar)
15,6	173	159
21,6	157	249
27,1	134	393
46,7	97	758
Gjennomsnitt 32,5	119	483

Tall fra 295 bruk. Alt jordbruksarbeid på bruk med mjølk og storfeslakt som tilnærmet eneste produksjon er dividert på antall årskyr.

Hest

For 1–2 hester kan regnes 0,4 t. per dag, og 150 t. per år.

Sau**Timer per vinterfôra sau:**

Antall vinterfôra sau per buskap	50	100	200	400
Sum i året, 365 dg	7	5	4	3

Kilde: Fra svensk håndbok

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2021, sauehold:

Vinterfôra sau (vfs)	Timer per vfs	Areal (dekar)
88	22,3	154
158	14,4	246
204	11,9	386
296	11,1	659
Gj.snitt	160	286

Tall fra 123 bruk med sauehold som tilnærmet eneproduksjon. Alt arbeid i jordbruket er dividert på antall vinterfôra sauer.

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2021, geitehold:

Årsgeiter	Timer per årsgeit	Areal (daa)
143	20,5	206

Tall fra 17 bruk med melkeproduksjon på geit som tilnærmet eneproduksjon. Alt jordbruksarbeid på brukene er dividert på antall årsgeiter.

Revidert 2023

Smågrisproduksjon**Minutter per smågris, ved 4 800 egne smågris per år – 3 500 i satellitt. Svenske tall**

Arbeid	Egne purker	Satellitpurker
Føring	5,0	4,6
Utgjødsling	8,8	8,3
Halmstrøing	4,6	3,4
Grising	2,9	5,7
Brunstkontroll – semin	2,8	-
Tilsyn og behandling	3,9	2,8
Veiing – levering	0,9	0,6
Flytting – sortering	1,6	1,1
Vask	3,2	2,9
Vedlikehold	2,1	0,9
Karantenetid	0,3	-
Diverse	5,1	4,4
Sum	41,2	34,7

Fra den danske håndboka, tida fram til 30 kg's smågris

100 årspurker	Minutter per gris v/30 kg
22 Fødebinger med perforert stålrisk, Drektighetsavdeling med spaltegulv, 100 plasser Smågrisbinger à 35 dyr, drenert gulv	21
30 Fødebinger med fast gulv Drektighetsavdeling med spaltegulv, 90 plasser Smågrisbinger à 35 dyr, drenert gulv	27

Slaktegriser

600 gris per innsett = 2 190 per år med 100 fordager per gris. Timer per år

60 binger med fast gulv, manuell utføring, halvaut. Rensking	832
40 binger, foringsanlegg og helt drenert gulv	253

Kilde: Håndbog for driftsplanlægning, Danmark

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Slaktegrisproduksjon

Minutter per slaktegris. Svenske tall fra bruk med 1 500–10 000 gris, automatisk føring/gjødsling

Arbeid	Spesialisert Produksjon	Integrert produksjon	Fødsel-til-slakt produksjon
Føring	0,8	0,9	0,3
Utgjødsling	1,0	2,8	3,0
Halmstrøing	2,1	2,2	2,2
Tilsyn og behandling	1,5	1,0	0,9
Veiing – levering	0,9	2,2	2,5
Sortering	0,3	0,9	0,9
Vask	2,2	2,1	6,1
Vedlikehold	0,8	1,3	0,4
Diverse	0,4	0,3	0,2
Sum minutter per slaktegris	10,0	13,7	16,5

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2021, korn og svin:

Antall avlsgriser	Timer per avlsgris	Kornareal (daa)
48,7	49,1 t/avlsgris	427

Tall fra 32 bruk med driftsform korn-svin. Arbeid i kornproduksjonen er trukket ut med en sats på 1,5 t/daa. Resterende arbeidsforbruk er dividert med antall avlsgriser.

Eggproduksjon

Tall fra Sverige med burhøns viser et forbruk på 85 timer per 1 000 høner og omgang på 62 uker. For frittgående høns er forbruket 95–100 timer per 1 000 høner og omgang.

Fjørfekjøtt (broiler):

5,3 timer per 1 000 stk. ved 40 000–80 000 stk. per omgang (svenske tall).

Bier**Tall fra prøvebruk**

Små bigarder	(10– 20 bifolk): 9–13 timer per bifolk/år
Store bigarder	(170–230 bifolk): 4–7 timer per bifolk/år
Alle registr.:	65 bifolk (variasjon 12–209 b.f.) 7,7 timer per bifolk (var. 2,3–14,2)

Revidert 2023

Priser

Kraftfôr

Priser per 21. september 2023. Etter 1. oktober vil det normalt påløpe et termintillegg på 2 øre/kg per måned, men prisendringer på importerte råvarer har med årene fått større betydning. Prisene er oppgitt i kr/kg ekskl. frakt.

	Kr per kg	Storfe/kalv	Kr per kg
<u>Formel elite høg 70</u>	5,19	<u>Formel biff 2+</u>	4,56
<u>Formel elite normal 80</u>	4,97	<u>Formel biff 4+</u>	4,44
<u>Formel elite låg 90</u>	4,97	<u>Formel biff 6+</u>	4,43
<u>Formel basis 80 (Solid normal)</u>	4,77	Formel Linnea Biff	4,68
<u>Formel basis 90 (Solid låg)</u>	4,76	<u>Formel ammeku kons</u>	5,80
<u>Formel Solid Høg</u>	4,79	<u>Natura drøv</u>	6,34
<u>Formel en. premium 80 normal</u>	5,39	<u>Natura drøv ekstra</u>	6,80
<u>Formel en. premium 90 (Låg)</u>	5,28	<u>Natura protein</u>	10,80
<u>Formel en.premium 70 (Høg)</u>	5,36	<u>Natura drøv start (til kalv)</u>	6,78
<u>Formel Favør 80</u>	4,31	Natura drøv Viola bulk (soyafritt)	6,23
Formel Linnea mjølk	4,73	Formel kalv	5,78
<u>Formel protein 42</u>	7,54	<u>Formel kalv intensiv</u>	4,99
Sau	Kr per kg	Geit	Kr per kg
<u>Formel lam høst</u>	4,62	<u>Formel geit 80</u>	5,38
<u>Formel sau</u>	4,74	<u>Formel geit 90</u>	5,25
Formel sau ekstra	5,61	<u>Formel Optima</u> (også til ku)	5,58
<u>Formel sau intensiv</u>	4,51		
<u>Natura sau</u>	6,64		
<u>Formel Linnea sau</u>	4,66		
Hest	Kr per kg	Diverse	Kr per kg
<u>Champion energi</u>	5,26	<u>Alma melkeerstatning 25 kg kalv</u>	37,72
<u>Champion komplett</u>	4,78	<u>Rosa melkeerstatning 25 kg kalv</u>	38,20
<u>Champion oppdrett</u>	5,52	<u>Stjerna melkeerstatning 25 kg kalv</u>	42,36
Champion <u>Havre Hel 25 kg</u>	6,70	Kalvepasta 4x30 ml, kr per pakn.	366,00
Byggpellets	3,97	Lambert melkeerstatning 25 kg lam	41,00
<u>Champion soyapellets 25 kg</u>	12,43	Ulla melkeerstatning 25 kg lam	41,80

Kraftfôr (fortsetter)

Svin	Kr per kg	Fjørfe	Kr per kg
Format Purke	5,14	Kromat oppdrett 2 G	4,96
Format komplett 130 (fôr kopl. I)	5,53	Kromat oppdrett kyll 1	5,49
Format komplett 120 (fôr kopl.	5,11	Kromat oppdrett kyll 2	4,99
Format Purke soft	5,27	Kromat verp 1	5,36
Format drektig	4,71	Kromat verp 2	5,24
Format fødsel	5,56	Kromat kylling 1	6,64
Format Kvikk 1	6,68	Kromat kylling 2 høgg	6,14
Format Kvikk 2	5,86	Kromat kylling 2 låg	5,58
Format laktasjon	5,16	<u>Kromat gull müsli hane</u>	4,80
Format løsdrift	4,65	Kromat MC-kyll 2 Tarmhelse	5,88
Format miljøkompl.gryn	5,86	Natura Mod Kylling Start (0-7 dg)	8,33
Format robust	6,69	Natura Mod Kylling SF (20 d-slakt)	7,99
Format vekst 105	4,51	<u>Kromat avl kalkun P</u>	5,15
Format vekst 110	4,80	*Kromat kalkun 0-3 G.	
Format vekst 120	4,91	Kromat kalkun 3-6 Müsli.	
Format vekst 130	5,25	Kromat kalkun 6-12 Müsli.	
Format Soft 115	5,25	Kromat kalkun 12-20 P.	
Format stjerne 110	4,92	Kromat avl kalkun Hane P	4,83
Format stjerne 120	5,11	Kromat avl Kalkun Pellets	5,13
Format stjerne 130	5,60		
Format protein	8,41		
Format Flex 110	5,29		
Tilskuddsfôr gris	Kr per stk.	Tilskuddsfôr fjørfe	Kr per stk.
Avvenningstovr 80 L	302	Multivitaminer flyt 5 L	336
E-konsentrat mel 20kg	293	Agri Krås 1 000 kg	1 916
E-vit.m/sel + bio 20kg	256		
Nasse melkeerstatning 25 kg	1 049		
Flytende jerntilskudd 5 l	252	Økologisk	Kr per kg
Smågristorv 80 l	269	Natura verp start (16-18/19 uker)	7,54
Pluss Svin 20 kg	330	Natura verp ung (til 18-30 uker)	8,19
Pluss Svin Mineralstein 15 kg	370	Natura verp voksen (30-45 uker)	8,59
Økologisk	Kr per kg	Natura oppdrett fjør 1 (0-4 uker)	9,20
Natura svin drektig	5,54	Natura oppdrett fjør 2 (4-8 uker)	8,31
Natura slaktegris	7,01	Natura oppdrett fjør 3 (9-16 uk.)	7,13
Natura svin die	6,86		

Norsk kalkunnæring faset ut koksidiostatika i kraftfôret i 2022. Nytt fôrprogram i 2023.

Kilde: Felleskjøpet kundeportal september 2023

Priser på såkorn til 2024-sesongen

Priser per 25.10.2023 er oppgitt som kr per kg, inkl. gjennomsnittlig beisetillegg, for 500 eller 600 kg sekk.

Vårkorn	Kr/kg	Høstkorn	Kr/kg
Havre	7,51–7,61	Rughvete	7,85-8,25
Bygg, 6-rads	6,96–7,61	Spelt	12,30
Bygg, 2-rads	7,31-7,71	Åkerbønner	11,15-13,16
Vårhvete	8,41–9,11	Erter	11,06
Havre, øko	9,50-10,00	Vårraps	200-228
Bygg, øko	9,30-9,70		
Vårhvete, øko	10,50-11,00		
Høsthvete	8,45-8,75		
Høstrug	16,25-20,20		
Høstbygg	10,70		

Kilde: Felleskjøpet Agri

Priser på eng og beitefrø 2023. Frakttillegg kan forekomme

	Paknings- størrelse, kg	Pris per Kg, kr
Bladfaks – Leif	10	99,00
Engrapp - Knut	10	99,00
Engsvingel - Vestar	10	74,00
Timotei-Grindstad	10	59,00
Timotei-Noreng	10	58,00
Hvitkløver -Edith	5	125,00 *
Lucerne – Creno (smittet med bakteriekultur)	5	105,00
Italiensk raigras – Mondora, Macho, Barpluto	25	32,00
Westervoldsk raigras – Caremo, Batigra, Pollanun	25	32,50
Raigras flerårig -- Figgjo	25	33,50
Rødkløver - Gandalf	25	125,50
Frøblandinger:		
Surfôr Beite vinter	10	76,00
Høy vinter	10	65,00
Surfôr normal	10	69,50
Spire Raigras/Hundegras	10	73,00
Surfôr/Beite nord	10	77,00
Surfôr vintersterk u/kløver	10	67,00

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 160. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Agri

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

	Paknings- størrelse, kg	Pris per kg, kr	
Diverse frø			
Førraps- Barcoli	10	40	
Førmargkål- Eva	5	110	
Spire Grønnfôrblanding (bygg+erter)	25	11,00	
Grønnfôrert- Javlo	25	12,50	*
Fôrvikker- Jaga	25	21	*
Grønnfôrmais- Ambition	15	96,2	
Perserkløver	5	105	*
Blodkløver	5	90	*
Honningurt	10	76	
Spire Fangvekst flerårig	25	39	
Spire Fangvekst ettårig	25	35	
Spire Fangvekst Blågul	10	61	
Spire Insektvenn	5	75	
Økologisk frø			
Natura Surfôr normal	10	97	
Natura Surfôr Beite vintersterk	10	97	
Natura Surfôr pluss 10	10	97	
Raigras italiensk Lemnos, Turtetra	25	49	
Raigras westervoldsk Lemnos	25	49	
Raigras engelsk Calibra	25	65	

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 160. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Agri

Revidert 2023

Settepoteter 2023*Priser i kr per kg ekskl. mva.*

	30-42	35-45	35-45	30-35	35-50
	42-48	45-52	45-55	35-40	
Asterix	10,65 8,19				
Arielle, Rutt og Evolution		12,73 9,88			
Colomba, Hassel og Solist			12,73 9,88		
Celandine(30-38/38-45)				10,60 8,24	
Anouk, Beate, Folva, Danique, Labella, Nansen, Knallfiffi, Van Gogh		10,60 8,24			
Bruse, Fakse, Laila, Kiebitz Lady Claire					
Kerrs Pink		10,70 8,34			
Gulløye		14,60 11,54			
Innovator (30-45/45-52)		11,55 7,73			
Zorba	10,55 8,39				
Mandel, Cerisa				13,23 12,33	
Pimpernel, Oleva					8,93

Egenfraktandel på 25 øre per/kg er inkludert i de oppgitte prisene.

Skulle det bli aktuelt å sortere sorter som her er plassert under «andre sorter» i to størrelser, så vil disse da følge samme prisgradering som gruppen hvor Laila er plassert. Prisene gjelder for klasse Basis.

For de sortene hvor vi også har klasse sertifisert, så er settepoteter i denne klassen 30 øre rimeligere.

Prisene gjelder levering i storsekk og inkluderer emballasje og paller.

Det tas forbehold om prisendringer på bakgrunn av jordbruksavtalens tilskuddsordninger.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Kvantumsrabatt, kg	Pris øre/kg
3 000– 6 999	10
7 000–19 999	35
20 000–49 999	55
50 000–74 999	75
75 000–99 999	80
100 000–149 999	100
150 000–199 999	105
Mer enn 200 tonn	110

Andre rabatter/tillegg	Pris øre/kg
Løsl levering	-25
Egen henting	- 25
25 kg sekker	+125
Order mindre eller lik 500 kg per sort	+200

Sortsavgifter: (i tillegg til oppgitte priser)	Øre/kg
Alle sorter som ikke er nevnt nedenfor	+50
Arielle, Evolution	+72
Anouk, Cerisa og Danique	+ 72
Fakse, Folva, Lady Claire, Oleva, Solist	+65
Zorba	+60
Nansen, Hassel og Kiebitz	+55
Juno	+35
Beate, Laila og Rutt	+20
Gulløye, Kerrs Pink, Bruse, Mandel og Pimpernel	+15

Minimumsordre

Minimumsordre for forsendelse er 500 kg per sort. Mindre ordre må hentes hos settepotetdyrker enten i Solør eller Namdal. Ved leveranser under 1 000 kg belastes frakt, minimum kr 1 000. Ved leveranse over 1 000 kg belastes ingen frakt utover egenfraktandel på kr 0,25 per kg.

Bestilling bør foretas på www.settepotet.no

Kilde: Norgro.no

Revidert 2023

Priser på levende dyr

(se definisjoner på medlem.nortura.no)

Kalv, fôringsdyr og livkvige gjeldende fra 22.08.2023 oppdatert

Kalv og fôringsdyr NRF/ melkerase (ikke kjøttfe)

		Kr per kg/stk
Oksekalv	0–64 kg	32,00
	65–120 kg	33,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	3 960
	Over 120 kg	22,00
Kvigekalv	0–64 kg	25,50
	65–120 kg	21,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	2 580
	Over 120 kg	21,00

Pristillegg		Kr per kg/stk
Nortura kvalitetstillegg ¹⁾	Alder fra 11-26 uker	700
Nortura vekttillegg ²⁾	Vekt 120–200 kg	200
Kompensasjon for snylterbehandling		200
Pristrekk		
Melkerase unntatt NRF	kryssing 75 % eller mer av andre raser	Kr 1 000
Melkerase unntatt NRF	kryssing 50 - 75 % av andre raser	700
Fôringsdyr med horn		1 000

¹⁾Nortura kvalitetstillegg gis til kalver med alder fra 11 til 26 uker. Må oppfylle flere krav blant annet minimumsvekt etter alder. Oksekalver: vekt ved 11 uker: 96 kg, ved 26 uker: 232 kg Kvigekalver: 92 kg (11 uker) 201 kg (26 uker)

²⁾Nortura vekttillegg gis til kalver mellom 120–200 kg forutsatt at minimumsvekt etter alder holdes. F.eks. 16 uker: 101 kg, 32 uker: 197 kg.

Kalv og fôringsdyr kjøttfe

	Okse (kr)	Kvige (kr)
Kjøttfe lette raser (Basis 120 kg)	Kr 4 600	Kr 2 670
Kjøttfe min. 50 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 5 780	Kr 3 920
Kjøttfe min. 75 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 6 530	Kr 4 680
Fradrag under 120 kg, kr/kg (lett kjøttferase)	Kr 37	Kr 27
Fradrag under 120 kg, kr/kg (tung kjøttferase)	Kr 35	Kr 25
Tillegg 120 - 370 kg, kr/kg (lett rase)	Kr 37	Kr 27
Tillegg 120 – 425 kg, kr/kg (tung rase)	Kr 39	Kr 29

Pristillegg		Okse	Kvige
Nortura kvalitetstillegg kjøttfe	Kjøttfe lett	" 700	" 500
	Kjøttfe tung	" 950	" 750
Kompensasjon for snylterbehandling		" 200	" 200
Norsk Kjøttfe		" 350	" 350
Aberdeen Angus-tillegg		" 1 300	" 1 300

Tunge raser: Charolais, Limousin, Simmental og Blonde d'Aquitaine.

Kompensasjon for snyltebehandling krever at dyrene klippes over ryggen før behandling og utføres i god tid før transport. Kjøper og selger må ha avtale om Norsk Kjøttfe for å oppnå Norsk Kjøttfetillegg.

For å få rasetillegget må dyra være registrert i Kukontrollen eller i Storfekjøttkontrollen og faren må dokumenteres med semin/stambok eller opprinnelsesnummer. Er dyra bare registrert i husdyrregisteret er ikke dette godkjent for å få rasetillegget.

Prisnotering livdyr av storfe Per 13.02.2023

		Kr per kg
Livkalv/	Grunnpris	Se prisnotering fôringskalv
åringskvige	Avstammingstillegg/pr. poeng	Kr 80,00–120,00
Drektig	Grunnpris per kg	Kr 53– 63/65-75
kvige/ku	Tillegg avlsverdi, per poeng	Kr 240
	Tillegg drektighet, per mnd.	" 350
	Tillegg semin	" 1 200
	Tillegg produksjon, per kg dagsavdrått*	" 100
	Tillegg helsestorfe**	" 1 000

* kyr som melker mindre enn 10 kg/dag får ikke tillegg for produksjon

** Besetninger som har dokumentert "Grønn" status og har en godkjent Helsestorfeattest.

Kilde: Nortura.no

Livdyr av sau, NKS, kvit spælsau, farga spælsau, sjeviot og pelssau

Avlsrådet har fastsatt følgende priser for høsten 2023:	Pris kr
Kåra værlam	4 000
Tillegg: 50 kr per poeng over 115 i O-indeks	
Avkomsgranska værer: Gjelder værer eldre enn 1,5 år. Grunnpris	5 000
Værer med mer enn 115 i O-indeks får et tillegg på kr 200 per indekspoeng	
Seminværer: Tillegg: 200 kr per poeng over 115 i O-indeks.	10 000
Søyelam: Dyr som selges fra avlsbesetning, grunnpris.	3 100
Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	
Søyer: Gjelder voksne søyer, omsatt før paring i september–november. Tillegg for poeng over 115 i O-indeks: kr 25	3 200

Kilde: Norsk sau- og geitalslag (nsg.no)

Lam fra NSGs besetninger som deltar i værring eller værholdslag (avlsbesetning)

priser ikke etter levendevekt, men det er en forutsetning at de er så store at de med god føring fram til vanlig paringstid i området med stor sannsynlighet vil komme i brunst.

Revidert 2023

Ullpriser (utdrag fra prisliste per 1.9.23)

Ulltyper		Produsentpris inkl. pristilskudd kr/kg
Helårsull crossbred	klasse A1	56,35
Vårull crossbred	klasse B1	52,50
Høstull av crossbred	klasse C1	66,00
	klasse C2	20,00
	klasse F1	49,85
Høstull av spelsau	klasse F2	20,00

Kilde: Nortura

Svin**Purker og råner, fra 25. august 2023. Kilde: Nortura**

Type purker	Aldersgruppe	Priser, kr	Kvalitetstillegg
Småpurker-TN70-purker	Basis pris 18 uker:	4 325	
	Tillegg per uke > 18:	210	
	Trekk per uke < 18:	210	
Bedekningsklare ungpurker ¹⁾	Grunnpris 22 uker		Renrasetil.
	TN70-purker:	5 410	(Landsvin)
	Landsvin:	5 960	kr 550 er
	Alderstill. per uke fra 22– 34 uker	210	inkl. i prisen
Bedekte ungpurker ²⁾ (Gjelder garantert drektig purke)	Grunnpris (6 uker e. paring)		Renrasetil.
	TN70-purker:	10 155	(Landsvin)
	Landsvin:	10 705	kr 550 er
	Tillegg/fradrag per uke ved levering tidligere eller senere enn 6 uker e. paring	225	inkl. i prisen.
Ungråner	Grunnpris	5 000	Avlsverdi till.
	Ca. 7 mnd. avlsverdi = 100		per poeng >100: kr 125

¹⁾ Tillegg for vaksining mot parvovirus 2 ganger er inkludert i prisen for TN70-purker og Landsvin. Dersom vaksining ikke er utført, trekkes kr 70 per gang. Dersom colivaksine er utført, gis et tillegg på kr 70 per vaksine.

²⁾ Purker som omsettes etter 1. kull anbefales et pristrekk på 10 % per kull av noteringsprisen.

Krav til minstevekt ved ulik alder:	Alder, uker:	10	22	30
	Vektkrav, kg	22	80	125

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Smågrispriser gjeldende fra 28. august 2023. Kilde:Nortura.no

	Sats, kr
Salgspris- Helsegris ved 25 kg levende vekt	1 120
” Helsegris ved 20 kg levende vekt	1 045
Tillegg per kg fra 25 til 35 kg	15
Generelt tillegg per stk.	35
SPF-tillegg per stk., kr. 45,-, viderefaktureres kjøper	45
Puljetillegg for 50–74 stk. per stk.	20
” 75–99 stk. per stk.	30
” 100–124 stk. per stk.	45
” 125–149 stk. per stk.	55
” 150–174 stk. per stk.	65
” 175–199 stk. per stk.	70
” 200–225 stk. per stk.	75
” over 225 stk. per stk.	90
Kvantumstillegg 300 - 999 stk. per år	5
1000 - 1199 ”	10
1200 - 1399 ”	14
2000 - 2499 ”	40
3000 - 3999 ”	60
Kvantumstillegg fra 4000 stk per år	70
Fradrag for Samgris, per stk.	30
” Standardgris, per stk.	90
” per kg, fra 25 til 20 kg	15
” per kg, under 20 kg	50

Fjørfe**Veiledende prisnoteringer på kyllinger, per oktober.2023**

Bruksdyr (vaksinert mot hønselammelse)	Kr per stk.
Daggamle kyllinger:	
Slaktekyllinger	8,22 (Nortura)

Ensilering**Priser eks. mva. september-2023**

Frakttillegg må påregnes	Pris per fat, kr	Pris per kanne, kr
Ensil1 (opptil 30 % tørrstoff)	3 676	
Ensil Ekstra (40-65 % t.s, ikke i økologisk landbruk)	4 506	
Ensil Maursyre (direkte høstet gras i silo)	3 584	
Ensil Pluss (25-45 % tørrstoff, silo og rundballer)	3 615	450
Xtrasil LP (tørrstoff opp til 35%)	3 939	
Xtrasil Ultra (30-60 % t.s.)	4 075	

Kilde: FKA

Planteprodukter

Korn

Målpriser for korn og oljefrø for perioden 1.7.2023-30.6.2024 ble fastsatt sommeren 2023. Prisnoteringen gjelder korn av basis kvalitet levert ved Felleskjøpets anlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik) og Trondheim Kornsilø (gjeldende for bygg). Pris for basiskvalitet på andre mottaksanlegg, samt øvrige tillegg og trekk i kornprisen, fastsettes av den enkelte kornhandler.

	Avtalte målpriser for sesongen 2023– 2024		FKA's snittpriser for varekvalit. uten mål- pris		For korn og oljefrø gjelder følgende krav til basis kvalitet		
	Kr/kg		Kr/kg		Vare- slag	Vann %	HL- vekt
Mathvete	4,80	Fôrhvete	4,04	Mathvete	15,0	79	12,0
Matrug	4,22	Fôrrug	3,37	Rug	15,0	75	-
Bygg	3,96	Rughvete	3,86	Bygg	15,0	64	-
Havre	3,83	Erter	5,35	Havre	15,0	53	-
Oljefrø	7,68	Åkerbønner	6,49	Oljefrø	8,0	-	-

Omsetningsavgift på korn og oljefrø er fastsatt til 3,0 øre/kg for perioden 1.7.23 til 30.6.24.

Pris for basiskvalitet for de forskjellige kornartene på målprisstedene (noteringsprisen), settes ukentlig av Felleskjøpet. Målpris for oljefrø ble for andre året på rad besluttet suspendert i jordbruksforhandlingene grunnet den ekstraordinære situasjonen i det globale råvaremarkedet. For erter, åkerbønner og oljefrø noteres derfor ukepriser kommende sesong. Prisene offentliggjøres på <https://www.felleskjopet.no/korn/pris-og-prognoser/#lo-kale-kornpriser>.

Prisen for basiskvalitet på andre mottaksanlegg vil, som hovedregel, ha samme differanse til noteringsprisen gjennom året. Denne differansen kalles stedskorrigeringsring. Stedskorrigeringsringen varierer fra anlegg til anlegg.

Kornvarer som inneholder mer enn 15 % vann (8 % for oljefrø) blir trukket i pris. Fordi det lagres for mye korn med høy vannprosent (> 16,5 %) på gårdstørkene, økes trekket ytterligere fra 1. november for slik vare. Hvete med DON-innhold høyere enn 1250 µg/kg fratrukket sikkerhetsmarginen på 10 %, avregnes som fôr. For havre til mat/gryn er tilsvarende grenseverdi 1750 µg/kg.

Minstekravet til hl-vekt for mathvete er 76 kg. Ved hl-vekt 76 og 77 trekkes henholdsvis 5 og 3 prosent av gjeldende ukepris. Hvete med hl-vekt lavere enn minstekravet avregnes som fôrhvete til en noteringspris som er 75 øre/kg lavere (uke 32/2023) enn basis mathvetepris. Minstekravet til proteinprosent er 11,5, som gir 3,2 øre/kg i pristrekk. Maksimalt tillegg for protein er 14,3 øre/kg i klasse 1 og 2. Produsenter som skal levere matkorn, må være KSL-godkjent. For produsenter av fôrhvete er trekket 10 øre/kg dersom de ikke har godkjent KSL.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Prognoserte basispriser, kr per kg, 2023/2024:

	Mathvete	Bygg	Havre
Målpris	4,80	3,96	3,83
<u>Uke</u>			
30	4,67	3,84	3,73
44	4,69	3,84	3,77
45	4,71	3,88	3,79
52	4,85	4,04	3,96
1	4,87	4,08	3,99
2	4,89	4,10	4,02
4	4,89	4,12	4,04
8	4,89	4,12	4,04
9	4,87	4,09	4,01
26	4,67	3,84	3,73

De prognoserte ukesprisene kan endres i sesongen for å treffe målprisene. Prisene er på sitt høyeste fra november/desember til februar/mars.

Økologisk korn

Sesongen 2023/24 blir det på Østlandet mottak av økologisk korn ved FK-avdelingene i Askim, Gran (Rakkestad), Bjørkelangen (oljefrø), Eidsvoll, Eiker, Lena, Larvik. I Trøndelag er det mottak hos FK-avdelingene i Melhus, Verdal (erter, oljefrø), Rindsem. Pristillegget for økologisk korn er følgende for 2023/24:

Bygg og fôrhvete	kr 1,51 per kg
Spelthvete, mat	kr 4,50 per kg
Havre og erter	kr 1,31 per kg
Matrug	kr 0,99 per kg
Fôrrug	kr 0,99 per kg
Åkerbønner	kr 1,30 per kg
Oljefrø, rughvete	kr 1,41 per kg
Spelthvete, fôr	kr 0,70 per kg

Kilde: Felleskjøpet

Korn til såvare – dyrkes etter avtale

Utgangspunktet er målprisene for korn. Det utbetales et såkorn tillegg avhengig av kornart og innblanding av andre kornarter og ugrasfrø. Såkorn tillegget varierer fra 36 til 65 øre/kg for ren vare, størst tillegg for havre, minst for høsthvete. Det utbetales også en lagringsgodtgjørelse fra 5 til 10 øre per kg, som er forskjellen mellom målpris og sesongens høyeste noteringspris.

Revidert 2023

Engvekster, norskavlet frø**Pris til frøavler for engfrø avlet 2023 Basis vannprosent 11–12,5 %.**

Nettopriser inkludert tilskudd			
Bladfaks Leif	kr	67,00 pr kg	
Engkvein Leikvin	"	170,00 "	Rødsvingel Lykke
Engkvein Leirin	"	170,00 "	kr 41,00 pr kg
Engrapp Knut	"	82,00 "	Rødsvingel Lystig
Engsvingel Vinjar	"	46,00 "	" 41,00 "
Engsvingel Vestar	"	42,00 "	Sauesvingel Lillian
Hundegras Laban	"	42,00 "	" 75,00 "
Strandsvingel Swaj	"	42,00 "	Strandrør Lara
Strandsvingel Rosparon	"	42,00 "	" 135,00 "
Strandsvingel Kora	"	42,00 "	Timotei Grindstad
Raigras engelsk Fagerlin	"	22,00 "	" 33,50 "
Raigras engelsk Figgjo	"	19,00 "	Timotei Lidar
Raigras engelsk Trygve	"	19,00 "	" 38,00 "
Rødsvingel Frigg	"	41,00 "	Timotei Liljeros
Rødsvingel Linda	"	41,00 "	" 33,50 "
Rødsvingel Leik	"	41,00 "	Timotei Noreng, Engmo
			" 31,00 "
			Kvitkløver Litago
			" 104,00 "
			Kvitkløver Norstar
			" 104,00 "
			Kvitkløver Snowy
			" 104,00 "
			Rødkløver 2n Gandalf
			" 86,00 "
			Rødkløver 4n Lars
			" 125,00 "

Kilde: www.froavlerlaget.no**Produsentpriser ved storsalg av poteter, uke 38/2023**

	Produsentpriser, øre per kg ¹⁾	
	Vanlige røde sorter	Mandelpotet
Oslo	666	997
Stavanger	671	997
Oslo – økologiske poteter	1298	

¹⁾ Prisen for poteter gjelder levering av sams bulkvare fra produsent på utvalgte pakkerier, ikke justert for frakt til Oslo. Prisen er knyttet til klasse 1.

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/industri-og-handel/marked-og-pris/priser-og-prisuttak/frukt-og-gr%C3%B8nt/ukentlige-pris-oppdateringer>

Kjøttprisen

Netto avregningspris=Engrospris - forskningsavgift - kjøttkontrollavgift +/- verdi av hud, skinn og biprodukter – inntransport – slaktekostnad - spes.trekk - omsetningsavgift.

Utbetalingspris til produsent= netto avregningspris +Norturatillegg+evt. etterbetaling. Eventuelt distriktstilskudd legges til. Grunntilskudd kan variere over året. Du finner riktig sats for ditt leveringstidspunkt og dyreslag på www.nortura.no/medlem.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Netto avregningspris, kr per kg, uten grunntilskudd til produsent for avtaleåret 2022/2023:

	Okse	Kvige	Ku	Kalv	Sau	Lam	Slaktegris
2022							
juli	60,03	56,67	53,02	59,54	19,41	51,10	31,63
august	61,07	57,66	54,59	61,49	20,33	55,09	33,05
september	60,98	57,98	54,24	60,38	18,35	50,88	32,74
oktober	59,75	56,35	53,25	57,40	19,51	48,37	33,29
november	58,86	55,73	53,75	57,57	19,94	47,27	33,61
desember	59,32	56,57	54,35	58,98	19,94	47,14	33,19
2023							
januar	59,95	56,83	54,61	59,59	21,01	50,77	34,72
februar	59,62	56,28	54,06	60,53	21,24	51,56	35,48
mars	57,92	54,26	51,98	59,04	21,20	50,98	35,46
april	61,10	57,47	54,64	64,49	21,05	50,32	35,32
mai	62,70	59,46	56,50	65,12	21,19	46,51	35,44
juni	63,06	59,82	56,54	64,21	20,43	52,74	35,37
juli	63,26	60,04	56,35	62,33	20,48	56,80	35,94
august	61,83	58,81	55,18	61,54	20,57	58,74	35,97
september	57,78	54,86	51,20	56,28	18,07	53,68	34,91
oktober	54,42	51,20	48,71	51,80	19,14	50,37	34,79

Grunntilskudd	Sau og lam	Geit/kje
Året 2023	3,81	5,15
Året 2024	3,81	5,15

Det er ikke lagt inn noen økning av grunntilskuddet fra 1.1.24.

Kvalitetstilskudd storfe ¹ , kr/kg	2023	2024
Klasse O, fettgruppe 4- eller lavere	5,50	5,50
Klasse O+ og bedre, fettgruppe 4- eller lavere	10,50	10,50

¹⁾ unntatt slaktekategoriene «Ku» og «Okse»

Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt ¹ , kr/lam	1.7-31.12.2023	1.1-31.12.2024
Lammeslakttilskudd, kvalitet O+ eller bedre	525	545
Økologisk tillegg, kvalitet O+ eller bedre	50	50
Mindre slakterier uten godkjent klassifisering ²⁾		
Lammeslakttilskudd, alle lam	453	470
Økologisk tillegg, alle økologiske lam	50 ³⁾	50 ³⁾
Tilskudd til kjeslakt		
Kje ⁴⁾	350	420

¹⁾ Tilskuddet gis bare for dyr slaktet ved offentlig godkjente slakterier.

²⁾ Slakterier som slaktet mindre enn 2 000 sau/lam foregående år.

³⁾ Gis for alle økologiske lam med samme sats som for store slakterier og uavhengig av ev. kvalitetsklassifisering av lammene ved de mindre slakteriene.

⁴⁾ For perioden 1.7.23-31.12.23 gis det tilskudd for kje over 3,5 kg slaktevekt. Fra 1.1.24 gis det tilskudd for kje over 5,0 kg slaktevekt.

Forventet endring i pris til produsent, kr per kg for 2023/2024

Storfe	Sau og lam	Slaktegris
-4,00	+1,00	-0,10

Her inngår endringer i avtalens engrospris, forventet endring i kostnader, avgifter og markedsituasjon. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget og endringer i markedsituasjon kan gi store utslag.

Kilde: NIBIO

Priser og tillegg for norsk kjøttfe

Godkjente buskaper av norsk kjøttfe kan melde inn slakt på nettet. – se info om norsk kjøttfe på nortura.no/medlem –

Krav og tillegg for ulike slakt av kjøttfe: Gjeldende fra 22.6.2021.

Krav til klasse	O+ eller bedre
Krav til fettgruppe	Fra gruppe 1
Slakt av ung okse, kvige, kastrat og ung ku	
Sesongtillegg uke 1 til 17	3,50 kr/kg
Sesongtillegg uke 18 til 25	4,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 26 til 38	3,00 kr/kg
Sesongtillegg uke 39 til 52	2,00 kr/kg
Slakt av ku	
Pristillegg hele året	1,00 kr/kg

I tillegg kommer vanlige leveringstillegg.

Distriktstilskudd på kjøtt, kr/kg

Sone		2023	2024
1 ¹⁾	Storfe, sau og geit	0,00	0,00
2	Storfe, sau og geit	5,25	5,25
3	Storfe, sau og geit	8,05	8,05
4	Storfe og geit	12,80	15,80
4	Sau	14,90	17,90
4	Gris	5,60	6,05
4 Troms	Gris	6,50	6,95
5	Storfe og geit	13,40	16,40
5	Sau	15,40	18,40
5	Gris	6,50	6,95
Agder og Vestlandet	Gris	1,10	1,10

¹⁾ Omfatter landet utenom sone 2–5

Grovt regnet kan en si at sone 1 er de som får distriktstilskudd på melk sone A og noen i B. Sone 3 er den såkalte høyfjellssonen. Sone 2 er resten av Sør-Norge. Sone 4 og 5 er i Nord-Norge. Kravet for å få tilskuddet er at selger kan dokumentere at han har hatt dyra til føring de siste 6 månedene.

Kilde: Landbruks- og matdepartementet

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Fjørfe-slakt**Gjeldende fra 10.4.2023. Prisene er i kr eks. mva.**

Høns	Per kg	Per stk.
Utrangeringstillegg (Krav: tegnet prognoseavtale Slakting)		3,00
Høne	-	
Trek kasserte dyr	0,49	
Spesialhøns (gourmethøne)		-2,50
Gourmethane og Standard 2 (gourmethøns)	1,97	
Trek for kasserte dyr (gourmethøns/hane)	1,17	
Avliving av utrangert verpehøne		-4,00
Ved entreprenør, container i Sør-Norge		
gassing i hus, Sør- og Østlandet		-1,00
gassing i hus, Vestlandet og Trøndelag		-2,75
Ved levering av utrangerte høner til Biosirk (Sør-Norge)		-3,75
		-2,50

Egg**Gjeldende fra 03.07.2023. Prisene er i kr eks. mva.**

Kr per kg	>73 g	63– 73 g	53– 63 g	45– 53 g	40– 45 g	Klink/ skitne
	Ekstra store	Store	Mellom- Store	Små egg	Små in- dustr	
Egg fra høner i miljøinnredning	16,24	17,04	17,44	11,72	8,77	5,77
Egg fra frittgående høner	18,94	19,74	20,14	13,72	10,07	7,07
Solegg fra frittgående høner	18,94	20,74	21,14	13,72	10,07	7,07
Økologiske egg	18,94	31,64	32,04	13,72	10,07	7,07

Omsetningsavgift på 1,00 kr/kg er trukket i prisene

Revidert 2023

Tillegg iht. særskilt leveranseavtale

Egg – alle produksjoner	Kr/kg	Kommentar
Prognoseavtaletillegg	0,70	Kun til medlemmer med inngått «avtale om leveranse av egg» for gjeldende innsett. Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk.
Kvantumstillegg, inntil	0,85	Variere med levert volum per år, maks. 0,85 kr/kg. Utbetales løpende med endelig beregning ved årets slutt.
Usortert under oppverping		Leveranse som sendes direkte til Nortura Eggprodukter, avregnes etter sorteringsresultat for aktuell gj.sn.vekt
Trivselstiltak verpehøns	0,40	For egg fra frittgående høner
Tillegg eggkontroll	0,10	Utbetales for leveranser etter 1/1 for innsett som er fullført i Eggkontrollen
Trekk kostnad miljøegg	-0,37	For egg fra høner i miljøinnredning, alle sorteringer unntatt blod/knekk
KSL-trekk	-1,00	
Distriktstillegg (jordbruksavtalen)	Kr/kg	
Vestlandet utenom Rogaland	0,48	Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk
Nord-Norge	1,35	

Kilde: Nortura

Pris for melk 2023/2024

Målprisen for både ku- og geitemelk er fra 1/7-2023 kr 6,24 per liter. I tillegg kommer et grunntilskudd for geitemelk på kr 3,46 per liter og distriktstilskudd.

Nettoeffekt (øre per liter) av justering av engrospris (målpris) og grunntilskudd ved jordbruksoppgjørene:

(Det er her ikke tatt hensyn til eventuelle kostnadsendringer ved meieriene eller endringer i produsert mengde av melk).

	1/7–20	1/7–21	1/7–22	1/7–23
Kumelk	+0,0	+8,0	+36,0	+33,0
Geitemelk	+0,0	+8,0	+36,0	+33,0

Omsetningsavgiften på melk er fra 1.1.2023 på 0,07 kr/l.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Distriktstilskudd for melk

Sone:	Øre per liter	
	Fra 2023	Fra 2024
A. Deler av Rogaland	0	0
B. Deler av Rogaland, flatbygdene på Østlandet og Trøndelag og deler av dalbygdene i Trøndelag	15	25
C. Dalbygder Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dalbygder i Trøndelag	38	58
D. Dal- og fjellbygder på Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dal og fjellbygder i Trøndelag	60	85
E. Fjellbygder på Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Trøndelag	67	97
F. Deler av Nord-Trøndelag og Nordland	76	111
G. Resten av Nordland og deler av Troms	107	162
H. Deler av Troms	128	213
I. Resten av Troms og Alta kommune i Finnmark	186	241
J. Resten av Finnmark	195	250

Distriktstilskuddet er det samme for kumjølke og geitemjølke.

Kilde: Jordbruksavtalen 2023/2024

Lønnsatser i jordbruks- og gartnerinæringene

Følgende minstelønnsatser gjelder fra 1.4.2023

Ferie og innhøstingshjelp		Ved 162,5 t/mnd.
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	124,90
Nybegynnere 18 år og eldre	"	144,90
Nybegynnere 18 år og eldre (3 – 6 mnd)	"	150,40
Fast ansatte arbeidstakere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	134,40
Nybegynnere	"	164,80
1 års ansiennitet	"	167,45
2 års ansiennitet	"	172,20
4 års ansiennitet	"	179,90
6 års ansiennitet	"	186,40
Tillegg for fagarbeidere	"	14,00
Avløysere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	136,40
Ingen ansiennitet	"	166,80
1 års ansiennitet	"	169,15
2 års ansiennitet	"	173,90
4 års ansiennitet	"	182,70
6 års ansiennitet	"	190,75
8 års ansiennitet	"	195,70
Fagarbeidere:		
Tillegg for fagarbeidere:	Kr	14,00 per time

Kilde: <https://www.fellesforbundet.no/globalassets/lonn-og-tariffsaker/mellomoppgjoret-2023/mellomoppgjor-2023-overenskomst-jordbruk-og-gartneri.pdf>

Statusverdier

Oppstillingen nedenfor er et utdrag fra de satser som brukes i Driftsgranskinger i jord- og skogbruk for 2022.

Storfe

Kyr (NRF og lette kjøttferaser) fra åpningsstatus beholder sin statusverdi: Nye kyr, også innkjøpte verdsettes utfra noteringer for kyslakt (ku kl. P+):

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
250 kg	kr 12 300	kr 14 000

Kviger over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for kyr
 " under 1 år " " 30 % " " " "

Okser (NRF og lett kjøttfe) verdsettes ut fra notering for okse og gjennomsnittlig slaktevekt for okser.

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
303,0 kg	kr 16 100	kr 18 200

Okser over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for okse
 " under 1 år " " 30 % " " " "

Sau

Sauer over 1 år verdsettes ut fra noteringer på sau i kl O.

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
30 kg	kr 590	kr 740

Sauer under 1 år settes til 60 % av vekten av sauer over 1 år. Vekt på 18 kg samt kjøttpris på 27,26 kr/kg (notering+grunntilskudd ung sau) gir verdi 31.12.2022 på 490 kroner.

Geit

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
22 kg	kr 120	kr 190

Geiter fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Geiter under 9 mnd. Verdsettes til 75 % av verdien for geiter over 9 mnd.

Gris

Avlsgris fra åpn.status beholder sin statusverdi. Nye avlsgriser verdsettes etter sl.verdi.

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
128,7 kg	kr 2 100	kr 2 200

Ferdig slaktegris verdsettes etter antatt slaktevekt og nettonotering for gris kl. E:

Slaktevekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
74,0 kg	kr 2 040	kr 2 410

Revidert 2023

Slaktegris over 6 md. verdsettes til	90 % av verdien for ferdig slaktegris.
” 5-6 ” ” ”	75 % ” ” ” ” ”
” 4-5 ” ” ”	55 % ” ” ” ” ”
” 3-4 ” ” ”	50 % ” ” ” ” ”

Smågriser:

Vekt	Verdi 31.12.21	Verdi 31.12.22
25 kg	kr 950	kr 1 160

Smågriser over 2 mnd. verdsettes til 90 % av verdien for «ferdig» smågris

” 1-2 ” ” ”	70 % ” ” ” ” ”
” under 1 ” ” ”	55 % ” ” ” ” ”

Høner

Verdien fastsettes ut fra utgifter fram til oppverping (24 uker). De blir stående i denne verdi i 8 uker for så å skrives av til utrangeringsverdi etter 78 uker (18 mnd).

Innkjøp av 16 ukers kyllinger:	Kr 59,00
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	« 31,63
Diverse	« 2,75
	<hr/>
	kr 93,38
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 0,00

Rugeegg høner til slaktekyllingproduksjonstrangeringsalder ved 60 uker.

Innkjøp av 18 ukers kyllinger:	kr 193,00
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	" 23,06
Diverse	6,50
	<hr/>
Verdi etter oppverping og 8 uker framover	kr 222,56
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 2,32

Slaktekyllinger (Ross 308). Slaktealder ved ca. 35 dager

Innkjøpsverdi dagsgamle kyllinger	kr 6,85
Fôrkostnader fram til slaktealder	" 18,35
Annet	" 2,34
	<hr/>
	kr 27,54
Verdiøkning per dag etter innkjøp	<hr/>
	kr 0,61

Dette avsnittet gir en kortfattet oversikt over tilskuddsordninger i jordbruket. Av hensyn til omfanget har vi bare kunnet ta inn utdrag fra ordningene her i handboka. For mer utfyllende opplysninger vises det til de enkelte forskrifter fra Landbruks- og matdepartementet og til veiledningsheftet fra Landbruksdirektoratet som kan fås på alle landbrukskontor. Forskriftene kan finnes på internett hos Landbruksdirektoratet

(www.landbruksdirektoratet.no) eller Landbruks- og matdepartementet (regjeringen.no/dep/lmd) eller www.lovdata.no.

Tilskuddsordninger

Produksjonstilskudd i jordbruket

Formålet med tilskuddet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Grunnvilkår

Det er et krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer (unntak for birøkt). Dette gjelder for de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene er definert etter jordbruksavtalen.

Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon.

Søknadsfristene er 15.mars og 15.oktober for husdyrprodusenter. For foretak som bare har planteproduksjon er fristen 15.oktober. Søknadsfristene blir absolutte. Foretak som leverer søknaden innen fristen vil kunne endre opplysningene i søknaden innenfor 14 dager uten å få trekk. Det vil ikke lenger være mulig å levere søknaden etter fristen. Utbetalingen finner sted rundt 20.februar februar.

Tilskudd til husdyr

I jordbruksoppgjøret 2022 ble taket på husdyrtilskudd, kr 530 000 per foretak, midlertidig suspendert, med bakgrunn i at store bruk ble mer negativt påvirket av den ekstraordinære kostnadsveksten. Suspenderingen av taket på husdyrtilskuddet ble videreført i jordbruksavtalen 2023/24. Partene er enige om at taket skal gjeninnføres når kostnadssituasjonen er mer normalisert.

Tilskudd til lammeslakt, bevaringsverdige husdyrraser og økologiske husdyr kommer i tillegg.

Samdrifter

Medlemmer i samdrift i melkeproduksjonen som driver separat husdyrproduksjon på andre dyr enn storfe utenom samdrifta, vil i utgangspunktet kunne gis tilskudd for dette husdyrholdet hvis det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ammekyr og andre storfe med minst 50 % kjøttferase, kan få egne tilskudd også på mjølkebruk.

Revidert 2023

Foreløpige satser, kr per dyr per år for utbetaling i 2024

Dyreslag	Intervall	Sats i kr/ dyr ¹⁾
Melkeku	1–14	8 646
	15–30	7 040
	31–50	5 578
	51+	4 808
Melkekyr på små og mellomstore bruk	6-23	2 490
	24-50	-2 045
Ammeku	1–50	5 540
	51+	1 580
Storfe	Alle dyr	1 373
Melkegeit og melkesau ²⁾	1–125	1 702
	126+	688
Sau	1–75	1 935
	76–150	1 460
	151+	209
Ammegeit	1-60	2 377
	61-120	1 809
	121+	264
Avlsgris		
- Sør-Norge	1–35	498
- Jæren	1–35	350
- Nord-Norge	1–35	776
Slaktegris og livdyr >50 kg	1–1 400	14
- Jæren	1–1 400	10
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess		
- Sør- Norge	1–1 000	11
- Nord-Norge	1–1 000	25
- landet	1 001–7 500	11
Rugeegg S-Norge	1–167 000	0,07
Rugeegg N-Norge	1–167 000	0,15
Rugeegg, landet	167 001–833 000	0,07
Bifolk ^{3) 4)}	1+	850
Hjort over 1 år		915
Genbevaring		
Storfe		3 910
Vinterfau/lam		310
Geit		610
Hest		1200

¹⁾ Satsen er kr 0 per dyr over de beskrevne intervaller

²⁾ Forutsetningen for tilskudd til melkesau er at det kan dokumenteres at melka nyttes som råstoff ved lokal foredling

³⁾ Foretak må ha et minst 25 kuber for å få tilskudd

⁴⁾ Se også side 42 (Honningproduksjon)

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Definisjoner av dyreslag

- *Melkeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase) og som produserer melk innenfor gjeldende ordninger om produktjonsregulering av melk.
- *Ammeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase), men som ikke er melkeku. Dersom foretaket driver kumelkproduksjon må kua i tillegg være av minst 50 pst. av rasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin, Kjøttsimmental, Blonde d' Aquitaine, Highland Cattle, Dexter, Piemontese, Galloway, Salers, Tiroler Grauvieh eller Wagyu.
- *Storfe*: Øvrige storfe som ikke er melkeku eller ammeku. Mjølkbruk kan få tilskudd til andre storfe som er minst 50 % av en kjøttferase spesifisert av Landbruksdirektoratet.
- *Melkegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som er satt inn i produksjon av melk innenfor gjeldende ordninger om produktjonsregulering av melkeproduksjon.
- *Ammegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som ikke er melkegeit.
- *Melkesau*: Sau over ett år per 1. januar og som er satt inn i produksjon av melk som nyttes som råstoff til lokal foredling.
- *Sau*: Sau født foregående år eller tidligere, og som ikke er melkesau.
- *Utegangersau*: Sauer som går ute hele året og som stort sett greier seg selv. Dyra må være merket, registrert og innrapporteres. Se forskriftheftet.
- *Lammeslakt*: Klassifiserte slakt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Avlsgris*: Purker som har født minst ett kull, og råner som er satt inn i avlen.
- *Slaktegris*: Gris solgt til slakt, eller som livdyr med levende vekt på minst 50 kg.
- *Verpehøne*: Høne som er minst 20 uker gammel, unntatt livkyllinger for salg.
- *Kjeslakt*: Klassifiserte slakt over 3,5 kg slaktevekt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Hjort*: Hjort i oppdrett som går i inngjerdet hegn på innmark/utmark.
- *Bikuber*: Bifolk med dronning og minst 7 rammer med påsittende bier.

Driftstilskudd til melkeproduksjon

Søknadsfristene er 15. mars og 15. oktober. Tilskuddet gis på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober. Foretaket må drive melkeproduksjon innenfor kvote, og drive normal helårsproduksjon. De foreløpige satsene framgår av tabell nedenfor.

Foreløpige satser for geiter, kroner per foretak per år

Sats per foretak ved 27 eller flere geiter, kr/ku	Redusert utbetaling per geit når det er færre enn 27 melkegeiter per foretak
297 810	11 030

Foreløpige satser, kroner per foretak per år

	Sats per foretak, ved 5 kyr eller mer	Sats per melkeku for foretak som har færre enn 5 melkekyr
Kumelk, AK-sone 1-4	282 050	56 410
Kumelk, AK-sone 5	315 800	63 160
Kumelk, Nord-Norge	344 050	68 810

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon beregnes på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober.

Foreløpige satser for ammekyr

	6-39 kyr, kr/ku	40 og flere kyr, kr/foretak
Sone 1-4	5 764	230 560
Sone 5-7	7 688	307 520

Tilskudd til dyr på beite

Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Det er mulig å oppnå begge beitetilskuddene for samme dyr.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på utmarksbeite

Dyreslag	Sone	Satser kr per dyr	
Kyr, storfe, hester ¹⁾	Alle dyr	Alle	1 442
Sauer, lam, geiter og kje ¹⁾	Alle dyr	Alle	410

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på beite

Dyreslag	Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hjort, hest og lama	1-4 ²⁾	810
	5-7 ³⁾	810
Sau, lam, geit, kje og alpakka	1-4 ²⁾	90
	5-7 ³⁾	90

¹⁾ Minimum 5 uker på utmarksbeite

²⁾ Minimum 16 uker beiting

³⁾ Minimum 12 uker beiting

Tilskudd til bevaringsverdige husdyraser

Det gis tilskudd til foretak som disponerer bevaringsverdige husdyraser. Som bevaringsverdige raser regnes:

Storfe: Sidet trønder- og nordlandsfe, østlandsk rødkolle, dølafe, vestlandsk raudkolle, vestlandsk fjordfe og telemarkfe.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Okser må være 12 måneder eller eldre ved søknad om tilskudd. Samme foretak kan ikke få innvilget søknad for mer enn 2 okser av samme rase. For å være berettiget tilskuddet må dyrene være minst 7/8 raserene.

Sau: Blåset, dala, fuglestadbrogete, grå trønder, rygja og steigar.

Geit: Kystgeit.

Unghest under 3 år: Dølahest, fjordhest, nordlandshest/lyngshest.

Foreløpige satser per dyr og år

Dyreslag	Satser kr per dyr
Storfe	3 910
Sau	310
Ammegeit	610
Hest	1 200

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Vilkårene for å kunne motta areal- og kulturlandskapstilskudd står i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 5 første ledd. Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Satsen er delt i en kulturlandskapsdel og en arealdel. Satsene finner du i tabellen nedenfor:

Satser

Foreløpige satser, kr per dekar som utbetales i 2024. Soneinndeling på neste side.

Vekst	Intervall Dekar	Sone								
		1	2	3	4	5A	5B	6	7	
Kulturlandskaps-tilskudd	Alt areal		285							
Satser arealtilskudd:										
Grovfôr	Alt areal	50	50	145	165	360	405	420	466	
Korn	Alt areal	309	382		422	422				
Potet	Alt areal	688						1 440		
Grønnsaker	1-300 daa	1 450						2 450		
	301-	1 150						2 150		
Frukt	1-75 daa	1 980				2 730				
	75-	1 750				2 500				
Bær	1-150 daa	2 080				2 530				
	151-	1 850				2 300				

Revidert 2023

Vekstgrupper***Vekstene er delt inn i følgende vekstgrupper***

Vekstgruppe	Vekst
Grovfôr	Fulldyrket eng, overflatedyrket engareal til slått og beite, innmarksbeite, nepe, kålrot til fôr, fôrbete, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnfôrnepe og øvrige grønnfôr- og silovekster
Korn	Hvete, rug, rughvete, bygg, havre, oljevekster, erter og bønner til konservering, engfrø og annet frø til modning, korn til krossing
Poteter	Poteter
Grønnsaker	Matkålrot og grønnsaker på friland (inkl. urter og karve)
Frukt og bær	Epler, pærer, plommer, moreller, kirsebær, jordbær, andre bær, planteskoler og blomsterdyrking på friland

Med urter menes krydderurter og medisinske urter til medisinsk og kommersiell bruk

Det er klare begrensninger i hvor mye areal som blir godkjent i forhold til husdyrtallet på bruket. Se Veiledningen for mer informasjon.

Også salg av lagerfast grovfôr kan gi grunnlag for arealtilskudd.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

Soneinndeling for arealtilskudd

Sone	Område	Fylke – Kommuner
1	Viken Innlandet Vestfold og Telemark	Østfold unntatt tidligere Rømskog kommune Vestby, Nordre Follo, Ås, Frogn, Nesodden, Bærum, Asker, Oslo Drammen, Hole, Øvre Eiker, Lier Hamar, Ringsaker, Løten, Stange Horten, Holmestrand, Tønsberg, Sandefjord, Larvik, Færder
2	Rogaland	Sandnes (unntatt Forsand), Stavanger (unntatt Finnøy og Rennesøy) Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Viken Innlandet Vestfold og Telemark Rogaland	Aurskog-Høland, Rælingen, Enebakk, Lørenskog, Lillestrøm, Nittedal, Gjerdrum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad, Hurdal, Lunner Kongsberg, Ringerike, Modum, Jevnaker Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Gran, Søndre Land Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Midt-Telemark, Nome Strand, Bjerkreim, Gjesdal
4	Trøndelag	Trondheim, Ørland, Indre Fosen (unntatt Leksvik), Orkland (unntatt Agdenes og Snillfjord), Melhus, Skaun, Malvik Steinkjer (unntatt Verran), Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy (unntatt Mosvik), Snåsa
5A	Resten av: Agder	Viken, Innlandet, Telemark, Trøndelag (unntatt Halså og Rindal) Hele fylket
5B	Rogaland Vestland M. og Romsdal Trøndelag	Eigersund, tidligere Finnøy, Rennesøy og Forsand kommuner, Sokndal, Lund, Hjelmeland, Suldal, Sauda, Kvitsøy, Bokn, Haugesund, Tysvær, Karmøy, Utsira, Vindafjord Hele fylket Hele fylket Tidligere Halså og Rindal kommuner
6	Nordland Troms og Finnmark	Hele fylket Troms unntatt Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæangen
7	Troms og Finnmark	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvæangen Hele Finnmark

De tre hovedkategoriene av jordbruksareal bygger på definisjonene i Økonomisk kartverk:

- **Fulldyrket jord** er areal som er dyrket til vanlig pløvedybde, og som kan brukes til åkervekster eller til eng. Arealet skal kunne fornyes ved pløying⁸.
- **Overflatedyrket jord** er areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig
- **Innmarksbeite** er innmarksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter/beite-tålende urter.

⁸ Kriteriet er at arealet skal kunne pløyes til vanlig pløvedybde, dvs. 20 cm. Selv om en i dag kan tenke seg fornying av eng ved bruk av andre metoder som f.eks. grunn jordarbeiding, skal kravet forstås slik at arealet må kunne fornyes ved pløying. Dette krever et tilnærmet steinfritt ploglag på 20 cm.

Revidert 2023

Regionale miljøtilskudd

Regionale miljøtilskudd kan inndeles i hovedtemaer som å redusere forurensning av vann og luft, å ivareta kulturlandskap, kulturminner og biologisk mangfold, samt tilrettelegging for friluftsliv.

Alle landbruksforetak kan søke tilskudd for å gjøre miljøtiltak på egen gård eller leiejord. Hvert fylke har et eget miljøprogram med et utvalg miljøtiltak. Tiltakene blir bestemt ut ifra hva Fylkesmannen ser på som de største miljøutfordringer i sitt fylke.

Bevilgede midler økte fra 786 millioner kroner ved søknadsomgangen høsten 2022 til 1 006 millioner kroner ved søknadsomgangen høsten 2023. Av midlene er 80 millioner kroner bevilget til vannmiljøtiltak i fylkene Oslo, Viken, Vestfold/Telemark og Innlandet.

Eksempler på tilskudds-berettigede tiltak: Ingen jordarbeiding om høsten, grasdekt kant-sone, fangvekster, direktesåing av høstkorn, setring, beiting og beitelag, drift av brattlendt jord, miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel osv. RMP- tilskudd kan du søke på via Alt-inn.no eller på papir. Papirsøknaden sendes/leveres til kommunen. Se også www.statsforvalteren.no/dittfylke

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)

Tilskudd kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Fra 2020 kan også eier av landbrukseiendom uten foretak innvilges tilskudd når det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Vilkår som må være oppfylt er at det foreligger gjødselplan, journal over bruk av plantevernmidler og kart over jordbruksarealene hvor forhold av miljømessig betydning er kartfestet og beskrevet. Dersom arealene er leid bort må søker dokumentere at vilkårene foran er oppfylt.

Det kan innvilges tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag til prosjekter som leder fram til planer for konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak.

Til gjennomføringen av tiltakene som bidrar til å hindre eller redusere forurensning fra jordbruket ytes engangstilskudd med inntil 70% av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Tilskudd til drenering av jordbruksjord, avgrenset til systematisk grøfting, profilering og omgraving utgjør 4 000 kroner per dekar. Ved annen grøfting kan det gis 61 kroner per løpemeter grøft begrenset oppad til 4 000 kroner per dekar.

Tilskudd kan gis til eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet. Søker må ha plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette.

Tilskudd kan ikke gis der tiltaket medfører vesentlig skade for annen eiendom og naturmangfold, vesentlig fare for flom og vannforurensning eller fare for skade på automatisk

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

JORDBRUK

Revidert 2023

fredede kulturminner. Tilskudd kan heller ikke gis der tiltaket er påbegynt før tilskudd er innvilget.

Søknad om tilskudd skal sendes kommunen der arealet som skal dreneres ligger, innen den fristen kommunen bestemmer. Søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet skal benyttes, vedlagt plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette. Innvilget tilskudd utbetales etter at tilskuddsmottaker har dokumentert at tiltaket er gjennomført. Tiltaket må gjennomføres innen tre år fra søknad ble innvilget.

Tilskudd til økologisk landbruk

For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket ha tilknytning til Debios kontrollordning, og Debio må ha inspisert produksjonen og godkjent den som økologisk eller i karens. Antall økologiske husdyr kan ikke være flere enn det som er oppgitt under dyretellingen. Areal i karens og økologisk areal kan ikke være større enn areal registrert i alt.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til økologisk landbruk juli 2023.

Vekt Dyreslag	Arealtilskudd, kr per daa	Tilskudd til økologisk hus- dyrproduksjon, kr per dyr/år ¹
Korn til modning	600	
Grønnsaker, frukt og bær	1 825	
Poteter	800	
Grønngjødsling	500 ²	
Grovfôr	45	
Økologisk areal 1.års karens	300	
Økologisk brakket	25	
Melkeku		4 350
Ammeku		3 250
Andre storfe		730
Sau og melkesau		500
Melkegeit		353
Ammegeit		265
Avlsgris		517
Slaktegris		315

¹) Tilskuddet gis fra og med første søknadsomgang etter at omlegging starter.

²) Arealtilskudd for inntil 50 % av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det kulturlandskapstillegg til økologiske grønngjødslingsarealer og arealer med grønngjødsling i andre karensår.

Definisjoner av arealer er de samme som for areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Grunnlaget for distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge, er produkter som er levert i perioden 01.01.–31.12. året før utbetalingsåret. Det er en forutsetning for utbetaling at kvantumet i årsoppgave samsvarer med eller er større enn kvantumet i søknaden.

Foretak som søker om distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og som samlet leverer under visse minstekvantum er ikke tilskuddsberettiget. Minstekvantum er 2 000 kg frukt, 1 000 kg bær, 2 000 kg samlet for tomat og agurk og 5000 stk salat.

Satser

Distrikts- og kvalitetstilskuddet for frukt, bær og veksthusgrønnsaker differensieres mellom produksjoner og soner. For veksthusgrønnsaker og salat, er det kvantumsgrense per foretak.

Ved ulike satser innenfor en produksjon med felles maksimal kvantumsavgrensing, prioriteres produkter med høyeste sats først ved tilskuddsberegningen.

Distrikttstilskuddet for potetproduksjon i Nord-Norge er kr 1,50 per kg matpotet.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskuddet gis på grunnlag av antall dyr foretaket disponerer og søker tilskudd for 1.mars og 1.oktober. For slaktegriser, slaktekyllinger samt gjess, kalkuner og ender, legges antall slaktede dyr i løpet av året til grunn.

Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning.

Som avløsning regnes ikke arbeid utført av person som har næringsinntekt fra foretaket, er ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket, eller er under 15 år.

Avløsertjenestene må være knyttet til foretakets husdyrdrift. Avløsertjenesten kan være kjøpt fra avløserlag, fra et annet foretak, eller avløseren kan være ansatt i foretaket.

Avløsning er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning, og omfatter blant annet også saueklipping, klauvskjæring, vedlikehold av driftsbygning i form av for eksempel maling eller snekkerarbeid, rundballepressing, jordarbeiding, spredning av husdyrgjødsel, gjerdehold, beiterydding, frakt av dyr til og fra beite mv. Det sentrale er om foretaket kan dokumentere at det har hatt utgifter til avløsning som er knyttet til husdyrholdet, arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukeren kunne ha utført selv. Tilskuddet kan dermed ikke dekke utgifter til tjenester som for eksempel dyrlege, regnskapsføring, rådgivning fra husdyrkontrollen, drektighetskontroll, husdyrkontroll, rørlegger eller elektriker.

Begrepet avløsning omfatter bare selve tjenesten, og ikke varer som eventuelt blir benyttet. Det gis ikke tilskudd til leie av maskiner eller annet materiell som benyttes under utførelse av en tjeneste. At avløsningen kun omfatter selve tjenesten innebærer også at utgifter til merverdiavgiften foretaket betaler for avløsningen ikke refunderes.

Det kreves ikke at foretakene legger ved dokumentasjon når de søker. Foretakene må kunne fremvise dokumentasjon på faktiske utgifter til avløser ved kontroll.

Aksjeeiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av aksjeeier i dette AS.

Maksimalbeløpet er 126 580 kr. Nedre grense for krav om tilskudd er 5 000 kr.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid, foreløpige satser per dyr per år, 2023

Dyreslag	Sats kr/dyr
Melkekyr	4 856
Ammekyr	1 340
Øvrige storfe	809
Melkegeiter og melkesauer	1 119
Sauer over 1 år/ammegeiter	557
Ammegeit	722
Avlsgriser	1 600
Slaktegriser	55
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess	14,1
Hester	1 600
Avlskaniner ¹⁾	399
Gjess, kalkuner, ender, livkylling og livkalkun	4,90
Slaktekyllinger	0,59
Tillegg for økologiske slaktekyllinger	1,74
Revetisper	440
Mink-/ildertisper	129
Hjort (alle)	544

¹⁾ Hunnkaniner for kjøtt- eller ullproduksjon som har født minst ett kull.

Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre

Tilskuddet kan gis til foretak med husdyrhold, birøkt, planteproduksjon og veksthusproduksjon. Det kan gis tilskudd ved sykdom, svangerskap/fødsel/adopsjon, kronisk sykt barn og følge av syke barn til behandling. Det kan videre gis tilskudd til gjenlevende ekte-make/samboer, barn eller foreldre til avdøde som var berettiget tilskudd. Dagsatser for tilskudd varierer med produksjonsomfanget. Maksimal dagsats er 2 450. Mer informasjon om ordningen finnes på www.landbruksdirektoratet.no.

Tidligpensjon til jordbrukere

For å motta tidligpensjon, må bruker ha fylt 62 år. For å få tobrukerpensjon, må ektefelle/samboer ha fylt 57 år. Satsene er 105 200 kr for enbrukerpensjon og kr 168 320 for tobrukerpensjon. Verken bruker eller ektefelle/samboer kan eie landbrukseiendom når en av dem eller begge går over på tidligpensjon. Bruker og eventuell ektefelle/samboer kan videre ikke ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk, ytelser fra folketrygden eller AFP-pensjon samtidig som det ytes tidligpensjon. Det er flere krav til inntekt og sammen-setning av inntekter for å få tidligpensjon. Mer informasjon, inkludert søknadsskjema SLF-108, forskrift og rundskriv 13/12 finnes på www.landbruksdirektoratet.no

Erstatningsordninger i jordbruket

Erstatningsordningene i landbruket skal bidra til å redusere tap som skyldes uforutsette skader som det ikke har vært mulig å forhindre og forsikre seg mot, og tap som følge av offentlig pålegg og restriksjoner.

Du finner mer informasjon på www.landbruksdirektoratet.no

Revidert 2023

Bioenergiprogrammet

Formålet med programmet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket, skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til. Samarbeidsprosjekter skal prioriteres.

Trebasert innovasjonsprogram (videreføring av det tidligere treprogrammet)

De nye tresatsingstiltakene tar utgangspunkt i tidligere programmer da det er viktig med en viss kontinuitet i satsingen på tre. Innenfor programmet skal det legges stor vekt på videreutvikling av lauvtreprodukter.

Målet er å skape økt lønnsomhet i hele verdikjeden innenfor skogbruk og foredlingsvirksomhet og øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Verdiskaping innen matproduksjon

Programmet skal utfordre innovasjonsevnen i hele matnæringen og øke dens endringsvilje og kraft. Kompetanse- og nettverksbygging skal være en sentral aktivitet og en forutsetning i dette arbeidet. Programmet er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser i norsk landbruk. Programmet skal sikre et mangfold av norske matprodukter med høy kvalitet som forbruker er villig til å betale for.

Prioriterte arbeidsområder er markedsadgang og produktutvikling samt implementering av virkemidlene.

Kilde: Innovasjon Norge

Samdrift

Om samdrift – noen hovedpunkter

En samdrift i jordbruket betyr at mjølkekvotene på minst 2 bruk utnyttes i fellesskap i et eget selskap – oftest av formen DA (ansvarlig selskap med delt ansvar).

Før etablering av ny samdrift, må deltagerne ha diskutert grundig hvilke ressurser de vil sette inn i samdrifta og hva som er den enkelte deltakers hovedmotiv for å delta i samdrifta å tjene penger på å arbeide i samdrifta med dyrestell m.m. eller å få frigjort tid til annet inntektsgivende arbeid. Mange kan ha ulikt syn på hva som er viktigst, enten å få ned gjelda i fellesskapet eller å ta ut en brukbar arbeidslønn fra samdrifta.

Grunnlaget for ei samdrift er en samdriftskvotepå godkjent av Landbruksdirektoratet for bruk som skal være med. Samdrifta kan kjøpe eller leie buskap av deltagerne. Leien er mva.-pliktig dersom utleier fortsatt er registrert i avgiftsmanntallet. Ved opphør av samdrifter selges/leveres dyra og kvoten går tilbake til deltagerne.

Selskapet kan leie driftsbygg av deltagerne eller bygge nytt, helst på en egen utskilt tomt som ikke ligger for nært gardstuna.

Arealet som skal levere grovfôr til samdrifta, kan

- a) leies ut til samdrifta og drives i fellesskap, eller
- b) drives av hver enkelt deltager (det forutsettes at samdrifta ikke har grovfôrproduksjon).

I alternativ a utbetales tilskudd for alt areal samlet til samdriftsselskapet, mens i alternativ b beholder den enkelte deltaker sine arealtilskudd som før. Alternativ b forutsetter at grovfôret selges til samdrifta (m/mva.) og at leie av maskiner mellom deltagerne også må faktureres på vanlig måte. Dersom samdrifta skal eie maskinpark, vil det være skatt på gevinst ved salg og ingen oppskrivningsadgang ved oppløsning av samdrifta og tilbakesalg til deltagerne.

Grovfôrmengden bør avtales i forhold til mjølkekvoten. En bør også bli enige om en standard kvalitet på grovfôret med fast pris og priskorreksjon ved dårligere kvalitet. Husdyrgjødsel fra samdrifta kan fordeles mellom deltagerne på samme måte som grovfôret, og være hver enkelt deltagers ansvar. For at deltagerne skal ha penger til innkjøp av gjødsel og andre driftsmidler til grovfôrproduksjonen, må samdrifta utbetale oppgjør for grovfôr og arbeid jevnlig ut over året.

Deltagere i samdrift kan ha andre dyr enn storfe på egen gard og få dyretilskudd til dem utenom samdrifta dersom det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ungdyr fra samdrifta som avles fram i deltagerens egne fjøs ved leie av fjøsplass, får tilskudd gjennom samdrifta. Ofte avtales det en pris per fôrdøgn eller per mnd. for slik framføring mens samdrifta eier dyra og får salgsinntekten.

God styring av økonomien krever at deltagerne ser klart for seg hva som tilhører samdrifta og hva som tilhører egen gard. Fakturering av verdiflytting mellom samdrifta og den enkelte deltaker er helt nødvendig for å tilfredsstillere kravene som myndighetene setter. En sammenblanding av eiendelene vil skape kaos.

Samdriftsløsningen er blitt mindre aktuell etter at det ble åpnet for å leie mjølkekvote.

Tilleggsnæringer

Mange gardbrukere driver flere andre virksomheter i tillegg til selve gardsbruket – en slik virksomhet kalles *Tilleggsnæring* når aktiviteten ikke er rent landbruk (jord- eller skogbruksdrift), men bruker landbrukets eiendeler som arealer, bygninger, maskiner og redskap i en annen virksomhet enn jord- og skogbruk. Et eksempel på slik virksomhet kan være foredling av virke fra skogen til ved for videresalg. De fleste vil mene at dette er skogsdrift, men skogsdrifta stopper når virket er kjørt fram fra skogen. Vedproduksjonen (tilleggsnæringer) starter når vedvirket kappes, kløyves og pakkes.

Det er vanlig at jordbrukets traktor blir brukt til å kjøre fram det virket som skal videreføres til ved. Vedmaskinen kan være regnskapsført enten på jordbruket eller på skogbruket eller på tilleggsnæringen vedproduksjon direkte. For å finne ut hva du tjener på vedproduksjon og salg, må alle inntekter og kostnader til vedvirksomheten føres for seg på egne kontoer i regnskapet. Dette krever bare at du merker bilagene som gjelder ved virksomheten med ordet: Ved. I tillegg må en i årsoppgjøret passe på:

- å belaste vedvirksomheten for bruk av jordbrukstraktor – leiepris per time
- å belaste vedvirksomheten for bruk av vedmaskin – leiepris per time (dersom vedmaskinen er regnskapsført på jord- eller skogbruket)
- å fordele kostnader til regnskap og administrasjon slik at vedvirksomheten ikke blir gratispassasjer
- å balanseføre verdien av det vedlageret som ligger til tørk eller er usolgt ved årets slutt

Dersom du unnlater å ta med disse postene i regnskapet, vil du få inntrykk av at overskuddet i jordbruket er dårligere enn det faktisk er.

Skogbruket bør krediteres for levert råvirke til vedproduksjonen. Vedvirksomstens regnskap vil da bestå av inntekter fra vedsalg, minus kostnader til råvirke, vedsekker, leie av traktor og annet maskineri samt andel av kostnader til administrasjon, herunder forsikringer, strøm, bilbruk og telefon.

I driftsregnskapet vil det alltid være nyttig å skille ut vedproduksjonen som tilleggsnæring. Skattemessig er en pliktig til å skille ut tilleggsnæringer fra jord- og skogbruk bare dersom omsetningen i året (salgssummen) overstiger kr 30 000.

Andre eksempler på tilleggsnæringer er utleie av boliger/hytter på garden eller av ledige driftsbygg; deltagelse i bygdeservice med jordbrukseiendeler, transportoppdrag, leiekjøring med jordbruksutstyr for andre eller ren utleie av jordbruksutstyr, foredling av egne produkter; produksjon og salg av juletrær og pyntegrønt; saging/foredling av materialer; utleie for jakt og fiske; salg av grus- sand mm; guiding i eller bortleie av utmark til friluftsliv; seterturisme og aktivitetstilbud i utmark (hundekjøring, ridning, rafting mm).

Gardsbaserte aktiviteter som grønn omsorg, opplæring, servering, rideskole/stalldrif, kennel, golfbane m.m. er også tilleggsnæringer.

Andre næringer

Næringsvirksomhet som ikke tar utgangspunkt i garden eller gardens eiendeler, kalles for Annen næring. Dette er oftest ren tjenesteyting som regnskapsføring, snekring, og annen håndverksvirksomhet. Rene salgsaktiviteter med innkjøpte varer hører også med her. Slike virksomheter bør føres på eget avdelingsnummer i regnskapet.

Inn på tunet – grønn omsorg

Med noe tilrettelegging kan gårdsbruk bidra til å dekke nødvendige behov i samfunnet der stadig flere, i alle aldre, trenger rehabilitering fra sykdommer, eller tilpasset opplæring og arbeid på ulike måter. Gårdsmiljøet åpner for mange muligheter for aktiviteter, der stell av dyr og planter, drift av skogen og pleie av kulturlandskapet, vedlikehold av maskiner og bygningsmasse utgjør aktivitetsgrunnlaget. Men det er også en rekke muligheter som ikke nødvendigvis har noe direkte med gårdsdriften å gjøre. Det kan være aktiviteter som snekring, husflid, baking og produksjon av ulike produkter – for eksempel ved. Brukeren av tilbudet opplever mestring og læring gjennom praktiske og sansefylte opplevelser. For alt dette er tunet og gården et utmerket utgangspunkt. I tillegg er bruk av gården som undervisningsarena en god mulighet for landbruksnæringa til å spre kunnskap om norsk landbruk.

Denne aktiviteten kalles nå «Inn på tunet» (IPT). Tidligere ble Grønn omsorg brukt som betegnelse, men IPT favner noe videre. Målsettingen med IPT er primært å bidra positivt til helse, utvikling og trivsel for den enkelte bruker av tilbudet. IPT er en aktivitet i sterk vekst, og har gitt et ekstra inntektsgrunnlag på mange gårdsbruk.

Gårdbrukeren er direkte involvert i tilbudet, enten som leder eller i en assisterende rolle. Inn på tunet kan være et utdanningstilbud knyttet til skolen eller aktivitets- og arbeidstreningstilbud gjennom helse- og omsorgstjenesten. Tilbudene kan være enkeltstående besøk, men ofte er det timebaserte dagtilbud som varer gjennom hele året. Ved avlastnings-, helge- og ferietilbud er det lagt opp til overnatting på gården. Det er også gårder som har bo tilbud. Tilbudene baserer seg i hovedsak på et samarbeid mellom gårdbruker og kommunen eller andre offentlige instanser. De fleste tilbud er knyttet til den kommunen hvor gårdsbruket ligger, men det kan også være på tvers av kommunegrenser og tilbud som krever lengre reisevei. Det er ofte kommunen eller institusjoner som står som faglig ansvarlig, mens kvalitetssikringen og øvrige rammer av tilbudet skal være regulert i en samarbeidsavtale.

I landbrukspolitikken har det de seinere årene blitt lagt vekt på å stimulere til ny næringsvirksomhet basert på landbruksressursene, der målet er å skape nye arbeidsplasser i bygde-Norge og styrke de eksisterende. Inn på tunet er et uttalt politisk satsingsområde.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har foretatt en undersøkelse blant gårdbrukere med IPT. Undersøkelsen omfattet økonomien i IPT på åtte gårdsbruk for regnskapsåret 2005. Undersøkelsen omfattet ikke økonomien i den øvrige næringsaktiviteten på gårdsbruket, men koblingen mellom landbruksvirksomhet og Inn på tunet-aktiviteten er en forutsetning for Inn på tunet. Resultatene viser at familiens arbeidsfortjeneste i IPT i gjennomsnitt var kr 117 per time. NILF sine driftsgranskinger for 2005 viste at familiens arbeidsfortjeneste i jordbruket i gjennomsnitt for 928 bruk var kr 76 per time. Selv om timebetalingen er høyere i IPT enn i jordbruket, så kan man ikke droppe jordbruket

og satse helt og fullt på IPT. Man må bestandig se disse to aktivitetene i sammenheng. Oppsummert kan vi si at IPT bidrar til en vinn-vinn-situasjon, ettersom målsettingen er:

- Økt inntjening og sysselsetting for bonden og bygdesamfunnet
- Et alternativt tilbud for storsamfunnet som kjøper av tjenesten
- Et godt tilbud til brukerne av tjenesten.

Du finner mer informasjon på www.innpaatenet.no.

HAGEBRUK

Avling

Avling av ulike hagebruksvekster

		År					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tomat	kg/kvm	32,0	34,0	32,0	36,0	35,0	36,0
Agurk, slange	«	56,0	69,0	68,0	75,0	73,0	68,0
Isbergsalat	kg/daa	2 313	2 330	1 777	1 955	1 711	1 295
Hodekål, sommer	«	3 068	2 468	2 729	2 521	3 107	1 878
Hodekål, vinter	«	4 161	3 789	4 010	4 325	4 365	3 704
Blomkål	«	1 472	1 364	1 635	1 573	1 562	1 557
Brokkoli	«	760	882	825	740	769	707
Kinakål	«	2 560	2 206	1 958	2 305	1 905	2 355
Rosenkål	«	760	813	795	783	882	753
Rødkål	«	4 246	4 120	4 025	4 426	4 183	3 610
Kålrot	«	2 699	2 307	2 094	2 331	2 454	2 371
Gulrot	«	3 615	2 627	2 782	3 306	3 185	3 163
Purre	«	2 013	2 377	1 879	2 088	2 477	2 601
Knollselleri	«	2 187	1 914	2 213	2 473	2 362	2 144
Stilkselleri	«	2 047	2 252	2 270	2 179	2 175	2 253
Rødbeter	«	2 187	2 370	2 116	2 487	2 411	2 688
Kepaløk	«	2 650	1 704	2 952	2 859	2 847	2 991
Sylteagurk	«	1 481	2 433	2 764	2 458	3 109	2 806
Jordbær	kg/daa	552	562	689	562	562	752
Bringebær	«	739	656	630	587	543	656
Solbær	«	242	241	232	242	188	203
Epler i alt	kg/daa	919	1 025	1 046	780	1 190	1 070
Pærer	«	411	887	675	730	843	821
Plommer	«	434	448	590	170	601	502
Moreller	«	411	630	411	404	530	637
Kirsebær	«	107	288	307	250	263	517

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10507: Avling og areal av ymse hagebruksvekster

Revidert 2023

Volum i vanlige blomsterpotter

Pottestørrelse diameter i cm	Antall potter per m ³ løs masse	Plastpotter ca. dm ³	Leirpotter, ca. dm ³	
			Normale	Lave
5	-	-	0,06	-
6	-	-	0,12	-
8	3 000	0,24	0,23	0,22
9	2 000	0,33	0,33	0,31
10	1 500	0,47	0,46	0,43
11	1 000	0,66	0,65	0,61
12	-	0,92	0,90	0,85
13	-	1,00	-	-
14	-	1,20	1,30	1,20
16	-	-	1,90	-
17	-	2,00	-	-
18	-	2,50	2,70	-
19	-	3,00	-	-
20	-	3,50	3,70	-
22	-	-	5,20	-
23	-	5,00	-	-
25	-	7,50	-	-
29	-	10,0	-	-

Arbeidsforbruk

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt

Arealproporsjonalt arbeid

	Timer per dekar				
	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirse-bær med dekke- sys.
	Slett lende	Bratt			
Skjæring og forming	6,9	9,0	7,4	11,3	10,8
Gjødsling	0,2	0,7	0,7	0,5	1,2
Sprøyting, sopp-insekt	1,0	2,5	3,5	2,0	2,4
Tynning	3,9	7,6	3,9	17,2	2,2
Ugras, slått og diverse	1,4	2,6	1,8	1,3	2,9
Dekking					19,1
Diverse	1,8	2,1	1,2	1,8	4,2
Sum	15,2	24,5	18,5	34,1	41,8

Avlingsproporsjonalt arbeid, timer per 100 kg

	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirsebær
Gjennomsnitt	1,0	1,5	1,1	6,4	16,8
Variasjon	0,8–1,1	1,2–2,8	0,8–2,0	5,5–7,1	12,8–23,8

Kilde: NILF-notat 3-2008, registreringer i eple- og plommefelt 2015

NIBIO Rapport 7 (66) 2021. Kartlegging av dyrkingsopplegg, verknad på avling og kvalitet, og økonomisk resultat

Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen

	Arbeidsforbruk i timer per 1 000 stk. solgte planter
Julestjerne enstaking	8-15
Julestjerne flergreina	15-25
Begonia Hiemalis	10-15
Hagepelagonium	10-15
Kinanellik	8-10
Spansk margeritt	10-12

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Viken

Priser

Pris på potter, plantekasser og mineralull

Vacumpotter Pottestørrelse Cm	Plastpotter,		Torvpotter Jiffy		
	svart Kr per 1 000	Runde Kr per 1 000 stk.	Firkanta	Pottestrips	
				Kr per kar- tong	Antall
4	-	-	-	1 458	500 x 12
5	-	-	-	1 288	330 x 12
6	240	390	512	1 053	200 x 12
8		708	950	1 000	207 x 6
9	287	-	-	-	-
10	373	933	-	-	-
11	434	-	-	-	-
12	547	-	-	-	-
13	660	-	-	-	-
14	887	-	-	-	-
15	884	-	-	-	-
Label	90				

Såkasser:	Plast 60 cm x 30 cm, 7 cm dyp	Kr	2 081,00	50	Stk
	Pluggbrett for engangsbruk, 52,6 * 31,6	«	743,00	50	«
	Pluggbrett for flergangsbruk, 52,6 * 31,6	«	1 510,00	50	«
Utplantings- potter og brett:	Vefi plastpotte PF 375, 70x70x60 mm	«	997,00	Per 2 400	«
	Vefi plastpotte PF 308, 80x80x65 mm	«	989,00	« 2 160	«
	Vefi plastpotte PF 310, 100x100x75 mm	«	1 252,00	« 1 500	«
	Vefi 10-pakk PP10	«	6 236,00	« 2 400	«
	Vefi Underbrett	«	14 368,00	« 1 652	«
	Vefi 6-pakk PP 6 / 9cm	«	1 090,00	« 600	«
	Vefi PR 909 – 9cm plast	«	1 191,00	« 2 600	«
Vefi SB/TB 509/18 Underbrett til PR 909	«	594,00	« 44	«	
Såbriketter:	Jiffy-7, 44 mm brikett	«	793,00	« 1 000	«
	Jiffy Poly-Roll 41mm	«	997,00	« 1 000	«
	Jiffy Pellet-Pack 41 mm	«	1 930,00	« 1 680	«
Steinull:	Dyrkingsblokker, dir. såing, 100x100x65 mm	«	5 388,00	« 2 244	«
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 900x200x75mm	«	32,30	per stk.	
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 1200x200x75mm	«	36,70	per stk.	

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift og kan varieres etter tidspunktet de er hentet. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.»

Kilde: L.O.G

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

HAGEBRUK

Revidert 2021

Priser på emballasje

Blomsteremballasje:

Blomsterhylse plast 32 x 34 /13 cm	781kr per 2 000 stk
Blomsterhylse plast 36 x 37 /14 cm	1 457kr per 2 000 stk
FloraCup Brett til frakt og utstilling av blomster	1 111kr per 1000stk

Leveringsemballasje:

Pottetrau papp 38 x 23 x 6 cm	4,94 per stk
Pottebrett papp med 8 eller 12 hull	7,53 per stk
Pottebrett plast 8 hulls for 11 cm	8 922 per 1400 stk

Plantesalg:

Plantebæreposer papir u/trykk	380 per 250 stk
Plantebæreposer papir m/trykk	2,37 per stk
Plantebærepose plast	606 per 500 stk

Grønnsakemballasje:

Beger/poser til salat i plastboks

L330xB300 +60mm	1800kr per 4000stk
L22xB200 +60mm	950kr per 3800stk
Klar m/hull L182xB182xH45mm	329kr per 500stk
Klar m/hull L182xB182xH75mm	369kr per 500stk

Beger for tomater og frukt

L190xB115xH25mm, klar	594kr per 1400stk
L143xB96xH50mm, klar	520kr per 2600stk

Beger for gulrot eller annen rotfrukt

L245xB145xH65mm, klar	444kr per 640stk
L245xB145xH65mm, klar	444kr per 608stk
L245xB145xH65mm, sort	372kr per 570stk

Agurkplast 100x410mm +50mm 30my	1380kr per 4600stk
---------------------------------	--------------------

Potetpose

2,5kg m/trykk	2,80 per stk
5kg m/trykk	3,60 per stk

Tomatkasse

40 x 30 x 14 cm, 5 kg	12,00 per stk
-----------------------	---------------

Salat og bærkasse

60 x 40 x 12 cm, 20 hoder	3,10 per stk
---------------------------	--------------

Papirsekker, 2 lag

40 x 55 cm, 10 kg potet	3,47 per stk
-------------------------	--------------

Papirsekker, 3 lag

52 x 80 cm, 25 kg potet	3,90 per stk
-------------------------	--------------

Priser på emballasje (fortsetter)

Fruktemballasje:

Fruktkasse	40 x 30 x 20 cm (NS 4320), 9–10 kg	19,30 per stk
Løksekker	15 kg's nett (42 x 72 cm) Rød	5 078kr per 2000stk

Bæremballasje:

500gr beger jordbær, sort m/hull	668kr per 1000stk
Sort bæerkurv, plast, 500g med hull	948kr per 1000 stk
Klar bæerkurv, plast, 500g med hull	1 089kr per 1000stk
Sort bæerkurv, plast, 400g med hull	668kr per 1000 stk
Sort bæerkurv, plast, 300g med hull	513kr per 1000 stk
Sort bæerkurv, plast, 200g med hull	616kr per 1000 stk
Lokk til bæerkurv	745kr per 1000 stk
Etiketter til bæerkurv «Norske bær»	143kr
Bærkasse 12 kurver	11,90kr per stk

Duk og folie:

Jordbærfolie, sort	1,40 x 500m	1 501 per rull
Fiberduk Gromax	12,80 x 250m	4 360 per rull
Jorddekkeduk sort	1,80 x 50m	3 999 per rull

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.

Kilde: L.O.G., Norpapp og Stenqvist

Produsentpriser før trekk på lager

	For perioden	Avlingsåret 2019, kr/kg	Avlingsåret 2020, kr/kg	Avlingsåret 2021, kr/kg	Avlingsåret 2022, kr/kg
Grønnsaker:					
Gulrot, pose	Årsbasis	8,54	9,09	9,54	10,27
Blomkål	"	12,72	14,55	14,02	14,70
Kvitkål	"	6,46	6,93	7,18	8,91
Rosenkål	"	20,10	26,86	24,53	34,37
Kålrot	"	7,59	9,43	9,61	9,97
Kepaløk	"	6,78	7,28	8,09	8,44
Purre	"	16,66	18,32	19,17	19,55
Rødbeter	"	6,24	5,15	6,18	8,89
Slangeagurk	"	21,63	23,95	24,81	27,80
Tomater*	"	19,31	19,15	21,58	24,40
Stilkselleri	"	19,18	20,91	22,40	23,21
Knollselleri	"	14,32	15,56	15,80	15,88
Brokkoli	"	24,17	29,60	30,69	29,23
Kinakål	"	15,49	16,66	17,16	18,20
Isbergsalat*	"	14,01	14,69	17,35	17,85
Annen salat friland	"	22,89	24,15	26,45	27,74
Frukt:					
Eple	Årsbasis	16,61	17,92	17,87	17,95
Pære	"	16,01	18,06	18,66	20,43
Plomme	"	33,82	35,58	33,26	40,00
Moreller	"	75,05	77,09	77,84	77,74
Kirsebær	"	44,62	45,84	46,28	46,22
Bær:					
Jordbær	Årsbasis	47,88	62,36	71,73	74,58
Bringebær, konsum	"	80,14	97,00	97,26	102,85
Solbær	"	15,92	16,96	19,32	19,42

Priser omsatt til grossist

*Kalkulert pris

Kilder: Totalkalkylen for jordbruket

Tilskuddsordninger

Dette avsnittet gir en oversikt over tilskuddsordninger i hagebruket og informasjon fra Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no). For mer utfyllende opplysninger vises til de enkelte forskrifter fra Landbruksdepartementet. Det vises ellers til kapitlet om Tilskuddsordninger i jordbruket.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Se også «Tilskudd til grønt- og potetproduksjon, side 193.

Distriktstilskudd, oppgitt som kr per kg/kr per stk omsatt vare, 20231)

		Areal- sone						
Vekst	Intervall, kg	1	2	3	4	5	6	7
Epler		6,95	8,41	8,41	8,41	13,10		
Pærer		6,95	8,41	8,41	8,41	13,10		
Plommer	Ingen	6,95	8,41	8,41	8,41	13,10		
Kirsebær	avgrensning	6,95	8,41	8,41	8,41	13,10		
Moreller		8,68	10,12	10,12	10,12	14,84		
	Pressfrukt	5,45	5,45	5,45	5,45	5,45		
Bær		6,86	6,86	6,86	11,14	11,14	12,20	12,20
	Ekstra til industribær	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00	4,00
Tomat	1- 103 400 kg	5,17	5,17	5,17	6,61	6,61	6,61	6,61
Agurk	1- 151 800 kg	3,82	3,82	3,82	4,65	4,65	4,65	4,65
Salat	1-220 000 st	1,39	1,39	1,39	1,91	1,91	1,91	1,91

¹⁾ Avling produsert 2023, utbetaling i 2024. Produktene må være levert til godkjent omsetningsledd.

Minstekvantum for den enkelte produsent

Produkt	Minstekvantum
Frukt inkl. pressfrukt	2 000 kg
Bær	1 000 kg
Samlet tomat og slangeagurk	2 000 kg
Salat	5 000 stk.

Kilde: Jordbruksavtale 2023–2024

SKOGBRUK

Bonitet

Boniteten gir uttrykk for markas naturgitte evne til å produsere trevirke når den er bestokket med et treslag som passer for vekstforholdene på vedkommende sted. Som mål på boniteten brukes den gjennomsnittlige tilvekst per år per arealenheter gjennom bestandens levetid fra anleggsåret og fram til det tidspunkt da middeltilveksten kulminerer. De fleste boniteringstabeller har trærnes alder og høyde som inngangsvariable. Det finnes også boniteringssystemer som bruker markvegetasjon og jordbunnsforhold som inngangsvariable.

Norsk institutt for skog og landskaps boniteringssystem for gran, furu og bjørk:

Systemet bygger på produksjonsundersøkelser fra 1917 og fram til i dag i ensaldret skog. Systemet erstattet Landsskogtakseringens boniteringstabeller. Det er utarbeidet tabeller/-kurver for gran, furu og bjørk. Inngangen i boniteringstabellene er overhøyde og brysthøydealder. Overhøyden defineres som aritmetisk gjennomsnittshøyde for de 100 grøvste trær per hektar. Bonitetskurvene brukes til å bestemme høydeboniteten (H_{40}) som er definert som overhøyden i meter ved brysthøydealder 40 år. Tabellen på neste side gir nedre grense for bonitetsklassene ved ulike brysthøydealdrer.

Boniteringskurvene kan brukes over hele landet bortsett fra de fire Vestlandfylkene. Egentlig må bestandene være ensaldrede og i det vesentlige bestokket med ett treslag. Det må heller ikke være foretatt grøfting eller gjødsling i bestandene. For skog under 20 år i brysthøyde advares det mot å bruke kurvene foreløpig.

Revidert 2023

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk

Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årantall) i brysthøyde										
		20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
		Overhøyde i meter										
Gran	G23	12,7	15,2	17,6	19,7	21,5	23,1	24,6	25,8	27,0	28,0	28,9
Furu	F23	13,1	15,5	17,7	19,7	21,5	23,1	24,5	25,8	26,9	27,9	28,8
Bjørk	B23	14,7	16,7	18,5	20,1	21,5	22,8	23,9	25,0	25,9	26,8	27,5
Gran	G20	10,9	13,1	15,1	16,9	18,5	20,0	21,8	22,4	23,5	24,5	25,4
Furu	F20	11,2	13,3	15,2	16,9	18,5	19,9	21,2	22,3	23,3	24,2	25,1
Bjørk	B20	12,6	14,3	15,8	17,2	18,5	19,7	20,7	21,7	22,6	23,5	24,2
Gran	G17	9,1	10,9	12,6	14,1	15,5	16,6	18,0	19,9	20,1	21,0	21,9
Furu	F17	9,3	11,0	12,6	14,1	15,5	16,7	17,9	18,9	19,6	20,6	21,3
Bjørk	B17	10,5	11,9	13,2	14,4	15,5	16,5	17,5	18,4	19,2	20,0	20,7
Gran	G14	7,4	8,8	10,1	11,3	12,5	13,6	14,6	15,6	16,6	17,5	18,3
Furu	F14	7,4	8,8	10,1	11,4	12,5	13,5	14,5	15,4	16,2	16,9	17,6
Bjørk	B14	8,6	9,7	10,7	11,6	12,5	13,3	14,1	14,9	15,6	16,3	16,9
Gran	G11	5,6	6,6	7,6	8,6	9,5	10,4	11,3	12,2	13,1	14,0	14,8
Furu	F11	5,4	6,5	7,6	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	12,6	13,3	13,9
Bjørk	B11			8,2	8,9	9,5	10,1	10,7	11,2	11,7	12,2	12,7
Gran	G8			5,1	5,8	6,5	7,3	8,0	8,9	9,7	10,5	11,2
Furu	F8			5,1	5,8	6,5	7,2	7,0	8,5	9,1	9,6	10,2
Bjørk	B8			5,8	6,2	6,5	6,8	7,1	7,4	7,7	8,0	8,3
Gran	G6					5,0	5,7	6,4	7,1	7,9	8,7	9,5
Furu	F6					5,0	5,6	6,2	6,7	7,3	7,8	8,3
Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årstall) i brysthøyde										
		75	80	85	90	95	100	110	120	130	140	
		Overhøyde i meter										
Gran	G23	29,8	30,6	31,4								
Furu	F23											
Bjørk	B23	26,2										
Gran	G20	26,2	27,0	27,7	28,4	29,0	29,6	20,6	31,5			
Furu	F20	25,8	26,4									
Bjørk	B20	24,9	25,6	26,2								
Gran	G17	22,6	23,4	24,1	24,7	25,3	25,8	26,8	27,6	28,6		
Furu	F17	22,0	22,6	23,1	23,6	24,0	24,4	25,1	25,6	26,1		26,4
Bjørk	B17	21,4	22,0	22,6	23,1							
Gran	G14	19,1	19,8	20,4	21,0	21,5	22,1	23,1	24,0	24,8		
Furu	F14	18,2	18,8	19,3	19,7	20,2	20,5	21,2	21,2	22,2		22,5
Bjørk	B14	17,5	18,0	18,6	19,1	19,6	20,0					
Gran	G11	15,5	16,2	16,8	17,3	17,8	18,3	19,3	20,2	21,2		
Furu	F11	14,5	15,0	15,4	15,9	16,3	16,6	17,3	17,8	18,2		18,6
Bjørk	B11	13,2	13,6	14,1	14,5	14,9	15,2	15,9				
Gran	G8	11,9	12,6	13,1	13,6	14,1	14,6	15,6	16,5	17,3		
Furu	F8	10,7	11,1	11,6	12,0	12,4	12,7	13,4	13,9	14,3		14,7
Bjørk	B8	8,6	8,6	9,1	9,3	9,5	9,7	10,1				
Gran	G6	10,1	10,7	11,3	11,8	12,2	12,7	13,7				
Furu	F6	8,8	9,3	9,7	10,1	10,4	10,8	11,4	11,9	12,4		12,7

De angitte høydene er nedre grense for bonitetsklassene. B23, B20 og B17 gjelder for lavlandsbjørk, B14, B11 og B8 for vanlig bjørk. Kilde: NIBIO

Produksjonstabeller (Utdrag)

Gran		Furu		Lavlandsbjørk		Vanlig bjørk	
H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max
G23	1,20	-	-	B23	0,85	-	-
G20	0,95	F20	0,90	B20	0,65	-	-
G17	0,75	F17	0,70	B17	0,50	-	-
G14	0,55	F14	0,50	-	-	B14	0,35
G11	0,35	F11	0,35	-	-	B11	0,25
G8	0,20	F8	0,20	-	-	B8	0,15
G6	0,12	F6	0,12	-	-	-	-

Å.M.T. max: = Årlig maksimal middeltilvekst i m³ med bark per daa.

Impedimentgrensen (produksjonsevne= 0,10 m³/daa) er satt til H₄₀ = 5,0

for gran og furu og H₄₀ = 6,5 for vanlig bjørk.

Volum m³/hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogst-klasse

Gjennomsnitt for hele landet

Hogst-klasse	Potensiell bonitet – H ₄₀							Alle boniteter
	6	8	11	14	17	20	23–26	
I	22	23	22	31	29	38	22	
II	12	18	25	30	29	24	23	
III	23	45	72	100	136	153	163	
IV	41	61	102	167	223	280	388	
V	59	91	146	225	280	301	408	
Alle hogstklasser	46	70	93	121	158	197	274	94

Kilde: Utdrag fra NIBIO

Revidert 2023

Priser

Oppnådde priser i september 2023. Kr/m³

Sortiment	Priser for landet	Merknader
Sagtømmer og spesialtømmer. kr/m ³ : ¹⁾		
Gran sagtømmer	686	Pris oktober 2023
Furu sagtømmer	648	"
Lauv ²⁾	578	Pris september 2023
Masse-/energi-/ved-/sponplatevirke. kr/m ³ : ¹⁾		
Gran massevirke	451	Pris september 2023
Furu massevirke	414	"
Lauv massevirke	490	"
Ved (priser 2023 m/mva.): ³⁾		
40 liter bjørk tilkjørt (min.30 sekker)	129	Pris september 2023
60 liter bjørk tilkjørt (15-25 sekker)	149/1	"
60 liter bjørk hentet (>5 sekker)	59	"
60 liter blandingsved tilkjørt	130	"
1000 l storekk bjørk ⁴⁾	1 695	"

Lenker: <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utviklingstrekk-i-skogbruket/tommeravvirkning-og-priser>

Kilde:

¹⁾ Landbruksdirektoratet

²⁾ SSB

³⁾ Akershus og Oslo Ved AS

⁴⁾ Oslo vedhandel

Bruttopriser ved ulik skurandel

Tabellene nedenfor viser bruttoprisen per m³ ved ulik sortimentssammensetning av hogstkvantumet. Bruttoprisen kan leses av for varierende skurtømmerprosent og varierende forhold mellom prima og sekunda skurtømmer. Det er ikke gjort fratrukk for avsetning til skogfond.

I gjennomsnitt for landets skogdistrikter kan en regne med at det både for gran og furu leveres ca. 60 % skurtømmer og ca. 40 % massevirke. Av skurtømmeret leveres ca. 60 % som prima og ca. 40 % som sekunda. Priser for sagtømmer oppgis nå som gjennomsnittspris for prima og sekunda.

Bruttopris ved ulik skurandel

Skurandel i %	Gran	Furu
	Kr per m ³	Kr per m ³
30	506	470
40	529	491
50	552	513
60	575	535
70	598	556
80	621	578

Prisforutsetninger. Kr/m³

Sortiment	Treslag		Prisperiode
	Gran	Furu	
Massevirke	437	405	august 2023
Skurtømmer	667	621	august 2023

<https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utviklingstrekk-i-skogbruket/tommeravvirking-og-priser>

**Plantepriiser gjeldene for 2023 Utvalgte planter fra noen
planteskoler**

Treslag	Plante- type ¹⁾	Alder	Kr per 1 000 stk. (ekskl. mva. og minst 300) ¹⁾
Vanlig gran	M95	1 år	3 000–3 300
	M95	2 år	3 200–3 550
	M60	2 år	4 300–4 800
Vanlig furu	M95	1 år	3 200–3 550
Sibirsk lerk	M60	1 år	6 000
Fjelledelgran	M60/HP150	2-3 år	7 800–11 300
Gran-juletreplante	M95	2 år	4 500
	M60	2 år	4 750-5 000
Lavlandsbjørk	M60	1 år	5 500

M95=dyrket m/tetthet 790 pl./m². M60=dyrket m/tetthet 500 pl./m²

¹⁾ Emballasje er inkludert i prisen

Revidert 2023

Tillegg:

- Frakt til sjølkost ca. kr 0,20–1,00 per plante
- For behandling av plantene til vern mot snutebiller beregnes et tillegg etter selvkost med kr 0,20 (kjemisk) -1,00 per plante

Flere av planteskolene selger planter direkte til Skogeierandelslagene. Prisene vil derfor kunne avvike mye fra de offisielle listene.

Kilder:

<https://norgesplanter.no/norgesplanter/wp-content/uploads/2023/02/Prisliste-for-skogplanter-NP-varen-2023.pdf>

<https://spmn.no/wp-content/uploads/2023/02/Prisliste-2023.pdf>

<https://www.aplant.no/salg-av-skogplanter/>

<https://skogplanter.no/wp-content/uploads/2023/02/Veiledende-priser-2023-1.pdf>

Tariff

Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten)

Mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet blir det inngått tariffavtale for manuelt skogsarbeid. Overenskomsten gir partene anledning til å inngå avtale om lokale lønssystemer. Med virkning fra 21. april 2023 er arbeidstakerne garantert en minstelønn på kr 187,75 per time (inkl. bransjetillegg), fagarbeidere gis et tillegg på kr 14,00 per time. Ungdom 16-18 år skal ha minst 70 % av garantert minstelønn, og ungdom under 16 år skal ha minst 50 % av garantert minstelønn. Akkordsatsene for planting er satt til kr 1,42 for markberedt og til kr 1,67 for ikke markberedt. Ved timearbeid er motorsaggodtgjørelse kr 36,00 per brukstime.

Manuell hogst benyttes svært lite i dag. Noen bedrifter betaler timelønn/fastlønn, mens andre har valgt å fortsette å benytte de gamle akkordtabellene. Fra og med 2012/2013-utgaven av handboka er alle kalkyler som var basert på gammel tariff tatt ut. I stedet er det tatt inn et eksempel på hvordan entreprenører priser hogst og framkjøring der utstyret som regel er hogstmaskin og lassbærer.

Se egen tabell for ungskogpleie:

<https://www.fellesforbundet.no/globalassets/lonn-og-tariffsaker/tariffavtaler/overenskomsten-2022-2024/33244-naturbruk-overenskomst-2022-2024-nett.pdf>

Kilde: Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet

Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter

Drift – Data	Merknad eller forklaring	Kode
Antall m ³ per dekar (daa)	Salgsvolum pr daa, u/bark, topp og bult	25
Driftsstørrelse i m ³	Antall m ³ som skal hogges	800
Snittstørrelse per tre i liter		250
Tømmertrær per dekar		100
Ryddetrær per dekar	Småtrær-gir ikke tømmer, ryddes bort	150
Hogstmaskin, timer per skift		8
Hogstmaskin, skift per dag		1
Lassbærer, timer per skift		7,5
Lassbærer, skift per dag		1
Kjørelengde i meter på vei	Målt én vei	0
Kjørelengde i meter i terreng	Målt én vei	700
Overflatestruktur i terrenget	Meget gode, Gode, Middels gode	Middels
Overflatestruktur på evt. traktorvei	Meget gode, Gode, Middels, Dårlige	Middels
Helling på hogstfeltet, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	10-20
Helling på evt. traktorvei, %	0-10, 10-20,20-33, 33-50, >50	0-10
Lasstørrelse, m ³		20
Antall sortiment, stk		5
Timekostnad-hogstmaskin, kr/G15-time		1 860
Timekostnad-lassbærer, kr/G15-time		1 350

Revidert 2023

Eksempel på prisfastsettelse for tømmerdrift 2023 (se tabell over)

	Pris per m ³ (kroner)			Sum
	Hogst	Kjøring	Entreprenør-avanse	
Dal- og fjellskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	109	88	15	212
Kjørelengde 300 m, ellers som over	109	68	13	190
Lavlandsskog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	94	88	14	196
Kjørelengde 300 m, ellers som over	94	68	12	174
Særlig velpleid og jevn skog				
800 m ³ , 25m ³ /daa	67	88	12	167
Kjørelengde 300 m, ellers som over	67	68	10	145

Kilde: <https://skogkurs.no/artikkel/verktøy-for-kalkulasjon-av-skogsdrift/>

Planting

Anbefalte plantetider

Type/ Treslag	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
BARROT:						
Gran
Furu				
DEKKROT:						
Gran
Furu

Kilde: Skogplanteskolene

Retningslinjer for planteavstander***Planteavstand i meter og planteantall per daa for skogstrøkene.***

Driftsforhold	Gran		Furu	
	Bon. høy	Bon. middels	Bon. middels	Bon. lav
Gunstige	1,9–2,3 280–190	2,1–2,5 230–160	1,8–2,1 310–230	1,9–2,5 280–160
Ugunstige	2,1–2,5 230–160	2,3–2,7 190–140	2,0–2,4 250–170	2,2–2,7 210–140

Tabellen passer best for Østlandet samt barskogstrøk på Sørlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge.

Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene***Tidligere NISK avd. Stends boniterings-oversikt***

Driftsforhold	Gran		Furu	
	Bon. I og II	Bon. III og IV	Bon. IV	Bon. V
Avstand	1,7– 2,1	1,9–2,3	1,7–2,0	1,9–2,4
Gunstige	350–230	280–190	350–250	280–170
Ugunstige	280–190	230–160	250–190	210–140

Tabellen passer best for lauvskogstrøk på Sørlandet, Vestlandet samt kyststrøk i Trøndelag og lauvskogstrøk i Nord-Norge. De oppførte planteavstander forutsetter horisontale avstander og kvadratforband. Det er som regel riktigere å plassere plantene på gode vekststeder enn å holde en helt jevn planteavstand. De oppførte avstandstallene gjelder både for tradisjonelle barrotsplanter og planter produsert etter nye metoder.

Plantemetode/planteredskap

Borhakke	Kan brukes for alle plantetyper. Egner seg godt der en markbereder samtidig som en planter.
Hullpipe	Spesialredskap for pluggplanter.
Plantespdyd	Spesialredskap for torvbrikettsplanter.
Plantehakke	Kan nyttes for forskjellige plantemetoder og til (med klo) både plugg- og barrotsplanter. Hakka er best egnet for barrotsplanter når det plantes etter den såkalte flatrotmetoden. Metoden anbefales på kaldt, rått jordsmonn og på felter med bleikjordslag.
Plantebor	Benyttes for barrotplanter. Planteboret egner seg best på felter der det er djup jord, men ikke for kraftig vegetasjon.

Revidert 2023

Planterør	Egentlig et spesialredskap for planting av paperpotplanter, en plantetype som vanligvis ikke brukes skogbruket i Norge. Røret kan også brukes til pluggplanter. Feltet bør da helst være markberedt.
Plantespett	Kan nyttes for alle typer planter. Blir mest brukt ved barrotsplanting av furu.
Omv. torv	Brukes i første rekke på tette grasmarker, på tidligere dyrket mark og på avgrøftet myr.

Planteprestasjoner¹⁾

Plantetype/ planteredskap	Behandling	Planter per time	Relative Tall
Barrot 2/2	Urørt	110	100
Morks plantehakke	Markberedt	135	123
Barrot 2/2	Urørt	145	132
Plantebor	Markberedt	170	155
Torvbrikett	Urørt	160	145
Ulvins planteutstyr	Markberedt	210	191
Pluggplanter 2/0	Urørt	180	164
Hullpipe	Markberedt	280	255

Transport av planter til feltet etc. inngår ikke i tallene. En antar at en planter har ca. 5,5 arbeidstimer per dag.

Priser per ferdig utsatt granplante. 2023 Kr²⁾

	Plugg (2 år) M-95
Plantepri inkl. emballasje	3,55
Frakt, vernebehandling	0,42
Utplanting (ikke markberedt)	1,67
Vanskelighetstillegg 30 %	0,50
Sosiale kostnader inkl. feriegodtgjørelse	0,77
Administrasjon, tilrettel., kjøring etc.	0,35
Pris per plante ferdig utsatt	7,26

Antall planter og totale plantekostnader ved ulik plante-avstand²⁾

Planteavstand i meter	Antall planter per daa	Totale plantekostnader, kr/daa granplanting, pluggplanter
1,7	350	2 540
2,0	250	1 820
2,3	200	1 450
2,6	150	1 090

Prisforutsetninger som i tabellen ovenfor.

Kilde:

¹⁾ NIBIO (Skog og landskap og tidligere NISK)

²⁾ Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet.

Beregninger utført i NIBIO

Sprøyting/gjødsling

Sprøytemidler i skogbruket

Bruksområde	Preparat	Sprøytetid	Merknad
Ugras			
Barrot gran/furu planter	Glyfosat	Høst 2. år	
	Lentagran	Fra juli	
Stubbebehandling } Stående trær }	Glyfosat	Hele året utenom sevjetiden	
		Ettersommer og høst	
Skadedyr			
Snutebille	Karate 5 CS Merit Forest	Lukket applisering	
Bartrelus	Karate 5 CS	Ved angrep	Gjelder juletre og pyntegrønt
Gallmidd	Thiovit Jet	Ved angrep	Gjelder edelgran

Kilde: Felleskjøpet Agri. For mer utfyllende informasjon:

<http://epapir.info/fk/#/1/>

<http://www.plantevernguiden.no/>

Tabellen viser hvilke sprøytemidler som er aktuelle i skogbruket.

Sprøyting ved bekjempelse av ugras og uønsket lauvvegetasjon i plantefelt: Riktig tidspunkt for sprøyting er når lauvvegetasjonen er 1,5–2,5 meter høy. På felter hvor det ennå ikke er plantet, bør sprøytingen skje 1–2 år etter avvirkning. På slike felt (uten bartreplanter) kan det sprøytes fra St. Hans og fram til september. I nyplantete felter må en ikke sprøyte før 1. august.

Priser for sprøyting er ca. kr 245 per daa (Pegasus Helicopter). I tillegg kommer et tillegg på kr 400 per felt. Prisene fra Pegasus gjelder 2014. Prisene vil variere alt etter terrengets og vegetasjonens beskaffenhet.

Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark

Felter som skal gjødsles bør minst ha en bestokning på 10–12 m³ per daa. I velpleiet skog med jevn trefordeling og hvor trærne har gode kroner, kan en under gunstige driftsforhold gjødsle bestand med kubikkmasse ned 7–8 m³ per daa. Bestanden må ha et tilstrekkelig antall trær med reaksjonsdyktige kroner. Mindreverdige virke bør fjernes før gjødslingen. Gjødslingen bør i første rekke utføres på humusrike marktyper. Det vil si midlere og svakere boniteter i granskog og bedre og midlere boniteter i furuskog.

Hogstklasse IV er det viktigste gjødslingsobjektet. Hogstklasse V har ofte store nok dimensjoner eller bestokningen er for ujevn. Gjødslingen foretas fra telefri mark til utgangen av juli måned eller så lenge treslaget er i vekst. I den eldste skogen bør det tas sikte på bare en gjødsling (8–10 år før avvirkning). I godt bestokket og vekstkraftig skog (hogstklasse IV) bør det regjødsles en eller to ganger ved sluttavvirkning etter 20–25 år.

På humusrike marker og på felt som planlegges regjødslet, brukes Urea (46 % ren nitrogen). På felt som bare skal gjødsles en gang, brukes ammoniumnitrat – 15–20 kg nitrogen per daa (også ved regjødsling). Dette tilsvarer 32–43 kg Urea per daa. Det anbefales 55 kg kalkammonsalpeter per daa. Furskog overgjødsles 5–6 år etter første gangs gjødsling og granskog etter 7–8 år.

Revidert 2023

Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark

Med yngre skog menes her naturforyngelser og plantinger i hogstklasse II og yngre skog i hogstklasse III både før og etter første tynningshogst. I yngre skog tar gjødslingen i første rekke sikte på å forkorte ungdomsutviklingen. Ved gjødsling av yngre skog binder en seg til gjentatte gjødslinger.

Gjødsling av yngre granskog bør starte når ungsbogen er 3–8 m. Det nyttes 10–20 kg ren nitrogen per daa pluss en liten mengde kalisuper (6–13) ved annenhver gjødsling. Gjødslingen gjentas med 8–10 års intervall til overhøyden er 10–12 meter. Både Urea og kalkamonsalpeter kan benyttes.

Gjødsling av yngre furuskog kan stort sett utføres etter de samme prinsipper som den yngre granskogen. Gjødslingen bør imidlertid ikke skje før overhøyden er 6–8 meter. Gjødslingen må gjentas med 6–8 års intervall og oftest da på midlere boniteter hvor humusdekket vanligvis ikke er særlig tykt.

Ved nåleanalyser kan en bestemme om et bestand trenger gjødsling.

Priser og metoder ved gjødsling.

(Se også priser under Landbruk generelt)

Kostnadene ved spredning av gjødsel vil bl.a. være avhengig av spredemetode, gjødselslag, terrengforhold, arealomfang og feltets beliggenhet. For gjødsling med helikopter vil prisene også variere med landsdel. Gjødsling foregår i første halvdel av juni. Dersom gjødselslaget Opti-KAS Skog brukes er følgende pris oppgitt (gjødsel inkludert): kr 330 per daa (Pegasus Helikopter). Prisene fra Pegasus gjelder 2021. Yara oppgir en kostnad for gjødselspredning på 500 kr/daa. <https://www.yara.no/gjoedsel/skog/>

Spredningsmetoder:

1. Håndspredning (ca. - 30 daa per dag per mann)
2. Spredning med traktoraggregat (ca. 150 daa per dag, variasjon: 40–400 daa).
3. Spredning fra helikopter (1 000–2 000 daa per dag). Utgjør ca. 90 prosent av

Hvilken metode som bør nyttes, avhenger av:

- a) Spredningskostnadene
- b) Gjødslingsplan
- c) Terrengforhold og bæreevne
- d) Adkomst
- e) Tidspunkt og antall dager til rådighet
- f) Samarbeidsmuligheter.

Kilde: NIBIO (Skog og landskap, tidligere NISK, avdeling for skogproduksjon og skogbehandling)

Skogbruksloven

Loven har til formål å fremme ei bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping og å sikre det biologiske mangfoldet, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Loven gjelder for all skog og skogsmark.

Loven presiserer skogeierens forvalteransvar og hvilke krav som stilles til skogeieren som forvalter. Til skogloven er utarbeidet nye forskrifter og gamle er revidert. De viktigste er beskrevet på de neste sidene.

Loven finnes på følgende link: <http://www.lovdatab.no/all/hl-20050527-031.html>

Skogfond – utdrag fra forskrift

Skogfondet skal sikre finansiering av ei bærekraftig forvaltning av skogressursene gjennom tvungen avsetning av midler.

Forskriften gjelder for all skog og skogsmark. Med skogsvirke menes massevirke, sagtømmer og spesialvirke av både bartre og lauvtre, juletre, pyntegrønt og virke til ved og annen produksjon av biobrensel. Avsetning til skogfondet er frivillig for juletre og pyntegrønt. Det skal ikke svares skogavgift av husbehovsvirke.

Avsetning til skogfondet skal være i hele prosentenheter (4–40 prosent) av bruttoverdien av skogvirket. Hvis sats er ukjent (ikke avtalt) skal det trekkes 10 %.

Midler fra skogfondet kan brukes til:

- Skogkulturtiltak
- Bygging, ombygging og opprusting av skogsveier
- Miljøtiltak
- Vedlikehold av veier og velteplasser
- Skogbruksplanlegging
- Biovarmeanlegg for varmeleveranse
- Skogforsikring
- Kompetanseheving
- Oppmerking av eiendomsgrenser
- Merverdiavgift knyttet til tiltak nevnt over.

Forskriften finnes på følgende linker:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wjft/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060703-0881.html>

<http://www.lovdatab.no/cgi-wjft/ldles?ltdoc=/for/ff-20070111-0024.html>

Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet

Det gis skattefordeler for bruk av midler fra skogfondet som nyttes til investeringer i skogbruket. Den skattefrie delen av midler brukt til investeringer med skattefordel er 85 %. Satsen er flat.

Se ellers:

Landbruksdirektoratets hjemmeside: <http://www.slf.dep.no>

Kalkulator fra Skogbrukets Kursinstitutt: <http://www.skogkurs.no/skogfond/index.asp>

Tilskudd

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivare tatt og videreutviklet. Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Tilskudd kan gis til følgende tiltak:

- Tilskudd til skogkultur og andre kvalitetsfremmende tiltak
- Tilskudd til veibygging
- Tilskudd til miljøtiltak i skog
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.
- Tilskudd til andre tiltak som bidrar til å utvikle skogbruket (Tilskudd til uttak av skogsvirke til bioenergi).

Forskriften og beskrivelse (Landbruksdirektoratet) finnes på følgende linker:

<http://www.lovddata.no/cgi-wjft/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0447.html>

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Tilskudd til klimatiltak ¹⁾

- Tilskudd til skoggjødsling
Gjødsling av skog vil øke den årlige produksjonen på arealet med rundt 0,15 -0,20 m³/dekar. Gjødsling av skog er betydelig redusert de siste årene. Gjødsling er et effektivt tiltak for å øke produksjonen på arealet og gir umiddelbar respons i form av økt tilvekst. Verditilveksten etter gjødsling gir god lønnsomhet i tiltaket. Søknad om tilskudd sendes til kommunen så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet. Det kan gis inntil 40 % tilskudd til gjødsling.
- Tettere skogplanting
Det innføres en tilskuddsordning for å øke antall skogplanter ved foryngelse av eksisterende skogarealer. Tiltaket er en del av ordinær skogplanting etter hogst, og medfører ikke nye måter å bruke hogstarealene på. Tilskudd til tettere planting skal gjennom optimal utnyttelse av produksjonsevnen bidra til økt binding av CO₂. Økning av tettheten utover det optimale vil ha redusert klimaeffekt og omfattes derfor ikke av ordningen
- Planting på nye areal
Tilskuddet er et treårig pilotprosjekt i Rogaland, Nord-Trøndelag og Nordland Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har, på vegne av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, satt i gang en treårig pilotfase for planting av skog på nye arealer som klimatiltak.

Lenke: <https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Formålet med dette tilskuddet er å stimulere skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnytting av skog- og utmarksressursene på kort og lang sikt slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Ordningen omfatter utarbeiding av skogbruksplaner og ressuroversikter, samt registrering av skog- og miljøinformasjon. Tilskudd kan gis til skogeiere som eier mer enn 10 daa produktiv skog. Lokale retningslinjer utarbeides av fylkesmennene.

Skogeier må selv bestemme innhold og omfang av skogbruksplanen. En skogbruksplan/ressuroversikt skal omfatte informasjon om de enkelte bestand eller behandlingssenheter:

- Areal
- Hogstklasse
- Bonitet
- Volum fordelt på treslag
- Alder
- Tilvekst
- Miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner.

Der det utarbeides skogbruksplan skal det også tas med informasjon om hele skogeiendommen:

- Totalt areal fordelt på markslag
- Produktivt skogareal fordelt på boniteter og hogstklasser
- Volum fordelt på treslag, boniteter og hogstklasser
- Tilvekst
- Produksjonsevne.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdata.no/cgi-wjft/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0449.html>

Tilskudd til tømmerkaier

Fellesanlegg/flerbruksanlegg med stor betydning for næringen skal gis prioritet, og samfinansiering mellom flere næringsinteresser vil vektlegges i søknadsbehandlingen. Prosjekter som raskt kan realiseres blir også prioritert. I kystskogbrukets fylker vektlegges i tillegg anbefalingene i kai-rapporten fra SINTEF. Fra 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde etablerte skogstrøk på Sør- og Østlandet.

Tilskudd til tømmerkaier styres ikke av egen forskrift. Landbruksdirektoratet behandler søknader.

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd#toemmerkai>

Andre forskrifter

Forskrift om bærekraftig skogbruk

Formålet med forskriften er å fremme et bærekraftig skogbruk som sikrer miljøverdiene i skogen, aktiv forynging og oppbygging av ny skog og god helsetilstand i skogen. Forskriften gjelder all skog og skogsmark.

De viktigste delene i forskriften er:

- Miljøhensyn
Skogeier må kunne dokumentere hvilke miljøhensyn som er lagt til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen. Skogeier må sørge for at retningslinjene i Levende Skog blir fulgt.
- Forynging etter hogst
Dette punktet omhandler skogeiers plikt til å sørge for tilfredsstillende forynging etter hogst, krav til forynging innen 3 år og hva som er tilfredsstillende forynging på ulike boniteter og marktyper.
- Tiltak mot skader på skog
Skogeier er ansvarlig for at hogst, framdrift, behandling av hogstavfall, ungskogpleie og andre tiltak blir gjennomført på en slik måte at det ikke oppstår fare for insektskader eller andre skader på skog.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.loudata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060607-0593.html>

Forsikringer

Skogforsikringer

SKOGBRAND Forsikringsselskap Gjensidig er det eneste forsikringsselskap som har spesialisert seg på forsikring av skog og skadeforebyggende arbeid. Forsikringene kan betales med skogfondsmidler.

Forsikringen gjelder for nåværende og framtidige eiere. Eierskifte må straks meldes skriftlig til selskapet. Dersom eiendommer deles, fordeles forsikringssummen forholdsmessig ut fra bonitetsveid produktivt skogareal på hver enkelt del.

For at en skade skal utløse erstatning må:

- Skadet bestand forventes å gi en positiv rotverdi ved oppnådd hogstmodenhetsalder
- Det enkelte skadefelt være minst 2 dekar.

I korte trekk kan en forsikre seg mot følgende:

- Brannskader
- Smågnagerskader
- Avnålingsinsekter
- Stormskader
- Snøskader i ung skog.

Mer om forsikringsvilkår, se link:

<http://www.skogbrand.no/forsikring>

Kilde: Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig

Statens Naturskadefond

Stormskader på skog dekkes ikke av Statens naturskadefond. Skog kan imidlertid forsikres mot slike skader, se www.skogbrand.no.

Dersom skogmyndighetene i kommunen pålegger opprydding etter en naturskade i skog som ikke er økonomisk drivverdig, kan det søkes om erstatning fra Statens naturskadefond. Skaden skal meldes til den lokale lensmannen, som takserer kostnaden av opprydding.

Det er grunneier som har rett til erstatningen.

Mer om naturskade:

<http://www.naturskade.no>

Kilde: Forskrift gitt av LMD

Revidert 2023

Personlig verneutstyr

I henhold til arbeidsmiljøloven er arbeidsgiveren pliktig til å holde påbudt verneutstyr for de av de ansatte som har bruk for dette i sitt arbeid. Arbeidstaker har plikt til å bruke verneutstyret.

Nødvendig verneutstyr	Arbeidsoperasjon		
	Hogst	Rydding med motorsag/rydningssag	Tømmerkjøring
Hjelm	X	X	X
Hørselvern	X	X	X
Øyevern	X	X	–
Vernehansker	X	X	X ¹⁾
Vernefottøy	X	–	X ²⁾
Vernebukse	X	–	–
Vernejakke i signalfarger	X	–	X ²⁾

¹⁾ Hansker ved behandling av ståltau

²⁾ Dersom arbeideren skal bevege seg i terreng utenom traktoren

Link: http://www.regelhjelp.no/templates/Krav_8118.aspx

Måleenheter for omsetning av ved

Ved omsettes etter volummål og ikke etter vekt mål, fordi vekta varierer alt etter hvor tørr veden er.

Mål for stablet ved

$\text{fm}^3 = 1$ fastkubikkmeter – dvs. 1 000 liter fast masse

$1 \text{ lm}^3 = 1$ løskubikkmeter – dvs. volumet med luft imellom

1 favn ved: $4 \text{ m} \times 1 \text{ m}$ (eller $2 \text{ m} \times 2 \text{ m}$) $\times 60 \text{ cm} = \text{ca. } 2,4 \text{ m}^3$ stablet ved

1 favn 60 cm ved som kappes i 30 cm lengder = ca. $3,3 \text{ m}^3$ i løsmål (ikke stablet)

1 favn 60 cm ved krever $1,6 \text{ fm}^3$ råvirke

1 favn stablet ved = $2,4 \text{ m}^3$. Når denne mengde kappes i 30 cm lengder, minker volumet med ca. 10 prosent

1 storfavn ved: $2 \text{ m} \times 2 \text{ m} \times 3 \text{ m}$ lengder = $12 \text{ lm}^3 = \text{ca. } 6,5\text{--}7 \text{ fm}^3$.

Vedsekker i følge Norsk standard

40 liter – $50 \times 80 \text{ cm}$

60 liter – $60 \times 80 \text{ cm}$

80 liter – $60 \times 100 \text{ cm}$.

Sekkene skal være merket med mål og innhold.

Fra favnved til ved i sekker

1 favn 60 cm ved, kappet i 30 cm lengder og pakket i standard vedsekker, gir:

53–55 fulle 40 liter sekker

38–40 fulle 60 liter sekker

30–32 fulle 80 liter sekker

Ved i 30 cm lengder skal stables i sekken

Ved i 20 cm lengder kan rystes i sekken

1 storsekk for Europall ($80 \times 120 \text{ cm}$) rommer 1 m^3 løs ved

1 storsekk for Hydropall ($105 \times 130 \text{ cm}$) rommer $1,5 \text{ m}^3$ løs ved.

Fastmasseprosent

Fastmasse-prosenten på stablet ved er ca. 65 %.

Fastmasse-prosenten på løs ved i 20 og 30 cm lengder er ca. 50 %.

Fuktighet i ved

Ved for salg bør ha en fuktighet omkring 20 %.

Flere opplysninger på link til Norsk Ved:

<http://www.norskved.com>

Brennverdi for ved og biobrensel

Brennverdien per kg tørrstoff ved er den samme for alle treslag. Per volumenhet vil de ulike treslagene ha forskjellig brennverdi på grunn av ulik tetthet. I tillegg vil brennverdien variere med ulikt vanninnhold. Fuktigheten for ved blir målt i prosent av tørrvolumvekt. For biobrensel brukes råvolumvekt.

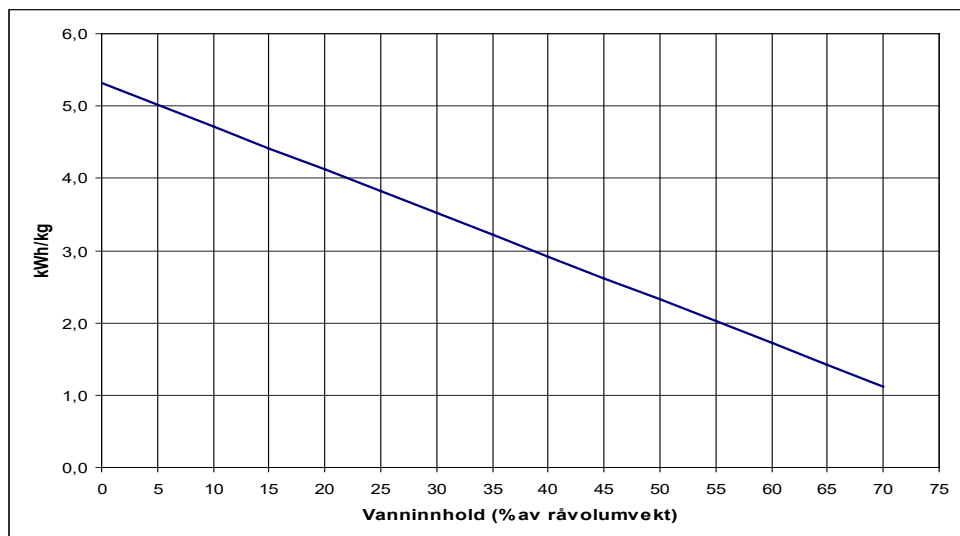
Brennverdi for 1 fm³ ved av ulike treslag. 20 % vanninnhold (% av tørrvolumvekt)

Treslag	Basisdensitet Kg/fm ³ ¹⁾	Brennverdi i kWh ²⁾
Bøk	570	2 461
Eik	550	2 375
Ask	550	2 375
Lønn	530	2 289
Rogn	520	2 245
Bjørk	500	2 159
Furu	440	1 900
Svartor	440	1 857
Selje	430	1 857
Osp	400	1 727
Gran	380	1 641
Gråor	360	1 554

¹⁾ Basisdensitet publisert av NIBIO

²⁾ Nyttbar mengde energi vil være avhengig av ovns virkningsgrad.

Brennverdi for biobrensel

Vanninnhold i prosent av råvolumvekt for ulike typer biobrensel:

Pellets og briketter	5 % – 15 %
Ved	15 % – 20 %
Tørr flis	20 % – 35 %
Fuktig flis og bark	35 % – 65 %

ØKOLOGISK JORDBRUK

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon

Betegnelsen økologisk landbruk er rettslig beskyttet i «Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr» (Økologiforskriften), fastsatt av Landbruks- og matdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. Det er ikke tillatt å markedsføre landbruksprodukter som økologiske hvis de ikke er produsert og kontrollert i henhold til forskriften. Økologiforskriften er basert på EU-forordninger for økologisk produksjon. Nåværende EU-regelverkbygger på forordningen som ble gjeldende fra 1.januar 2022.

Mattilsynet er kontrollmyndighet for økologisk landbruksproduksjon. Organisasjonen *Debio* har fått delegert myndighet av Mattilsynet for å utøve tilsyn med økologisk landbruksproduksjon i Norge. Tilsynet består av kontroll og godkjenning i henhold til Økologiforskriften. Debio utfører årlige inspeksjoner hos alle som deltar i kontrollordningen, og som ønsker å bruke Ø-merket (og eventuelt Demeter-merket i tillegg). Debios kontroll omfatter gårdsbruk, anlegg for akvakultur, foredlingsbedrifter, pakkerier, omsetningsledd, serveringssteder og importører. Ø-merket er forbrukernes garanti for at en vare er økologisk. Alle spisesteder som ønsker å markedsføre økologisk mat kan synliggjøre satsingen ved hjelp av Debios serveringsmerker i bronse, sølv eller gull. Debio utfører også kontroll og sertifisering på grunnlag av egne, privatrettslige regelverk. Slike regelverk gjelder for områder som ikke er regulert av økologiforskriften, men gir de samme rettighetene til bruk av Ø-merket. Dette gjelder økologiske juletrær, pyntegrønt og potteplanter til pynt og økologisk kosmetikk.

I Norge har vi bare ett regelverk og ett merke for økologisk produksjon, i motsetning til mange andre land som kan ha et offentlig og ett eller flere private merker. I tillegg til de generelle reglene for økologisk produksjon er det tilleggsregler for biologisk-dynamisk drift og bruk av Demeter-merket.

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Mattilsynet i samarbeid med Debio utformet to regelverksveiledere: En som gir informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon, og en for foredling, lagring, import og omsetning av landbruksprodukter, næringsmidler og fôrvarer. I veilederne gis det utfyllende beskrivelser av regelverket som gjelder for økologiområdet. Veilederne skal også bidra til aktiv, ensartet og samordnet forvaltning på området.

Regelverksveilederen for økologisk landbruk inneholder prinsipper og målsetning for økologisk landbruk, i tillegg til generelle krav og bestemmelser for plantedyrking, husdyrhold og birøkt. Lister for godkjente gjødsel-, jordforbedringsmidler og plantenæringsstoffer, plantevernmidler, fôrmidler, tilsetningsstoffer i fôrmidler, produkter til rengjøring og desinfisering og lister over største tillatte dyretetthet både innendørs og utendørs er også angitt. Forespørsler om regelverk, inspeksjon og godkjenning kan rettes til:

Debio, Østre Blixrudvei 7, 1940 Bjørkelangen. Tlf.: 63 86 26 50. E-post: kontor@debio.no.
Det finnes også nyttig informasjon på internett: www.debio.no og www.mattilsynet.no

Omlegging av garden til økologisk drift

Omlegging av gardsdrifta skjer ofte gradvis over noen år. Ny kunnskap er nødvendig, kanskje nye redskaper, og jorda legges om skifte for skifte. Slik høster «ferske» økobønder erfaringer underveis, uten at konsekvensene blir for store. Faglig hjelp til omlegginga får du gjennom medlemskap i en av de regionale enhetene til Norsk Landbruksrådgivning (NLR) som har kompetanse innen økologisk landbruk. Er du interessert i omlegging kan du få «NLR Økologisk Førsteråd», det vil si en gjennomgang og vurdering av muligheten for økologisk drift på din gard. Ordningen er gratis og uforpliktende. Den omfatter besøk av en landbruksrådgiver og en enkel rapport om mulig økologisk drift på garden. Kontakt Norsk Landbruksrådgivning tlf.: 902 03 317, eller nlr@nlr.no. Norsk Landbruksrådgivning arrangerer kurs- og markdager, gir personlig veiledning og sørger for at du treffer andre bønder i samme situasjon. Mye informasjon finnes også på hjemmesiden, www.nlr.no/vare-tjenester/okologisk. Som medlem av en rådgivningsenhet kan du få medlemsbladet «Økologisk landbruk», et fagtidsskrift med forsøksresultater, gardsreportasjer og annet aktuelt lesestoff.

TINE tilbyr i samarbeid med NLR rådgivningspakken «Økologisk førsteråd melk» til aktuelle kandidater som vurderer omlegging til økologisk melkeproduksjon, [Rådgivingstjeneste for deg som vurderer økologisk drift | TINE Medlem](#).

Informasjon om tilskudd finnes på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet: www.landbruksdirektoratet.no. For å motta tilskudd til økologisk drift må man være tilsluttet Debio-ordningen.

Det finnes også mye nyttig fagstoff på nettstedet www.agropub.no som driftes av Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK).

Økologisk Norge er en ideell medlemsorganisasjon for økologisk produksjon og forbruk. Medlemskap, abonnement på fagbladet Ren Mat og informasjon om omsetning av økologiske varer får du ved henvendelse til Økologisk Norge, tlf.: 24 12 41 00, eller: www.okologisknorge.no

Avlingsnivå i økologisk drift

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) har samlet resultater fra avlingsregistreringer i ulike kulturer (blant annet eng, korn og grønnsaker) fra både praktisk drift og forsøk. Nedenfor gjengis noen gjennomsnittstall fra dette materialet.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING**ØKOLOGISK JORDBRUK**

Revidert 2023

Avlinger i økologisk eng, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2014. Resultat fra to slåtter bortsett fra i Nordland, Troms og Finnmark der det er tall fra én slått. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) eller føreheter mjølk per dekar (FEm/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Middel
Østfold				780								780 (1)
Akershus		768	753	558	1008							812 (14)
Hedmark					754*							754 (4)*
Vest Agder				735*								735 (8)*
Rogaland				585								590 (3)
Hordaland	601			767	694							746 (6)
Nordland						413			438	533		479 (8)
Troms				419*		413			438	604	262	443 (28)
Finnmark		208	510	596	344							456 (8)**

* = FEm/daa

** = inkludert 2 registreringer fra 2006

Avlinger i økologisk eng, sum av tre slåtter, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2013. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2012	2013	Middel
Østfold				1 027	890	803	794			843 (8)
Akershus		907	911		1 374					975 (13)
Rogaland	1303				568					1 009
Møre & Romsdal								909	540	(5)
										725 (2)

Avlinger i økologisk grønnfôr og krosset bygg, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999 til 2010. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) og føreheter mjølk per dekar (FEm/daa).

Grønnfôrblanding	Kg TS/daa	FEm/daa	Antall
Korn, ert, vikke, it.raigras	410	355	7
Korn og ert	478	433	4
Ert	716		5
Raps, it.raigras	497	474	3
Krosset bygg		244	10

Totalavling og salgavling av økologisk dyrkede poteter og grønnsaker, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999–2013, i kg/daa.

	Totalavling kg/daa	Salgavling kg/daa	Antall registreringer
Poteter	2 305	1 153	13 (8)*
Gulrot	3 379	2 307	17 (14)*
Kepaløk	2 035	1 250	3 (2)*
Hodekål	4 020	3 000	5
Blomkål	3 200	2 175	1 (2)*
Kålrot	3 500		2

Revidert 2023

* = antall registreringer for salgsavling

Gjennomsnittlig totalavling av økologisk dyrket korn, erter og åkerbønner. Resultatene er fra forsøksfelt i perioden 2001–2019.

	Totalavling Kg/daa	Antall registreringer
Bygg	348	207
Havre	364	168
Vårhvete	310	131
Høsthvete	410	2
Vårspelt	225	4
Høstspelt	257	4
Emmer	187	3
Rug	378	2
Rughvete	402	2
Svedjerug	232	2
Erter	762	4
Åkerbønner	441	7

Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder

I økologisk landbruk baserer man produksjonen mest mulig på ressursene som finnes på den enkelte gård. Fôret skal være av økologisk opprinnelse.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig avdråttresultat og kraftfôrforbruk i økologiske buskaper fra 2008 til 2022 (kilde: TINE).

Middel årsavdrått, kraftfôrandel og kilo kraftfôr per 100 kg energikorrigert melk for økologiske buskaper med registreringer hele året i Kukontrollen. Tallene for 2020-2022 er noe usikre.

År	Ant. øko- buskaper	Kg melk per årsku	Kg EKM* per årsku	Kraftfôr- Prosent	Kg kraftfôr per 100 kg EKM
2008	281	6 234	6 448	29,7	22,8
2009	270	6 381	6 582	30,0	22,8
2010	339	6 601	6 752	32,5	23,8
2011	356	6 722	6 771	32,7	24,7
2012	344	6 853	6 947	33,3	25,9
2013	329	7 046	7 073	33,7	25,7
2016	267		7 113		24,2
2017	264		6 916		24,7
2019	238		7 246		25,9
2020	246		7 369		25,5
2021	229		7 370		25,0
2022	220		7 160		24,9

*EKM=energikorrigert melk

Omsetning av økologiske produkter

En stor del av de økologiske produktene omsettes gjennom de store omsetningsorganisasjonene. En del meierier tapper økologisk melk og produserer økologisk rømme og ost. Nortura og en del private slakterier omsetter økologisk kjøtt. Nortura omsetter også økologiske egg. En del av de økologiske produktene omsettes også ved direkte salg, torgsalg og abonnementsordninger, bl.a. grønnsaker, poteter, frukt og bær, eller videreføres ved gardsysterier eller andre mindre foredlingsvirksomheter.

Merpris

Merpris for økologisk kumelk

I 2022 var andelen økologisk melk 3,1 % og andelen solgt som økologisk av innveid mengde (anvendelsesgraden) 58,9 %.

Merpris til melkeprodusenter er kr 85 øre/liter for godkjent økologisk melk, under forutsetning av at man har leveranseavtale med TINE. Produsenter som er i omlegging til økologisk produksjon får 25 øre/liter. TINE har behov for mer økologisk melk og har åpnet for å tegne nye økomelk-kontrakter i fjellregionen rundt Røros og i andre områder hvor det er ønskelig med øko-avtaler. Når markedet gir rom for det, tegnes avtaler med nye økologiske produsenter. Derfor oppfordres alle melkeprodusenter som vurderer omlegging til økologisk drift til å ta kontakt med TINE. Merprisen gjelder kun kumelk, det gis ikke merpris for økologisk geitemelk.

Merpris for økologisk kjøtt

Nortura har avtaleordning for produsenter som leverer økologiske slakt. Nortura har behov for økologisk storfekjøtt, og åpner for å tegne nye avtaler både med de som allerede har avtaler og med nye produsenter. For å få avtale om levering av økologiske storfeslakt kreves medlemskap i Nortura, Debiogodkjenning og at besetningen er registrert i Ku- eller Storfekjøttkontrollen. Merpris for økologiske slakt gis bare for slakt levert innenfor inngått avtale.

Økologisk storfe, sau og lam kan leveres som økologiske, men dersom leveransen ikke er innenfor inngått avtale, avregnes økoslakta som konvensjonelle slakt til gjeldende avregningspriser.

Nortura gir merpriser på økologisk kjøtt levert innenfor inngått avtale:

Storfe

Øko-kvalitetstillegg:

Gjelder kun ung okse, ung ku, kvige og kastrat:

- Øko-kvalitetstillegg: kr 6,50 per kg.

For å oppnå øko-kvalitetstillegg stilles følgende krav til slaktet:

- Slaktevekt: fra 200 kg
- Slakteklasse: P+ eller bedre
- Fettgruppe: fra 1

Revidert 2023

Sau og lam

Produksjonen må være godkjent som økologisk av Debio og det må inngås avtale med Nortura. For å få avtale om levering av økologiske saue- eller lammeslakt, må leverandøren være medlem av Nortura. Norturas markedsmessige behov vil være styrende for antall slaktedyr som det tilbys kontrakt på til produsent.

Pristillegget for økologisk kjøtt skal tas ut i markedet, og det vil være pristillegg for økologiske slakt visse deler av året.

Økologisk ungsau/sau:

- Pristillegg kr 1,00 per kg

Økologisk stjernelam:

- Pristillegg kr 3,00 per kg

For å oppnå pristillegg på økologiske stjernelam stilles følgende krav til slaktet:

- Slaktevekt: 15,1 kg og mer
- Slakteklasse: O+ eller bedre
- Fettgruppe: 1+, 2-, 2, 2+, 3- og 3

Økologisk kvalitetstilskudd på kr 50,- per lam kommer i tillegg på lam klasse O+ og bedre.

Kalv, vær, geit, kje, og gris

Disse produktene har ikke økologisk varestrøm hos Nortura og får ikke tillegg i prisen.

Kylling

Avregningspris for økologisk kylling er 49,16 kr/kg for alle klasser. I forhold til grillkylling på 1100 g er merprisen 19,33 kr/kg.

Produksjon av økologisk fjørfeslakt er liten. Andelen økologisk av total fjørfeproduksjon var 0,6 % i 2022. Anvendelsesgraden har vært over 90 % de siste årene. Årsaken er at mange slakterier produserer på bestilling og klarer å selge hele produksjonen som økologisk.

Andre slakterier

En del private slakterier tar også imot økologiske slakt. Merprisene fra private slakterier vil avvike og variere fra det som er skrevet ovenfor og må sjekkes i hvert enkelt tilfelle.

Merpris for økologiske egg

Både egg samvirket (Nortura) og private omsetningsledd tar imot økologiske egg, og betaler en merpris for disse. Det er store prisforskjeller mellom ulike mottagere av økologiske egg. Hos Nortura gis det merpris for størrelse L og M sammenlignet med konvensjonelle egg fra frittgående høner. I forhold til egg fra høner i miljøinnredning gis det merpris til økologiske egg i alle størrelser. Merprisen for økologiske egg i størrelse L og M er kr 10,90 – 11,90 – 14,60 per kg, avhengig av om man sammenligner med Solegg fra frittgående høner, egg fra frittgående høner eller egg fra høner i miljøinnredning. Sammenlignet med egg fra høner i miljøinnredning er merprisen for økologiske egg 2,70 for størrelse XL, 2,00 for S og 1,30 kr per kg for SI (små industriegg) og klink/skitne egg. Gjennomsnittlig merpris til produsent

i 2022 var 10,28 kr over prisen på konvensjonelle egg i størrelse M og L. Andelen økologiske av totalt innveide egg utgjorde 7,7 % i 2022.

Merpris for økologisk korn, erter, bønner og oljevekster

Flere møller tar imot økologisk førkorn, matkorn, erter og bønner. Prisfastsettelsen for økologisk korn tar utgangspunkt i lokal prisfastsettelse for konvensjonell vare med et pristillegg for økologisk korn. Merpris for økologisk vare varierer fra mølle til mølle. Felleskjøpet ønsker at alle leverandører av økologisk korn, erter, oljevekster og åkerbønner tegner avtale før levering av økologisk korn. Ved levering av økologisk korn skal det fremvises gyldig dokument fra årlig Debio-revisjon i tillegg til egenerklæring om at varen er økologisk dyrket. Felleskjøpet har følgende økotillegg i sesongen 2023/24:

Mathvete, fôrhvete og bygg: kr 1,51 per kg

Matrug: kr 0,99 per kg

Fôrrug: kr 1,19 per kg

Havre og erter: kr 1,31 per kg

Rughvete og oljefrø: kr 1,41 per kg

Åkerbønner: kr 1,30 per kg

Spelthvete, matkvalitet: kr 4,50 per kg

Spelthvete, fôrkvalitet: kr 0,70 per kg

Felleskjøpet ønsker mer norsk protein til sin kraftfôrproduksjon og tilbyr avtale om merbetaling for økologiske åkerbønner, erter og oljefrø.

Kontraktstillegget som kommer i tillegg til merprisen er for:

Oljevekster: kr 2 per kg

Åkerbønner og erter: kr 1 per kg

Bøndene bak bedriften/organisasjonen Norsk Økoraps ønsker flere produsenter av økologisk raps. Norsk Økoraps har mottaksanlegg i Degernes i Rakkestad kommune og betalte 11,40 kr per kg for økologisk raps uke 37 og 38 i 2023.

Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær

Sammenlignet med konvensjonelt dyrkede grønnsaker, poteter og frukt tas det som regel ut en høyere pris i markedet for tilsvarende økologiske produkter. Merprisen som tas ut i markedet varierer gjennom sesongen avhengig av tilførsel, kvalitet, marked, profilering i butikk osv. I 2022 var gjennomsnittlig merpris per kg til produsent 7,00 kr for poteter, 8,38 kr for gulrøtter, 13,18 kr for kepaløk, 11,28 kr for purre, 8,99 kr for hvitkål, 12,00 kr for blomkål, 21,25 kr for brokkoli, 5,08 kr for isbergsalat, 3,02 for hjertesalat, 3,94 kr for agurk, 5,31 kr for cherrytomat, 1,35 kr for epler og -0,84 kr for plommer.

For de fleste grønnsakproduktene er andelen økologisk av total omsetning liten. Det er imidlertid stor variasjon fra produkt til produkt, fra minimal andel til omtrent 25 %.

Andelen økologisk frukt av totalt produsert var henholdsvis 0,3 % for epler og 1,4 % for plomme.

Merkostnader for økologisk kraftfôr

Merkostnaden for økologisk kraftfôr varierer med markedstilgangen på økologisk korn gjennom året. Gradvis har de ulike kraftfôrslagene fått prisdifferanser som ligger jevnere opp mot hverandre. I september 2022 var merkostnaden både for økologisk drøvtyggerfôr, fjørefôr og svinefôr på omtrent kr 1,75 per kg med en variasjon fra 0,80 til 2,80 for de vanligste kraftfôrslagene. Kraftfôr til økologiske drøvtyggere kostet ca. 20 % mer enn det konvensjonelle kraftfôret i 2022. Økologisk svinekraftfôr var 26 % dyrere enn konvensjonelt.

Andre driftsmidler i økologisk drift

Alle godkjente økologiske driftsmidler er tillatt. En oversikt over tillatte driftsmidler finnes på hjemmesidene til Debio. Debios driftsmiddelregister skal gjøre det enklere å finne og formidle informasjon om driftsmidler som kan brukes i økologisk produksjon. Driftsmiddelregisteret inneholder både driftsmidler som er økologisk godkjent, og konvensjonelle driftsmidler som er tillatt brukt i økologisk produksjon.

Planleggingsprogram

Norsk landbruksrådgiving, TINE og Norsk senter for økologisk landbruk har planleggingsprogram for å kunne beregne økonomiske konsekvenser av omlegging og økologisk drift, henholdsvis «PlanA», «Ørt» og «Planleggingsprogrammet».

Kalkyler

Økologisk melkeproduksjon – kalkyler

Fôrforbruk og variable kostnader per kuenhet (1 årsku + 0,30 påsett kalv per årsku) ved varierende avdråttsnivå. Levendevekt 600 kg.

Fôrslag	Fôrkostnad Kr/FEm	Melkeytelse 6 500 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 000 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 500 kg ¹⁾
Surfôr/høy/beite, FEm	0,94 ²⁾	4 540	4 550	4 550
Økologisk kraftfôr, FEm	6,67 ³⁾	1 715	1 950	2 165
Fôrforbruk	FEm	6 255	6 500	6 715
Fôrkostnad	Kr	15 485	16 995	18 415
Andre variable kostnader ⁴⁾	"	4 300	4 300	4 300
Sum variable kostnader	"	19 785	21 295	22 715

Produksjonsinntekter og dekningsbidrag per kuenhet ved varierende avdråttsnivå.

Melkeytelse	Produksjonsinntekt ⁵⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁶⁾⁷⁾
6 000 kg	40 105	27 305
6 500 kg	42 815	28 435
7 000 kg	45 520	29 630
7 500 kg	48 230	30 920
8 000 kg	50 940	32 135

Arealkrav og dekningsbidrag per dekar⁶⁾⁷⁾ ved varierende ytelse og grovfôravling.

Netto grovfôravling FEm/daa:	250	300	350
Dekar grovfôr per kuenhet:	18	15	13
Melkeytelse = 6 000 kg	1 590	1 870	2 100
Melkeytelse = 6 500 kg	1 655	1 945	2 185
Melkeytelse = 7 000 kg	1 720	2 025	2 280
Melkeytelse = 7 500 kg	1 795	2 110	2 380
Melkeytelse = 8 000 kg	1 860	2 190	2 470

- 1) Kalvemelk og eget bruk/svinn 450 liter, leveransen i eksemplene blir da henholdsvis 5 375, 5 860, 6 345, 6 830 og 7 315 liter ved avdrått 6 000, 6 500, 7 000, 7 500 OG 8 000 kg
- 2) Prisen for grovfôret inkluderer kostnader til: økologisk såfrø 0,24 kr per FEm, kalk 0,37 kr per FEm (kalking hvert 8. år) og ensileringsmiddel 0,33 kr per FEm.
- 3) Økologisk kraftfôr godkjent og merket med Ø-merke.
- 4) Veterinær, inseminering, medisin, forbruksartikler og annet.
- 5) Melkepris er meieriets basispris kr 5,19 per liter pluss merpris for økologisk melk kr 0,85 per liter, til sammen kr 6,04 per liter. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstillegg for melk og eventuelle kvalitetstillegg/-trekk. 84 kg kuslakt til 53,82 kr per kg. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg. Merpris for leveranse av økologisk kukjøtt kr 0,50 per kg er inkludert. Inntekter fra 0,70 kalv (0,30 til påsett) utgjør 5 460 kr.
- 6) Tilskudd til økologisk grovfôreal og økologisk husdyrhold er inkludert.
- 7) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologisk sauehold – kalkyler

Fôrforbruk, variable kostnader, dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (vfs) ved varierende avdrått, fôrforbruk og avlingsnivå.

Levendevekt søyer, kg		70	90			
Lammetall voksne søyer		2,00	2,23			
Lammetall åringer		1,40	1,55			
Påsettprosent, %		20	20			
Slaktevekt lam, kg		18,2	20,2			
				Fôr	kr/FEm:	per vfs:
Fôrslag:				FEm		
Grovfôr og innmarksbeite ¹⁾		1,22 ²⁾		240		275
Økologisk kraftfôr		6,99		30		30
Fôrforbruk eksl. utmarksbeite				FEm per vfs		270
Fôrkostnad	Kr			450		525
Andre variable kostnader ³⁾	Kr			290		290
Sum variable kostnader	Kr			740		815
Kg kjøtt totalt per vfs				36		46
Produksjonsinntekter per vfs ⁴⁾	Kr			2 075		2 590
Tilskudd til økol. lammeslakt og sauer	Kr			510		520
Dekningsbidrag per vfs ⁵⁾ , kr				1 845		2 295
Nettoavling, FEm per dekar	210	240	280	210	240	280
Arealbehov, dekar per vfs ⁶⁾	1,1	1,0	0,9	1,4	1,2	1,0

- 1) Fôrmengde til 6 måneders innefôring, 2 uker beiting om våren og 3 uker om høsten.
- 2) Inkluderer økologiske såfrø (fornyng hvert 6.år), kalk (kalking hvert 8. år) og ensileringsmidler.
- 3) Værhold, veterinær, medisin og beiteleie m/frakt.
- 4) Kjøttpris uten distriktstilskudd er satt til kr 49,10 per kg for lammekjøtt og kr 17,45 per kg for sauekjøtt. Merpris for økologisk lammekjøtt med stjernelamkvalitet er kr 3,00 og for sauekjøtt kr 1,00 per kg. Det er forutsatt at 85 % av lammene klassifiseres i O+ eller bedre og oppnår stjernelamkvalitet. Sauekjøttandelen er henholdsvis 4,2 og 5,4 kg/vfs for søyer som veier 70 og 90 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull pr kg produsert kjøtt. Ullprisen er satt til kr 41,20 per kg.
- 5) Distriktstilskudd, driftstilskudd, grunntilskudd, produksjonstillegg, areal- og kulturlandskaps- tillegg, tilskudd til økologisk areal og tilskudd til innmarks- og utmarksbeite kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.
- 6) Arealbehov per vfs for tre ulike avlingsnivå for søyer på 70 kg og 90 kg levendevekt med forutsetningene som vist i tabellen.

Økologiske kastrater – kalkyler*Dekningsbidrag og arealkrav per slakt*

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Kastrat slaktevekt 270 kg, 26 mnd.	
		FEm	
Grovfôr og beite	1,00	2 210	
Beite i utmark	0,00	750	
Melkeerstatning ¹⁾	31,30	50	
Økologisk kraftfôr	6,67	440	
Fôrforbruk	FEm	3 450	
Førkostnad ²⁾	kr	6 720	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 880	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	830	
Sum variable kostnader	kr	12 430	
Kjøttpris+merpris ⁵⁾ kr/kg	Prod.innt. kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁶⁾	
		uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
52,00 + 6,50	15 795	6 250	7 830
54,00 + 6,50	16 335	6 790	8 370
56,00 + 6,50	16 875	7 330	8 910
Netto grovfôravling, FEm per dekar		280	
Dekar grovfôr per slakt		8,0	
Kjøttpris + merpris ⁵⁾ kr/kg		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
		Uten økotilsk.	Inkl. økotilsk.
52,00 + 6,50		780	1 005
54,00 + 6,50		850	1 070
56,00 + 6,50		915	1 140

Revidert 2023

Økologiske okser – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Fôrkostnad Kr/FEm	Okse slaktevekt 300 kg, 20 mnd	
		FEm	
Grovfôr og beite	1,03	2 775	
Melkeerstatning ¹⁾	31,30	50	
Økologisk kraftfôr	6,77	695	
Fôrforbruk	FEm	3 520	
<hr/>			
Fôrkostnad ²⁾	kr	9 065	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 880	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	790	
Sum variable kostnader	kr	14 735	
Kjøttpris+merpris⁵⁾	Prod.innt.	Dekningsbidrag, kr per slakt⁶⁾	
kr/FEm	kr	uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
53,00 + 6,50	17 850	3 115	4 330
55,00 + 6,50	18 450	3 715	4 930
57,00 + 6,50	19 050	4 315	5 530
Netto grovfôravling, FEm per dekar			280
Dekar grovfôr per slakt			10
Kjøttpris + merpris⁵⁾		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
kr/kg		Uten økotilskudd	Inkl. økotilskudd
53,00 + 6,50		310	460
55,00 + 6,50		370	520
57,00 + 6,50		430	580

- 1) I besetninger hvor det kun produseres økologisk kjøtt, kan det brukes melkeerstatning, fordi det ikke finnes noe godt økologisk alternativ. Kastrater eller okser som føres med melkeerstatning eller konvensjonell melk, vil ikke være økologiske før karenstiden på 12 måneder er over.
- 2) Inkluderer kostnader til økologiske såfrø (fornyng hvert 5.år), kalk (hvert 8.år) og fôrkonservering.
- 3) Innkjøpte dyr må være økologiske.
- 4) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m.
- 5) Distriktstilskudd kommer i tillegg til kjøttprisen. Merprisen for økologisk kjøtt forutsetter avtale med Nortura, slaktekvalitet klasse P+ eller bedre og fettgruppe fra 1.
- 6) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, driftstillegg, distriktstilskudd og økologisk tilskudd til areal kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr er med i ett av alternativene. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite inkludert, dette utgjør 2 884 kr.
- 7) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd og driftstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr og til økologisk grovfôrareal er inkludert er inkludert i høyre kolonne. For kastrater er tilskudd til dyr på utmarksbeite (2 884 kr) inkludert.

Økologisk mathvete – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa, kg	Pris kr	Kostnad per daa Kr
Såkorn (hvete), innkjøpt	24	10,65	255
Underkultur, hvitkløver	0,30	150	45
Rensing			
Husdyrgjødsel, tonn	2		100
Kalk	30	2,61	80
Leid transport, 16 øre/kg (400 kg)	400	0,16	65
Sum variable kostnader ¹⁾			545

Dekningsbidrag ²⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå

Pris + Merpris ³⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
4,80 + 1,51	600	1 350	1 660	1 965	2 275	2 580

Økologisk bygg – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa, kg	Pris kr	Kostnad per daa
Såkorn (bygg), innkjøpt	22	9,45	210
Rensing			
Husdyrgjødsel, tonn	2	50	100
Kalk	30	2,61	80
Leid transport, 16 øre/kg (400 kg)			65
Sum variable kostnader ¹⁾			455

Dekningsbidrag ²⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå og priser

Pris + Merpris ³⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
3,96 + 1,51	600	1 275	1 540	1 810	2 070	2 340

- 1) Utgifter til ugrasharving er ikke med. Ved leie av skurtresker inkluderes leien i variable kostnader, ikke med her.
- 2) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologisk areal er inkludert i dekningsbidraget. Avgift til Debio er ikke med.
- 3) Merpris for levering av økologisk korn til Felleskjøpet er kr 1,51 per kg for mathvete og bygg i sesongen 2023/24.

STATISTIKK

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser 2021

Driftsformer og bruksstørrelser		Avskrivninger			Andre kostn. ¹⁾	Diesel, olje og fett	Leid arbeid
		Driftsbygg	Maskiner	Traktorer			
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	78 000	32 800	32 700	126 100	20 300	77 100
200–300	"	111 200	52 900	45 100	160 400	35 100	144 000
300–500	"	164 400	69 000	45 400	188 100	47 000	135 000
> 500	"	334 600	119 100	64 900	287 700	97 500	276 800
Mjølkeprod. Ku (31,2) og svinehold (25,8)							
300–500	"	297 200	107 800	32 000	281 600	57 900	274 300
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	153 900	55 800	34 100	178 300	43 500	141 700
>500	"	251 100	99 700	60 000	255 300	84 700	229 700
Kornprod.							
100–200	Daa	36 900	19 600	18 000	61 800	18 900	1 900
200–300	"	54 600	33 600	23 100	80 100	19 400	0
300–500	"	60 400	52 000	26 900	108 500	31 300	6 400
> 500	"	109 600	122 800	47 400	155 300	66 300	48 200
Korn/svinekjøtt							
100–200	Daa	198 400	39 400	28 400	202 100	33 200	182 300
200–300	"	174 900	59 500	68 700	396 800	45 600	106 100
300–500	"	213 900	81 500	41 200	342 100	62 300	133 800
> 500	"	155 300	118 400	42 500	432 700	86 100	221 800
Sauehold							
100–200	Daa	49 500	25 300	21 500	80 600	15 100	43 600
200–300	"	48 400	42 100	37 700	103 400	26 700	66 200
300–500	"	85 700	49 100	34 700	131 900	25 600	67 700
>500	"	100 200	63 200	39 000	156 400	49 200	138 300
Kjøttfe							
100–200	Daa	54 300	22 600	31 000	98 500	13 500	25 600
200–300	"	79 300	42 000	32 400	109 000	20 800	32 500
300–500	"	84 700	53 100	34 600	129 400	36 800	64 200
> 500	"	171 700	94 900	38 200	199 300	73 000	103 200

¹⁾ Andre kostnader er elektrisk kraft, forsikringer, privatbil i jordbruket og administrasjon

Revidert 2023

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser

Driftsform og bruksstørrelse		Vedlikehold				Maskin- leie	Jordleie
		Maskiner	Traktor	Jord, veier	Drifts- bygning		
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	30 600	10 500	8 400	36 500	31 100	23 400
200–300	"	49 900	25 200	8 400	66 300	74 700	28 800
300–500	"	59 700	27 100	11 200	91 600	123 800	57 500
> 500	"	95 300	57 000	14 700	163 400	275 700	129 300
Mjølkeprod. ku og svinehold							
300–500	"	60 100	27 600	4 200	137 200	173 500	36 200
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	62 600	11 500	19 500	71 700	102 900	52 100
>500	"	105 500	27 800	19 300	147 800	252 100	121 700
Kornprod.							
100–200	Daa	16 400	15 800	6 900	19 100	19 800	200
200–300	"	28 100	18 500	9 600	15 000	23 500	12 400
300–500	"	43 200	18 300	9 300	23 000	87 400	22 700
> 500	"	68 800	34 900	19 700	44 300	137 700	161 800
Kornprod. og svinekjøtt							
100–200	Daa	44 400	19 000	3 300	50 800	18 400	2 000
200–300	"	54 700	22 900	8 500	75 400	91 500	29 500
300–500	"	90 800	33 600	17 200	84 500	145 100	51 400
> 500	"	83 100	61 900	7 600	113 200	201 400	146 300
Sauehold							
100–200	Daa	19 900	11 800	3 600	22 400	35 400	4 000
200–300	"	33 700	15 900	6 600	24 100	53 900	7 500
300–500	"	43 900	19 200	11 900	38 800	53 000	14 700
>500	"	57 000	32 000	9 500	56 700	144 300	38 600
Kjøttfe							
100–200	"	28 000	18 100	12 900	29 600	51 000	4 600
200–300	"	28 900	12 800	10 200	26 100	55 900	7 600
300–500	"	41 700	25 400	11 600	30 300	120 800	20 800
> 500	"	62 700	34 600	6 200	52 400	245 700	66 100

Kilde: NIBIOs driftsgranskinger 2021

Når tallene varierer på en ulogisk måte kan forklaringen være at det er få og ulikt antall bruk i gruppene. Ved planlegging bør tallene tilpasses situasjonen på eget bruk.

Indekser

	Konsumprisindeksen (2015=100)	Prisindekser for jordbruket (2015 = 100)	
		Inntekter	Kostnader
1997	69,9	67	64
1998	71,5	68	65
1999	73,2	66	65
2000	75,5	66	66
2001	77,7	67	68
2002	78,7	69	70
2003	80,7	70	72
2004	81,0	68	73
2005	82,3	69	74
2006	84,2	70	77
2007	84,8	74	78
2008	88,0	77	83
2009	89,9	82	90
2010	92,1	83	89
2011	93,3	87	91
2012	93,9	90	93
2013	95,9	93	96
2014	97,9	96	99
2015	100,0	100	100
2016	103,6	103	102
2017	105,5	103	104
2018	108,4	105	108
2019	110,8	103	110
2020	112,2	109	111
2021	116,1	115	117
2022	122,8		
2023	129,6		
2024	135,4 SSB-prog		

Kilde: NIBIO Volum og prisindeksar, SSB

Makroøkonomiske hovedstørrelser 2021-2024. (Kilde: SSB)

	2021	2022	2023	2024
Årslønn	3,5	3,9	4,7	3,8
Konsumprisindeksen (KPI)	3,5	5,8	4,9	1,1
Utlånsrente, rammelån (nivå)	2,1	2,8	4,3	4,3
NOK per euro (nivå)	10,16	10,10	10,44	10,44

Revidert 2023

Tall for husdyrkontrollen

Kukontrollen 2022

2022						
	Årskyr per buskap	Mjølkk per årsku, kg	Fett %	Pro- tein %	Kg EKM	Kg kraftfôr pr 100 kg EKM
Viken	36,4	8 300	4,29	3,57	8 791	27
Innlandet	29,2	7 750	4,29	3,58	8 204	29
Vestfold og Telemark	35,2	8 230	4,23	3,57	8 663	27
Agder	23,1	7 831	4,34	3,52	8 296	27
Rogaland	32,1	8 221	4,38	3,55	8 770	29
Vestland	23,2	8 142	4,29	3,54	8 603	33
Møre og Romsdal	31,6	8 169	4,23	3,54	8 580	31
Trøndelag	35,1	8 117	4,25	3,51	8 513	30
Nordland	32,9	7 903	4,32	3,52	8 359	32
Troms og Finnmark	27,6	7 870	4,27	3,50	8 265	34
Landet 2022	30,8	8 050	4,28	3,54	8 496	30
Landet 2021	30,9	8 191	4,28	3,56	8 673	30

Kilde: <https://medlem.tine.no/fag-og-forskning/statistikksamling-for-ku-og-geitekontrollen-for-2022>

Fôrregnskapet basert på FEm ble fra 2014 kuttet ut og erstattet med NorFor (regner i MJ). Nye beregninger av fôrforbruk er foreløpig bare brukt hos de som er med i Mjølkonomi (tidligere TINE Effektivitetsanalyse), og TINE har ingen statistikk fra disse. TINE kommer neppe til å ha fôrregnskap hos alle i framtida.

Sammenligning av produksjon i bås fjøs, løsdrift, fjøs med automatiske melkingssystemer (AMS) og økologisk drift i 2020.

Melkeproduksjon	Bås fjøs	Løsdrift (u. AMS)	AMS (m løsdrift)	Økologisk
Gjennomsnittlig avdrått EKM (liter)	7 766	7 878	8 550	6 998
Kraftfôr pr 100 kg melk EKM (kg)	29,8	30,1	31,1	25,8
Protein %	3,50	3,52	3,51	3,44
Fett %	4,46	4,37	4,19	4,19

Tine har foretatt en sammenstilling av rådata fra Kukontrollen. De tre første kategoriene inkluderer både økologiske og konvensjonelle bruk.

Kilde: Landbruksdirektoratet. Rapport 13/2022: Verdikjeden for økologisk melk.

HANDBOK FOR DRIFTSPLANLEGGING

STATISTIKK

Revidert 2023

Geitekontrollen 2022

	Års-geiter per buskap	Mjølk per årsgeit kg	Fett %	Kg kraftfôr per årsgeit	Kg kraftfôr per 100 kg mjølk	% mjølk produsert på beite
Viken	130,3	679	4,57	215	31,7	27,5
Innlandet	113,9	690	4,56	208	30,2	27,1
Vestfold/Telemark	141,7	645	4,62	143	22,2	21,8
Rogaland	141,1	560	4,56	88	15,6	30,4
Vestland	122,6	641	4,51	167	26,1	26,6
Møre og Romsdal	205,6	714	4,43	121	17,0	22,5
Nordland	149,2	692	4,62	209	30,2	32,8
Troms/Finnmark	133,6	711	4,55	213	29,9	32,0
Landet 2022	135,1	677	4,54	180	26,5	27,4
Landet 2021	135,2	683	4,51	190	27,7	30,1

Kilde: <https://medlem.tine.no/fag-og-forskning/statistiksamling-for-ku-og-geitekontrollen-for-2022>

Sauekontrollen 2022

	Søyer per besetning per 1. mars	Lam om hausten inkl. kopplam	Haust-veeing, lammev. kg*)	Lammeavdrått per para søye, kg **)
Viken	79	1,64	45,1	69,9
Innlandet	94	1,67	45,5	70,4
Vestfold & Telemark	65	1,62	44,2	68,0
Agder	60	1,50	42,1	59,5
Rogaland	97	1,59	44,9	66,2
Vestland	64	1,63	44,5	68,9
Møre og Romsdal	65	1,47	42,9	59,0
Trøndelag	104	1,52	44,3	63,1
Nordland	130	1,46	45,3	61,2
Troms & Finnmark	127	1,45	46,2	62,3
Landet	87	1,58	44,8	66,2

*Korrigert høstvekt

**Korrigert

<https://www.animalia.no/no/Dyr/husdyrkontrollene/sauekontrollen/arsmeldinger/>

Revidert 2023

Slaktevekter og kvalitetsklasser

In-Gris 2022

	Antall årspurker per beset- ning	Kull per årspurke	Lev. født per kull	Død- født per kull	Avvent per kull	Døde til avven- ning %
Viken	161	2,23	14,9	1,1	13,1	12,1
Innlandet	157	2,25	15,3	1,1	13,3	12,7
Agder, Vestfold/Telemark	91	2,20	15,0	1,1	13,1	12,7
Rogaland	142	2,23	14,7	1,2	13,0	11,8
Vestland	76	2,20	14,7	1,1	13,2	10,1
Møre og Romsdal	43	2,24	14,5	1,3	12,9	11,1
Trøndelag	79	2,21	14,9	1,1	13,2	11,4
Nord-Norge	71	2,23	14,3	1,2	12,8	10,8
Landet	116	2,23	14,9	1,1	13,1	12,0

Kilde: Norsvin

Gjennomsnittsvikter for slakt

Vekt i kg	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Okse	318	312	317	318	323	324
Kvige	223	216	222	225	229	230
Ku	275	274	277	282	286	284
Hest	289	280	283	288	284	263
Slaktegris	81	79	80	82	84	85
Purke	146	145	145	145	147	149
Kalv	123	123	127	128	129	126
	32	31	32	32	32	32
Sau	18	19	19	19	19	18
Lam	21	21	22	22	22	21
Geit	7	8	8	8	8	8
Kje						

<https://www.animalia.no/no/kjott-egg/klassifisering/klassifisering-av-gris/>

Klassifisering av gris, 2022

Klasse	Prosent av total
Slaktevekt, kg	
40 – 55	0,6
55 – 63	1,4
63 – 65	0,7
65 – 67	1,0
67 – 69	1,4
69 – 71	1,9
71 – 73	2,6
73 – 75	3,4
75 – 77	4,6
77 – 79	5,7
79 – 81	7,0
81 – 83	8,2
83 – 85	9,1
85 – 87	9,7
87 – 90	13,6
90 – 95	16,3
95 – 100	7,8
100 – 105	3,0
110 – 115	1,1
105 – 110	0,4
110 – 115	0,2
115 – 120	0,1
120 – 125	0,0

Kilde: <https://www.animalia.no/no/kjott--egg/klassifisering/klassifisering-av-gris/>

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvikt), 2022

Klasse	E+		E		E–		U+		U		U–	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Ung okse							0,1	467	1,1	432	4,1	401
Kvige									0,1	333	1,1	298
Ung ku											0,1	412
Ku									0,1	530	0,4	482
Ung-Sau							0,2	44,9	1,2	42,3	3,8	38,8
Lam					0,02	27,4	0,2	27,3	1,9	25,5	7,6	23,6
Vær					0,5	64,3	1,9	62,6	6,2	58,0	9,6	54,4

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2022 (forts.)

Klasse	R+	R		R-		O+		O		O-		
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Ung okse	7,6	372	9,0	346	11,1	338	24,7	337	30,5	300	9,9	247
Kvige	5,8	283	13,1	267	17,3	249	17,5	232	19,6	220	17,0	198
Ung ku	0,7	383	2,1	359	4,4	334	8,1	313	12,9	293	21,5	273
Ku	1,2	448	3,1	411	5,3	379	7,2	352	12,5	331	21,5	307
Ung-Sau	16,0	34,8	24,2	29,9	18,2	25,4	18,6	21,5	9,8	19,0	4,3	17,7
Lam	27,6	21,2	28,6	18,8	14,7	16,6	11,8	14,0	4,8	11,5	1,5	9,9
Vær	24,4	49,6	24,2	41,6	16,2	35,1	10,4	31,5	3,9	29,6	1,5	26,5

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvekt), 2022 (forts.)

Klasse	P+	P		P-		
	%	kg	%	kg	%	kg
Ung okse	1,6	183	0,1	132	0,0	138
Kvige	7,3	167	1,0	156	0,1	145
Ung ku	29,2	249	17,9	223	3,1	194
Ku	26,6	277	17,7	246	4,3	215
Ung-Sau	2,2	16,7	1,1	15,7	0,2	14,2
Lam	0,7	8,6	0,4	7,5	0,1	6,4
Vær	0,6	27,2	0,5	23,6	0,1	19,2

Kilde: <https://www.animalia.no/no/kjott-egg/klassifisering/>

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.